

**DECIZIA nr.633
din 12 octombrie 2018**

**referitoare la obiecția de neconstituționalitate a dispozițiilor Legii pentru
modificarea și completarea Legii nr.135/2010 privind Codul de procedură
penală, precum și pentru modificarea și completarea Legii nr.304/2004
privind organizarea judiciară**

Valer Dorneanu	- președinte
Marian Enache	- judecător
Petre Lăzăroiu	- judecător
Daniel Marius Morar	- judecător
Mona-Maria Pivniceru	- judecător
Livia Doina Stanciu	- judecător
Simona-Maya Teodoroiu	- judecător
Varga Attila	- judecător
Mihaela Senia Costinescu	- magistrat-asistent-șef

1. Pe rol se află soluționarea obiecției de neconstituționalitate a dispozițiilor art.I pct.4, pct.9, pct.24, pct.51, pct.56, pct.76, pct.104, pct.112, pct.113, pct.121, pct.123, pct.126, pct.133, pct.139, pct.158, pct.193, pct.204-205, pct.219, pct.235, pct.243-244, pct.245, pct.257, pct.259 și pct.266, precum și ale art.II alin.(1), alin.(2) și alin.(3) din Legea pentru modificarea și completarea Legii nr.135/2010 privind Codul de procedură penală, precum și pentru modificarea și completarea Legii nr.304/2004 privind organizarea judiciară, obiecție formulată de Înalta Curte de Casație și Justiție, constituită în Secții Unite, în temeiul prevederilor art.146 lit.a) din Constituție și ale art.15 din Legea nr.47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale.

2. Cu Adresa nr.516 din 19 iunie 2018, **Președintele Înaltei Curți de Casație și Justiție a trimis Curții Constituționale Hotărârea nr.7 din 19 iunie 2018, prin care Înalta Curte de Casație și Justiție, constituită în Secții Unite, a sesizat instanța constituțională cu obiecția de neconstituționalitate, care a fost**

înregistrată la Curtea Constituțională sub nr.4741 din 20 iunie 2018 și constituie obiectul Dosarului nr.945A/2018.

3. **În motivarea sesizării de neconstituționalitate**, Înalta Curte de Casație și Justiție, constituită în Secții Unite, formulează critici de neconstituționalitate intrinsecă prin raportare la prevederile art.1 alin.(5) din Constituție, în componentele sale referitoare la calitatea legii și la principiul securității raporturilor juridice, precum și la art.147 alin.(4) privind efectele deciziilor Curții Constituționale.

4. Astfel, autorul obiecției susține că dispozițiile art.I pct.243, cu referire la art.438 alin.(1¹)-(1²) din Codul de procedură penală, contravin prevederilor art.1 alin.(5) din Constituție, *din perspectiva sistematizării și a coerenței legislației*. Astfel, în concepția Codului de procedură penală, recursul în casație constituie o cale extraordinară de atac, însă, prin introducerea alin.(1¹) și alin.(1²), legiuitorul îl transformă într-o veritabilă cale ordinară de atac, prin intermediul căreia se repun în discuție hotărârile penale definitive pronunțate de instanțele de apel. Or, această modificare generează incoerență în sistemul căilor de atac reglementate în legea de procedură penală, creează suprapuneri între căile ordinare de atac și căile extraordinare de atac și elimină granița dintre acestea, încălcând art.1 alin.(5) din Constituție, în componenta referitoare la calitatea legii. În plus, introducerea cazului de recurs în casație, prevăzut în art.438 alin.(1¹) pct.4, care se referă la eroarea gravă de fapt, intră în contradicție cu esența recursului în casație, de cale extraordinară de atac prin care se verifică exclusiv legalitatea hotărârilor penale definitive și cu scopul acestei căi extraordinare de atac.

5. *Din perspectiva clarității, a preciziei și a previzibilității*, dispozițiile Legii pentru modificarea și completarea Legii nr.135/2010 privind Codul de procedură penală, precum și pentru modificarea și completarea Legii nr.304/2004 privind organizarea judiciară nu întrunesc exigențele prevăzute de art.1 alin.(5) din Constituție. Astfel, din cuprinsul **art.4 alin.(3) din Codul de procedură penală**,

introdus prin **art.I pct.4**, nu rezultă cu claritate dacă aceste dispoziții sunt incidente numai în cazul furnizării de informații către public sau sunt incidente inclusiv în cazul furnizării de informații privind faptele și persoanele la care se referă procedurile judiciare între autoritățile publice, în cadrul procedurilor judiciare; formularea „alte modalități de natură a induce în percepția publică”, utilizată în cuprinsul **art.4 alin.(6) din Codul de procedură penală**, introdus prin **art.I pct.4**, nu permite stabilirea exactă a sferei de aplicare a interdicției privind prezentarea publică a persoanelor suspectate de săvârșirea unor infracțiuni; **art.40 alin.(4¹) din Codul de procedură penală**, introdus prin **art.I pct.24**, nu stabilește structura sau formațiunea de judecată din cadrul Înaltei Curți de Casație și Justiție care soluționează recursul împotriva hotărârilor prin care completele de 5 judecători resping cererile de sesizare a Curții Constituționale cu excepții de neconstituționalitate, nu reglementează recursul împotriva hotărârilor prin care Secția penală a Înaltei Curți de Casație și Justiție respinge cererile de sesizare a Curții Constituționale cu excepții de neconstituționalitate și nici formațiunea de judecată din cadrul Înaltei Curți de Casație și Justiție care soluționează recursul în această ipoteză și nu reglementează competența Înaltei Curți de Casație și Justiție de a judeca recursul împotriva hotărârilor prin care curțile de apel resping cererile de sesizare a Curții Constituționale cu excepții de neconstituționalitate; în cuprinsul **art.145¹ alin.(2) din Codul de procedură penală**, introdus prin **art.I pct.76**, se face referire la infracțiunile prevăzute în Ordonanța de urgență a Guvernului nr.159/2001 pentru prevenirea și combaterea utilizării sistemului financiar-bancar în scopul finanțării de acte de terorism, act abrogat prin Legea nr.535/2004 privind prevenirea și combaterea terorismului, împrejurare ce contravine prevederilor art.1 alin.(5) din Constituție, iar teza finală a art.145² alin.(2) din Codul de procedură penală, în partea care privește interzicerea și pedepsirea extinderii situațiilor pentru care pot fi obținute mandate de siguranță națională prin orice acte normative, încalcă art.61 alin.(1) și art.72 alin.(1) din Constituție, nici dispozițiile Codului de procedură

penală și nici dispozițiile cuprinse în alte legi neputând interzice Parlamentului să legifereze, sub sancțiunea incriminării votului, indiferent de obiectul de reglementare a legii; modificările legislative operate în cuprinsul dispozițiilor **art.172 alin.(4) din Codul de procedură penală**, prin **art.I pct.104**, și în cuprinsul **art.178 alin.(5) din Codul de procedură penală**, prin **art.I pct.112**, prin diversitatea terminologiei utilizate - „experți autorizați sau recunoscuți din țară sau din străinătate”, „expert independent autorizat”, „expert parte” -, și lipsa de definire a termenilor, generează incoerențe incompatibile cu exigențele de calitate a legii în reglementarea expertizei; modificările operate în cuprinsul **art.211 alin.(2) și al art.214 alin.(1) din Codul de procedură penală**, prin **art.I pct.121 și pct.123**, intră în contradicție cu modificările operate în cuprinsul **art.215¹ alin.(7) din Codul de procedură penală**, prin **art.I pct.126**, generând incoerențe care conduc la imposibilitatea stabilirii duratei controlului judiciar, contrar standardelor privind calitatea legii în materia măsurilor preventive; completarea dispozițiilor **art.220 alin.(1) din Codul de procedură penală**, realizată prin **art.I pct.133**, în sensul că instanța de judecată în fața căreia se află cauza poate dispune, prin încheiere, arestul la domiciliu al inculpatului, la cererea motivată a procurorului sau din oficiu, „dacă există temeiuri noi care fac necesară privarea de libertate”, se întemeiază pe o confuzie care conduce la inaplicabilitatea dispozițiilor menționate, întrucât acestea nu reglementează situația inculpatului care a fost anterior arestat preventiv sau la domiciliu, astfel încât nu se poate pune problema verificării existenței unor temeiuri noi; **art.223 alin.(2) din Codul de procedură penală**, în forma modificată prin **art.I pct.139**, nu întrunește exigențele de claritate, precizie și previzibilitate rezultate din jurisprudența Curții Constituționale referitoare la calitatea legii în materia arestării preventive, întrucât nu se înțelege dacă expresia „comise prin amenințare” se referă numai la infracțiunea de piraterie sau la întreaga serie de infracțiuni enumerate anterior, referirea la infracțiunile de „terorism și care vizează acte de terorism” este o formulare pe baza căreia nu se poate stabili, cu exactitate, care sunt infracțiunile

pentru care se poate dispune măsura arestării preventive, referirea la infracțiunea de furt nu lămurește dacă arestarea preventivă poate fi dispusă numai în cazul infracțiunii de furt sau poate fi dispusă și în cazul infracțiunii de furt calificat, referirea la infracțiunile privind „traficul și exploatarea persoanelor vulnerabile” include atât traficul de persoane, cât și proxenetismul, ceea ce creează un paralelism legislativ, sintagma „nerespectarea regimului materialelor nucleare” este o formulare pe baza căreia nu se poate stabili, cu claritate, dacă legiuitorul a inclus în aria infracțiunilor pentru care se poate dispune arestarea preventivă numai „nerespectarea regimului materialelor nucleare” sau și „nerespectarea regimului altor materii radioactive”, fapte incriminate în art.345 din Codul penal, referirea la infracțiuni comise „cu violență” nu permite identificarea, în mod exact, a sferei infracțiunilor pentru care se poate dispune măsura arestării preventive; dispozițiile **art.250¹ alin.(1) și alin.(2) din Codul de procedură penală**, în forma modificată prin **art.I pct.158**, prin introducerea contestației împotriva sentințelor prin care instanțele au luat o măsură asigurătorie, creează un paralelism legislativ în raport cu dispozițiile art.409 din Codul de procedură penală, care nu au fost modificate; dispozițiile **art.318 alin.(15¹) și alin.(16) din Codul de procedură penală**, introduse prin **art.I pct.204 și pct.205**, se referă la încheierea prin care se pronunță „soluția de desființare a soluției de renunțare la urmărirea penală și de începere a judecării”, nerezultând cu claritate dacă, în ipoteza în care s-a pronunțat această soluție, procesul parcurge sau nu etapa „verificărilor prelabile la judecata în primă instanță”, prevăzută de dispozițiile art.370¹-370⁴ din Codul de procedură penală, introduse prin art.I pct.227 din legea supusă controlului. În cazul în care voința legiuitorului este aceea de a nu se parcurge etapa „verificărilor prelabile la judecata în primă instanță” după pronunțarea „soluției de desființare a soluției de renunțare la urmărirea penală și de începere a judecării”, reglementarea cuprinsă în art.318 din Codul de procedură penală, în forma modificată, în partea care privește posibilitatea de a se dispune începerea judecării în cadrul procedurii de „renunțare la urmărirea

penală”, încalcă art.16 alin.(1) din Constituție referitor la principiul egalității în drepturi, determinată de diferența dintre garanțiile procedurale asigurate inculpatului în cele două proceduri; dispozițiile **art.341 alin.(6) lit.c) din Codul de procedură penală**, în forma modificată prin **art.I pct.219**, nu reglementează soluția pe care o pronunță instanța ca urmare a admiterii plângerii; **art.406 alin.(2) din Codul de procedură penală**, modificat prin **art.I pct.235**, se referă la „membrii completului care au participat la administrarea probelor și judecata în fond”, neputându-se stabili, cu claritate, semnificația atribuită de legiuitor distincției dintre „administrarea probelor” și „judecata în fond”; dispozițiile **art.438 din Codul de procedură penală**, introduse prin **art.I pct.243**, cât privește **alin.(1¹) pct.4**, care se referă la „eroarea gravă de fapt”, intră în contradicție cu dispozițiile art.447 din cod, nemodificate, în temeiul cărora instanța care soluționează recursul în casație are obligația de a se pronunța asupra cazurilor de recurs în casație, „verificând exclusiv legalitatea hotărârii atacate”; dispozițiile **art.438 alin.(1²) din Codul de procedură penală** nu răspund exigențelor de claritate și precizie, întrucât prima teză a normei se referă la hotărârile definitive pronunțate „în cauzele în care Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat o încălcare a unui drept”, iar teza a doua, în contradicție cu prima, se referă la „cauze similare”, sintagmă care nu oferă niciun criteriu pe baza căruia să se poată stabili caracterul similar al cauzelor și, implicit, incidența cazului de recurs în casație; dispozițiile **art.438 alin.(1³) din Codul de procedură penală** stabilesc obligația instanței care soluționează recursul în casație de a verifica hotărârile atacate sub aspectul tuturor motivelor de casare prevăzute în art.438, intrând în contradicție cu dispozițiile art.447 din Codul de procedură penală, nemodificate, în temeiul cărora instanța care soluționează recursul în casație are obligația de a se pronunța asupra tuturor cazurilor de recurs în casație „invocate prin cerere de procuror sau de părți”; dispozițiile **art.438 alin.(1⁴) din Codul de procedură penală**, potrivit cărora „recursul în casație în favoarea inculpatului poate fi declarat oricând”, intră în contradicție cu dispozițiile art.435 din cod,

nemodificate, în temeiul cărora „recursul în casație poate fi introdus de către părți sau procuror în termen de 30 de zile de la data comunicării deciziei instanței de apel”; prin **art.I pct.245**, legiuitorul a introdus un nou caz de revizuire, prevăzut în **art.453 alin.(1) lit.h) din Codul de procedură penală**, care creează un paralelism legislativ în raport cu dispozițiile art.465 din cod, care reglementează „revizuirea în cazul hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului”, paralelism legislativ care generează incoerențe incompatibile cu standardele privind calitatea legii consacrate în jurisprudența Curții Constituționale; prin **art.I pct.245**, legiuitorul a introdus un nou caz de revizuire, prevăzut în **art.453 alin.(1) lit.i) din Codul de procedură penală**, fără a opera corelarea necesară cu dispozițiile art.457 din cod; **art.538 alin.(2)¹) din Codul de procedură penală**, introdus prin **art.I pct.257**, în materia „dreptului la repararea pagubei în caz de eroare judiciară”, nu stabilește cu claritate care sunt măsurile adoptate de instanță, apte să plaseze persoana „în aceeași poziție în care s-ar afla dacă nu s-ar fi produs încălcarea drepturilor sale”, și nici dacă legiuitorul se referă la măsurile prin care se realizează repararea pagubei, reglementate în art.540 din cod, sau la alte tipuri de măsuri, pe care însă nu le-a reglementat; **art.539 alin.(3) din Codul de procedură penală**, introdus prin **art.I pct.259**, intră în contradicție cu obiectul de reglementare al art.539, care se referă la „dreptul la repararea pagubei în cazul privării nelegale de libertate”, atâta vreme cât, pe de o parte, luarea unei măsuri preventive neprivative de libertate și luarea unei măsuri asigurătorii nu echivalează cu privarea de libertate, iar, pe de altă parte, privarea nelegală de libertate, stabilită, de exemplu, prin încheierea definitivă a judecătorului de drepturi și libertăți, poate exista și în cazul pronunțării unei hotărâri definitive de condamnare și, invers, pronunțarea unei hotărâri de achitare nu conduce, în mod automat, la existența privării nelegale de libertate, întrucât condițiile în care se pronunță soluțiile prin care se rezolvă acțiunea penală sunt diferite de condițiile în care se dispun măsurile preventive privative de libertate; dispozițiile **art.598 alin.(1) lit.d) din Codul de procedură penală**, completate prin

art.I pct.266, creează, sub un prim aspect, un paralelism de reglementare în raport cu art.595 din Codul de procedură penală, prin referirea la „legea penală mai favorabilă”, și, sub un al doilea aspect, se caracterizează prin imprecizie, întrucât face referire la „o decizie a Curții Constituționale”, iar nu la o decizie de admitere pronunțată de Curtea Constituțională.

6. *Din perspectiva corelării legislative*, Înalta Curte de Casație și Justiție, constituită în Secții Unite, apreciază că Legea pentru modificarea și completarea Legii nr.135/2010 privind Codul de procedură penală, precum și pentru modificarea și completarea Legii nr.304/2004 privind organizarea judiciară cuprinde o serie de dispoziții care intră în contradicție cu normele cuprinse în Codul de procedură penală și în alte legi, nemodificate, afectând atât aplicarea noilor dispoziții, cât și aplicarea normelor nemodificate de legiuitor și generând incoerențe incompatibile cu exigențele art.1 alin.(5) din Constituție. În acest sens, reglementarea sancțiunii nulității absolute în cuprinsul **art.10 alin.(5¹) din Codul de procedură penală**, introdus prin **art.I pct.9**, și în **art.102 alin.(2) din cod**, modificat prin **art.I pct.51**, nu este corelată cu dispozițiile art.281 din cod, care constituie sediul materiei cu privire la nulitățile absolute și care nu au fost modificate și completate în mod corespunzător; dispozițiile **art.110 alin.(1¹) din Codul de procedură penală**, introduse prin **art.I pct.56**, care se referă la înregistrarea declarațiilor inculpatului cu mijloace tehnice audio, la cerere, intră în contradicție cu dispozițiile art.13 alin.(1) din Legea nr.304/2004 privind organizarea juridică, nemodificate, care prevăd obligativitatea înregistrării prin mijloace tehnice video sau audio a ședințelor de judecată, inclusiv a ședințelor de judecată în care este audiat inculpatul; dispozițiile **art.181¹ alin.(3) din Codul de procedură penală**, introduse prin **art.I pct.113**, care prevăd aplicabilitatea, în materia constatării, a unora dintre prevederile referitoare la expertiză, nu sunt corelate cu normele nemodificate care reglementează constatarea, generând incoerențe ce conduc la imposibilitatea aplicării normelor în materia constatării; soluția legislativă prevăzută în **art.305 alin.(1¹) din Codul de**

procedură penală, introdus prin **art.I pct.193**, care prevede obligația de a se dispune clasarea în termen de maximum 1 an de la data începerii urmăririi penale cu privire la faptă, dacă nu s-a dispus începerea urmăririi penale cu privire la persoană, nu este corelată nici cu dispozițiile art.315 din Codul de procedură penală și nici cu dispozițiile cuprinse în Codul penal, care reglementează termenele de prescripție a răspunderii penale.

7. În raport cu art.1 alin.(5) din Constituție, în componenta sa referitoare la *principiul securității raporturilor juridice*, Înalta Curte de Casație și Justiție, constituită în Secții Unite, formulează critici, astfel: cu privire la dispozițiile **art.453 alin.(1) lit.g) din Codul de procedură penală**, introduse prin **art.I pct.245**, întrucât permit repunerea în discuție a hotărârilor penale definitive pentru un motiv care nu întrunește cerințele rezultate din jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului și din jurisprudența Curții Constituționale. Ne semnarea hotărârii de condamnare de către judecătorul care a participat la soluționarea cauzei nu prezintă configurația unui „motiv substanțial și imperios” care justifică derogarea de la principiul autorității de lucru judecat, în contextul în care dispozițiile art.406 alin.(4) din Codul de procedură penală prevăd că, în caz de împiedicare, președintele completului sau președintele instanței, după caz, poate semna hotărârea; cu privire **art.II alin.(1), alin.(2) și alin.(3)**, întrucât consacră o soluție legislativă care permite exercitarea căilor extraordinare de atac, în forma reconfigurată prin legea nouă, împotriva hotărârilor penale definitive pronunțate anterior intrării în vigoare a legii noi. Criteriul ce trebuie luat în seamă și care ține de esența art.15 alin.(2) din Constituție, raportat la aplicarea în timp a reglementărilor referitoare la căile de atac, este data pronunțării hotărârii judecătorești.

8. În fine, Înalta Curte de Casație și Justiție, constituită în Secții Unite, formulează *critici de neconstituționalitate*, prin raportare la art.147 alin.(4) din Constituție, cu privire la **art.I pct.244**, prin care legiuitorul a modificat dispozițiile **art.453 alin.(1) lit.f) din Codul de procedură penală** în mod contrar celor stabilite

prin Decizia nr.126 din 3 martie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.185 din 11 martie 2016, prin care Curtea Constituțională a statuat că nereglementarea condiției ca excepția de neconstituționalitate să fi fost invocată în cauza în care s-a pronunțat hotărârea a cărei revizuire se cere atribuie efecte *ex tunc* actului jurisdicțional al Curții, cu încălcarea dispozițiilor art.147 alin.(4) din Constituție, determină o încălcare nepermisă a autorității de lucru judecat, o atingere adusă principiului securității raporturilor juridice - element fundamental al supremației dreptului, care prevede, printre altele, ca soluția dată în mod definitiv oricărui litigiu de către instanțe să nu mai poată fi supusă rejudecării. Contrar deciziei Curții, legiuitorul a modificat dispozițiile art.453 alin.(1) lit.f) din Codul de procedură penală în sensul eliminării condiției impuse prin actul instanței de contencios constituțional și a limitat cazul de revizuire la decizia de admitere a excepției de neconstituționalitate privind norma de incriminare, excluzând din sfera de aplicare a cazului de revizuire deciziile de admitere a excepțiilor de neconstituționalitate privind celelalte norme penale și normele de procedură penală. Tot cu încălcarea considerentului 34 din Decizia nr.126 din 3 martie 2016 a fost introdus și noul caz de recurs în casație prin **art.I pct.243**, care vizează **art.438 alin.(1²) din Codul de procedură penală**, referitor la atacarea prin intermediul acestei căi extraordinare de atac a hotărârilor penale definitive, în situația în care Curtea Europeană a Drepturilor Omului s-a pronunțat în cauze similare. *Mutatis mutandis*, nereglementarea condiției ca hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului să fi fost pronunțată în cauză determină o încălcare a autorității de lucru judecat și o atingere adusă principiului securității raporturilor juridice.

9. Cu Adresa nr.2/6195 din 21 iunie 2018, **Secretarul General al Camerei Deputaților a trimis Curții Constituționale sesizarea formulată de un număr de 94 de deputați aparținând grupurilor parlamentare al Partidului Național Liberal și al Uniunii Salvați România privind neconstituționalitatea dispozițiilor Legii pentru modificarea și completarea Legii nr.135/2010 privind**

Codul de procedură penală, precum și pentru modificarea și completarea Legii nr.304/2004 privind organizarea judiciară.

10. Sesizarea a fost formulată în temeiul art.146 lit.a) din Constituție și al art.15 din Legea nr.47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, a fost înregistrată la Curtea Constituțională sub nr.4854 din 22 iunie 2018 și constituie obiectul Dosarului nr.961A/2018.

11. **În motivarea sesizării de neconstituționalitate**, autorii formulează atât critici de neconstituționalitate extrinsecă, cât și critici de neconstituționalitate intrinsecă.

12. Cu privire la *criticile de neconstituționalitate extrinsecă*, în analiza celor trei elemente descrise de Curtea Constituțională ca necesare pentru respectarea principiului bicameralismului, autorii identifică faptul că voința politică originară a autorilor inițiativei legislative a fost atât aceea de a proceda la modificarea normelor de procedură penală pentru a pune în acord aceste norme cu deciziile Curții Constituționale referitoare la neconstituționalitatea unor articole din Codul de procedură penală, cât și de a transpune în legislația națională două directive europene. În concordanță cu acest scop, autorii au intitulat propunerea legislativă „Propunere legislativă privind punerea în acord a prevederilor Legii nr.135/2010 privind Codul de procedură penală, cu modificările și completările ulterioare, cu deciziile Curții Constituționale, Directivei (UE) 2016/343 a Parlamentului European și a Consiliului din 9 martie 2016 privind consolidarea anumitor aspecte ale prezumției de nevinovăție și a dreptului de a fi prezent la proces în cadrul procedurilor penale, a Directivei 2014/42/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 3 aprilie 2014 privind înghețarea și confiscarea instrumentelor și produselor infracțiunilor săvârșite în Uniunea Europeană, precum și a Deciziilor Curții Europene a Drepturilor Omului”. În desfășurarea procedurii parlamentare, camera de reflecție, Senatul României, a procedat la modificarea conținutului actului normativ, inclusiv a titlului, care a devenit „Proiect de Lege pentru modificarea și

completarea Legii nr.135/2010 privind Codul de procedură penală, precum și pentru modificarea și completarea Legii nr.304/2004 privind organizarea judiciară”. Soluția a fost păstrată și de camera decizională, Camera Deputaților. Includerea modificărilor și completărilor Legii nr.304/2004 privind organizarea judiciară în corpul legii care face obiectul sesizării de neconstituționalitate nu a fost avută în vedere de autorii inițiativei legislative, fiind opera exclusivă a corpului legiuitor care, fără a respecta procedura parlamentară, în sensul în care în aceeași perioadă de timp exista în dezbaterile Parlamentului o inițiativă distinctă de modificare și completare a Legii nr.304/2004 privind organizarea judiciară, a încălcat scopul pentru care a fost exercitat dreptul la inițiativă legislativă, forma finală a legii îndepărtându-se în mod radical de scopul său originar.

13. De asemenea, autorii sesizării susțin că legea, în forma trimisă la promulgare, conține un aport semnificativ cantitativ, dar mai ales calitativ al Camerei decizionale, Camera Deputaților, față de forma supusă dezbaterii Camerei de reflecție, Senatul României, respectiv au fost introduse în lege patru proceduri noi, cu impact major asupra procesului penal: art.1 pct.16, 34, 227 și 229. Oricare dintre acestea poate modifica situația procesuală a părților în cazul aplicării lor în procesul penal. De aceea, ele reprezintă reglementări de substanță, care se îndepărtează de concepția originară a legii și care îi conferă acesteia o altă configurație, fără ca acestea să fi fost dezbătute și de prima Cameră. O astfel de procedură echivalează cu eliminarea primei Camere, în calitate de prim-legiuitor sau prim-cititor al legii, și transformarea Parlamentului într-unul unicameral, cel puțin sub aspect funcțional.

14. În concluzie, autorii apreciază că este încălcat principiul bicameralismului, deoarece legea se îndepărtează de voința originară a autorilor inițiativei, are atât o formă cu un conținut semnificativ diferit, adoptată de Camera decizională față de forma adoptată de Camera de reflecție, cât și configurație semnificativ diferită sub aspect cantitativ, dar mai ales calitativ, între formele

adoptate de cele două Camere ale Parlamentului, fiind nesocotite dispozițiile art.61 alin.(2) și art.75 din Constituție.

15. De asemenea, autorii susțin că legea a fost adoptată cu încălcarea dispozițiilor art.69 alin.(2) din Regulamentul Camerei Deputaților, fapt care aduce atingere prevederilor art.1 alin.(5) din Constituție. Activitatea autorității legiuitoare este subsumată obligației respectării normelor, fiind reglementată prin regulamentele proprii de organizare și funcționare. Respectarea dispozițiilor regulamentare este fundamentală pentru buna desfășurare a activității de legiferare în România, astfel încât orice lege trebuie adoptată în condiții de deplină transparență, prin voința politică exprimată conform propriei conștiințe a fiecărui membru al corpului legiuitor, după studiul aprofundat al normelor supuse dezbaterii parlamentare. Pentru formarea voinței politice a fiecărui membru al Parlamentului, regulamentele parlamentare și, în speță, Regulamentul Camerei Deputaților prevăd un termen de 5 zile de la data la care comisia de specialitate avizează prin raport legea până la dezbaterea acesteia în ședința Camerei Deputaților, conform art.69 alin.(2). Această dispoziție imperativă a fost încălcată cu privire la legea supusă controlului de constituționalitate, deoarece legea a fost avizată de comisia specială raportoare în data de 18 iunie 2018 și în aceeași zi a fost dezbătută și aprobată în ședința Camerei Deputaților. Aplicarea procedurii de dezbatere în ședința Camerei Deputaților în aceeași zi în care a fost avizată prin raport de comisia specială constituie o încălcare a Constituției, deoarece deputații care nu au fost membri ai comisiei nu au avut posibilitatea de a-și forma opinia asupra propunerii legislative, adoptată cu amendamente de comisia specială, aflându-se în situația de a exercita un mandat imperativ. Termenul de 5 zile prevăzut de art.69 alin.(2) din Regulamentul Camerei Deputaților este imperativ indiferent dacă este aplicată procedura ordinară de dezbatere sau procedura de urgență: „raportul va fi imprimat și difuzat deputaților cu cel puțin 3 zile înainte de data stabilită pentru dezbaterea proiectului de lege sau a propunerii legislative în plenul Camerei Deputaților, în cazul proiectelor de legi și

al propunerilor legislative pentru care Camera Deputaților este prima Cameră sesizată, și cu cel puțin 5 zile, în cazul celor pentru care Camera Deputaților este Cameră decizională”. Întrucât aceste norme regulamentare nu au fost respectate, autorii sesizării susțin că legea a fost adoptată cu încălcarea dispozițiilor art.1 alin.(4) coroborate cu art.69 alin.(2) din Constituție, ceea ce determină neconstituționalitatea legii, în ansamblul său.

16. Cu privire la *criticile de neconstituționalitate intrinsecă*, autorii sesizării susțin că **art.I pct.4**, referitor la **art.4 alin.(3) și alin.(4) din Codul de procedură penală**, nu transpune în mod fidel prevederile Directivei (UE) 2016/343 privind consolidarea anumitor aspecte ale prezumției de nevinovăție și a dreptului de a fi prezent la proces în cadrul procedurilor penale, instituind o restricție asupra comunicărilor publice mult mai severă decât cea prevăzută în actul normativ european. Soluția normativă aleasă de legiuitor contravine prevederilor constituționale ale art.30 alin.(1) și alin.(2) și art.31 alin.(1) și alin.(2), referitoare la libertatea de exprimare și la dreptul la informație, întrucât textele constituționale nu permit limitarea dreptului publicului larg de a avea acces la informațiile referitoare la procedurile penale în desfășurare în maniera aleasă de legiuitor, întrucât, pe de o parte, art.31 alin.(1) din Legea fundamentală consacră dreptul persoanei de a avea acces la orice informație de interes public, fără a distinge dacă interesul public este prevăzut expres de lege sau nu, iar, pe de altă parte, măsura nu este proporțională cu situația care a determinat-o, astfel cum impune art.53 alin.(2) din Constituție.

17. **Art.I pct.4**, referitor la **art.4 alin.(6) din Codul de procedură penală**, nu respectă exigențele de tehnică legislativă, care impun ca reglementările de același nivel și cu același obiect să se regăsească în același act normativ, întrucât măsurile vizând restricționarea libertății de mișcare a suspectilor și a inculpaților, în vederea prevenirii săvârșirii de infracțiuni, împiedicării sustragerii de la judecată sau de la executarea pedepselor ori a măsurilor privative de libertate, precum și pentru protejarea vieții, integrității corporale și sănătății acestora, a personalului locului de

deținere sau a oricăror altor persoane, fac obiectul de reglementare a Legii nr.254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal. Astfel, pentru a fi în acord cu principiul securității juridice, consacrat la art.1 alin.(5) din Constituție, norma criticată ar fi trebuit să se regăsească în Legea nr.254/2013, și nu în Codul de procedură penală. De asemenea, art.4 alin.(6) nu respectă exigențele principiului statului de drept, consacrat la art.1 alin.(3) din Constituție, care „impun legiuitorului obligația de a lua măsuri în vederea apărării ordinii și siguranței publice, prin adoptarea instrumentelor legale necesare în scopul reducerii fenomenului infracțional [...] cu excluderea oricăror reglementări de natură să ducă la încurajarea acestui fenomen” (Decizia nr.44 din 16 februarie 2016). Astfel, interzicerea absolută a prezentării în public a persoanelor suspectate de săvârșirea unor infracțiuni cu aplicarea de măsuri de constrângere, precum purtarea de cătușe sau alte mijloace de imobilizare, creează o stare de pericol asupra unor valori constituționale, precum viața, integritatea fizică și psihică, proprietatea privată sau inviolabilitatea domiciliului.

18. Cu privire la **art.I pct.5**, referitor la **art.8 alin.(2) din Codul de procedură penală**, autorii obiecției susțin că dispozițiile privind repartizarea aleatorie a cauzelor către judecători și procurori nu au natura unor norme procesuale penale, ci țin de organizarea judiciară, astfel că acestea ar fi trebuit cuprinse în legislația specifică, respectiv în Legea nr.304/2004 privind organizarea judiciară, iar nu în Codul de procedură penală, fapt care atrage încălcarea principiului securității juridice, consacrat la art.1 alin.(5) din Constituție. De asemenea, introducerea principiului repartizării aleatorii a cauzelor inclusiv în privința procurorilor nu se justifică, mai ales în contextul actual al diversificării fenomenului infracțional, care implică necesitatea de specializare a organelor de urmărire penală, astfel că ignorarea specializării avute de către procurori drept criteriu în funcție de care să se realizeze repartizarea cauzelor constituie o încălcare a dreptului la un proces

echitabil, consacrat la art.23 alin.(1) din Constituție, și a principiului controlului ierarhic, statuat la art.132 alin.(1) din Constituție.

19. **Art.I pct.6**, referitor la **art.10 alin.(2¹) din Codul de procedură penală**, care prevede introducerea unor limite minime de timp pentru pregătirea apărării, de 3 zile, respectiv de 6 ore pentru luarea sau judecarea măsurilor preventive, este arbitrar și contrar jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, fiind de natură a afecta durata rezonabilă a procedurii.

20. În ceea ce privește **art.I pct.7**, care introduce **art.10 alin.(4¹) în Codul de procedură penală**, se arată că prin folosirea sintagmei „în nicio fază a procesului penal” legiuitorului îi scapă înțelesul și importanța fazei de executare din cadrul procesului penal, precum și consecințele nefavorabile care vor fi atrase asupra inculpatului. Astfel, în cadrul individualizării judiciare a executării pedepsei sub forma suspendării sub supraveghere sau în cazul amânării aplicării pedepsei, declarația inculpatului în sensul de a fi de acord cu prestarea unei munci în folosul comunității este o condiție imperativă pentru aplicarea lor, „tăcerea inculpatului” având drept consecință condamnarea cu executarea pedepsei în regim de detenție. De asemenea, textul de lege este neclar și lipsit de rigoare juridică în faza de executare a procesului penal, când declarațiile persoanei condamnate sau invocarea dreptului la tăcere nu mai reprezintă garanții procesuale în contextul art.6 din Convenția privind dreptul la un proces echitabil, având în vedere că prezumția de nevinovăție a fost răsturnată printr-o soluție de condamnare definitivă.

21. **Art.I pct.8**, referitor la **art.10 alin.(5) din Codul de procedură penală**, care conține sintagma „respectarea principiului egalității de arme”, în contextul în care art.10 din Codul de procedură penală reglementează dreptul la apărare, iar egalitatea de arme este o componentă a dreptului la un proces echitabil și nu a dreptului la apărare, nu este previzibil, nefiind clar și precis care este obiectul reglementării.

22. **Art.I pct.9**, care introduce **art.10 alin.(5¹)** în **Codul de procedură penală**, nu respectă exigențele de tehnică legislativă, încălcările care atrag sancțiunea nulității absolute fiind prevăzute în mod limitativ la art.281 alin.(1) din Codul de procedură penală, astfel că dispoziția criticată ar fi trebuit inclusă în cuprinsul acestei dispoziții. Mai mult, dispoziția este neclară sub aspectul termenului până la care nulitatea absolută poate fi invocată, art.281 alin.(3) și alin.(4) stabilind două termene-limită diferite, în funcție de cauza de nulitate incidentă. Autorii consideră că o eventuală interpretare în sensul că încălcarea garanțiilor procesuale prevăzute la art.10 ar putea conduce la posibilitatea invocării nulității absolute în orice stadiu al procesului ar contraveni principiului securității raporturilor juridice și al termenului rezonabil de soluționare a procesului. În fine, textul nu este suficient de clar pentru a fi aplicat, având în vedere că art.10 din cod cuprinde dispoziții largi, de principiu.

23. **Art.I pct.16**, care modifică **art.25 alin.(4)** din **Codul de procedură penală**, prin instituirea unor efecte diferite hotărârilor judecătorești cu privire la latura civilă a cauzei pronunțate de instanța penală față de cele pronunțate de instanța civilă, nu are nicio justificare, reglementarea fiind de natură a nega autoritatea de lucru judecat a celor dintâi. În plus, sintagma „dispozițiile instanței penale cu privire la latura civilă” este ambiguă, nefiind clar dacă legiuitorul a dorit să se refere exclusiv la efectele hotărârii prin care s-a soluționat latura civilă sau la orice măsură dispusă în cursul procesului afectată acțiunii civile exercitate în procesul penal.

24. **Art.I pct.18**, referitor la **art.31 din Codul de procedură penală**, nu îndeplinește cerințele de calitate, norma putând fi interpretată în sensul că asistența/reprezentarea este obligatorie necircumstanțiat, în toate cauzele penale și cu privire la toți subiecții procesuali, inclusiv martori, experți, interpreți, agenți procedurali.

25. În ceea ce privește **art.I pct.25**, care modifică **art.47 din Codul de procedură penală**, se arată că legiuitorul, cu încălcarea dreptului la un proces

echitabil pentru toate părțile implicate, în componenta referitoare la termenul rezonabil, extinde inexplicabil sfera și sancțiunea nulității, prezumând în mod absolut că o instanță superioară sau un organ de urmărire penală superior celui competent să soluționeze cauza ar fi „necompetent” profesional să participe la dezlegarea ei. De altfel, privitor la necompetența parchetelor, în cuprinsul Deciziei nr.302 din 4 mai 2017, Curtea Constituțională a precizat, în paragraful 48, că nu poate fi de acceptat ca un parchet ierarhic inferior să efectueze sau să supravegheze urmărirea penală în cauze care, potrivit legii, sunt date în competența unui parchet ierarhic superior, confirmând astfel că numai necompetența organelor judiciare inferioare celor competente potrivit legii poate constitui motiv de nulitate absolută.

26. Prin **art.I pct.29**, referitor la **art.61 alin.(1) din Codul de procedură penală**, legiuitorul acordă competența să identifice probe și să dea valoarea probatorie unui alt organ decât cel judiciar, potrivit art.103 din cod, respectiv organelor de constatare. Organele de constatare nu sunt organe judiciare, dimpotrivă, agentul constator având aptitudinea de a fi audiat în calitate de martor. Or, competența organului de constatare nu poate fi extinsă decât cu încălcarea art.I alin.(5) din Constituție, în componenta referitoare la claritatea legii, și a art.21 alin.(3) din Constituție, referitor la dreptul la un proces echitabil.

27. În ceea ce privește **art.I pct.30**, care modifică **art.64 alin.(4) și alin.(5) din Codul de procedură penală**, autorii obiecției susțin că legiuitorul nu este consecvent cu privire la competența judecătorului raportat la dispozițiile art.549¹ din Codul de procedură penală cu referire la art.318 și art.327 alin.(1) lit.b) din cod. Procedura specială prevăzută de art.549¹ din cod are ca situație premisă definitivarea procesului penal în faza de urmărire penală prin adoptarea unei soluții de clasare sau, după caz, de renunțare la urmărirea penală. Într-o atare situație, o judecată în fond nu mai este posibilă, astfel încât judecătorul, care s-a pronunțat anterior cu privire la confiscarea sau desființarea unui înscris, să aibă posibilitatea de a mai fi investit ulterior cu soluționarea pe fond a aceleiași cauze penale.

28. **Art.I pct.39**, care modifică **art.77 din Codul de procedură penală**, dispoziții care definesc, cu caracter de principiu, calitatea de suspect, nu se coroborează cu dispozițiile art.305 din Codul de procedură penală, în forma propusă spre modificare. Astfel, deși legiuitorul optează pentru creșterea standardului de probă în privința dobândirii calității de suspect, cu înlăturarea nejustificată a aprecierii organului de urmărire penală cu privire la formarea convingerii în sensul existenței unei bănuieli rezonabile, în cuprinsul dispozițiilor art.305 din cod, propuse spre modificare, nu este relevant cum vor fi apreciate, calificate audierile persoanelor indicate în plângere sau în denunț. Procedând în acest mod, pe de o parte, legiuitorul nu realizează o analiză coroborată a textelor de lege și creează o interpretare lacunară și imprevizibilă și, pe de altă parte, împiedică efectiv dreptul de acces la instanță a persoanei vătămate, prin modalitatea imprecisă în care se va desfășura procesul penal. Prin urmare, textul încalcă art.1 alin.(5) din Constituție, în componenta referitoare la calitatea legii, și art.21 alin.(1) din Constituție, referitor la accesul liber la justiție.

29. **Art.I pct.40**, referitor la **art.81 alin.(1) lit.d) din Codul de procedură penală**, introduce un termen cu totul arbitrar în care persoana vătămată trebuie să fie informată cu privire la stadiul urmăririi penale. Astfel, cu cât minimul special al pedepsei prevăzute de lege pentru infracțiunea cercetată este mai mare, cu atât mai mare va fi termenul maxim în care persoana vătămată va trebui informată cu privire la stadiul urmăririi penale. De asemenea, dispoziția este inaplicabilă în situația în care pedeapsa prevăzută de lege este amenda. Așadar, art.81 alin.(1) lit.d) contravine principiului egalității în fața legii, consacrat la art.16 din Constituție, precum și principiului securității juridice, prevăzut la art.1 alin.(5) din Constituție.

30. **Art.I pct.40**, referitor la **art.81 alin.(1) lit.g²) din Codul de procedură penală**, respectiv sintagma „în cazul persoanelor care aparțin unei minorități naționale comunicarea se realizează în limba maternă”, încalcă principiul egalității în fața legii, consacrat în art.16 alin.(1) și alin.(2) din Constituție, prin faptul că se

crează premisele excluderii persoanei vătămate care aparține unei minorități naționale de la dreptul de a i se comunica soluția de netrimitere în judecată într-o limbă pe care o înțelege, având în vedere că apartenența la o minoritate națională nu implică *per se* și cunoașterea limbii materne.

31. **Art.I pct.41**, referitor la **art.83 lit.b) din Codul de procedură penală**, dă dreptul suspectului și inculpatului să asiste la audierile celorlalte persoane, împrejurare care va îngreuna efectuarea urmăririi penale, având în vedere că în numeroase situații persoanele audiate vor fi intimidat de prezența autorului infracțiunii. Se instituie astfel un drept nejustificat, în favoarea infractorilor, de natură a dezechilibra caracterul echitabil al procesului, afectând totodată dreptul cetățenilor la un sistem de justiție funcțional. Această dispoziție nou-introdusă încalcă prevederile art.21 alin.(3), art.124 alin.(2) și art.148 alin.(2) din Constituție, cu referire la Directiva 2012/29/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 25 octombrie 2012 de stabilire a unor norme minime privind drepturile, sprijinirea și protecția victimelor criminalității și de înlocuire a Deciziei-cadru 2001/220/JAI a Consiliului.

32. **Art.I pct.47**, care modifică **art.92 alin.(2) din Codul de procedură penală**, instituind posibilitatea inculpatului de a participa la audierea martorilor și a victimelor infracțiunii, reglementează o măsură disproporționată în raport cu drepturile persoanei vătămate și dă naștere unei stări de pericol asupra unor valori constituționale, precum integritatea fizică și psihică, protejată de art.22 alin.(1) din Constituție, sau viața intimă, familială și privată, protejată de art.26 alin.(1) din Constituție. Dispozițiile criticate încalcă și prevederile constituționale ale art.1 alin.(3) privind statul de drept, în componentele sale referitoare la apărarea ordinii publice și a siguranței publice, prin crearea unei stări de pericol pentru o serie de valori constituționale, între care se regăsesc integritatea fizică și psihică și viața intimă, familială și privată. Reglementarea legislativă încalcă Directiva 2012/29/UE a Parlamentului European și Consiliului și principiul securității juridice, în

componenta sa referitoare la claritatea și previzibilitatea normei, întrucât noțiunea de „persoană amenințată sau protejată” nu are o consacrare legală.

33. **Art.I pct.48**, referitor la **art.94 alin.(1) din Codul de procedură penală**, prin modificarea tezei finale în sensul că „acest drept nu poate fi restrâns” față de „nu poate fi exercitat, nici restrâns în mod abuziv”, cum se prevede în prezent, stârnește confuzie, intrând în contradicție flagrantă cu alin.(4) al aceluiași articol.

34. Cu privire la **art.I pct.48**, referitor la **art.94 alin.(4) din Codul de procedură penală**, autorii sesizării arată că restricționarea consultării dosarului este o măsură strâns legată de interesul general al societății de apărare a ordinii de drept, astfel că sunt numeroase cazuri care justifică prelungirea perioadei în care se impune nedeazăluirea elementelor dosarului din considerente ce țin de buna desfășurare a urmăririi penale. Actuala reglementare conține garanții suficiente pentru a nu permite procurorilor să abuzeze de această posibilitate, sens în care măsura restricționării consultării dosarului este supusă contestației reglementate la art.336 din Codul de procedură penală. Prin urmare, modificarea operată de legiuitor nu realizează un just echilibru între interesul suspectului/inculpatului și cel al societății, în general, încălcând principiul aflării adevărului, „adică dreptul la un proces echitabil al părții interesate în luarea în considerare a tuturor probelor administrate care contribuie la aflarea adevărului, și principiul dreptății, consacrat de art.1 alin.(3) din Constituție ca o valoare supremă a statului de drept”, precum și dispozițiile referitoare la rolul Ministerului Public în apărarea ordinii de drept, prevăzute la art.131 alin.(1) din Constituție.

35. **Art.I pct.48**, care modifică **art.94 alin.(7) din Codul de procedură penală**, nu respectă exigențele de tehnică legislativă, contravenind prevederilor art.16 alin.(1) și alin.(2) din Legea nr.24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, încălcările care atrag sancțiunea nulității absolute fiind prevăzute în mod limitativ la art.281 alin.(1) din Codul de procedură

penală, astfel că dispoziția criticată ar fi trebuit inclusă în cuprinsul acestei dispoziții. De asemenea, se ignoră principiul independenței judecătorilor, prevăzut la art.124 alin.(3) din Constituție, prin eliminarea dreptului acestora de a aprecia dacă într-o situație concretă s-a adus o vătămare esențială a drepturilor procesuale ale părților.

36. **Art.I pct.49**, care introduce **art.97 alin.(4) din Codul de procedură penală**, respectiv sintagma „trebuie să poată fi verificate din punct de vedere al legalității obținerii lor și expertizate, în vederea stabilirii realității ori veridicității acestora”, nu respectă exigențele de claritate și previzibilitate ale legii, nerezultând dacă mijloacele de probă trebuie efectiv expertizate sau dacă este suficient ca instanța să constate că, dacă va fi necesar, ar putea fi expertizate.

37. Cu privire la **art.I pct.51**, referitor la **art.102 alin.(2) din Codul de procedură penală**, autorii sesizării susțin că, potrivit art.97 alin.(1) din Codul de procedură penală, fiind un element de fapt, proba nu este susceptibilă de a fi lovită de nulitate, astfel că sintagma folosită de legiuitor este improprie și contrară principiului securității juridice, în componenta sa referitoare la claritatea și previzibilitatea legii. De asemenea, dispoziția introduce un paralelism legislativ, având în vedere că încălcările care atrag sancțiunea nulității absolute sunt prevăzute în mod limitativ la art.281 alin.(1) din Codul de procedură penală, și contravine principiului statului de drept, consacrat la art.1 alin.(3) din Constituție, sens în care sunt amintite considerente reținute de Curtea Constituțională în Decizia nr.54 din 14 ianuarie 2009.

38. **Art.I pct.52**, care modifică **art.103 alin.(2) din Codul de procedură penală**, înlocuind sintagma „dincolo de orice îndoială rezonabilă”, care a fost preluată în dreptul continental din jurisdicțiile de *common law*, constituind, în prezent, un standard de probațiune pentru fundamentarea soluțiilor de condamnare larg răspândit, fiind utilizat inclusiv de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului, cu sintagma „dincolo de orice îndoială”, nu respectă exigențele de claritate și previzibilitate a legii, consacrate la art.1 alin.(5) din Constituție, înțelesul acesteia

fiind greu de stabilit, în condițiile în care nu are o consacrare legală sau jurisprudențială, încălcând și prevederile art.124 alin.(1) din Constituție.

39. **Art.I pct.53**, care introduce **art.103 alin.(4) din Codul de procedură penală**, nu respectă exigențele principiului securității juridice, în componenta sa referitoare la claritatea și previzibilitatea legii, întrucât circumstanțele sunt fapte sau împrejurări anterioare, concomitente sau ulterioare săvârșirii infracțiunii, privind persoana inculpatului, a victimei sau a modul de săvârșire a faptei, care nu intră în conținutul constitutiv al infracțiunii, astfel că sintagma „nu se poate dispune extinderea procesului penal în faza de judecată pentru alte [...] circumstanțe” este neclară, fiind dificil de stabilit care a fost voința legiuitorului la redactarea normei.

40. **Art.I pct.55**, care modifică **art.110 alin.(1) din Codul de procedură penală**, referitor la declarațiile suspectului sau ale inculpatului care se consemnează în scris, „întocmai și literal”, conține două cuvinte cu înțeles identic, astfel că se încalcă prevederile art.8 din Legea 24/2000, textul fiind imprevizibil în viitoarea sa aplicare. Pe de altă parte, obligația nou-introdusă, privitoare la procedura de consemnare, este imposibil de aplicat, deoarece consemnarea literală concomitentă a unei declarații poate fi făcută doar prin mijloacele specifice procedurii de stenodactilografare, or, grefierul și organele de urmărire penală, singurele persoane legal îndreptățite să consemneze această declarație, nu au calificarea necesară pentru a stenodactilografia. De îndată ce legea de modificare va intra în vigoare, ca o consecință a acestei modificări legislative, desfășurarea activității în cadrul proceselor penale se va bloca, încălcându-se dreptul la un proces echitabil și la soluționarea cauzelor într-un termen rezonabil, prevăzut la art.21 alin.(3) din Constituție.

41. **Art.I pct.56**, referitor la introducerea **art.110 alin.(1¹) din Codul de procedură penală**, și **art.I pct.57**, care modifică **art.110 alin.(5) din Codul de procedură penală**, sunt două norme juridice care reglementează diferit aceeași

procedură, încălcând art.1 alin.(5) din Constituție, sub aspectul cerințelor de calitate a legii.

42. **Art.I pct.61**, referitor **art.116 alin.(2¹) din Codul de procedură penală**, extinde dreptul la tăcere și cu privire la martori, deși atât jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, cât și Directiva (UE) 2016/343 acordă acest drept exclusiv persoanelor suspectate sau acuzate de săvârșirea de infracțiuni. În plus, Codul de procedură penală prevede deja garanții suficiente pentru ca declarațiile date de martor să nu fie folosite împotriva sa, astfel că unicul rezultat al noii reglementări va consta în îngreunarea semnificativă și nejustificată a obținerii de probe, și, pe cale de consecință, a aflării adevărului în cauză. Prin urmare, dispoziția criticată contravine exigențelor art.1 alin.(3) din Constituție, care înglobează principiul adevărului, ca valoare supremă a statului de drept, și care impun legiuitorului obligația de a lua măsuri în vederea apărării ordinii și siguranței publice, prin adoptarea instrumentelor legale necesare în scopul reducerii fenomenului infracțional, cu excluderea oricăror reglementări de natură să ducă la încurajarea acestui fenomen.

43. În ceea ce privește **art.I pct.64**, referitor la **art.125 din Codul de procedură penală**, prin condiționarea acordării statutului de martor amenințat de existența de probe sau indicii temeinice că viața, integritatea corporală, libertatea, bunurile sau activitatea profesională a martorului sau a unui membru de familie al acestuia ar fi puse în pericol, se creează un dezechilibru nejustificat între interesele suspectului/inculpatului și cele ale martorului și ale societății, în general. Astfel, art.125 încalcă prevederile constituționale ale art.1 alin.(3) privind statul de drept, în componentele sale referitoare la apărarea ordinii publice și a siguranței publice, prin crearea unei stări de pericol pentru o serie de valori constituționale.

44. **Art.I pct.68, pct.81, pct.83, pct.84 și pct.85**, referitoare la **art.138 alin.(12), art.148 alin.(1) lit.a), art.150 alin.(1) lit.a), art.152 alin.(1) lit.a) și art.153 alin.(1) lit.a) din Codul de procedură penală**, prin modul mecanic în care

legiuitorului a înțeles să înlocuiască sintagma „suspiciune rezonabilă” cu „probe” sau „indicii temeinice”, conduce la situații profund injuste, de natură a crea un dezechilibru nejustificat între interesele suspectului/inculpatului și cele ale persoanei vătămate și ale societății, în general. Autorii sesizării consideră că sunt pe deplin aplicabile considerentele reținute de Curtea Constituțională în Decizia nr.54 din 14 ianuarie 2009, respectiv că „prin eliminarea posibilității de probațiune se limitează dreptul persoanei vătămate prin infracțiune, și nu numai al acesteia, de a se apăra pe cale judiciară, încălcându-se astfel principiul dreptului la apărare consacrat prin art.24 alin.(1) din Constituție, ca și principiile accesului la justiție și al dreptului la un proces echitabil, prevăzute de art.21 din Legea fundamentală.”

45. Cu privire la **art.I pct.69**, referitor la **art.139 alin.(1) lit.a) din Codul de procedură penală**, autorii sesizării arată că supravegherea tehnică include procedee probatorii care presupun ingerințe în dreptul la viață privată a unei persoane, drept protejat de dispozițiile art.26 și art.28 din Constituție, însă legiuitorul, în reglementarea acestor mijloace probatorii intruzive, are obligația de a stabili un just echilibru între dreptul fundamental, care face obiectul limitării impuse de măsură, și valoarea socială a cărei protecție a determinat limitarea. Or, condiționarea aplicării măsurii supravegherii tehnice de existența unor indicii temeinice, și nu doar a suspiciunii rezonabile, cu privire la pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni, ca în prezent, este de natură a crea un dezechilibru nejustificat între interesele suspectului/inculpatului și cele ale persoanei vătămate și ale societății, în general. Astfel, de cele mai multe ori, supravegherea tehnică este dispusă tocmai în vederea strângerii de probe și indicii temeinice care să fundamenteze punerea în mișcare a acțiunii penale.

46. În ceea ce privește **art.I pct.70 și pct.71**, care modifică **art.139 alin.(3) și introduce alin.(3¹) din Codul de procedură penală**, din coroborarea celor două alineate, rezultă că nu vor constitui mijloace de probă înregistrările realizate de părți sau de subiecții procesuali principali, atunci când acestea nu privesc propriile

convorbiri sau comunicări și nici nu sunt realizate în locuri publice, și nici cele realizate de martori, chiar dacă privesc propriile convorbiri sau comunicări, dar care nu sunt realizate în locuri publice. Potrivit legii, o faptă se consideră săvârșită în public atunci când a fost comisă în condițiile prevăzute de art.184 din Codul penal. Astfel, *exempli gratia*, înregistrarea realizată de un martor într-un loc neaccesibil publicului, de exemplu domiciliul persoanei vătămate, nu va putea constitui mijloc de probă. Prin eliminarea posibilității de probațiune, se limitează dreptul persoanei vătămate prin infracțiune, și nu numai al acesteia, de a se apăra pe cale judiciară, încălcându-se astfel principiul dreptului la apărare consacrat prin art.24 alin.(1) din Constituție, ca și principiile accesului la justiție și al dreptului la un proces echitabil, prevăzute de art.21 din Legea fundamentală.

47. **Art.I pct.72**, referitor la **art.140 alin.(2) din Codul de procedură penală**, este neclar, imprecis, din interpretarea gramaticală ar rezulta că este probată chiar existența infracțiunii, ceea ce este imposibil în etapa procesului penal în care dispozițiile criticate sunt aplicabile.

48. **Art.I pct.73**, referitor la **art.143 alin.(4¹) din Codul de procedură penală**, care consacră interdicția de a utiliza convorbirile, comunicările sau conversațiile interceptate și înregistrate pentru probarea altor fapte decât cele care fac obiectul cercetării ori contribuie la identificarea ori localizarea persoanelor pentru care s-a solicitat autorizarea de la judecătorul de drepturi și libertăți, creează un dezechilibru nejustificat între interesele suspectului/inculpatului și cele ale persoanei vătămate și ale societății, în general, încalcă principiul aflării adevărului, precum și dispozițiile referitoare la rolul Ministerului Public în apărarea ordinii de drept, prevăzute la art.131 alin.(1) din Constituție.

49. **Art.I pct.74**, referitor la **art.145 alin.(5) din Codul de procedură penală**, încalcă dreptul la un proces echitabil, precum și principiul aflării adevărului, întrucât comunicarea este obligatorie, chiar dacă mai sunt încă incidente prevederile lit.a)-c) ale alin.(4) al art.145 din cod.

50. **Art.I pct.76**, care introduce **art.145¹ alin.(1) din Codul de procedură penală**, limitează utilizarea informațiilor dobândite în baza unor mandate de supraveghere tehnică, în cazul de față a celor obținute în baza Legii nr.51/1991, pentru probarea altor infracțiuni decât cele care au fundamentat obținerea mandatului. O astfel de reglementare încalcă principiul aflării adevărului, precum și dispozițiile referitoare la rolul Ministerului Public în apărarea ordinii de drept, prevăzute la art.131 alin.(1) din Constituție. De asemenea, art.145¹ nu respectă exigențele de tehnică legislativă, întrucât mandatul de securitate națională face obiectul de reglementare a Legii nr.51/1991, neavând natura unei instituții de drept procesual penal. Pe cale de consecință, dispoziția criticată contravine principiului securității juridice, consacrat la art.1 alin.(5) din Constituție, prin faptul că reglementează aceeași instituție în două acte normative distincte.

51. **Art.I pct.79**, care abrogă **art.146¹ alin.(5) din Codul de procedură penală**, încalcă dreptul la integritatea fizică a persoanei, prevăzut de art.22 alin.(1) din Constituție, procurorul nemaiputând obține în condiții de urgență date privitoare la tranzacțiile financiare efectuate sau care urmează a fi efectuate.

52. În ceea ce privește **art.I pct.89**, referitor la **art.158 alin.(2) lit.b) din Codul de procedură penală**, autorii sesizării susțin că sintagma „indicii temeinice” nu este definită în niciun act normativ în vigoare, nu este previzibilă, nefiind clar și precis care este obiectul reglementării. Proba este definită ca fiind un „element de fapt care servește la constatarea existenței sau inexistenței unei infracțiuni, la identificarea persoanei care a săvârșit-o și la cunoașterea împrejurărilor necesare pentru justa soluționare a cauzei și care contribuie la aflarea adevărului în procesul penal”. Indiciile temeinice erau, conform vechiului Cod de procedură penală, datele apte să genereze o presupunere rezonabilă. Interpretând logico-juridic această dispoziție, rezultatul ar fi indicarea probelor ori a indiciilor temeinice din care rezultă probe sau indicii temeinice. Așa fiind, norma a fost adoptată cu încălcarea normelor de tehnică legislativă, dispozițiile legale încălcate fiind cele din art.8 alin.(4) din

Legea nr.24/2000, cu consecința încălcării dispozițiilor art.1 alin.(5) din Constituția României.

53. Referitor la **art.I pct.91**, care introduce **art.159 alin.(8¹) din Codul de procedură penală**, se arată că, în foarte multe dintre situații, organul judiciar are date privind activitatea infracțională, neavând date privind particularitățile bunurilor sustrase. Prin reglementarea criticată, legiuitorul dă dovadă de un formalism nejustificat, de natură a împiedica aflarea adevărului în cauză. De asemenea, dispoziția introduce un paralelism legislativ, având în vedere că încălcările care atrag sancțiunea nulității absolute sunt prevăzute în mod limitativ la art.281 alin.(1) din Codul de procedură penală. În plus, dispoziția este neclară sub aspectul termenului până la care nulitatea absolută poate fi invocată, sens în care se semnalează că art.281 alin.(3) și alin.(4) stabilesc două termene-limită diferite, în funcție de cauza de nulitate incidentă. O eventuală interpretare în sensul că încălcarea prevăzută la art.159 alin.(8¹) ar putea conduce la posibilitatea invocării nulității absolute în orice stadiu al procesului ar contraveni principiului securității raporturilor juridice și al termenului rezonabil de soluționare a procesului.

54. **Art.I pct.93**, care modifică **art.159 alin.(14) lit.b) și lit.c) din Codul de procedură penală**, în sensul că efectuarea unei percheziții domiciliare nu se poate face decât dacă există indicii temeinice în loc de suspiciune, așa cum este prevăzut actualmente, încalcă art.22 alin.(1) din Constituție, inviolabilitatea domiciliului fiind un drept ce pentru legiuitor apare ca fiind situat pe o treaptă superioară dreptului la viață și la integritate fizică.

55. **Art.I pct.95**, referitor la **art.162 alin.(4) din Codul de procedură penală**, nu îndeplinește cerința de claritate a legii penale, deoarece nu tratează în niciun fel procedura mandatului de percheziție care s-ar obține ulterior restituirii obiectelor. Codul de procedură penală, în cadrul Capitolului VI - *Percheziția și ridicarea de obiecte și înscrisuri*, reține ca principal motiv al percheziției obținerea de obiecte sau înscrisuri de la persoane în vederea probării unei infracțiuni. Prin

urmare, în mod logic, legiuitorul a presupus că aceste obiecte sau înscrisuri nu se află deja în posesia organelor de urmărire penală, deoarece o astfel de ipoteză ar fi fost un nonsens. Or, în cazul textului modificat, nu se precizează o procedură prin care organele de urmărire penală să solicite mandat de percheziție pentru obiecte sau înscrisuri pe care le dețin deja. Prin urmare, reies două posibilități de interpretare a textului, ambele valabile: fie organele de urmărire penală cer autorizarea percheziției pentru obiectele sau înscrisurile pe care deja le dețin și astfel riscă respingerea cererii, fie organele de urmărire penală restituie obiectele sau înscrisurile pentru a putea face cererea de autorizare a percheziției, cu riscul ca deținătorul să le distrugă. Însăși existența celor două posibilități de interpretare arată neclaritatea textului modificat, text care nu conține nicio referință la procedura privind obiectele sau înscrisurile considerate de interes pentru organele de urmărire penală, dar care sunt deja în posesia acestora și nu au legătură cu cauza în cadrul căreia au fost obținute.

56. Textul adoptat nu asigură nici eficiența legii penale, deoarece, prin lacunele sale, permite distrugerea sau ascunderea bunurilor găsite la percheziție, dar pentru care, conform modificărilor Codului de procedură penală, este necesară obținerea unui nou mandat de percheziție. Astfel, deținătorii acestor obiecte vor lua cunoștință despre interesul organelor de urmărire penală în a le obține și, astfel atenționați, vor putea asigura dispariția obiectelor respective. O asemenea ipoteză face ineficientă instituția percheziției, dând șansa la acțiuni de distrugere sau ascundere a obiectelor sau a înscrisurilor vizate de organele de urmărire penală.

57. **Art.I pct.99**, referitor la **art.168 alin.(15¹) din Codul de procedură penală**, care consacră interdicția de a utiliza datele obținute în urma percheziției informatice pentru probarea altor fapte decât cele pentru care se efectuează urmărirea penală și pentru care a fost autorizată percheziția, creează un dezechilibru nejustificat între interesele suspectului/inculpatului și cele ale persoanei vătămate și ale societății, în general. Or, o astfel de reglementare încalcă principiul aflării adevărului, dispozițiile referitoare la rolul Ministerului Public în apărarea ordinii de

drept, prevăzute la art.131 alin.(1) din Constituție, precum și prevederile art.21 alin.(3) din Constituție.

58. Cu privire la **art.I pct.103**, referitor la **art.171¹ din Codul de procedură penală**, se arată că soluția normativă care consacră imposibilitatea de a folosi obiectele, înscrisurile sau datele informatice sau ridicate silit pentru dovedirea altor infracțiuni decât cele care fac obiectul dosarului în care au fost solicitate încalcă principiul aflării adevărului, precum și dispozițiile referitoare la rolul Ministerului Public în apărarea ordinii de drept, prevăzute la art.131 alin.(1) din Constituție.

59. **Art.I pct.107**, referitor la **art.172 alin.(2) din Codul de procedură penală**, nu asigură eficiență și claritate legii penale, deoarece, prin instituirea sancțiunii eliminării din cauză a raportului de constatare în lipsa unei expertize, fără introducerea unei excepții pentru cazurile în care expertiza nu mai este posibilă din cauze obiective, poate conduce la eliminarea nejustificată a unor probe ce pot duce la aflarea adevărului într-o cauză penală. În practică, este cunoscut faptul că unele probe distrug obiectul asupra cărora au fost efectuate, prin natura tehnică a probelor respective. În aceste cazuri, conform noii prevederi penale, lipsa expertizei, deși cauzată de motive obiective, ar duce la eliminarea din cauză a raportului de constatare. Or, prevederea penală trebuie să fie suficient de clară și cuprinzătoare, astfel încât să asigure nevoia societății de a se afla adevărul în orice cauză penală, ori de câte ori este posibil, condiție pe care textul astfel modificat nu o îndeplinește, fiind profund lacunar.

60. **Art.I pct.109**, referitor la **art.175 alin.(1) din Codul de procedură penală**, prin acordarea posibilității expertului de a refuza efectuarea expertizei din motive pur subiective, respectiv deoarece acesta consideră că nu are competența științifică și facilitățile necesare, are rolul de a lungi durata cauzelor penale. Posibilitatea expertului ca, după ce a fost contactat pentru a efectua expertiza, să poată refuza lucrarea este susceptibilă de a adăuga timp nejustificat la soluționarea dosarelor, dar și de a genera anumite preferințe între experți, afectându-le

imparțialitatea. O astfel de prevedere încalcă dreptul justițiabilului la un proces echitabil și desfășurat într-un termen rezonabil.

61. **Art.I pct.120**, referitor la **art.209 alin.(11) din Codul de procedură penală**, este lipsit de claritate, deoarece nu prevede dacă, în eventualitatea lipsei oricăror documente din interiorul materialului probator înmănat odată cu ordonanța prevăzută la art.209 alin.(10) din cod, este atrasă nulitatea ordonanței sau se consideră neefectuată procedura înmânării acesteia, cu toate consecințele legale de rigoare. Măsura obligării de către legiuitor a înmânării întregului material probator administrat este excesivă, deoarece implică un mare efort logistic. Or, amestecarea unor operațiuni logistice de copiere și îndosariere a materialului probator, operațiuni care erau posibile și în varianta actuală a Codului de procedură penală, dar în a cărui redactare nu aveau consecințe procedurale, aduce neclaritate legii penale mai ales în condițiile netratării distincte a efectelor unor eventuale omisiuni, din cauze obiective, a înmânării copiilor de pe materialul probator, și poate conduce la tergiversarea procesului penal.

62. **Art.I pct.121 și pct.123**, care modifică **art.211 alin.(1) și alin.(2)**, respectiv **art.214 alin.(1) din Codul de procedură penală**, conține dispoziții vădit contradictorii cu art.I pct.126, care modifică art.215¹ alin.(7) și alin.(8) din Codul de procedură penală, incompatibile cu cerințele calitative pe care trebuie să le îndeplinească orice act normativ.

63. În ceea ce privește dispozițiile **art.I pct.130**, referitor la **art.218 alin.(1¹) din Codul de procedură penală**, nu se poate stabili cu certitudine care sunt condițiile necesare a fi îndeplinite pentru a se putea dispune măsura arestului la domiciliu. Astfel, *exempli gratia*, una dintre condițiile care trebuie îndeplinite în mod cumulativ pentru a justifica măsura este ca pe baza „altor împrejurări” privitoare la persoana inculpatului să se constate că privarea de libertate este absolut necesară. În plus, dispoziția este aproape imposibil de aplicat și prin raportare la cerința îndeplinirii cumulative a condițiilor enumerate, astfel că, pentru a justifica

măsura, trebuie stabilit faptul că privarea de libertate este absolut necesară prin raportare la fiecare dintre circumstanțele prevăzute, respectiv evaluarea gravității faptei, a modului și a circumstanțelor de comitere a acesteia, a anturajului, a mediului din care acesta provine, a antecedentelor penale și a altor împrejurări privitoare la persoana acestuia. Pe cale de consecință, art.218 alin.(1¹) încalcă principiul securității juridice, în componenta sa referitoare la claritatea și previzibilitatea legii.

64. **Art.I pct.133**, referitor la **art.220 alin.(1) din Codul de procedură penală**, prin introducerea sintagmei „dacă există temeiuri noi care fac necesară privarea de libertate”, conduce la inaplicabilitatea măsurii, întrucât art.220 alin.(1) nu reglementează situația inculpatului care a fost supus anterior unei măsuri preventive privative de libertate, această ipoteză regăsindu-se la art.220 alin.(5) din Codul de procedură penală. Prin urmare, norma contravine principiului securității juridice, în componenta sa referitoare la claritatea și previzibilitatea legii.

65. **Art.I pct.139**, referitor la **art.223 alin.(2) din Codul de procedură penală**, prin înlăturarea din enumerarea expresă a unor infracțiuni deosebit de grave, precum, de exemplu, spălarea banilor, infracțiunile săvârșite prin sisteme informatice sau mijloace de comunicare electronică sau evaziune fiscală, precum și prin eliminarea posibilității luării măsurii arestului preventiv pentru infracțiunile pentru care legea prevede pedeapsa închisorii de 5 ani ori mai mare, prin care, de asemenea, se înlătură infracțiuni de o gravitate ridicată din sfera de incidență a măsurii arestului preventiv (șantajul calificat, abuzul în serviciu, divulgarea informațiilor secrete de stat, falsificarea de monede, falsificarea de titluri de credit sau instrumente de plată, transmiterea sindromului imunodeficiar dobândit ș.a.), creează o stare de pericol asupra unor valori constituționale, precum viața, integritatea fizică și psihică, proprietatea privată sau inviolabilitatea domiciliului. Prin urmare, dispoziția criticată nu realizează un just echilibru între interesul suspectului/inculpatului și cel al societății, în general, contrar jurisprudenței Curții

Constituționale, care a reținut în Decizia nr. 711 din 27 octombrie 2015 că „în reglementarea sancțiunilor de drept penal de către legiuitor, trebuie stabilit un echilibru între dreptul fundamental, care face obiectul limitării impuse de sancțiune, și valoarea socială a cărei protecție a determinat limitarea”, cu consecința încălcării art.1 alin.(3) din Constituție, privitor la statul de drept.

66. **Art.I pct.140**, referitor la **art.223 alin.(3) din Codul de procedură penală**, prin folosirea sintagmelor „pericol concret” și „pericol abstract” pentru clasificarea infracțiunilor de pericol - infracțiuni de pericol concret și infracțiuni de pericol abstract, instituie o normă neclară și improprie, contrară principiului securității juridice, în componenta sa referitoare la claritatea și previzibilitatea normei.

67. Cu privire la **art.I pct.154**, referitor la **art.249 alin.(4) din Codul de procedură penală**, autorii sesizării arată că, pentru a se putea dispune măsuri asigurătorii în vederea confiscării speciale sau a confiscării extinse, s-a introdus condiția suplimentară de a exista probe sau indicii temeinice că bunurile în cauză au fost obținute din activități infracționale. Această completare intră în contradicție cu art.112 din Codul penal, care reglementează confiscarea specială și care nu vizează doar bunurile obținute din infracțiuni, ci și bunurile care au fost folosite, în orice mod, sau destinate a fi folosite la săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală, dacă sunt ale făptuitorului sau dacă, aparținând altei persoane, aceasta a cunoscut scopul folosirii lor, bunurile folosite, imediat după săvârșirea faptei, pentru a asigura scăparea făptuitorului sau păstrarea folosului ori a produsului obținut, dacă sunt ale făptuitorului sau dacă, aparținând altei persoane, aceasta a cunoscut scopul folosirii lor, bunurile care au fost date pentru a determina săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală sau pentru a răsplăti pe făptuitor, bunurile dobândite prin săvârșirea faptei prevăzute de legea penală, dacă nu sunt restituite persoanei vătămate și în măsura în care nu servesc la despăgubirea acesteia, bunurile a căror deținere este interzisă de legea penală. De asemenea, această completare intră în contradicție și

cu art.5 din Directiva 2014/42/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 3 aprilie 2014 privind înghețarea și confiscarea instrumentelor și produselor infracțiunilor săvârșite în Uniunea Europeană, care trebuie transpusă în legislația internă. Potrivit standardelor impuse de această Directivă nu trebuie ca intima convingere a judecătorului, potrivit căreia aceste bunuri provin din activități infracționale, să decurgă exclusiv din probe sau indicii temeinice, judecătorul putând să tragă această concluzie și din disproporția dintre veniturile licite și averea persoanei cercetate. Prin urmare, norma criticată contravine art.1 alin.(5) și art.21 alin.(3) din Constituție.

68. **Cu privire la art.I pct.172**, referitor la **art.265 alin.(13) și alin.(14) din Codul de procedură penală**, autorii obiecției susțin că, prin introducerea acestor alineate, norma devine incompatibilă cu scopul instituției mandatului de aducere, încălcând art.1 alin.(5) și art.21 alin.(3) din Constituție. Scopul principal al acestei măsuri este de a aduce persoana în fața organului judiciar pentru a fi ascultată sau pentru efectuarea unui act de urmărire penală. Cele două alineate deturneză instituția mandatului de aducere de la finalitatea sa și o transformă într-o etapă de aducere la cunoștință a învinuirii, deși această etapă se realizează ulterior, înaintea primei audieri. Potrivit art.265 alin.(8) din Codul de procedură penală, mandatul de aducere cuprinde suficiente date astfel încât persoana supusă acestei măsuri să poată avea cunoștință despre motivul conducerii în fața organului judiciar, iar procedura aducerii la cunoștință a calității de suspect este reglementată de art.307 din Codul de procedură penală.

69. **Art.I pct.179**, referitor la **art.276 alin.(5¹) din Codul de procedură penală**, intră în conflict cu prevederile art.276 alin.(5). Or, existența unor soluții legislative contradictorii și anularea unor dispoziții legale prin intermediul altor prevederi cuprinse în același act normativ conduc la încălcarea principiului securității raporturilor juridice, ca urmare a lipsei de claritate și previzibilitate a normei, principiu ce constituie o dimensiune fundamentală a statului de drept, astfel

cum acesta este consacrat în mod expres prin dispozițiile art.1 alin.(3) din Legea fundamentală. În al doilea rând, art.276 alin.(5¹) contravine art.52 alin.(3) din Constituție, potrivit căruia „statul răspunde patrimonial pentru prejudiciile cauzate prin erori judiciare”. Astfel, textul extinde răspunderea patrimonială a statului în mod nepermis, în lipsa existenței erorii judiciare.

70. **Art.I pct.181**, referitor la **art.281 alin.(1) lit.b) din Codul de procedură penală**, contravine art.1 alin.(5), art.21 alin.(3) și art.132 alin.(1) din Constituție, întrucât nulitatea actelor efectuate de un organ de urmărire superior într-o cauză de competența unui organ de urmărire penală inferior este nejustificată față de principiul controlului ierarhic în baza căruia își desfășoară activitatea procurorii, și art.302 din Codul de procedură penală, care permite organului superior să efectueze acte de competența organului de urmărire penală inferior.

71. **Art.I pct.189**, referitor la **art.290 alin.(1) din Codul de procedură penală**, care limitează temporal beneficiul reducerii limitelor de pedeapă ca urmare a depunerii unui denunț, duce la descurajarea persoanelor care au cunoștință de săvârșirea unei infracțiuni de a sesiza organele judiciare, fapt care încalcă principiul aflării adevărului, „adică dreptul la un proces echitabil al părții interesate în luarea în considerare a tuturor probelor administrate care contribuie la aflarea adevărului, și principiul dreptății, consacrat de art.1 alin.(3) din Constituție ca o valoare supremă a statului de drept” (Decizia nr.54 din 14 ianuarie 2009).

72. **Art.I pct.190**, referitor la **art.292 alin.(2) din Codul de procedură penală**, răstoarnă ierarhia constituțională, prin aplicarea textului ajungându-se ca organul de cercetare penală al poliției judiciare să dea dispoziții procurorului, repartizându-i cauze spre soluționare. Reglementarea nu este previzibilă, nefiind clar și precis care este obiectul acesteia. Din analiza textului rezultă că este posibilă repartizarea cauzei către procuror, de către organele de poliție, anterior înregistrării cauzei la parchet. Norma a fost adoptată cu încălcarea normelor de tehnică legislativă, dispozițiile legale încălcate fiind cele din art.8 alin.(4) din Legea

nr.24/2000, cu consecința încălcării dispozițiilor art.1 alin.(5) din Constituția României. De asemenea, au fost încălcate dispozițiile art.131 alin.(3) din Constituție.

73. **Art.I pct.192 și pct.193**, care modifică **art.305 alin.(1)**, respectiv introduce **art.305 alin.(1¹) din Codul de procedură penală**, încalcă cerințele de calitate a legii, întrucât, dacă în formularea actuală a art.305 alin.(1) se prevede că începerea urmăririi penale cu privire la faptă se dispune chiar dacă autorul este indicat sau cunoscut, în forma modificată cunoașterea făptuitorului devine o condiție obligatorie pentru începerea cercetării *in rem*, ceea ce înseamnă că de fiecare dată când nu va fi cunoscută identitatea celui care a săvârșit o infracțiune, organul de urmărire penală nu va putea lua nicio măsură pentru ca circumstanțele faptei penale să fie elucidate, iar autorul să poată fi identificat și anchetat potrivit legii. Dispozițiile alin.(1¹) nu menționează care sunt „celelalte situații” și lasă să se înțeleagă că alin.(1) ar reglementa cazuri în care urmărirea penală poate începe direct cu privire la persoană.

74. De asemenea, stabilirea unei durate maxime de soluționare a cauzei nu se justifică în condițiile în care, sub aspect procesual, este deja reglementat remediul contestației privind durata procesului, iar, sub aspect material, este reglementată prescripția răspunderii penale. În acest context, soluția normativă consacrată la art.305 alin.(1¹) este inexplicabilă, ducând la împiedicarea adevărului în cauză și la lăsarea în libertate a unor potențiali infractori periculoși. Astfel, prin introducerea unui nou caz de clasare, constând în depășirea termenului de 1 an de la data începerii urmăririi penale *in rem*, se ignoră cu desăvârșire dreptul victimelor la o procedură echitabilă, încălcându-se astfel art.124 alin.(2) din Constituție, precum și principiul aflării adevărului.

75. **Art.I pct.195**, referitor la **art.307 alin.(1) din Codul de procedură penală**, introduce un paralelism legislativ, având în vedere că încălcările care atrag sancțiunea nulității absolute sunt prevăzute în mod limitativ la art.281 alin.(1) din

Codul de procedură penală. Dispoziția este neclară sub aspectul termenului până la care nulitatea absolută poate fi invocată, sens în care art.281 alin.(3) și alin.(4) stabilește două termene-limită diferite, în funcție de cauza de nulitate incidentă. De asemenea, se ignoră principiul independenței judecătorilor, prevăzut la art.124 alin.(3) din Constituție, prin eliminarea dreptului acestora de a aprecia dacă într-o situație concretă s-a adus o vătămare esențială a drepturilor procesuale ale părților.

76. **Art.I pct.213**, care modifică **art.335 alin.(1) din Codul de procedură penală**, în sensul înlăturării posibilității ca procurorul ierarhic superior să infirme ordonanța și să dispună redeschiderea urmăririi penale pentru ipoteza care se regăsește în art.335 alin.(1) din forma în vigoare, respectiv „nu a existat împrejurarea pe care se întemeia clasarea”, are drept consecință încheierea procesului penal fără aflarea adevărului, cu încălcarea prevederilor art.21 alin.(3) din Constituție. Introducerea unui termen de decădere de 6 luni pentru redeschiderea urmăririi penale în ipoteza apariției unor fapte sau împrejurări noi, din care rezultă că a dispărut împrejurarea pe care se întemeia clasarea, este inexplicabilă, ducând la împiedicarea aflării adevărului în cauză. Astfel, dispoziția criticată nu realizează un just echilibru între interesul suspectului/inculpatului și cel al societății, în general, încălcând și art.124 alin.(2) din Constituție.

77. În ceea ce privește **art.I pct.227**, referitor la **art.370⁵ din Codul de procedură penală**, autorii sesizării arată că, potrivit art.97 alin.(1) din Codul de procedură penală, fiind un element de fapt, proba nu este susceptibilă de a fi lovită de nulitate, sintagma folosită de legiuitor fiind non-juridică și improprie, contrară principiului securității juridice, în componenta sa referitoare la claritatea și previzibilitatea legii. Norma ignoră principiul independenței judecătorilor, prevăzut la art.124 alin.(3), prin eliminarea dreptului acestora de a aprecia dacă într-o situație concretă s-a adus o vătămare esențială a drepturilor procesuale ale părților.

78. Cu privire la **art.I pct.229**, referitor la **art.386 alin.(3) din Codul de procedură penală**, autorii sesizării susțin că stabilirea situației de fapt se urmărește

în tot cursul procesului, și nu doar în faza de urmărire penală. Prin urmare, obligativitatea reluării urmăririi penale de fiecare dată când în cursul judecății se constată existența unei noi împrejurări de fapt, care nu a fost cuprinsă în rechizitoriu, contravine art.21 alin.(3) din Constituție și crește riscul prescrierii faptelor, cu consecința împiedicării aflării adevărului în cauză și, în mod inerent, a încălcării art.1 alin.(3) din Constituție.

79. Prin **art.I pct.232**, care modifică **art.396 alin.(1)-(4) din Codul de procedură penală**, legiuitorul a renunțat la stabilirea oricărui standard de probațiune pentru pronunțarea unor soluții de aplicare a unei măsuri educative, renunțare la aplicarea pedepsei și amânare a aplicării pedepsei, deoarece art.103 alin.(2) fraza a doua din Codul de procedură penală stabilește un astfel de standard doar pentru soluția de condamnare, lăsând loc arbitrarului în stabilirea acestor trei tipuri de soluții. Norma juridică trebuie să reglementeze în mod unitar, uniform, să stabilească cerințe minimale aplicabile tuturor destinatarilor săi. Or, în cazul de față, lăsând la latitudinea instanței criteriile pe baza cărora va stabili una dintre cele trei soluții, legea imprimă un caracter relativ, nepermis, procesului penal, încălcându-se astfel dispozițiile art.21 alin.(3), art.23 alin.(11) și art.124 din Constituție, referitoare la dreptul la un proces echitabil, prezumția de nevinovăție și înfăptuirea justiției.

80. **Art.I pct.235**, referitor la **art.406 alin.(2) din Codul de procedură penală**, are caracter echivoc, încălcând standardele de claritate a legii, impuse de art.1 alin.(5) din Constituție. Necorelat cu art.394, nu ține cont de faptul că legea și nivelul protecției acordat de Curtea Europeană a Drepturilor Omului permit modificări obiective în compunerea completului. Intrarea în dezbatere presupune că membrii completului asigură garanțiile decurgând din dreptul de acces la justiție și independența instanțelor pentru a rezolva cauza, iar în redactare sistematică modificările aduse nu sunt nici clare, nici necesare.

81. **Art.I pct.236**, care introduce **art.421 alin.(2) din Codul de procedură penală**, nu este necesar, având în vedere standardul instanței de la Strasbourg, care

prevede administrarea directă a instanței care ar putea dispune condamnarea. Practic, alin.(2) cere să se administreze probe pentru infirmarea motivelor care au condus la achitare, însă obiectul probațiunii este definit de art.98 din cod. În plus, cercetarea judecătorească în apel respectă contradictorialitatea și principiile generale, astfel încât inculpatul achitat are posibilitatea de a indica eventuale probe noi, în contrapondere cu cele cerute de Ministerul Public. Principiul aprecierii probelor nu se bazează pe „infirmarea probelor”, ci pe libera apreciere, pe o valoare probantă, care nu este prestabilită. Se afectează principiul independenței instanțelor, ca și cel al securității juridice, de vreme ce o categorie de sentințe nu pot parcurge etapa controlului judecătoresc. Accesul la justiție trebuie să ofere instrumentele apte să rezolve drepturile și interesele legitime ale părților, păstrând egalitatea armelor, ceea ce devine iluzoriu pentru persoana vătămată, prin cerința infirmării probelor care au condus la achitare. Prin urmare, textul de lege a fost adoptat cu încălcarea normelor de tehnică legislativă, dispozițiile legale încălcate fiind cele din art.8 alin.(4) din Legea nr.24/2000, cu consecința încălcării dispozițiilor art.1 alin.(5) din Constituție.

82. **Art.I pct.238**, care introduce **art.425² din Codul de procedură penală**, respectiv o cale de atac reglementată exclusiv pentru o categorie limitată de dispoziții din hotărârile definitive, contrazice principiul securității juridice. Hotărârile pronunțate în apel sunt definitive, nu rezultă standarde explicate constituțional care să justifice repunerea în discuție a dispozițiilor unei hotărâri definitive. În plus, caracterul suspensiv de executare este o altă dimensiune a afectării acestui principiu, de vreme ce nici pentru contestația în anulare, nici pentru revizuire efectul suspensiv nu este automat.

83. **Art.I pct.239**, referitor la **art.426 alin.(1) lit.i) din Codul de procedură penală**, nu respectă principiul calității legii, redactarea fiind echivocă. Domeniul contestației în anulare îl reprezintă hotărâri pronunțate în apel, ceea ce semnifică pronunțarea asupra raporturilor substanțiale, soluționarea cauzei în fond. Cererile - când sunt prevăzute cu cale de atac separată - sunt de natura contestației,

deci nu intră în sfera contestației în anulare. Calea extraordinară de atac s-a caracterizat în acest sens, fără a fi nevoie - ca în cazul recursului în casație și revizuirii - de un articol distinct denumit „hotărâri supuse contestației în anulare”.

84. **Art.I pct.240**, referitor la **art.426 alin.(2)-(4) din Codul de procedură penală**, încalcă principiul securității juridice, consacrat de art.1 alin.(5) din Constituție, întrucât procedura prevede faza admisibilității în principiu și judecarea contestației, astfel că nu se impunea, în paralel cu art.438 alin.(2) din cod, o astfel de completare, cu atât mai mult cu cât natura contestației este de verificare a procedurii, nu a aspectelor substanțiale, prin prisma legalității.

85. **Art.I pct.243**, care **introduce art.438 alin.(1¹)-(1⁴) din Codul de procedură penală**, reprezintă *de facto* o veritabilă cale de atac ordinară, care poate fi formulată oricând, fapt care contravine flagrant principiului securității raporturilor juridice, consacrat la art.1 alin.(5) din Constituție, prin negarea autorității de lucru judecat a hotărârilor judecătorești definitive. Dispoziția încalcă principiul egalității în fața legii și principiul liberului acces la justiție, fiind aplicabile considerentele reținute de Curtea Constituțională în Decizia nr.2 din 17 ianuarie 2017.

86. **Art.I pct.244**, referitor la **art.453 alin.(1) lit.f) din Codul de procedură penală**, încalcă art.147 alin.(4) și art.1 alin.(5) din Constituție, prin faptul că permite revizuirea hotărârilor judecătorești definitive, ca urmare a declarării neconstituționalității unei prevederi legale de incriminare aplicabile în cauză, inclusiv cu privire la justițiabilii care nu au invocat excepția de neconstituționalitate până la data publicării deciziei în Monitorul Oficial al României, contrar celor statuate prin Decizia nr.126 din 3 martie 2016.

87. **Art.I pct.245**, referitor la **art.453 alin.(1) lit.g) din Codul de procedură penală**, aduce atingere autorității de lucru judecat atașate hotărârii judecătorești din rațiuni pur formaliste, generând o instabilitate nepermisă și fără precedent a raporturilor juridice, prin punerea în discuție a drepturilor și a obligațiilor stabilite prin hotărâri judecătorești definitive, deși în cauză nu s-a produs

o eroare judiciară, nu au apărut împrejurări necunoscute instanțelor la judecarea cauzelor și nici nu s-a produs o eroare de procedură care să justifice revizuirea. Dispoziția nu respectă exigențele de tehnică legislativă, contravenind prevederilor art.16 alin.(1) și alin.(2) din Legea nr.24/2000, întrucât intră în contradicție cu prevederile art.406 din Codul de procedură penală.

88. **Art.I pct.245**, referitor la **art.453 alin.(1) lit.h) din Codul de procedură penală**, nu respectă exigențele de tehnică legislativă, întrucât reglementarea revizuirii în cazul hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului face deja obiectul art.465 din Codul de procedură penală.

89. **Art.I pct.257**, care introduce **art.538 alin.(2¹) din Codul de procedură penală**, nu respectă exigențele principiului securității juridice, consacrat la art.1 alin.(5) din Constituție, în componenta sa referitoare la claritatea și previzibilitatea legii, întrucât dreptul la repararea pagubei în caz de eroare judiciară reglementează situația persoanei achitate definitiv, după rejudecare, or, în alineatul introdus se face vorbire de „persoana suspectată sau acuzată”. În plus, în mod evident, reparația se face prin echivalent, repunerea în situația anterioară fiind, în acest caz, imposibilă.

90. **Art.I pct.259**, referitor la **art.539 alin.(3) din Codul de procedură penală**, contravine art.52 alin.(3) din Constituție, potrivit căruia „statul răspunde patrimonial pentru prejudiciile cauzate prin erori judiciare”. Astfel, textul extinde răspunderea patrimonială a statului în mod nepermis, în lipsa existenței erorii judiciare.

91. **Art.I pct.266**, care modifică **art.598 alin.(1) lit.d) din Codul de procedură penală**, introducând un nou caz de contestație la executare, constând în intervenția unei decizii a Curții Constituționale referitoare la conținutul infracțiunii pe care s-a întemeiat hotărârea penală pronunțată, permite rejudecarea unor procese finalizate cu hotărâri judecătorești definitive inclusiv cu privire la justițiabilii care nu au invocat excepția de neconstituționalitate până la data publicării deciziei în

Monitorul Oficial al României. Or, potrivit jurisprudenței Curții Constituționale (Decizia nr.126 din 3 martie 2016), „nereglementarea condiției ca excepția de neconstituționalitate să fi fost invocată în cauza în care s-a pronunțat hotărârea a cărei revizuire se cere atribuie efecte *ex tunc* actului jurisdicțional al Curții, cu încălcarea dispozițiilor art.147 alin.(4) din Constituție, determină o încălcare nepermisă a autorității de lucru judecat, o atingere adusă principiului securității raporturilor juridice - element fundamental al supremației dreptului, care prevede, printre altele, ca soluția dată în mod definitiv oricărui litigiu de către instanțe să nu mai poată fi supusă rejudecării”.

92. Dispozițiile tranzitorii cuprinse în **art.II** din legea supusă controlului sunt neconstituționale, prin aceea că retroactivează, permițând atacarea unor hotărâri pronunțate până la data intrării lor în vigoare pe motive reglementate în legea nouă, contrar principiului constituțional statuat de art.15 alin.(2) din Constituție, potrivit căruia „legea dispune numai pentru viitor, cu excepția legii penale sau contravenționale mai favorabile”. Astfel, instanța de contencios constituțional a reținut în jurisprudența sa că „principiul neretroactivității legii este valabil pentru orice lege, indiferent de domeniul de reglementare a acesteia. Singura excepție pe care o îngăduie norma constituțională privește legea penală sau contravențională mai favorabilă” (Decizia nr.90 din 1 iunie 1999, Decizia nr.228 din 13 martie 2007, Decizia nr.283 din 22 martie 2007). Așadar, numai legea penală nouă poate produce efecte retroactive, iar nu și legea de procedură.

93. În fine, autorii sesizării mai susțin că, prin reglementările conținute în **art.III pct.1**, cu referire la **art.31 alin.(1) lit.b) din Legea nr.304/2004**, și în **art.III pct.3**, cu referire la **art.54 alin.(1)¹ din Legea nr.304/2004**, legea încalcă dispozițiile art.1 alin.(4) din Constituție referitoare la principiul securității juridice. Modalitatea de reglementare este contrară atât dispozițiilor art.58 alin.(2) din Legea nr.24/2000, care dispun „în situații temeinic justificate, prin excepție de la prevederile alin.(1), actele normative de importanță și complexitate deosebită pot fi

modificate, completate sau, după caz, abrogate de autoritatea emitentă și în perioada cuprinsă între data publicării în Monitorul Oficial al României, Partea I, și data prevăzută pentru intrarea lor în vigoare, cu condiția ca intervențiile propuse să intre în vigoare la aceeași dată cu actul normativ supus evenimentului legislativ”, cât și celor ale art.61 alin.(1) din aceeași lege, care arată că „modificarea sau completarea unui act normativ este admisă numai dacă nu se afectează concepția generală ori caracterul unitar al aceluși act sau dacă nu privește întreaga ori cea mai mare parte a reglementării în cauză; în caz contrar, actul se înlocuiește cu o nouă reglementare, urmând să fie în întregime abrogat”. În concret, Parlamentul României a procedat la modificarea unor prevederi conținute în Legea privind modificarea și completarea Legii nr.304/2004 privind organizarea judiciară, act normativ neintrat în vigoare și aflat în procedură parlamentară, ca urmare a cererii de reexaminare formulate de Președintele României. Este de domeniul evidenței că Parlamentul României avea obligația legală de a aștepta intrarea în vigoare a Legii pentru modificarea și completarea Legii nr.304/2004 privind organizarea judiciară pentru a proceda la modificarea normelor antecitate.

94. **III. Cu Adresa nr.1157 din 10 iulie 2018, Președintele României a trimis Curții Constituționale sesizarea privind neconstituționalitatea dispozițiilor Legii pentru modificarea și completarea Legii nr.135/2010 privind Codul de procedură penală, precum și pentru modificarea și completarea Legii nr.304/2004 privind organizarea judiciară.** Sesizarea a fost formulată în temeiul art.146 lit.a) din Constituție și al art.15 din Legea nr.47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, a fost înregistrată la Curtea Constituțională sub nr.5809 din 10 iulie 2018 și constituie obiectul Dosarului nr.1091A/2018.

95. **În motivarea sesizării de neconstituționalitate,** autorul formulează atât critici de neconstituționalitate extrinsecă, cât și critici de neconstituționalitate intrinsecă.

96. *Motivale de neconstituționalitate extrinsecă* vizează obiectul de reglementare al Legii pentru modificarea și completarea Legii nr.135/2010 privind Codul de procedură penală, precum și pentru modificarea și completarea Legii nr.304/2004 privind organizarea judiciară, având un scop precis determinat și limitat la punerea în acord a Codului de procedură penală cu un număr de 18 decizii ale Curții Constituționale și cu prevederile Directivei (UE) 2016/243 a Parlamentului European și a Consiliului din 9 martie 2016 privind consolidarea anumitor aspecte ale prezumției de nevinovăție și a dreptului de a fi prezent la un proces în cadrul procedurilor penale și ale Directivei 2014/42/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 3 aprilie 2014 privind înghețarea și confiscarea instrumentelor și produselor infracțiunilor săvârșite în Uniunea Europeană, care necesita, potrivit Expunerii de motive, intervenția asupra unui număr de 35 de articole din Codul de procedură penală; atât forma adoptată de Senat, cât și forma adoptată de Camera Deputaților diferă de scopul inițial al legii, forma adoptată de Camera decizională intervenind asupra a 199 de articole din Codul de procedură penală. Mai mult, se constată existența unor deosebiri majore, substanțiale, de conținut juridic între formele adoptate de cele două Camere ale Parlamentului, prin raportul Comisiei speciale comune a Camerei Deputaților și Senatului pentru sistematizarea, unificarea și asigurarea stabilității legislative în domeniul justiției, în cursul procedurii derulate la nivelul Camerei Deputaților au fost admise 327 de amendamente față de forma adoptată de Senat și au fost respinse alte 135 de amendamente. Aceste modificări realizate la nivelul Camerei Deputaților au condus la adoptarea unei forme a legii cu deosebiri substanțiale de conținut juridic față de forma Senatului, contrar celor dezvoltate în jurisprudența Curții Constituționale anterior amintită. În fine, se constată existența unei configurații semnificativ diferite, pe de o parte între forma inițiatorului și formele adoptate de cele două Camere și, pe de altă parte, între formele adoptate de cele două Camere. Astfel, forma inițiatorului are un număr de 3 articole (art.I-III), primul dintre acestea având un număr de 110 puncte de

modificare sau de completare a dispozițiilor Codului de procedură penală. Formele adoptate de Senat și Camera Deputaților au 4 articole (art.I-IV), primul dintre acestea având un număr de 259, respectiv 266 de puncte de modificare a Codului de procedură penală, fiind introdus de asemenea art.III, cu un cuprins de 3 puncte, care modifică și un alt act normativ, Legea nr.304/2004 privind organizarea judiciară. În ceea ce privește formele adoptate de cele două Camere, în timp ce forma adoptată de Senat cuprinde patru articole (art.I-IV), primul având un număr de 259 de puncte de modificare, forma adoptată de Camera Deputaților a suferit un număr de 327 de amendamente, cuprinzând în final patru articole (art.I-IV), dintre care primul cu un număr de 266 de puncte de modificare a Codului de procedură penală. Prin raportare la aceste considerente, Președintele României apreciază că legea adoptată de Parlament încalcă, prin modul său de adoptare, principiul bicameralismului prevăzut de art.61 alin.(2) din Legea fundamentală, această încălcare atrăgând consecința neconstituționalității legii în ansamblul său.

97. *Motivele de neconstituționalitate intrinsecă* vizează o serie de dispoziții din legea criticată. Astfel, **art.I pct.4** încalcă prevederile art.1 alin.(5) din Constituție, întrucât sintagma „furnizarea de alte informații, direct sau indirect, provenind de la autorități publice referitoare la faptele și persoanele ce fac obiectul acestor proceduri”, cuprinsă în **art.4 alin.(3) din Codul de procedură penală**, este neclară și impredictibilă. Astfel, în lipsa unei reglementări clare și precise, se poate ajunge la situații în care activitatea altor organe judiciare sau a unor instituții cu atribuții în activitatea de verificare și control la instanțe și parchete să fie blocată, să fie lipsită de posibilitatea recunoscută, în prezent, de lege, de a solicita relații de la organele judiciare la care sunt în derulare proceduri judiciare. Nici sintagma „afectate de alte modalități de natură a induce în percepția publică că acestea ar fi vinovate de săvârșirea unor infracțiuni”, din art.4 alin.(6) din Codul de procedură penală, nu este clară și previzibilă, având un caracter generic, abstract, dificil de

interpretat și cu premise evidente de a conduce la aplicări diferite în practica judiciară.

98. **Art.I pct.5** încalcă art.1 alin.(5), art.21 alin.(3), art.131 alin.(1) și art.132 alin.(1) din Constituție, întrucât, prin modificarea **art.8 din Codul de procedură penală**, restrânge una dintre garanțiile importante ale procesului - imparțialitatea -, numai la faza de judecată și numai în ceea ce-l privește pe judecător. În ceea ce privește teza a doua a normei referitoare la obligativitatea repartizării aleatorii a tuturor cauzelor către judecători sau procurori, aceasta nu se corelează cu dispozițiile Codului de procedură penală ce instituie excepții de la repartizarea aleatorie, iar referitor la repartizarea aleatorie a cauzelor către procurori, legiuitorul, pe de o parte, omite să precizeze care este sistemul aleatoriu de repartizare a cauzelor și, pe de altă parte, ignoră specializarea procurorilor într-o anumită materie, cu afectarea operativității desfășurării urmăririi penale și, implicit, a dreptului la un proces echitabil, soluționat într-un termen rezonabil.

99. **Art.I pct.6** încalcă art.1 alin.(5) și art.24 alin.(1) din Constituție, întrucât, deși stabilește termene minime concrete necesare exercitării unei apărări efective într-o cauză penală, obligatorii atât pentru organele de urmărire penală, cât și pentru instanțele de judecată, nu indică momentul de la care aceste termene încep să curgă. Dată fiind sancțiunea nerespectării termenelor stabilite prin **art.10 alin.(2) din Codul de procedură penală** - nulitatea absolută a actelor efectuate cu nesocotirea acestora - se impune reglementarea completă a regimului acestor termene. Pe de altă parte, dispoziția criticată vine în contradicție, sub aspectul duratei termenului de cel puțin 6 ore, cu prevederile art.94 alin.(7) din cod, care prevăd, în forma modificată prin art.I pct.48, un termen de cel puțin 4 ore. Această evidentă contradicție conduce la imprecizie, lipsă de rigoare juridică și de claritate a dispozițiilor normative criticate.

100. Prin **art.I pct.11** din legea criticată se modifică **art.15 din Codul de procedură penală**, în sensul că sintagma „presupunere rezonabilă” este înlocuită cu

sintagma „indicii temeinice”. Legiuitorul nu dă dovadă de consecvență și nu are o viziune unitară în abordarea acestui criteriu, iar condițiile de punere în mișcare a acțiunii penale nu au fost corelate cu condițiile impuse pentru începerea urmăririi penale, prevăzute la art.I pct.194, cu referire la art.305 alin.(3) din Codul de procedură penală, ce prevede că „trebuie să existe probe din care să rezulte că o anumită persoană a săvârșit fapta pentru care s-a început urmărirea penală.” Astfel, standardul de probațiune pentru dobândirea calității de suspect este mai ridicat decât pentru cel de inculpat.

101. **Art.I pct.14**, care modifică **art.21 alin.(1) din Codul de procedură penală**, încalcă art.21 alin.(1) și art.147 alin.(4) din Constituție, contravenind celor statuate prin Decizia nr.257 din 26 aprilie 2017, în care Curtea Constituțională a statuat că „posibilitatea persoanei vătămate, care s-a constituit parte civilă, de a solicita introducerea în procesul penal a părții responsabile civilmente *până la începerea cercetării judecătorești*, în orice fază procesuală, inclusiv după închiderea procedurii de cameră preliminară, este de natură a aduce atingere dreptului de acces liber la justiție al părții responsabile civilmente, consacrat de art.21 din Legea fundamentală.”

102. **Art.I pct.29**, care modifică **art.61 alin.(1) din Codul de procedură penală**, încalcă art.1 alin.(4) și alin.(5) din Constituție. Organele de constatare, altele decât cele judiciare, care pot încheia acte de constatare ori de câte ori există suspiciunea rezonabilă cu privire la săvârșirea unei infracțiuni sunt, potrivit legii, organele inspecțiilor de stat, ale altor organe de stat, cât și ale autorităților publice, instituțiilor publice sau ale altor persoane juridice de drept public, organele de control și cele de conducere ale autorităților administrației publice, ale altor autorități publice, instituții publice sau ale altor persoane juridice de drept public, precum și organele de ordine publică și siguranță națională. În forma modificată, legiuitorul atribuie acestor organe non-judiciare competența de a aprecia asupra existenței unor „probe” sau asupra temeiniciei unor indicii cu privire la săvârșirea

unei infracțiuni, competență ce poate aparține organelor judiciare, cu consecința încălcării principiului legalității, care trebuie să guverneze procesul penal, consacrat de art.1 alin.(5) din Constituție, sau instanțelor judecătorești, ceea ce reprezintă o încălcare a principiului separației puterilor în stat, prevăzut de art.1 alin.(4) din Legea fundamentală.

103. **Art.1 pct.40**, care modifică **art.81 din Codul de procedură penală**, încalcă art.1 alin.(5), art.16 alin.(1), art.24 alin.(1) și art.53 alin.(2) din Constituție, întrucât textul folosește sintagma „*pedeapsă stabilită*”, care, pe de o parte, presupune finalizarea procedurii penale, astfel că, în cazul urmăririi penale, sintagma corespunzătoare acestei faze a procesului penal este cea a „pedepsei prevăzute de lege”, iar, pe de altă parte, este dificil de aplicat în ipoteza pluralității de infracțiuni. Dintr-o altă perspectivă, această normă restrânge în mod nejustificat dreptul persoanei vătămate de a fi informată despre stadiul urmăririi penale, afectând însăși existența acestui drept, persoana vătămată trebuind a fi informată „într-un termen rezonabil” (care se apreciază de la caz la caz, în funcție de evoluția dosarului și de situația persoanei vătămate). Referirea la datele comunicate de către persoana vătămată prin „sesizarea” adresată organului de urmărire penală exclude de la beneficiul dreptului de informare categoria persoanelor vătămate din dosarele în care organul de urmărire penală nu a fost „sesizat” de acestea, ci s-a sesizat din oficiu ori a fost sesizat prin denunț, cu încălcarea art.16 alin.(1) din Constituție.

104. **Art.I pct.41**, care introduce **lit.b¹) la art.83 din Codul de procedură penală**, încalcă art.21 alin.(3) și art.131 alin.(1) din Constituție, întrucât, în urma acestei modificări, toată activitatea de urmărire penală - inclusiv audierea părților vătămate, a părților civile, efectuarea unor percheziții sau alte acte - se va efectua în prezența inculpatului, situație care transformă această activitate într-una publică și lipsită de orice confidențialitate. Mai mult, în condițiile în care persoana vătămată sau partea civilă nu beneficiază de un drept similar, norma contravine dreptului la un proces echitabil. Prin consecințele sale, norma contravine art.131 alin.(1) din

Constituție, potrivit căruia, în activitatea judiciară, Ministerul Public apără ordinea de drept, întrucât face mult mai dificilă, dacă nu chiar imposibilă, sarcina procurorilor de a apăra ordinea de drept prin investigarea infracțiunilor comise.

105. **Art.I pct.44**, care modifică **art.90 lit.c) din Codul de procedură penală**, încalcă art.1 alin.(5) din Constituție, deoarece nu există nicio deosebire între reglementarea actuală, cuprinsă în art.90 lit.c) din cod, și cea preconizată în legea de modificare, adoptarea unei norme identice cu textul pretins a fi modificat nesocotind normele de tehnică legislativă.

106. **Art.I pct.47**, care modifică **art.92 alin.(2) și alin.(7) din Codul de procedură penală**, încalcă art.1 alin.(5), art.21 alin.(1), alin.(2) și alin.(3), precum și art.124 alin.(2) din Constituție, întrucât prin inserarea tezei privind posibilitatea recunoscută suspectului sau inculpatului de a participa la efectuarea oricărui act de urmărire penală sau audiere, la solicitarea acestuia, este îngădit în mod indirect dreptul persoanei vătămate de a participa la procedurile judiciare și este încălcat principiul egalității armelor, garanție a dreptului la un proces echitabil. Ascultarea persoanei vătămate sau a martorilor în acuzare, în asemenea condiții, se poate transforma într-o veritabilă confruntare cu suspectul/inculpatul. Dincolo de faptul că noul drept al suspectului sau inculpatului se impunea a fi reglementat în conținutul textelor de lege destinate reglementării drepturilor acestor subiecte procesuale, iar nu în cuprinsul art.92 din Codul procedură penală, care are ca denumire marginală „Drepturile avocatului suspectului sau inculpatului”, consacrarea acestui drept neagă indirect caracterul necontradictoriu al urmăririi penale. Astfel, în condițiile în care art.285 alin.(2) din Codul procedură penală consacră caracterul nepublic al procedurii din cursul urmăririi penale, iar legea stabilește doar în sarcina avocatului, prin dispozițiile art.94 alin.(5) din cod, obligația de a păstra confidențialitatea sau secretul datelor și actelor de care a luat cunoștință cu ocazia consultării dosarului, prin participarea suspectului sau a inculpatului la efectuarea oricărui act de urmărire penală ori audiere este pus în pericol grav caracterul nepublic al urmăririi penale.

Mai mult, nu trebuie omis faptul că în art.131 din Codul de procedură penală este reglementată „Confruntarea”, legiuitorul statuând că ascultarea persoanelor din aceeași cauză nu se realizează în același timp decât după ascultarea acestora separată și doar asupra chestiunilor punctuale cu privire la care apar contradicții, toate acestea fiind supuse scopului esențial al procesului penal, și anume cel al lămuririi cauzei sub toate aspectele. Astfel de contradicții în cuprinsul aceluiași act normativ lipsesc norma de previzibilitate.

107. **Art.I pct.49**, care introduce **art.97 alin.(4) în Codul de procedură penală**, încalcă art.1 alin.(2) și alin.(5), art.124 alin.(3) și art.126 alin.(1) din Constituție, deoarece nu prevăde suficient de clar ce activități ar trebui să desfășoare organele judiciare pentru verificarea legalității obținerii mijlocului de probă, dacă este obligatorie expertiza, ce gen de expertiză, condițiile în care trebuie realizată expertizarea etc. Mai mult, procedeul probator al expertizei nu este aplicabil oricărui mijloc de probă. Textul este contrar și principiului general al legalității, cu referire specială la administrarea probelor, întrucât permite concluzia că numai mijloacele de probă de la lit.f) trebuie verificate sub aspectul legalității obținerii lor, când, în realitate, toate mijloacele de probă trebuie să fie supuse aceluiași exigențe, încălcarea acestora fiind sancționată cu nulitatea absolută, potrivit art.102 alin.(2) din Codul de procedură penală, astfel cum acestea au fost modificate prin **art.I pct.51**. Această din urmă normă ignoră principiul independenței judecătorilor, prevăzut de art.124 alin.(3) din Constituție, întrucât elimină nu numai dreptul judecătorului de a aprecia dacă într-o situație concretă s-a adus o vătămare esențială a drepturilor procesuale ale părților, care să justifice neluarea în considerare a mijlocului de probă, dar și posibilitatea de a stabili valoarea acestuia și, implicit, de a stabili adevărul în cauză. Se încalcă astfel principiul aflării adevărului, adică dreptul la un proces echitabil al părții interesate în luarea în considerare a tuturor probelor administrate care contribuie la aflarea adevărului, și principiul dreptății, consacrat de art.1 alin.(2) din Constituție ca o valoare supremă a statului de drept.

Invocând Decizia Curții Constituționale nr.59 din 15 ianuarie 2009, autorul obiecției susține că este inadmisibil să se consacre ideea unui transfer de autoritate a deciziei de la organul de urmărire penală ori instanța de judecată la expert. Or, nu poate fi primită reglementarea care conferă expertului, auxiliar al justiției ori martor științific, după unele opinii, prerogativa dispoziției.

108. **Art.I pct.52**, care modifică **art.103 alin.(2) și alin.(3) din Codul de procedură penală**, încalcă art.1 alin.(4) și alin.(5), precum și art.124 alin.(1) și alin.(3) din Constituție, întrucât prin adoptarea criteriului absolut „*dincolo de orice îndoială*” se extinde standardul de evaluare a probelor administrate de la o „îndoială rațională”, permisă de actuala reglementare („*dincolo de orice îndoială rezonabilă*”), la o îndoială nerațională, acesta fiind singurul tip de îndoială care nu este acoperit de standardul din reglementarea activă în prezent. De asemenea, sintagma utilizată în alin.(3) al art.103, „*în măsură determinantă*”, nu îndeplinește cerințele privind claritatea și previzibilitatea legii, reprezentând totodată o încălcare a art.1 alin.(4) din Legea fundamentală, legiuitorul fiind cel care stabilește și impune judecătorului proporția pe care trebuie să o aibă anumite probe în procesul complex al deliberării, al coroborării probelor și al aprecierii puterii doveditoare a acestora. De asemenea, dispozițiile art.103 alin.(3) încalcă independența judecătorilor în realizarea procesului complex de coroborare și apreciere a probelor administrate în cauzele penale, eliminând marja de apreciere subiectivă a judecătorului, inerentă oricărui proces de deliberare.

109. **Art.I pct.56**, care introduce **art.110 alin.(1¹) din Codul de procedură penală**, și **art.I pct.57**, care modifică **art.110 alin.(5) din Codul de procedură penală**, încalcă art.1 alin.(5) din Constituție, întrucât creează paralelisme legislative, care afectează calitatea și precizia reglementării, nefiind clară intenția legiuitorului cu privire la obligativitatea sau nu a înregistrării declarațiilor suspectului sau inculpatului.

110. **Art.I pct.70 și pct.71**, care modifică **art.139 alin.(3) și introduce un nou alineat, alin.(3¹) din Codul de procedură penală**, încalcă prevederile art.1 alin.(5) și ale art.131 alin.(1) din Constituție, întrucât elimină un mijloc de probă important. Prin limitarea înregistrărilor efectuate doar de părți și subiecți procesuali principali, sunt excluse înregistrările efectuate de persoane, altele decât cele expres și limitativ prevăzute de lege. De asemenea, sintagma „înregistrări de pe camere de supraveghere” este neclară. Renunțarea la condiția de legalitate prevăzută de textul actual este de natură să coboare standardul de protecție, simplul fapt al efectuării unei înregistrări într-un loc public neconferindu-i acesteia legalitate.

111. **Art.I pct.72**, care modifică **art.140 alin.(2) din Codul de procedură penală**, încalcă art.1 alin.(4) și alin.(5), precum și art.131 alin.(1) din Constituție, prin referirea strictă la activitatea din cursul urmăririi penale, desfășurată de către procuror; utilizarea sintagmei „indicarea probelor ori a datelor din care rezultă săvârșirea unei infracțiuni” nu respectă viziunea nouă a legiuitorului și scopul activității reglementate, acela de strângere a probelor atât în acuzare, cât și în apărare. Înlocuirea sintagmei „suspiciune rezonabilă cu privire la săvârșirea unei infracțiuni” din actuala reglementare presupune o concluzie care nu poate aparține decât unei instanțe de judecată, după administrarea tuturor probelor, după terminarea cercetării judecătorești, ceea ce contravine principiului separației puterilor în stat, reglementat de art.1 alin.(4) din Legea fundamentală. Mai mult, prin folosirea sintagmei „indicarea probelor ori a datelor din care rezultă săvârșirea unei infracțiuni” este afectat și rolul Ministerului Public, limitându-i-se posibilitatea de a-și îndeplini misiunea dată de legiuitorul constituant, aceea de a apăra ordinea de drept, precum și drepturile și libertățile cetățenilor.

112. **Art.I pct.73**, care introduce **alin.(4¹) la art.143 din Codul de procedură penală**, încalcă art.1 alin.(5) și art.131 alin.(1) din Constituție, întrucât modificarea realizată constituie o imixtiune în competența organului de urmărire penală și aduce atingere atribuțiilor procurorilor consacrate prin art.131 din

Constituție și art.8 din Codul de procedură penală, referitoare la constatarea la timp și în mod complet a faptelor ce constituie infracțiuni. Imposibilitatea folosirii înregistrărilor pentru dovedirea altor infracțiuni poate aduce atingere principiului legalității procesului penal, prevederile referitoare la completarea mandatului de interceptare fiind insuficient reglementate.

113. **Art.I pct.74**, care modifică **art.145 alin.(1) și alin.(2) din Codul de procedură penală**, încalcă prevederile art.1 alin.(5) și art.26 alin.(1) din Constituție, deoarece stabilește obligativitatea de a comunica și de a permite tuturor persoanelor care au fost înregistrate incidental, chiar dacă nu au calitate procesuală, să aibă acces la înregistrări, această măsură fiind de natură a încălca în mod direct principiul confidențialității urmăririi penale. Prin această reglementare se instituie drepturi procesuale pentru persoane care nu au nicio calitate procesuală într-o procedură judiciară în curs și se aduce atingere dreptului la viața intimă, familială și privată a altor persoane, întrucât procurorul trebuie să asigure, la cerere, ascultarea integrală a convorbirilor, comunicărilor sau conversațiilor ori vizionarea imaginilor rezultate din activitatea de supraveghere tehnică.

114. **Art.I pct.76**, care introduce **art.145¹ din Codul de procedură penală**, încalcă prevederile art.15 alin.(2) din Constituție, în condițiile în care prevede că interceptările obținute în baza unor mandate de siguranță națională și administrate deja ca probe în dosarele în curs nu mai pot fi utilizate ca urmare a intrării în vigoare a legii noi. O lege nouă nu poate exclude folosirea unor mijloace de probă administrate cu respectarea legii în vigoare la îndeplinirea actului procesual. Pe de altă parte, dispozițiile care limitează folosirea ca probe a interceptărilor obținute în baza unor mandate de siguranță națională pot aduce atingere principiului legalității procesului penal, având în vedere că exclud posibilitatea dovedirii unor infracțiuni grave, precum faptele săvârșite cu violență.

115. **Art.I pct.89**, care modifică **art.158 alin.(2), lit.a) și lit.b) din Codul de procedură penală**, încalcă art.1 alin.(5) din Constituție, deoarece introduce o

contradicție a conținutului modificărilor legislative în materia percheziției, prin menținerea art.157 alin.(1) în forma actuală și modificarea doar a art.158 alin.(2) lit.a), sub aspectul folosirii, în cuprinsul celui dintâi text de lege, a sintagmei „dacă există o suspiciune rezonabilă cu privire la săvârșirea unei infracțiuni”, pentru ca, prin modificările preconizate, să se introducă sintagma „probe sau indicii temeinice”.

116. **Art.I pct.99**, care introduce **art.168 alin.(15¹) din Codul de procedură penală**, încalcă art.1 alin.(5) din Constituție, întrucât se referă la un mandat de percheziție obținut ulterior, fără ca legea să prevadă și să reglementeze o atare instituție - mandatul „ulterior” - și nici procedura de solicitare și de obținere a unui atare mandat, ceea ce contravine standardelor privind calitatea legii.

117. **Art.I pct.104**, care modifică **art.172 alin.(4) din Codul de procedură penală**, **art.I pct.105**, care introduce **art.172 alin.(8¹) din Codul de procedură penală**, și **art.I pct.112**, care modifică **art.178 din Codul de procedură penală**, încalcă art.1 alin.(5) din Constituție, întrucât generează incoerențe în materia expertizei, prin diversitatea terminologiei utilizate și lipsa de reglementare a unor termeni nou-introduși, fără explicații ori reglementări suplimentare, care să permită înțelegerea și o aplicare unitară de către organele judiciare a acestor noi dispoziții.

118. **Art.I pct.121**, care modifică **art.211 din Codul de procedură penală**, încalcă prevederile art.1 alin.(5) din Constituție, deoarece intră în contradicție cu prevederile art.215¹ alin.(1), alin.(6) și alin.(7) din Codul de procedură penală, sub aspectul duratei termenelor reglementate, carențe care nu permit o corectă aplicare a prevederilor privind luarea, prelungirea ori durata totală a măsurii preventive a controlului judiciar.

119. **Art.I pct.183**, care modifică **art.282 alin.(2) din Codul de procedură penală**, încalcă art.1 alin.(5) din Constituție, prin stabilirea noului regim juridic al nulității relative; legiuitorul, în fapt, nu a mai respectat niciun criteriu de delimitare între nulitatea absolută și cea relativă, instituind obligația invocării nulității relative

și de către judecătorul de drepturi și libertăți și instanța de judecată. Sub aspectul celui în drept să solicite constatarea nulității relative, legiuitorul a creat egalitate între nulitatea absolută și cea relativă, ambele putând fi invocate la cerere de către părți, dar și din oficiu, de către judecătorul de drepturi și libertăți și instanța de judecată. Or, o caracteristică distinctivă a nulității relative în raport cu nulitatea absolută era aceea că putea fi invocată numai de către partea care a suferit vătămarea prin încălcarea legii.

120. **Art.I pct.188**, care introduce **art.287¹ din Codul de procedură penală**, încalcă prevederile art.16 alin.(1) și alin.(2), precum și ale art.21 alin.(3) din Constituție, întrucât nu se corelează cu cele de la art.I pct.6 din legea supusă controlului și creează un privilegiu în favoarea avocatului inculpatului, căruia i se va comunica „întregul material de urmărire penală în formă electronică”, în timp ce instanței de judecată i se comunică în format electronic, potrivit noului text de lege din art.287¹, doar actul de sesizare. Din perspectiva celorlalte părți, această prevedere încalcă și principiul „egalității armelor”, garanție a dreptului părților la un proces echitabil.

121. **Art.I pct.190**, care modifică **art.292 din Codul de procedură penală**, încalcă prevederile art.1 alin.(5), precum și ale art.131 alin.(3) din Constituție, întrucât se ajunge la o răsturnare a ierarhiei constituționale, în sensul că un organ de cercetare penală, care se sesizează din oficiu, repartizează „aleatoriu” cauza unui procuror, deși acesta din urmă, potrivit art.55 alin.(3) lit.a) din cod, nu doar efectuează, ci și supraveghează efectuarea urmăririi penale. Cu alte cuvinte, se ajunge la situația ca un organ de cercetare penală, a cărui activitate este supravegheată de către procuror, să dispună asupra repartizării unei cauze către un procuror sau altul, pe criterii „aleatorii”, răsturnând întreaga construcție fundamentală și legală asupra ierarhiei în desfășurarea activității de urmărire penală.

122. **Art.I pct.193**, care introduce **art.305 alin.(1¹) din Codul de procedură penală**, încalcă art.1 alin.(5), art.16 alin.(1) și alin.(2), art.22 și art.131

alin.(1) din Constituție, prin redactarea defectuoasă creând confuzii între instituții fundamentale ale dreptului procesual penal: începerea urmăririi penale, respectiv punerea în mișcare a acțiunii penale ori exercitarea acțiunii penale. Dacă s-ar fi intenționat ca identificarea persoanei vinovate de săvârșirea unei infracțiuni să se realizeze în termen de maxim un an de la începerea urmăririi penale, s-ar fi impus punerea în mișcare a acțiunii penale, nicidecum o „nouă începere a urmăririi penale cu privire la persoană”. Urmărirea penală se pornește întotdeauna *in rem*, în timp ce măsura procesuală care urmează identificării presupusului autor al infracțiunii este punerea în mișcare a acțiunii penale, care poate fi realizată doar *in personam*. Pe de altă parte, introducerea unei limite maxime de un an, în care organele de urmărire penală sunt obligate fie să dispună „începerea urmăririi penale cu privire la persoană”, fie să claseze cauza, aduce o atingere gravă posibilității organelor de urmărire penală de a investiga infracțiunile grave, împiedicând exercitarea rolului constituțional al Ministerului Public. Clasarea cauzei într-o asemenea situație înlătură posibilitatea continuării cercetărilor și elimină practic dreptul fundamental al părții vătămate prin infracțiune de a obține tragerea la răspundere penală a autorului și repararea prejudiciului, ceea ce echivalează cu negarea obligației statului de a realiza o anchetă efectivă tocmai cu privire la infracțiunile care aduc atingere celor mai importante valori sociale ocrotite de lege, cu consecința încălcării și a dispozițiilor art.1 alin.(3) din Constituție. Această limitare este prevăzută exclusiv în favoarea suspectului, fiind astfel negat dreptul persoanelor vătămate de a obține tragerea la răspundere penală a persoanei vinovate de suferința fizică ori morală produsă prin săvârșirea infracțiunii, situație ce determină încălcarea principiului egalității cetățenilor în fața legii și a autorităților publice, fără privilegii și fără discriminări, precum și a celui conform căruia nimeni nu este mai presus de lege. Pentru aceleași motive, noua reglementare încalcă dispozițiile art.22 din Constituție, deoarece statul nu va mai putea garanta o protecție efectivă a dreptului la viață, a dreptului la integritate fizică și psihică ale persoanei.

123. **Art.I pct.235**, care modifică **art.406 alin.(1) și alin.(2) din Codul de procedură penală**, încalcă art.1 alin.(5) din Constituție, deoarece legiuitorul nu mai utilizează expresiile consacrate prin dispozițiile legale anterioare, respectiv judecătorii care au participat la dezbateri ori la cercetarea judecătorească, utilizând sintagme ca „membrii completului care au participat la administrarea probelor și judecata în fond”, fiind dificilă determinarea intenției legiuitorului cu privire la distincția între „administrarea probelor” și „judecata în fond”.

124. **Art.I pct.236**, care introduce **art.421 alin.(2) din Codul de procedură penală**, încalcă art.1 alin.(4) și art.124 alin.(3) din Constituție, întrucât, sub pretextul armonizării prevederilor procesual penale cu hotărâri ale Curții Europene a Drepturilor Omului, se ajunge la încălcarea independenței judecătorilor care compun instanța de apel, legiuitorul negând efectul extensiv al apelului consacrat în art.419 din Codul de procedură penală, precum și competențele judecătorilor din completul de apel de a „verifica hotărârea atacată pe baza lucrărilor și a materialului din dosarul cauzei, precum și a oricăror probe administrate în fața instanței de apel”, putând da o „nouă apreciere probelor”, în conformitate cu art.420 alin.(8) și alin.(9) din cod.

125. **Art.I pct.243**, care introduce **art.438 alin.(1¹) din Codul de procedură penală**, încalcă prevederile art.1 alin.(5), art.16, precum și ale art.21 și art.129 din Constituție, în sensul că prevederea „recursul în casație poate fi declarat numai în favoarea condamnatului” contravine, pe de o parte, prevederilor art.16 din Constituție, prin excluderea posibilității invocării și în favoarea celorlalte părți a motivelor reglementate la punctele 1-5 din acest alineat, fiind de natură să creeze un tratament discriminatoriu pentru acestea, în lipsa unei justificări obiective și rezonabile, iar, pe de altă parte, transformă recursul în casație într-o cale ordinară de atac, ajungându-se la o suprapunere nejustificată cu dispozițiile privind apelul.

126. **Art.I pct.244**, care modifică **art.453 alin.(1) lit.f) din Codul de procedură penală**, încalcă prevederile art.1 alin.(5) din Constituție și vine în contradicție cu însăși natura procedurii revizuirii, întrucât echivalează cu o

reglementare nouă a situației dezincriminării, care constituie o cauză de înlăturare a pedepsei în condițiile art.595 din Codul de procedură penală și art.4 din Codul penal, ce nu poate constitui, simultan, și o cauză de revizuire; coexistența și suprapunerea acestor ipoteze legale determină impredictibilitatea normelor în ceea ce privește procedura de urmat, respectiv în alegerea între revizuire și contestația prevăzută la art.595 din cod. De altfel, același caz este introdus și ca motiv de contestație la executare la art.598 alin.(1) lit.d) din Codul de procedură penală.

127. **Art.I pct.245**, care introduce **art.453 alin.(1) lit.g-i) din Codul de procedură penală**, contravine prevederilor art.1 alin.(5), art.20 și art.124 din Constituție. Astfel, norma din cuprinsul alin.(1) lit.g) este neclară, întrucât hotărârea se redactează de către o singură persoană și se semnează de către toți membrii completului și, din acest motiv, nu se poate stabili la ce se referă ipoteza „neredactarea de către judecătorul care a participat la soluționare”. Nesemnarea hotărârii de condamnare de către judecătorul care a participat la soluționarea cauzei nu reprezintă un „motiv substanțial și imperios” care să justifice ignorarea și înlăturarea autorității de lucru judecat a unei hotărâri judecătorești, în condițiile în care dispozițiile art.406 alin.(4) din Codul de procedură penală prevăd că, „în caz de împiedicare a vreunui dintre membrii completului de judecată de a semna, hotărârea se semnează în locul acestuia de către președintele completului. Dacă și președintele completului este împiedicat a semna, hotărârea se semnează de președintele instanței”. În ceea ce privește norma prevăzută în alin.(1) lit.h) al aceluiași articol, reglementarea unui caz de revizuire pentru alt motiv decât cel de a corecta erorile de fapt sau de drept și erorile judiciare strecurate într-o hotărâre judecătorească definitivă constituie o încălcare a dispozițiilor art.1 alin.(5) din Constituție și a art.20 din Constituție raportate la art.6 din Convenția europeană privind drepturile și libertățile fundamentale, în componenta lor referitoare la securitatea raporturilor juridice, precum și a dispozițiilor art.124 alin.(1) din Legea fundamentală, privitoare la înfăptuirea justiției.

128. **Art.I pct.266**, care modifică **art.598 alin.(1) lit.d) din Codul de procedură penală**, încalcă prevederile art.1 alin.(5) din Constituție, întrucât norma se suprapune celei prevăzute la art.595 din Codul de procedură penală referitoare la intervenirea unei legi penale mai favorabile sau a unei legi de dezincriminare. Coexistența și suprapunerea celor două norme creează impredictibilitate în ceea ce privește procedura de urmat, respectiv în alegerea dintre procedura întemeiată pe acest caz și contestația prevăzută la art.595 din Codul de procedură penală.

129. Prevederile **art.II alin.(1), alin.(2) și alin.(3)** din legea supusă controlului de constituționalitate încalcă prevederile art.1 alin.(3) și alin.(5) din Constituție, precum și ale art.15 alin.(2) și art.147 alin.(4) din Legea fundamentală, întrucât consacră o soluție legislativă ce permite exercitarea căilor de atac, în forma reconfigurată prin legea de modificare a Codului de procedură penală, împotriva hotărârilor judecătorești definitive pronunțate anterior intrării în vigoare a noii legi, fapt care nu numai că nu pune în acord, ci încalcă flagrant jurisprudența Curții Constituționale (Decizia nr.9 din 7 martie 1994 și Decizia nr.377 din 31 mai 2017). Din perspectiva jurisprudenței constante a Curții Constituționale, dispozițiile art.II „consacră o soluție legislativă de natură să submineze caracterul de stat de drept al României [art.1 alin.(3) din Constituție] și principiul securității raporturilor juridice [art.1 alin.(5) din Constituție], întrucât constituie premisa repunerii în discuție a tuturor hotărârilor judecătorești definitive” (Decizia nr.377 din 31 mai 2017, par.87). Totodată, cu toate că art.II alin.(1) prevede regula aplicării imediate a legii noi (ceea ce ar atrage declinarea tuturor cauzelor care, potrivit legii noi sunt de competența altei instanțe), în mod contradictoriu, alin.(4) al aceluiași articol prevede că numai căile de atac declarate „potrivit prezentei legi” s-ar judeca de către instanțele prevăzute de legea nouă. În plus, nu sunt prevăzute norme tranzitorii pentru cauzele aflate, la data intrării în vigoare a legii noi, în faza camerei preliminare sau în fața judecătorului de cameră preliminară, aspect de natură să afecteze securitatea raporturilor juridice, ceea ce contravine art.1 alin.(5) din Constituție.

130. În considerarea argumentelor expuse, Președintele României solicită admiterea obiecției de neconstituționalitate și constatarea neconstituționalității Legii pentru modificarea și completarea Legii nr.135/2010 privind Codul de procedură penală, precum și pentru modificarea și completarea Legii nr.304/2004 privind organizarea judiciară, în ansamblul său.

131. În conformitate cu dispozițiile art.16 alin.(2) din Legea nr.47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, sesizarea a fost comunicată președinților celor două Camere ale Parlamentului, precum și Guvernului, pentru a comunica punctul lor de vedere.

132. **Președintele Camerei Deputaților** a transmis, cu Adresa nr.2/6856 din 10 iulie 2018, înregistrată la Curtea Constituțională sub nr.5637 din 10 iulie 2018, punctul său de vedere cu privire la sesizarea ce face obiectul Dosarului Curții nr.945A/2018.

133. Cu privire la pretinsa încălcare a dispozițiilor art.1 alin.(5) din Constituție, sub aspectul cerințelor privind claritatea, precizia și previzibilitatea normelor juridice, menite să asigure sistematizarea, unificarea și coordonarea legislației, apreciază că legea dedusă controlului de constituționalitate răspunde acestor cerințe. Este clară, întrucât în conținutul său nu se regăsesc pasaje obscure sau soluții normative contradictorii, este precisă, fiind redactată într-un stil specific normativ dispozitiv, care prezintă norma instituită fără explicații sau justificări. Conceptele și noțiunile utilizate sunt configurate în concordanță cu dreptul pozitiv, iar stabilitatea soluțiilor normative este departe de a fi ambiguă, acestea fiind redate previzibil și univoc, cu respectarea prevederilor Legii nr.24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, republicată, cu modificările și completările ulterioare. În numeroase cauze, Curtea a respins ca inadmisibile excepțiile de neconstituționalitate invocate, reținând că, sub aparența unor critici referitoare la ambiguitatea și neclaritatea textelor de lege, se solicită interpretarea acestora, aspect ce excedează competenței Curții Constituționale.

Existența unor probleme de interpretare și aplicare a legii este inerentă oricărui sistem de drept, deoarece, în mod inevitabil, normele juridice au un anumit grad de generalitate.

134. Așa cum remarca și Curtea Europeană a Drepturilor Omului, în Hotărârea din 24 mai 2007, pronunțată în *Cauza Dragotoniu și Militaru-Pidhorni împotriva României*, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.420 din 23 iunie 2010, „din cauza principiului generalității legilor, conținutul acestora nu poate prezenta o precizie absolută. Una din tehnicile-tip de reglementare constă în recurgerea la unele categorii mai degrabă generale decât la liste exhaustive. De asemenea, numeroase legi se folosesc de eficacitatea formulelor mai mult sau mai puțin vagi, pentru a evita o rigiditate excesivă și a se putea adapta la schimbările de situație. Interpretarea și aplicarea unor asemenea texte depind de practică. Funcția decizională acordată instanțelor servește tocmai pentru a îndepărta îndoielile ce ar putea exista în privința interpretării normelor, ținând cont de evoluțiile practicii cotidiene, cu condiția ca rezultatul să fie coerent cu substanța infracțiunii și evident previzibilă”.

135. În jurisprudența sa, Curtea Constituțională a precizat, în mod constant, că Legea nr.24/2000, republicată, cu modificările și completările ulterioare, nu constituie, în sine, o normă de rang constituțional, chiar dacă nerespectarea prevederilor sale se constituie într-un veritabil criteriu de constituționalitate prin prisma aplicării art.1 alin.(5) din Legea fundamentală (Decizia nr.22 din 20 ianuarie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.160 din 2 martie 2016), astfel că nu pot fi absolutizate criteriile stabilite prin Legea nr.24/2000, republicată, cu modificările și completările ulterioare.

136. Principiul securității juridice cuprinde, în principal, următoarele exigențe: neretroactivitatea legii, accesibilitatea și previzibilitatea legii, asigurarea interpretării unitare a legii, cerințe care, în opinia Președintelui Camerei Deputaților, sunt îndeplinite de actul normativ supus controlului de constituționalitate.

137. Cu privire la pretinsa încălcare a dispozițiilor art.16 alin.(1) din Constituție, egalitatea în fața legii și a autorităților publice își găsește aplicare doar atunci când părțile se găsesc în situații identice sau egale, care impun și justifică același tratament juridic și deci instituie același regim juridic, astfel că art.318 din Codul de procedură penală, în forma modificată prin actul normativ supus controlului, nu contravine principiului egalității în drepturi.

138. Parlamentul dispune de competență exclusivă de legiferare. În jurisprudența sa, Curtea a reținut că accesul liber la justiție nu este un drept absolut, putând fi limitat prin anumite condiții de formă și de fond impuse de legiuitor, prin raportare la dispozițiile art.21 din Constituție. Conform jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, „dreptul de acces la tribunale nu este absolut. Fiind vorba de un drept pe care Convenția l-a recunoscut fără să îl definească în sensul restrâns al cuvântului, există posibilitatea limitărilor implicite admise chiar în afara limitelor care circumscriu conținutul oricărui drept” (a se vedea Hotărârea din 21 februarie 1975, pronunțată în *Cauza Golder împotriva Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord*).

139. Referitor la pretinsa încălcare a dispozițiilor art.147 alin.(4) din Constituție, Președintele Camerei Deputaților arată că, în jurisprudența sa, Curtea Constituțională a reținut, în mai multe cazuri, că nu poate fi un legiuitor pozitiv, în speță nefiind încălcate decizii ale Curții și, implicit, prevederile art.147 alin.(4) din Constituție cu referire la efectele general obligatorii și pentru viitor ale deciziilor Curții Constituționale.

140. Cu privire la critica de neconstituționalitate a dispozițiilor art.438 alin.(11) și alin.(12) din Codul de procedură penală, se susține că aceasta nu este întemeiată, fiind vorba doar de dreptul pe care îl are Parlamentul de a legifera, în temeiul prevederilor art.61 alin.(1) din Constituție, potrivit cărora unica autoritate legiuitoare a țării, Parlamentul, poate adopta orice soluție pe care o consideră oportună și necesară. Modificarea a fost impusă de faptul că, în prezent, ca urmare

a numeroaselor modificări intervenite, Înalta Curte de Casație și Justiție, în cadrul recursului în casație, soluționează doar în 5 situații și numai dacă acestea au fost ridicate în cadrul procesului, acestea referindu-se doar la situații de excepție, și anume: competența instanței, condamnarea pentru o faptă neprevăzută de legea penală, încetarea în mod greșit a procesului penal, neaplicarea grațierii, precum și aplicarea altor pedepse decât cele legale. Completările legislative se referă la: încălcarea gravă a legii de natură a influența soluția, condamnarea pentru o altă faptă decât cea pentru care a fost trimisă în judecată, în vederea corelării cu alin.(3) al art.386, și grava eroare de fapt în raport cu care s-a pronunțat o hotărâre judecătorească. Niciuna dintre cele trei noi soluții nu încalcă dispozițiile art.1 alin.(5) din Constituție și nici componenta referitoare la securitatea raporturilor juridice. Dispozițiile art.438 alin.(12) din Codul de procedură penală au fost introduse în scopul punerii în acord cu hotărârile Curții Europene a Drepturilor Omului, atunci când se constată o încălcare a unui drept sau a unei libertăți fundamentale, alin.(13) și alin.(14) stabilesc norme de procedură, iar excepția privind termenul recursului în casație în favoarea inculpatului nu încalcă nicio normă constituțională.

141. Referitor la critica potrivit căreia modificarea art.145¹ alin.(2) din Codul de procedură penală este neconstituțională, întrucât Ordonanța de urgență a Guvernului nr.159/2001 a fost abrogată prin Legea nr.535/2004, Președintele Camerei Deputaților arată că această lege a prevăzut în mod expres menținerea în vigoare a anexei de la ordonanța de urgență, astfel că mențiunile din această anexă rămân obligatorii în cadrul procesului penal.

142. În ceea ce privește pretinsa neconstituționalitate a prevederilor art.40 alin.(4¹) din Codul de procedură penală, se apreciază că aceasta a fost formulată fără a ține cont de modul în care soluționează Înalta Curte de Casație și Justiție calea de atac a recursului împotriva hotărârilor pronunțate de această instanță în fond sau împotriva hotărârilor pronunțate de către curțile de apel, ca instanțe de fond, hotărâri prin care se resping cererile de sesizare a Curții Constituționale.

143. Cu privire la critica formulată asupra diversității terminologiei utilizate la art.172 alin.(4) și art.178 alin.(5) din Codul de procedură penală, Președintele Camerei Deputaților arată că primul text se referă la definirea calității de expert, în țară și străinătate, iar al doilea, la posibilitatea ca părțile din proces să-și aleagă un expert care să le reprezinte interesele, acesta dobândind calitatea de expert parte.

144. Se mai susține că motivarea obiecției de neconstituționalitate a art.220 alin.(1) din Codul de procedură penală este eronată, pentru că se referă doar la situația în care inculpatul nu a fost anterior supus unei măsuri preventive de privare de libertate. Ipoteza de la alin.(5) al aceluiași articol, modificată în raport cu Decizia Curții Constituționale nr.22 din 17 ianuarie 2017, se referă la o altă situație de fapt, și anume atunci când, anterior, inculpatul a fost supus unei măsuri privative de libertate.

145. În ceea ce privește critica art.223 alin.(2) din Codul de procedură penală, se arată că autorii sesizării nu iau în considerare prevederile art.223 alin.(1), atât în forma în vigoare, cât și în cea modificată, și ale alin.(3), nou- introduse, care stabilesc posibilitatea dispunerii măsurii arestării preventive pentru orice altă infracțiune neindicată în cuprinsul alin.(2), precum și în cazul infracțiunilor care pot produce o stare de pericol concret pentru ordinea publică. Legiuitorul este în măsură să aprecieze care dintre infracțiuni sunt considerate grave sau deosebit de grave și pentru care dintre ele se poate aplica măsura arestării preventive.

146. Cu privire la obiecția de neconstituționalitate a art.250¹ alin.(1) din Codul de procedură penală, Președintele Camerei Deputaților apreciază că norma criticată nu creează un paralelism legislativ, având în vedere că textul de la art.409 se referă în mod expres la o instituție reglementată în conformitate cu regulile procedurale, și anume contestarea actelor prin care se dispune o măsură asigurătorie. Termenele și procedurile sunt diferite, reținându-se această instituție distinctă.

147. Nici susținerile privind neconstituționalitatea prevederilor art.341 alin.(6) lit.c) din Codul de procedură penală nu au bază reală, având în vedere că

nici până la modificarea prin prezenta lege nu era reglementată soluția pe care o pronunța instanța ca urmare a admiterii plângerii, judecătoria Înaltei Curți de Casație și Justiție neconsiderând până la acest moment că ar fi necesară identificarea unei anume proceduri. Singura modificare intervenită în cadrul procesului legislativ se referă la introducerea unei noi instituții, și anume, renunțarea la urmărirea penală.

148. Deși autorii sesizării consideră că prin modificarea art.406 alin.(2) din Codul de procedură penală nu se înțelege care este diferența dintre „administrarea probelor” și „judecata în fond”, Președintele Camerei Deputaților arată că modificarea nu încalcă niciun text constituțional, de altfel critica cu un atare obiect fiind inadmisibilă, întrucât nu respectă prevederile art.10 alin.(2) din Legea nr.47/1992, care impun cerința motivării sesizării instanței constituționale.

149. Modificarea art.453 alin.(1) lit.h) din Codul de procedură penală, considerată de autorii sesizării ca fiind realizată cu încălcarea normelor constituționale referitoare la cerințele de calitate a normei, respectiv a celor care interzic paralelismul legislativ, nu este întemeiată, întrucât art.453 alin.(1) lit.h) se referă la cauzele pentru care se poate solicita revizuirea, în timp ce art.465 din cod se referă în mod expres la procedura unei situații din motivele de revizuire, și anume a hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului.

150. În ceea ce privește criticile formulate cu privire la modificarea art.539 alin.(3) din Codul de procedură penală, se arată că „luarea unei măsuri preventive reprezintă o privare de libertate pentru că aceasta restrânge dreptul persoanei. Este adevărat că s-a introdus ca posibilitate a reparării pagubei și prejudiciul produs printr-o măsură asigurătorie. Era normal să se prevadă acest lucru în condițiile în care, odată cu măsura preventivă, s-a dispus de către organele de urmărire penală ori de instanța de judecată o măsură asigurătorie de natură a produce o pagubă în patrimoniul persoanei pentru care ulterior parchetul a dispus clasarea, iar instanța de judecată achitarea”.

151. Președintele Camerei Deputaților arată că nu există paralelism legislativ între dispozițiile art.598 alin.(1) lit.d) și art.595 din Codul de procedură penală, având în vedere că art.598 se referă la contestație la executare și nu la definirea noțiunii de lege penală mai favorabilă, motiv pentru care consideră că obiecția nu este motivată și, prin urmare, solicită respingerea ei, ca indamisibilă.

152. În legătură cu prevederile art.10 alin.(5¹) din Codul de procedură penală, acestea stabilesc sancțiunea, iar nu termenele la care urmează să fie aplicată. Mai mult, sancționarea cu nulitatea absolută a unui act se poate face în orice fază a desfășurării unui proces penal până la rămânerea definitivă a hotărârii și de către orice parte interesată. Cu privire la termene, pe lângă dispozițiile generale și de principiu, atunci când s-a considerat util, s-au făcut precizări clare, astfel încât nu se poate considera că s-a încălcat vreun text constituțional.

153. Nu există nicio incertitudine cu referire la obligativitatea înregistrării declarațiilor suspectului sau ale inculpatului, având în vedere că în noul text al art.110 alin.(1¹) din Codul de procedură penală și în cel al art.13 alin.(1) din Legea nr.304/2004 se prevede obligativitatea înregistrării ședințelor de judecată, precum și a audierilor din cadrul urmăririi penale.

154. În ceea ce privește susținerea referitoare la necorelarea prevederilor art.181¹ alin.(3) cu norme nemodificate, precum și cea privind necorelarea art.305 alin.(1¹) cu art.315, Președintele Camerei Deputaților susține că acestea urmează a fi înlăturate, ținând cont de prevederile art.10 alin.(2) din Legea nr.47/1992, care impun cerința motivării sesizărilor, care implică atât invocarea normelor constituționale pretins încălcate, cât și expunerea argumentelor pe care este întemeiată critica de neconstituționalitate.

155. Referitor la modificarea art.453 alin.(1) din Codul de procedură penală, în care a fost introdusă lit.g), care prevede ca motiv de revizuire neredactarea și/sau nesemnarea hotărârii de către judecătorul care a participat la soluționarea cauzei,

sunt invocate considerentele Deciziei Curții Constituționale nr.33 din 23 ianuarie 2018.

156. În ceea ce privește critica formulată față de modificarea art.453 alin.(1) lit.f) din Codul de procedură penală, Președintele Camerei Deputaților arată că dreptul de a legifera aparține în mod exclusiv Parlamentului, iar atunci când o decizie a Curții Constituționale stabilește că o dispoziție legală este neconstituțională, iar efectele sale se produc în continuare, se impune aplicarea principiului potrivit căruia legea este egală pentru toți și nu se poate aplica discreționar și diferențiat după cum a fost sau nu contestată, pe parcursul procesului, de către o parte. Necesitatea modificării este determinată de situația concretă existentă în prezent, când persoane afectate de aceleași dispoziții neconstituționale pot beneficia de efectele deciziei Curții Constituționale sau nu, în funcție de data la care s-a pronunțat decizia Curții Constituționale.

157. Cu privire la art.II, în dispoziția tranzitorie, legiuitorul a prevăzut patru situații de aplicare imediată, și nu retroactivă, cu privire la cauzele aflate pe rolul instanței, căile de atac ce urmează a fi promovate, termenele pentru exercitarea căilor de atac și instanțele competente să soluționeze căile de atac. Prin urmare, „cum normele procedurale sunt de aplicare imediată, modificările nu sunt retroactive pentru că textele procedurale aflate în vigoare până la data promulgării acestor modificări își încetează efectul, astfel încât textele din art.II încep să producă efecte”.

158. Având în vedere considerentele prezentate, Președintele Camerei Deputaților apreciază că sesizarea de neconstituționalitate formulată de Înalta Curte de Casație și Justiție, constituită în Secții Unite, este neîntemeiată.

159. **Președintele Camerei Deputaților** a transmis, cu Adresa nr.2/6777 din 6 iulie 2018, înregistrată la Curtea Constituțională sub nr.5378 din 6 iulie 2018, punctul său de vedere cu privire la sesizarea ce face obiectul Dosarului Curții nr.961A/2018.

160. Cu privire la *criticile de neconstituționalitate extrinsecă*, se arată că în speța de față nu sunt incidente dispozițiile art.69 alin.(2) din Regulamentul Camerei Deputaților, ci dispozițiile alin.(3), care prevăd că: *„La propunerea motivată a Biroului permanent sau a unui lider de grup parlamentar, Comitetul liderilor grupurilor parlamentare, în unanimitate, poate aproba înscrierea pe ordinea de zi a proiectelor de legi sau a propunerilor legislative, care se vor supune dezbaterii și adoptării, în ziua ședinței de plen a Camerei Deputaților”*. În raport cu dispozițiile art.1 alin.(4) din Constituție și în ceea ce privește invocarea principiului bicameralismului, afirmațiile autorilor sesizării sunt nefondate întrucât nu se îndeplinesc cumulativ cele două condiții esențiale statuate în jurisprudența Curții Constituționale, respectiv: existența unor deosebiri majore de conținut juridic între formele adoptate de cele două Camere ale Parlamentului și existența unei configurații deosebite, semnificativ diferite, între formele adoptate de cele două Camere ale Parlamentului. Sunt invocate considerentele Deciziei nr.718/2017.

161. În jurisprudența sa, Curtea Constituțională a precizat, în mod constant, că Legea nr.24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative nu constituie, în sine, o normă de rang constituțional, chiar dacă nerespectarea prevederilor sale se constituie într-un veritabil criteriu de constituționalitate prin prisma aplicării art.1 alin.(5) din Legea fundamentală (Decizia nr.22 din 20 ianuarie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.160 din 2 martie 2016). Președintele Camerei Deputaților apreciază că legea dedusă controlului de constituționalitate răspunde acestor cerințe. Este clară, întrucât în conținutul său nu se regăsesc pasaje obscure sau soluții normative contradictorii, este precisă, fiind redactată într-un stil specific normativ dispozitiv, care prezintă norma instituită fără explicații sau justificări. Conceptele și noțiunile utilizate sunt configurate în concordanță cu dreptul pozitiv, iar stabilitatea soluțiilor normative este departe de a fi ambiguă, acestea fiind redactate previzibil și univoc, cu respectarea prevederilor Legii nr.24/2000.

162. Cu privire la *criticile de neconstituționalitate intrinsecă*, Președintele Camerei Deputaților arată că sub incidența reglementării constituționale consacrate de art.15 alin.(2) pot intra numai normele de drept material și nicidecum cele de drept procedural, care sunt de imediată aplicare, așa cum este în cazul de față, astfel că nu poate fi reținută critica raportată la aceste prevederi constituționale.

163. Egalitatea în fața legii și a autorităților publice, consacrată cu titlu de principiu de art.16 alin.(1) din Constituție, își găsește aplicare doar atunci când părțile se găsesc în situații identice sau egale, care impun și justifică același tratament juridic și deci instituie același regim juridic, astfel că art.81 alin.(1) lit.d) din actul normativ supus controlului nu contravine principiului egalității în drepturi.

164. Parlamentul dispune de competență exclusivă de legiferare. În jurisprudența sa, Curtea a reținut că accesul liber la justiție nu este un drept absolut, putând fi limitat prin anumite condiții de formă și de fond impuse de legiuitor, prin raportare la dispozițiile art.21 din Constituție. Astfel, instituirea de către legiuitor a unor termene procesuale asigură ordinea de drept, indispensabilă pentru valorificarea drepturilor proprii cu respectarea atât a intereselor generale, cât și a drepturilor și intereselor legitime ale celorlalți titulari cărora statul, în egală măsură, trebuie să le acorde ocrotire.

165. Abrogarea alin.(5) al art.146¹ și modificarea art.159 alin.(14) lit.b) și lit.c) din actul normativ supus controlului de constituționalitate nu contravine prevederilor art.22 alin.(1) din Constituție, care se referă la garantarea dreptului la viață, precum și a dreptului la integritate fizică și psihică a persoanei. În condițiile în care prevederile art.61 alin.(1) din Constituție stabilesc că „Parlamentul este [...] unica autoritate legiuitoare a țării”, competența de legiferare a acestuia nu poate fi limitată, astfel că actul normativ nu încalcă libertatea individuală și dreptul la apărare prevăzute de dispozițiile art.23 și art.24 din Constituție.

166. Cu referire la încălcarea art.52 alin.(3) din Constituție, dispozițiile art.I pct.259 care modifică art.539 alin.(3) din Codul de procedură penală nu sunt contrare

textului constituțional invocat având în vedere faptul că legiuitorul a stabilit în concret condițiile și procedura de urmat în ceea ce privește dreptul la repararea pagubei. Iar modificarea art.83 din Codul de procedură penală nu încalcă prevederile constituționale ale art.79 alin.(1) și ale art.124 alin.(2).

167. Cu privire la art.I pct.4 referitor la art.4 alin.(3) și alin.(4) din Codul de procedură penală, autorii sesizării interpretează fragmentar textele constituționale ale art.30 alin.(1) și alin.(2) și art.31 alin.(1) și alin.(2) și prevederile Directivei UE 2016/343. În cuprinsul articolului contestat se prevede clar în ce condiții organul de urmărire penală sau instanța de judecată poate comunica public, până la pronunțarea unei hotărâri definitive, informații despre procedurile în desfășurare, și anume dacă este necesar în interesul aflării adevărului sau dacă se justifică un interes public.

168. Art.I pct.4, cu referire la art.4 alin.(6) din Codul de procedură penală, a fost introdus pentru a se asigura respectarea prezumției de nevinovăție, așa cum rezultă din art.3 (prezumția de nevinovăție) și art.5 (prezentarea persoanelor suspectate și acuzate) ale Directivei UE 2016/343.

169. Critica ce vizează art.I pct.5, cu referire la art.8 alin.(2) din Codul de procedură penală, este neîntemeiată. Susținerea că în cadrul organelor de urmărire penală nu se poate aplica principiul repartizării aleatorii nu poate fi primită având în vedere că există aceleași condiții de accesare, de pregătire și de promovare a tuturor procurorilor, iar separarea acestora în mod aleatoriu de către conducătorul parchetului duce, pe de-o parte, la discriminarea din punctul de vedere al pregătirii procurorilor, iar, pe de altă parte, la aparența că în cadrul unui parchet procurorii nu pot să îndeplinească actele de urmărire penală indiferent de cauza care este înregistrată. Dacă există dubii cu privire la pregătirea unor procurori, atunci există alte modalități de completare a pregătirii profesionale sau a specializării.

170. Modificările intervenite prin art.I pct.6, cu referire la art.10 alin.(2) din Codul de procedură penală, au fost determinate, în primul rând, de modalitatea în care organul de urmărire penală asigură timpul necesar luării la cunoștință de către

suspecți sau învinuiți cu privire la materialul probator și, în al doilea rând, de imposibilitatea învinuitului sau apărătorului acestuia, inclusiv a instanțelor de judecată de a verifica, măcar aparent, actele existente în dosarul de urmărire penală. Limitarea termenelor la 3 zile, atunci când se dispun măsuri fără a se face reținere, și la doar 6 ore, atunci când se dispune măsura preventivă, reprezintă acel termen rezonabil de care are nevoie oricare parte a procesului penal, parte civilă, suspect sau inculpat pentru ca, în raport cu acest timp, să-și poată susține, în fața judecătorului, argumentele privind vinovăția sau nevinovăția.

171. Din modalitatea în care este redactat art.I pct.7, cu referire la art.10 alin.(4¹) din Codul de procedură penală, nu rezultă că acesta ar fi lipsit de claritate, de vreme ce dreptul de a nu da declarații se referă la cercetarea penală sau instanța de judecată, textul făcând vorbire despre „convingerea organelor judiciare că persoana este vinovată de săvârșirea infracțiunii pentru care este cercetată și nu poate fi utilizată la coroborarea probelor”.

172. Art.I pct.8, cu referire la art.10 alin.(5) din Codul de procedură penală, nu încalcă dispozițiile art.1 alin.(5) din Constituție, având în vedere că sintagma „respectarea principiului egalității de arme” cuprinde atât dreptul la apărare, cât și dreptul la un proces echitabil, pentru că reglementează obligativitatea respectării drepturilor și libertăților oricărei persoane care este cercetată penal sau trimisă în judecată, obligă așezarea părților într-o cauză pe poziții de egalitate, asigură dreptul părților la o judecată în care să fie asigurată independența judecătorului și a procurorului și neingerința în cauză a altor influențe.

173. Art.I pct.10, referitor la art.10 alin.(5¹) din Codul de procedură penală, stabilește sancțiunea și nu termenele la care urmează să fie aplicată. Mai mult, sancționarea cu nulitatea absolută a unui act se poate face în orice fază a desfășurării unui proces penal până la rămânerea definitivă a hotărârii și de către orice parte interesată. Cu privire la termene, pe lângă dispozițiile generale și de principiu, atunci

când s-a considerat util, s-au făcut precizări clare, astfel încât nu se poate considera că s-a încălcat vreun text constituțional.

174. Din modul în care este redactat textul art.I pct.16, referitor la art.25 alin.(4) din Codul de procedură penală, se constată că acesta este în concordanță cu prevederile art.435 alin.(1) din Codul de procedură civilă, care stabilesc faptul că „hotărârea judecătorească este obligatorie și produce efecte numai între părți și succesorii acestora”. Este adevărat că a fost înlocuit termenul „opozabil” cu „obligatoriu”, dar acesta nu modifică sensul textului, iar, pe de altă parte, introducerea în cazul Codului de procedură civilă a succesorilor părților nu poate fi considerată ca fiind contrară mențiunii din textul penal privind opozabilitatea doar părților, moștenitorii acestora fiind reprezentanți legali în drepturile și obligațiile celor pe care îi reprezintă.

175. Mențiunea expresă „în condițiile legii” din cuprinsul art.I pct.18, cu referire la art.31 din Codul de procedură penală, face trimitere la toate textele existente în Codul de procedură penală cu privire la asistența obligatorie, asistența facultativă sau reprezentarea. În cadrul art.31 nu puteau fi indicate toate situațiile, motiv pentru care s-a recurs la sintagma menționată.

176. Art.I pct.25, cu referire la art.47 din Codul de procedură penală, și art.I pct.181, cu referire la art.281 alin.(1) lit.b) din Codul de procedură penală, sunt criticate din perspectiva introducerii necompetenței pentru orice instanță, nu numai pentru cea inferioară. Deși se pretinde că s-au încălcat norme constituționale, respectiv art.21 alin.(3) din Legea fundamentală și dispozițiile art.6 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, autorii obiecției de neconstituționalitate omit să se refere la considerentele Deciziei Curții Constituționale nr.302 din 4 mai 2017, care au stat la baza transpunerii în textul legal.

177. Cu privire la critica art.I pct.30 cu referire la art.64 alin.(4) și alin.(5) din Codul de procedură penală, obiecția de neconstituționalitate este nemotivată,

urmând a fi respinsă ca inadmisibilă, în temeiul art.10 alin.(2) din Legea nr.47/1992, care impune cerința motivării sesizărilor.

178. În ceea ce privește critica art.I pct.39, cu referire la art.77 din Codul de procedură penală, în sensul că aceste prevederi nu se coroborează cu dispozițiile art.305 și se încalcă art.1 alin.(5) și art.21 alin.(1) din Constituție, și aceasta urmează a fi respinsă ca nemotivată. Art.77 definește noțiunea „suspect”, astfel încât nu rezultă care este motivul pentru care ar trebui să se coroboreze cu art.305 din Codul de procedură penală și nici care este motivul pentru care se suține încălcarea textelor constituționale prin înlocuirea sintagmei „bănuieli rezonabile” cu sintagma „probe sau indicii temeinice”.

179. Critica formulată cu privire la art.I pct.40, cu referire la art.81 alin.(1) lit.d) din Codul de procedură penală, nu este de natură constituțională, pentru că modificarea nu încalcă niciun text constituțional, indicarea art.16 și a alin.(1) al art.5 din Legea fundamentală fiind doar pentru a înmulți textele supuse controlului de constituționalitate. În mod concret, Președintele Camerei Deputaților arată că, așa cum există drepturi pentru suspect sau inculpat, cu privire la aducerea la cunoștință a actelor efectuate într-un dosar de urmărire penală, se impune și obligativitatea organului de urmărire penală de a încunoștința partea vătămată cu privire la stadiul urmăririi penale. Faptul că s-a stabilit un termen nu încalcă prevederile constituționale, acesta fiind lăsat la latitudinea legiuitorului.

180. Modificarea operată prin art.I pct.40, cu referire la art.81 alin.(1) lit.g²) din Codul de procedură penală, a fost determinată de situația ivită prin constatarea că, în cadrul procedurilor judiciare, există situații în care persoanelor vătămate, cetățeni străini sau aparținând unei minorități naționale, nu li se pun la dispoziție traducători, astfel încât orice act de urmărire penală, precum și întreaga desfășurare a procesului penal în fața instanțelor de judecată nu pot fi înțelese de către aceștia, neasigurându-se în aceste condiții un proces echitabil.

181. Critica art.I pct.41, cu referire la art.83 lit.b²) din Codul de procedură penală, și art.I pct.47, cu referire la art.92 alin.(2) din Codul de procedură penală, se referă la faptul că inculpatul sau suspectul are „dreptul de a asista la audierea celorlalte persoane, intimidând și îngreunând urmărirea penală, existând un dezechilibru echitabil al procesului”. Prin art.8 din Directiva 343/2016 este reglementat dreptul inculpatului/suspectului de a participa la propriul proces, pentru a-i da posibilitatea inculpatului să participe efectiv la efectuarea oricărui act de urmărire penală la care dorește să participe în cursul acesteia, fiind cel care cunoaște cel mai bine circumstanțele faptei și poate să exercite apărări, și doar pe cale de excepție poate fi exclus temporar, cu obligația respectării dreptului la apărare. Pe de altă parte, pentru a se elimina orice posibilitate de intimidare, exercitare a vreunei presiuni și pentru asigurarea protecției părții vătămate și a martorilor, în situații în care aceștia consideră că există motive de temere, pot solicita acordarea statutului de martor protejat, parte vătămată protejată.

182. Cu privire la critica art.I pct.48, cu referire la art.94 alin.(1) și alin.(4) din Codul de procedură penală, se pare că autorii sesizării nu au înțeles sensul celor două alineate: în alin.(1) se invocă obligativitatea punerii la dispoziție, pe parcursul procesului penal, a dosarului, iar în alin.(4) se stabilește o excepție, atunci când pentru a nu se aduce atingere bunei desfășurări a urmăririi penale, pe o durată de cel mult 20 de zile, se poate restricționa motivat accesul la dosar. Prin urmare, alin.(1) este norma generală, iar alin.(4) este excepția, astfel încât nu există nici confuzie și nici contradicție.

183. Critica modificării operate prin art.I pct.48, cu referire la art.94 alin.(7) din Codul de procedură penală, și prin art.I pct.195, cu referire la art.307 alin.(1) din Codul de procedură penală, se întemeiază pe susținerea că art.281 alin.(1) din cod prevede în mod limitativ nulitățile absolute, astfel încât prin alte articole nu se poate introduce sancțiunea nulității absolute. Alin.(1) al art.281 prevede ca titulatură precizarea „aplicarea nulității atunci când”, indicându-se mai multe litere. Ceea ce

există în art.281 este în mod expres doar pentru aceste litere și ele sunt obligatorii doar pentru acele situații. Faptul că în cuprinsul unui articol, altul decât cel prevăzut la art.281, s-a menționat o cauză de nulitate absolută, nu reprezintă un paralelism legislativ și nici o încălcare a art.124 alin.(3) din Constituție, pentru că, altfel, întreg art.281 ar fi neconstituțional. În ceea ce privește necesitatea restrângerii unui termen la 4 ore și sancționarea nerespectării acestuia cu nulitatea actului procedural încheiat, practica a dovedit că soluționarea cauzelor privind luarea măsurilor restrictive de libertate se face fără ca suspectul sau inculpatul să poată avea acces la actele de urmărire penală întocmite astfel încât să își formuleze apărările corespunzătoare.

184. Cu privire la art.I pct.49, cu referire la art.97 alin.(4) din Codul de procedură penală, care este considerat contrar prevederilor art.1 alin.(5) din Constituție, Președintele Camerei Deputaților arată că obiecția este inadmisibilă, întrucât nu se motivează în ce anume constă contrarietatea.

185. Pentru a susține netemeinicia criticilor formulate cu privire la neconstituționalitatea art.I pct.51, cu referire la art.102 alin.(2) din Codul de procedură penală, și a art.I pct.227, cu referire la art.370⁵ din Codul de procedură penală, sunt invocate considerentele Deciziei Curții Constituționale nr.22 din 18 ianuarie 2018, par.22-23. Pe de altă parte, se arată că înlocuirea sintagmelor „îndoială rezonabilă”, „suspiciune rezonabilă” și „bănuială rezonabilă” a fost determinată de practica contradictorie a organelor de urmărire penală și a instanțelor de judecată, reținându-se, în lipsa unor explicații concrete, că sintagmele au stat la baza unor interpretări subiective, fără a avea la bază probe. În mai multe hotărâri ale Curții Europene a Drepturilor Omului, printre care cele pronunțate în *Cauza Musuc împotriva Moldovei* și în *Cauza Cebotari împotriva Moldovei*, s-a reținut că „suspiciune rezonabilă semnifică existența faptelor sau informației care ar convinge un observator obiectiv că persoana vizată ar fi putut comite infracțiunea”, iar „Cerința ca suspiciunea să fie fundamentată pe temeieri obiective formează o parte esențială a protecției împotriva arestării sau detenției arbitrare.” Prin urmare,

înlocuirea acestor sintagme cu sintagma „probe sau indicii temeinice” reprezintă concret explicația practică pe care procurorul sau judecătorul o are transpusă din suspiciunea, îndoiala sau bănuiala rezonabilă.

186. Art.I pct.52, cu referire la art.103 alin.(4) din Codul de procedură penală, este criticat pentru că se pretinde, pe de o parte, că există o nelămurire cu privire la faptele pentru care s-ar putea dispune extinderea în faza de judecată, iar, pe de altă parte, că textul nu este clar și previzibil. Niciuna din cele două susțineri nu poate fi primită, având în vedere că în textul criticat se menționează că „schimbarea încadrării juridice poate fi dispusă numai în cazul în care situația de fapt poate primi o altă încadrare juridică decât cea reținută în actul de trimitere în judecată”.

187. Critica art.I pct.55, cu referire la art.110 alin.(1) din Codul de procedură penală, vizează cele două sintagme „întocmai și literal”, care sunt identice, și imposibilitatea punerii în aplicare a noii obligații legale. Cele două sintagme nu sunt identice, „întocmai” referindu-se la modalitatea de înscriere sau reținere a celor declarate, iar „literal” reprezintă cuvintele folosite de persoana care declară. Cu privire la imposibilitatea punerii în practică a normei, susținerea este eronată, având în vedere că s-a prevăzut obligativitatea înregistrării audio-video.

188. Critica de neconstituționalitate a art.I pct.56, cu referire la art.110 alin.(1¹) din Codul de procedură penală, și a art.I pct.57, cu referire la art.110 alin.(5) din Codul de procedură penală, nu este motivată, astfel că se susține respingerea sa, ca inadmisibilă.

189. Cu privire la art.I pct.61, cu referire la art.116 alin.(2¹) din Codul de procedură penală, Președintele Camerei Deputaților arată că este adevărat că Directiva UE 2016/343 se referă la „consolidarea anumitor aspecte ale prezumției de nevinovăție”, astfel încât, raportat la aceasta, s-a modificat art.116, introducându-se alin.(2¹), prin care martorul are dreptul să refuze să depună mărturie cu privire la faptele sau împrejurările care l-ar putea incrimina. Nu există niciun fel de interdicție

în cuprinsul Directivei pentru statele semnatare de a stabili și alte norme care să asigure prezumția de nevinovăție potrivit paragrafului 48 din Preambul, singura condiție fiind aceea ca standardul să nu fie inferior.

190. Înregistrările prevăzute de art.I pct.70, cu referire la art.139 alin.(3) și alin.(3¹) din Codul de procedură penală, se referă la situațiile conflictuale existente atât în locuri publice, cât și în locuri private în care există camere de supraveghere. Poate fi folosit ca probă, conform art.97 lit.f) din Codul de procedură penală, „orice alt mijloc de probă care nu este interzis prin lege”, deci indiferent de locul unde a fost obținut și de modalitatea de obținere.

191. Critica având ca obiect dispozițiile art.I pct.72, cu referire la art.140 alin.(2) din Codul de procedură penală, nu este motivată, iar prevederile art.10 alin.(2) din Legea nr.47/1992 impun cerința motivării sesizărilor, care implică atât invocarea normelor constituționale pretins încălcate, cât și expunerea argumentelor pe care este întemeiată critica de neconstituționalitate.

192. Modificarea dispozițiilor referitoare la consemnarea activităților de supraveghere tehnică prevăzută de art.143 este necesară în sensul că, potrivit actualei reglementări, nu există nicio protecție. Potrivit art.I pct.73, cu referire la art.143 alin.(4¹) din Codul de procedură penală, toate comunicările care nu au legătură cu fapta și persoanele ce fac obiectul cercetării nu pot fi folosite sau atașate la dosarul de cercetare penală. Pentru evitarea acestor situații, se impune ca numai fapta ce a stat la baza acordării mandatului să poată fi probată cu rezultatul celor obținute prin punerea în executare a autorizației. În cazul în care se constată, pe parcursul interceptării sau înregistrării, că sunt indicii de săvârșire și a altor fapte, există posibilitatea, potrivit legii, să fie obținut mandat și pentru acele fapte pretins săvârșite, existând astfel posibilitatea de utilizare a acestora în alte cauze penale.

193. Nu poate fi primită nici critica de neconstituționalitate cu privire la art.I pct.76, cu referire la art.145¹ alin.(1) din Codul de procedură penală, privind neutilizarea mandatelor de supraveghere tehnică obținute în baza Legii nr.51/1991,

având în vedere deciziile pronunțate de Curtea Constituțională (Deciziile nr.51 din 16 februarie 2016, nr.473 din 27 iunie 2017) cu privire la interceptări și înregistrări. Nu este motivată încălcarea art.131 alin.(1) din Constituție cu privire la rolul Ministerului Public.

194. Critica vizând art.I pct.79, cu referire la art.146¹ alin.(5) din Codul de procedură penală, urmează a fi respinsă ca inadmisibilă, precizarea privind încălcarea dreptului la integritatea fizică a persoanei neavând nicio legătură cu textul indicat.

195. În ceea ce privește încălcarea principiului aflării adevărului prin art.I pct.91 cu referire la art.159 alin.(8¹) din Codul de procedură penală, art.I pct.99, cu referire la art.168 alin.(15¹) din Codul de procedură penală, și art.I pct.103, cu referire la art.171¹ alin.(1) și alin.(2) din Codul de procedură penală, Președintele Camerei Deputaților invocă caracterul necesar și proporțional al percheziției. Este evident faptul că percheziția constituie o ingerință a statului în dreptul la inviolabilitatea domiciliului. Pentru a nu contraveni art.8 din Convenție, această ingerință trebuie să îndeplinească trei condiții cumulative, și anume: să fie prevăzută de lege, să vizeze un scop legitim și să fie necesară într-o societate democratică. În ceea ce privește existența proporționalității între ingerința și scopul urmărit, motivele justificării percheziției trebuie să fie „relevante” și „suficiente”. În primul rând, legislația și practica trebuie să ofere indivizilor garanții adecvate și eficiente împotriva abuzurilor, esențial fiind controlul judiciar anterior sau posterior al legalității măsurii. În al doilea rând, ingerința trebuie să fie proporțională cu scopul urmărit prin prisma gravității faptei, circumstanțelor eliberării mandatului de percheziție, în special existența la acel moment a altor probe cu privire la existența infracțiunii, conținutul, scopul mandatului, modul de efectuare a percheziției (*Cauza Camemzind împotriva Elveției*, Hotărârea din 16 decembrie 1997, sau *Cauza Kent Pharmaceuticals împotriva Marii Britanii*, Decizia din 11 octombrie 2005). Curtea Europeană a Drepturilor Omului consideră că modul de realizare a perchezițiilor este

lipsit de proporționalitate în situația în care mandatele de percheziție sunt redactate în termeni foarte largi, neprecizându-se nimic despre fapta anchetată, locurile care fac obiect al percheziției sau bunurile ce trebuie ridicate, lăsând astfel la discreția nelimitată a anchetatorilor aspecte extrem de importante (*Cauza Van Rossem împotriva Belgiei*, Hotărârea din 9 decembrie 2004; *Cauza Ernst și alții împotriva Belgiei*, Hotărârea din 15 iulie 2003; *Cauza Mancevski împotriva Moldovei*, Hotărârea din 7 octombrie 2008).

196. Criticile formulate cu privire la art.I pct.95, cu referire la art.162 alin.(4) din Codul de procedură penală, art.I pct.107, cu referire la art.172 alin.(2) din Codul de procedură penală, și art.I pct.109, cu referire la art.175 alin.(1) din Codul de procedură penală, în opinia Președintelui Camerei Deputaților, urmează a fi respinse ca inadmisibile, având în vedere că nu sunt indicate textele constituționale pretins a fi încălcate.

197. Cu privire la lipsa de certitudine a condițiilor impuse de art.I pct.129, cu referire la art.218 alin.(1¹) din Codul de procedură penală, se arată că textul a prevăzut anumite condiții certe, obligatorii pentru judecătorul cauzei, lăsându-i însă acestuia posibilitatea de a aprecia asupra persoanei. Condițiile privind persoana nu sunt prevăzute doar la acest articol, fiindu-i permis judecătorului să aprecieze în fiecare caz concret aplicarea textului sau respingerea cererii.

198. Motivarea neconstituționalității art.I pct.133, cu referire la art.220 alin.(1) din Codul de procedură penală, este eronată, pentru că se referă doar la situația în care inculpatul nu a fost anterior supus unei măsuri preventive de privare de libertate. Ipoteza de la alin.(5) al aceluiași articol, modificată în raport cu Decizia Curții Constituționale nr.22 din 17 ianuarie 2017, se referă la o altă situație de fapt, și anume atunci când anterior inculpatul a fost supus unei măsuri privative de libertate.

199. În ceea ce privește art.I pct.139, cu referire la art.223 alin.(2) din Codul de procedură penală, afirmațiile autorilor sesizării sunt fragmentate și nu iau în

considerare prevederile art.223 alin.(1), atât în forma în vigoare, cât și cea modificată, și ale alin.(3), nou-introduse, care stabilesc posibilitatea dispunerii măsurii arestării preventive pentru orice altă infracțiune neindicată în cuprinsul alin.(2), precum și în cazul infracțiunilor care pot produce o stare de pericol concret pentru ordinea publică. Legiuitorul este în măsură să aprecieze care dintre infracțiuni sunt considerate grave sau deosebit de grave și pentru care dintre ele se poate aplica măsura arestării preventive.

200. Critica art.I pct.147, cu referire la art.223 alin.(3) din Codul de procedură penală, vizează sintagmele „argumente generale” și „argumente abstracte”, fără a explica motivul pentru care acestea ar fi neclare și improprii. Or, prevederile art.10 alin.(2) din Legea nr.47/1992 impun cerința motivării sesizărilor, care implică atât invocarea normelor constituționale pretins încălcate, cât și expunerea argumentelor pe care este întemeiată critica de neconstituționalitate.

201. Critica art.I pct.172, cu referire la art.265 alin.(13) și alin.(14) din Codul de procedură penală, se referă la incompatibilitatea mandatului de aducere cu aducerea la cunoștință a învinuirii anterior mandatului. În realitate, ordinea firească este, potrivit textului, organul de urmărire penală, reprezentat prin lucrătorul de poliție, prezintă suspectului sau inculpatului actul de învinuire și mandatul de aducere, respectiv documentele în baza cărora suspectul sau inculpatul va fi prezentat în fața organului de urmărire penală. Întrucât critica de neconstituționalitate nu este motivată, Președintele Camerei Deputaților solicită respingerea sa, ca inadmisibilă.

202. Art.I pct.189, cu referire la art.290 alin.(1¹) din Codul de procedură penală, care instituie termenul de 1 an pe care îl are la dispoziție denunțatorul pentru a denunța o faptă înainte ca organul de urmărire penală să fi fost sesizat, are ca efect doar nepedepsirea celui care a formulat denunțul. Introducerea termenului de un an reprezintă o sancțiune firească în ceea ce privește o persoană care are cunoștință despre săvârșirea unei infracțiuni și nu o denunță. În caz contrar, în lipsa termenului,

este inadmisibil a se accepta „faptul că persoana este absolvită de orice fel de vină pentru o perioadă de timp nedeterminată în care aceasta în realitate a săvârșit o infracțiune și a fost și tăinuitorul acestei infracțiuni”. Propunerea de modificare se impune, deoarece este necesar ca imunitatea absolută a „denunțatorului” să fie cenzurată de lege. Astfel, cel care oferă mită sau cumpără influență nu mai are la „dispoziție” decât 1 an pentru a denunța fapta și, astfel, se limitează posibilitatea acestuia de a scăpa de pedeapsă chiar dacă a săvârșit fapta prevăzută de legea penală. Denunțarea unor infracțiuni se face de către făptuitorul care regretă fapta comisă într-un anumit termen de la comiterea faptei, iar nu atunci când acesta este cercetat de organele de cercetare penală pentru alte fapte grave, seriozitatea și realitatea denunțării proprii fapte fiind în aceste condiții extrem de discutabile. În aceste condiții, este imoral și contrar scopului normelor de drept penal, dar și statului de drept ca această categorie de infractori să denunțe propria faptă doar cu scopul de a beneficia de o dublă protecție legală: pe de o parte, să nu răspundă pentru fapta de corupție denunțată și, pe de altă parte, să primească o reducere la jumătate a pedepsei pentru alte fapte comise. Mai mult, aceste facilități imorale pot conduce foarte ușor la situații de lezare gravă a drepturilor unor persoane care, fără a exista altfel de probe decât aceste denunțuri, pot fi cercetate penal și față de care se pot dispune măsuri preventive grave sau chiar de condamnare. De aceea, prezenta modificare are ca scop exonerarea de răspundere a făptuitorului doar dacă denunță fapta sa în termen de un an de la comitere. Și în alte state există norme asemănătoare cu cele propuse. De exemplu, în Portugalia, dacă autorul, înainte de comiterea faptei, în mod voluntar renunță la oferta sau promisiunea pe care a acceptat-o sau restituie avantajul sau, în cazul unui bun consumptibil, restituie valoarea sa, este scutit de pedeapsă. În acest stat, acordarea unui ajutor concret (deci nu denunțul, care poate fi subiectiv și nereal) în strângerea dovezilor decisive în vederea identificării sau prinderii celorlalți participanți reprezintă o cauză legală de reducere a pedepselor.

203. În sensul instituirii unui termen rezonabil în care un mituitor este exonerat de răspundere, este și recomandarea făcută de GRECO statului român. Astfel, în raportul de conformitate (a treia rundă pentru România), adoptat la 7 decembrie 2012 și publicat la 11 februarie 2013, s-a constatat că: „Un element de constrângere sau victimizare a denunțatorului pare să lipsească în majoritatea cazurilor și aspectul că de obicei fapta este raportată după mai multe luni sau ani de la comitere ridică serioase semne de întrebare asupra necesității acordării imunității judiciare unei persoane care a contribuit la perpetuarea culturii infracționale. Același lucru se aplică și la problema folosului necuvenit, care este restituit în mod sistematic în practică. Această împrejurare doar crește riscul de folosire greșită a dispozițiilor referitoare la regretul efectiv.” În concluzie, GRECO a apreciat că „autoritățile au analizat implementarea mecanismului regretului efectiv, dar este regretabil că nu s-au luat măsuri ulterioare pentru a revizui nepedepsirea automată, pentru a clarifica condițiile în care poate fi invocată apărarea regretului efectiv și pentru a se abroga restituirea folosului necuvenit în asemenea cazuri”. Or, fără să se implementeze cele dispuse de GRECO, codul menține avantajul denunțatorilor, indiferent de perioada de timp scursă de la data săvârșirii faptei și de inițiativa săvârșirii faptei.

204. Art.I pct.190, cu referire la art.292 alin.(2) din Codul de procedură penală, este criticat pentru faptul că răstoarnă ierarhia constituțională, prin posibilitatea ca organul de cercetare penală al poliției judiciare să dea dispoziție procurorului, repartizându-i spre soluționare cauze. Afirmația nu este adevărată, în realitate, potrivit art.293 alin.(3), procesul-verbal se întocmește de organele de ordine publică și siguranță națională. Alin.(2) menționează că acest proces-verbal se înregistrează la organul de urmărire penală, iar nu la organele de cercetare penală, care nu au competența de primire a acestor procese-verbale de constatare a infracțiunilor flagrante.

205. Art.I pct.192 și pct.193, cu referire la art.305 alin.(1) și alin.(1¹) din Codul de procedură penală, modifică prevederile referitoare la condițiile în care se

poate dispune începerea urmăririi penale, în sensul că se evită abuzurile organelor de urmărire penală, care cunosc cine este prezumtivul făptuitor, aleg să nu înceapă urmărirea penală cu privire la acesta, pentru a administra în lipsă probe, fără a asigura prezența avocatului suspectului. Or, nu aceasta a fost voința legiuitorului, atunci când a reglementat această procedură. Ca atare, noua reglementare prevede condiții clare cu privire la momentul în care se începe urmărirea penală cu privire la faptă și făptuitor. Critica de neconstituționalitate se referă la durata de un an de zile care nu este justificată și care duce la împiedicarea aflării adevărului și la lăsarea în libertate a unor potențiali infractori. Afirmația nu se susține, deoarece în situația în care procurorul nu reușește să descopere persoana presupusă a fi săvârșit o faptă penală în interval de un an, dosarul se clasează. În această situație, există posibilitatea reluării urmăririi penale, oricând până la intervenirea termenului de prescripție a faptei, așa cum este prevăzut de art.332 alin.(1) lit.c) și alin.(2) și de art.335, deci infractorii nu sunt lăsați în libertate, astfel încât, atunci când există temeiurile prevăzute de lege, se poate reîncepe urmărirea penală și se pot dispune măsurile preventive de siguranță.

206. Art.I pct.120, cu referire la art.209 alin.(11) din Codul de procedură penală, nu încalcă niciun text constituțional și, având în vedere prevederile art.10 alin.(2) din Legea nr.47/1992, care impun cerința motivării sesizărilor, Președintele Camerei Deputaților solicită respingerea obiecției, ca inadmisibilă.

207. Prin modificarea legislativă prevăzută de art.I pct.213, cu referire la art.335 alin.(1) din Codul de procedură penală, autorii sesizării consideră că „dispare posibilitatea ca procurorul ierarhic superior să infirme ordonanța și să dispună redeschiderea urmăririi penale”. Or, textul modificat se referă la procurorul ierarhic superior celui care a dispus soluția anterioară, la împrejurarea că, într-un termen de 6 luni de la luarea la cunoștință a noii împrejurări, acesta dispune redeschiderea urmăririi penale. Cu privire la afirmația că procurorul ierarhic superior nu ar putea să atace soluția procurorului ierarhic inferior de clasare, aceasta este în contradicție

cu procedura în fața organelor de urmărire penală, procurorul ierarhic superior confirmând sau infirmând ordonanțele sau rezoluțiile procurorilor ierarhic inferiori.

208. Art.I pct.229, cu referire la art.386 alin.(3) din Codul de procedură penală, nu încalcă niciun text constituțional și, având în vedere prevederile art.10 alin.(2) din Legea nr.47/1992, care impun cerința motivării sesizărilor, se solicită respingerea obiecției, ca inadmisibilă.

209. Pretinsele încălcări ale textelor constituționale de către art.I pct.259, care modifică art.396 alin.(1)-(4) din Codul de procedură penală, sunt ireale, singurele deosebiri între textele în vigoare și textele modificate referindu-se la introducerea sintagmei „aplicarea unei măsuri educative” și la eliminarea sintagmei „îndoială rezonabilă”. Obiecția nu este motivată, astfel că se propune respingerea ei, ca inadmisibilă.

210. Modificarea operată prin art.I pct.236, cu referire la art.421 alin.(2) din Codul de procedură penală, este impusă de rejudecarea cauzei și dacă prima instanță nu a efectuat o cercetare judecătorească efectivă sau sentința nu este motivată prin raportare la datele și împrejurările cauzei ori este motivată prin preluarea ca atare a conținutului rechizitoriului, pentru a se evita condamnările determinate de copierea rechizitoriilor și care nu conțin argumente pe care se sprijină condamnarea în mod concret și pentru care au fost eliminate argumentele în apărare ale părților. Inculpatul nu poate fi condamnat direct în apel, pentru că în primă instanță, fiind protejat de prezumția de nevinovăție, nu este obligat să aducă probe în apărare, acuzarea fiind cea care trebuie să probeze toate elementele constitutive ale unei infracțiuni. Este recunoscut, inclusiv de către autorii criticii de neconstituționalitate, faptul că „standardul CEDO prevede administrarea directă a instanței care ar putea dispune condamnarea.”

211. În ceea ce privește susținerea potrivit căreia va fi afectat accesul la justiție, pentru că persoana vătămată sau Ministerul Public nu are la dispoziție dublul grad de jurisdicție, și va fi afectată independența instanțelor și securitatea juridică,

având în vedere prevederile art.10 alin.(2) din Legea nr.47/1992, care impun cerința motivării sesizărilor, care implică atât invocarea normelor constituționale pretins încălcate, cât și expunerea argumentelor pe care este întemeiată critica de neconstituționalitate, Președintele Camerei Deputaților solicită respingerea obiecției, ca nemotivată.

212. Art.I pct.235, cu referire la art.406 alin.(2) din Codul de procedură penală, art.I pct.238, cu referire la art.425² din Codul de procedură penală, art.I pct.239, cu referire la art.426 alin.(1) lit.i) din Codul de procedură penală, art.I pct.240, cu referire la art.426 alin.(2)-(4) din Codul de procedură penală, art.I pct.243, cu referire la art.438 alin.(1¹)-(1⁴) din Codul de procedură penală, și art.I pct.257, cu referire la art.538 alin.(2¹) din Codul de procedură penală, nu încalcă niciun text constituțional și, având în vedere prevederile art.10 alin.(2) din Legea nr.47/1992, obiecțiile astfel formulate sunt inadmisibile.

213. În susținerea netemeinicii criticii având ca obiect art.I pct.245, cu referire la art.453 alin.(1) lit.g) din Codul de procedură penală, sunt invocate considerentele Deciziei Curții Constituționale nr.33 din 23 ianuarie 2018, par.166-178.

214. Critica ce vizează art.I pct.245, cu referire la art.453 alin.(1) lit.h) din Codul de procedură penală, este determinată de un pretins paralelism între aceste prevederi și cele prevăzute la art.465 din cod. Or, se susține că este o eroare, art.453 alin.(1) lit.h) referindu-se la cauzele pentru care se poate solicita revizuirea, în timp ce art.465 se referă în mod expres la procedura unei situații din motivele de revizuire, și anume a hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului.

215. În critica adusă art.I pct.259, cu referire la art.539 alin.(3) din Codul de procedură penală, Președintele Camerei Deputaților apreciază că se face confuzie între răspunderea pentru prejudiciile cauzate prin erori judiciare stabilite în baza Legii nr.303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor și răspunderea penală

stabilită în raport cu încălcarea prevederilor Codului penal sau ale Codului de procedură penală.

216. Cu privire la art.II, în dispoziția tranzitorie, legiuitorul a prevăzut patru situații de aplicare imediată, și nu retroactivă, cu privire la cauzele aflate pe rolul instanței, căile de atac ce urmează a fi promovate, termenele pentru exercitarea căilor de atac și instanțele competente să soluționeze căile de atac. Prin urmare, „cum normele procedurale sunt de aplicare imediată, modificările nu sunt retroactive pentru că textele procedurale aflate în vigoare până la data promulgării acestor modificări își încetează efectul, astfel încât textele din art.II încep să producă efecte”.

217. Critica de neconstituționalitate a art.III, cu privire la imposibilitatea modificării unor dispoziții dintr-o lege în condițiile în care există în același timp o procedură de modificare a unei legi cu care se întrepătrunde, a fost soluționată de Curtea Constituțională atunci când s-au analizat obiecțiile de neconstituționalitate ale Legii nr.303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor, Legii nr.304/2004 privind organizarea judiciară și Legii nr.317/2004 privind Consiliul Superior al Magistraturii. Cu acea ocazie, s-a reținut că modificarea simultană a legilor nu poate fi considerată o încălcare a normelor constituționale, atât timp cât aceste legi au elemente comune, se condiționează în anumite situații și sunt texte din aceste legi care necesită coroborare. În aceeași situație se află și modificarea celor două articole din Legea nr.304/2004, raportat la modificarea adoptată în Codul de procedură penală.

218. Prin urmare, dispozițiile Legii pentru modificarea și completarea Legii nr.135/2010 privind Codul de procedură penală, precum și pentru modificarea și completarea Legii nr.304/2004 privind organizarea judiciară sunt constituționale prin raportare la prevederile constituționale invocate. Având în vedere considerentele prezentate, sesizarea de neconstituționalitate este neîntemeiată, Președintele Camerei Deputaților solicitând respingerea sa.

219. **Președintele Camerei Deputaților** a transmis, cu Adresa nr.2/8009 din 10 septembrie 2018, înregistrată la Curtea Constituțională sub nr.7717 din 10 septembrie 2018, punctul său de vedere cu privire la sesizarea ce face obiectul *Dosarului nr.1091A/2018*, prin care apreciază că sesizarea de neconstituționalitate este neîntemeiată, solicitând, pe cale de consecință, respingerea sa.

220. Cu privire la *criticile de neconstituționalitate extrinsecă*, se arată că afirmațiile autorului sesizării referitoare la pretinsa încălcare a principiului bicameralismului sunt nefondate, întrucât nu sunt îndeplinite cumulativ cele două condiții esențiale statuate de Curtea Constituțională, respectiv: existența unor deosebiri majore de conținut juridic între formele adoptate de cele două Camere ale Parlamentului și existența unei configurații deosebite, semnificativ diferite, între formele adoptate de cele două Camere ale Parlamentului, legea supusă controlului fiind adoptată cu respectarea prevederilor art.61 alin.(2) și art.75 din Constituție.

221. Cu privire la *criticile de neconstituționalitate intrinsecă*, Președintele Camerei Deputaților arată că, asemenea oricărui act normativ, Legea pentru modificarea și completarea Legii nr.135/2010 privind Codul de procedură penală, precum și pentru modificarea și completarea Legii nr.304/2004 privind organizarea judiciară trebuie să respecte *cerințele privind claritatea, precizia și previzibilitatea normelor juridice*, menite să asigure sistematizarea, unificarea și coordonarea legislației. Astfel, apreciază că dispozițiile art.I pct.1, 5, 6, 11, 29, 40, 44, 47, 49, 52, 70, 72-74, 89, 99, 104, 105, 112, 121, 183, 190, 193, 235, 236, 243-245, precum și ale art.II alin.(1)-(3) din legea dedusă controlului de constituționalitate răspund acestor cerințe: sunt clare, întrucât în conținutul lor nu se regăsesc pasaje obscure sau soluții normative contradictorii, sunt precise, fiind redactate într-un stil specific normativ dispozitiv, care prezintă norma instituită fără explicații sau justificări. Conceptele și noțiunile utilizate sunt configurate în concordanță cu dreptul pozitiv, iar stabilitatea soluțiilor normative este departe de a fi ambiguă, acestea fiind redate previzibil și univoc, cu respectarea prevederilor Legii nr.24/2000 privind normele

de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, republicată, cu modificările și completările ulterioare.

222. În numeroase cauze, Curtea a respins ca inadmisibile excepțiile de neconstituționalitate invocate, reținând că, sub aparența unor critici referitoare la ambiguitatea și neclaritatea textelor de lege, se solicită interpretarea acestora, aspect ce excedează competenței Curții Constituționale. Existența unor probleme de interpretare și aplicare a legii este inerentă oricărui sistem de drept, deoarece, în mod inevitabil, normele juridice au un anumit grad de generalitate. Întinderea noțiunii de previzibilitate depinde, într-o largă măsură, de conținutul textului respectiv, de domeniul la care se referă, ca și de numărul și de calitatea destinatarilor săi. Asemenea consecințe nu au nevoie să fie previzibile cu o certitudine absolută. O atare certitudine, oricât de dorită ar fi, este imposibil de realizat și, mai mult, poate da naștere la o rigiditate excesivă a reglementării.

223. Tot referitor la criticile aduse cu privire la previzibilitate, Președintele Camerei Deputaților menționează practica Curții Europene a Drepturilor Omului (Hotărârea din 17 ianuarie 2002, pronunțată în *Cauza Hertel contra Elveției*), unde se precizează că legea nu trebuie neapărat să fie însoțită de certitudini absolute. Certitudinea, chiar dacă este de dorit, este dublată uneori de o rigiditate excesivă, or, dreptul trebuie să știe să se adapteze schimbărilor de situație.

224. În jurisprudența sa, Curtea Constituțională a precizat, în mod constant, că Legea nr.24/2000, republicată, cu modificările și completările ulterioare, nu constituie, în sine, o normă de rang constituțional, chiar dacă nerespectarea prevederilor sale se constituie într-un veritabil criteriu de constituționalitate prin prisma aplicării art.1 alin.(5) din Legea fundamentală (Decizia nr.22 din 20 ianuarie 2016), astfel că nu pot fi absolutizate criteriile stabilite prin Legea nr.24/2000, republicată, cu modificările și completările ulterioare.

225. Cu privire la criticile care vizează nerespectarea *principiului securității juridice*, Președintele Camerei Deputaților arată că acesta cuprinde, în principal,

următoarele exigențe: neretroactivitatea legii, accesibilitatea și previzibilitatea legii, asigurarea interpretării unitare a legii, cerințe care sunt îndeplinite de actul normativ supus controlului de constituționalitate. Legea este clară, întrucât în conținutul său nu se regăsesc pasaje obscure sau soluții normative contradictorii, este precisă, fiind redactată într-un stil specific normativ dispozitiv, care prezintă norma instituită fără explicații sau justificări. Conceptele și noțiunile utilizate sunt configurate în concordanță cu dreptul pozitiv, iar stabilitatea soluțiilor normative este departe de a fi ambiguă, acestea fiind redacte previzibil și univoc, cu respectarea prevederilor Legii nr.24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, republicată, cu modificările și completările ulterioare.

226. Sub incidența reglementării constituționale consacrate de art.15 alin.(2) pot intra numai normele de drept material și nicidecum cele de drept procedural care sunt de imediată aplicare, așa cum este în cazul de față (Decizia nr.78 din 11 februarie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.273 din 14 aprilie 2014). Egalitatea în fața legii și a autorităților publice, consacrată cu titlu de principiu de art.16 alin.(1) din Constituție, își găsește aplicare doar atunci când părțile se găsesc în situații identice sau egale, care impun și justifică același tratament juridic și deci instituirea aceluiași regim juridic, astfel că dispozițiile art.I pct.40 [modificarea art.81 alin.(1) lit.d)] și pct.188 [introducerea art.287¹] din actul normativ dedus controlului de constituționalitate nu contravin principiului egalității în drepturi.

227. Sub aspectul garanțiilor pe care le consacră, dispozițiile art.21 din Constituție se corelează cu cele ale art.1 alin.(4) referitoare la separația puterilor în stat, art.24 referitor la dreptul la apărare, art.124-130 referitoare la instanțele judecătorești, precum și cu art.142-146 referitoare la Curtea Constituțională. Examinând art.21 din Constituție, în ansamblul normelor constituționale, se constată, astfel cum, de altfel, s-a reținut și în doctrină, că, prin generalitatea formulării sale, acesta permite accesul la justiție al oricărei persoane fizice (cetățean,

străin, apatrid) sau juridice, pentru apărarea oricărui drept sau a oricărei libertăți și a oricărui interes legitim, în mod concret și efectiv, în sensul ca justițiabilul să beneficieze de posibilitatea clară și concretă de a contesta un act care aduce o atingere drepturilor sale, și fără ca vreo lege să poată îngrădi acest drept. Aceasta nu înseamnă însă că accesul liber la justiție este un drept absolut, ci, așa cum a statuat Curtea Europeană a Drepturilor Omului în mai multe hotărâri (de exemplu, *Cauza Golder împotriva Regatului Unit al Marii Britanii*, 1975; *Cauza Ashingdane împotriva Regatului Unit*, 1985), dreptul de acces la justiție poate face obiectul unor limitări. Aceste limitări sunt implicit permise, deoarece dreptul de acces la justiție necesită, prin însăși natura sa, o reglementare din partea statelor, care poate să varieze în timp și spațiu, în funcție de nevoile și resursele de care dispune comunitatea. Gradul de acces permis de legislația națională trebuie să fie însă suficient pentru a asigura accesul individual la instanță, în lumina principiului supremației dreptului într-o societate democratică.

228. În același sens, prin Decizia nr.894 din 5 decembrie 2006, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.54 din 24 ianuarie 2007, Curtea Constituțională a statuat că „dreptul de acces la justiție nu este un drept absolut, orice restricție fiind admisă atât timp cât nu se aduce atingere dreptului de acces la un tribunal în substanța sa, statul dispunând în acest sens de o marjă de apreciere.” Limitarea accesului la justiție și, prin urmare, consacrară caracterului său de a nu constitui un drept absolut, trebuie, în mod categoric, prevăzută prin lege adoptată în conformitate cu dispozițiile constituționale.

229. Prin Decizia nr.1 din 8 februarie 1994, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.69 din 16 martie 1994, Curtea Constituțională a statuat că legiuitorul are competența exclusivă de a stabili regulile de desfășurare a procesului în fața instanțelor judecătorești, astfel cum rezultă din prevederile art.126 alin.(2) din Constituție, potrivit cărora „competența instanțelor judecătorești și procedura de judecată sunt prevăzute numai prin lege”. Astfel, instituirea de către legiuitor a unor

termene procesuale asigură ordinea de drept, indispensabilă pentru valorificarea drepturilor proprii, cu respectarea atât a intereselor generale, cât și a drepturilor și a intereselor legitime ale celorlalți titulari cărora statul, în egală măsură, trebuie să le acorde ocrotire.

230. În condițiile în care prevederile art.61 alin.(1) din Constituție stabilesc faptul că „*Parlamentul este [...] unica autoritate legiuitoare a țării*”, competența de legiferare a acestuia nu poate fi limitată, astfel că actul normativ nu încalcă dreptul la apărare prevăzut de dispozițiile art.24 din Constituție.

231. Cu referire la încălcarea art.53 alin.(2) din Constituție, Președintele Camerei Deputaților susține că legiuitorul a ales să prevadă în mod expres care sunt drepturile procesuale ale persoanei vătămate, enumerare care nu este limitativă, în raport cu prevederile art.81 alin.(1) lit.j) din Codul de procedură penală. Prin urmare, dispozițiile art.I pct.40 [cu referire la art.81] din legea supusă controlului nu sunt contrare textului constituțional invocat.

232. În ceea ce privește aplicarea cu prioritate a reglementărilor internaționale, prevederile art.20 alin.(2) teza finală din Legea fundamentală stabilesc și excepția, cazul în care Constituția sau legile interne conțin dispoziții mai favorabile. Legea fundamentală a statului nu își poate pierde forța obligatorie prin existența unor neconcordanțe între prevederile sale și cele europene (Decizia nr.80 din 16 februarie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.246 din 7 aprilie 2014). Textul nou-introdus prin art.I pct.5 din legea supusă controlului de constituționalitate, ce vizează art.8 din Codul de procedură penală, nu restrânge garanțiile importante ale procesului, ci evidențiază dreptul la un proces echitabil și modalitatea de repartizare a cauzelor. Caracterul echitabil și termenul rezonabil al procesului penal sunt prevăzute la alin.(1) și vizează atât urmărirea penală, cât și judecata, cu respectarea prevederilor art.131 și art.132 din Constituție. Criticile de neconstituționalitate invocate nu pot fi primite întrucât sunt fără niciun fel de suport, în realitate, modificările aduse actului normativ criticat respectă integral prevederile

constituționale, respectiv rolul Ministerului Public în apărarea ordinii de drept și statutul procurorului.

233. Cu privire la critica autorului sesizării de neconstituționalitate, potrivit căreia art.II alin.(1)-(3) „consacră o soluție legislativă ce permite exercitarea căilor de atac, în forma reconfigurată prin legea de modificare a Codului de procedură penală, împotriva hotărârilor judecătorești definitive pronunțate anterior intrării în vigoare a noii legi”, astfel că modificarea „încalcă flagrant jurisprudența Curții Constituționale”, se arată că, în jurisprudența sa, Curtea Constituțională a reținut, în mai multe cazuri, că ea nu poate fi un legiuitor pozitiv, astfel că, în speță, nu pot fi încălcate decizii ale Curții și, implicit, prevederile art.147 alin.(4) din Constituție, cu referire la efectele general obligatorii și pentru viitor ale deciziilor Curții Constituționale.

234. Prin urmare, Președintele Camerei Deputaților apreciază că dispozițiile Legii pentru modificarea și completarea Legii nr.135/2010 privind Codul de procedură penală, precum și pentru modificarea și completarea Legii nr.304/2004 privind organizarea judiciară sunt constituționale prin raportare la prevederile constituționale invocate.

235. **Președintele Senatului și Guvernul** nu au comunicat punctul lor de vedere cu privire la obiecțiile de neconstituționalitate.

236. La dosarele cauzei, a fost depus un memoriu din partea Asociației Forumul Judecătorilor, formulat în calitate de *amicus curiae*, prin care se susțin obiecțiile de neconstituționalitate privind art.I pct.4, pct.9, pct.24, pct.51, pct.56, pct.76, pct.104, pct.112, pct.113, pct.121, pct.123, pct.126, pct.133, pct.139, pct.158, pct.193, pct.204, pct.205, pct.219, pct.235, pct.243, pct.244, pct.245, pct.257, pct.259, pct.266, precum și art.II alin.(1), alin.(2) și alin.(3) din Legea pentru modificarea și completarea Legii nr.135/2010 privind Codul de procedură penală, precum și pentru modificarea și completarea Legii nr.304/2004 privind organizarea judiciară. Totodată, au fost depuse memoriile din partea unor organizații

nonguvernamentale, asociații și persoane fizice, formulate, de asemenea, în calitate de *amicus curiae*, prin care se solicită Curții constatarea neconstituționalității legii, în ansamblul său.

237. Pe de altă parte, a fost depusă o cerere din partea președintelui Partidului Național Liberal, domnul Ludovic Orban, prin care se arată că, în urma demersurilor inițiate la nivelul Adunării Parlamentare a Consiliului Europei (A.P.C.E.) de către parlamentarii Partidului Național Liberal, Comisia de Monitorizare a A.P.C.E. a decis, în data de 28 iunie 2018, sesizarea Comisiei Europene pentru Democrație prin Drept (Comisia de la Veneția) pentru a analiza modificările aduse Codului penal și Codului de procedură penală, astfel că solicită suspendarea soluționării cauzelor aflate pe rolul Curții Constituționale, până la finalizarea și publicarea punctului de vedere al Comisiei de la Veneția.

238. În același sens, având în vedere „tradiția bunei colaborări dintre autoritățile publice din România și organismul european care contribuie la dezvoltarea unui patrimoniu constituțional comun în Europa și care sprijină statele ce doresc să pună structurile juridice și instituționale în acord cu standardele și bunele practici internaționale în materie de democrație, pre-eminență a dreptului și protecție a drepturilor omului”, Președintele României adresează solicitarea ca termenul de dezbatere a sesizării de neconstituționalitate să fie astfel stabilit încât opinia Comisiei de la Veneția să poată fi valorificată.

239. La termenul de judecată stabilit pentru data de 11 octombrie 2018, Curtea, având în vedere cererea de întrerupere a deliberărilor pentru studierea în continuare a problemelor ce formează obiectul cauzelor, a amânat soluționarea acestora pentru data de 12 octombrie 2018, dată la care a pronunțat prezenta decizie.

CURTEA,

examinând obiecțiile de neconstituționalitate, punctele de vedere ale Președintelui Camerei Deputaților, rapoartele judecătorului-raportor, cererile formulate, dispozițiile Legii pentru modificarea și completarea Legii nr.135/2010 privind Codul de procedură penală, precum și pentru modificarea și completarea Legii nr.304/2004 privind organizarea judiciară, reține următoarele:

240. Cu privire la cererile formulate de președintele Partidului Național Liberal, respectiv de Președintele României, privind amânarea/suspendarea soluționării cauzelor până la o dată ulterioară formulării și comunicării punctului de vedere al Comisiei Europene pentru Democrație prin Drept a Consiliului Europei (Comisia de la Veneția), plenul Curții constată că punctul de vedere despre care fac vorbire autorii cererilor vizează competența principală a Comisiei de la Veneția, aceea de a oferi statelor membre solicitante consiliere legală, sub forma opiniilor legale/avizelor exprimate cu privire la proiecte de acte normative sau legislație aflată în vigoare, care este supusă revizuirii. Aceste opinii legale/avize pot fi valorificate în cadrul procesului de legiferare, în elaboarea sau modificarea actelor normative, iar nu în cadrul controlului de constituționalitate efectuat de Curtea Constituțională, care vizează exclusiv verificarea conformității cu Constituția României a dispozițiilor legale deja adoptate de autoritatea legiuitoare. Prin urmare, Plenul Curții Constituționale constată că, în analiza materiei supuse controlului de constituționalitate în prezentele cauze, punctul de vedere formulat de Comisia de la Veneția nu prezintă relevanță constituțională, astfel că urmează să respingă, cu majoritate de voturi, cererile formulate.

241. În vederea soluționării prezentelor sesizări, Curtea procedează, mai întâi, la verificarea admisibilității acestora. Analiza îndeplinirii condițiilor de admisibilitate a sesizării trebuie realizată prin raportare la art.15 alin.(1) din Legea nr.47/1992, potrivit căruia *„Curtea Constituțională se pronunță asupra constituționalității legilor înainte de promulgarea acestora, la sesizarea Președintelui României, a unuia dintre președinții celor două Camere, a*

Guvernului, a Înaltei Curți de Casație și Justiție, a Avocatului Poporului, a unui număr de cel puțin 50 de deputați sau de cel puțin 25 de senatori.” Astfel, Curtea constată că actul supus controlului de constituționalitate este o lege adoptată de Parlamentul României, sesizările fiind formulate de Înalta Curte de Casație și Justiție, constituită în Secții Unite, de un număr de 94 de deputați aparținând grupurilor parlamentare al Partidului Național Liberal și al Uniunii Salvați România, precum și de Președintele României, subiecte de drept care întrunesc, potrivit dispozițiilor legale, calitatea de titulari ai sesizării Curții Constituționale cu obiecții de neconstituționalitate.

242. Analiza îndeplinirii condițiilor de admisibilitate a sesizărilor trebuie realizată și prin raportare la art.15 alin.(2) din Legea nr.47/1992, potrivit căruia *„În vederea exercitării dreptului de sesizare a Curții Constituționale, cu 5 zile înainte de a fi trimisă spre promulgare, legea se comunică Guvernului, Înaltei Curți de Casație și Justiție, precum și Avocatului Poporului și se depune la secretarul general al Camerei Deputaților și la cel al Senatului. În cazul în care legea a fost adoptată cu procedură de urgență, termenul este de două zile”*. Cu privire la acest aspect, Curtea constată că Legea pentru modificarea și completarea Legii nr.135/2010 privind Codul de procedură penală, precum și pentru modificarea și completarea Legii nr.304/2004 privind organizarea judiciară a fost adoptată, în procedură de urgență, de Camera Deputaților, Cameră decizională, în data de 18 iunie 2018 și a fost depusă la Secretarul general, pentru exercitarea dreptului de sesizare cu privire la neconstituționalitatea legii, în data de 20 iunie 2018 și trimisă spre promulgare în data de 22 iunie 2018. Sesizarea formulată de Înalta Curte de Casație și Justiție, constituită în Secții Unite, a fost înregistrată la Curtea Constituțională în data de 21 iunie 2018, deci în termenul legal de 2 zile, prin urmare Curtea constată că obiecția de neconstituționalitate este admisibilă. În ceea ce privește sesizarea formulată de un număr de 94 de deputați aparținând grupurilor parlamentare al Partidului Național Liberal și al Uniunii Salvați România, aceasta a

fost înregistrată la Curtea Constituțională în data de 22 iunie 2018, în vreme ce sesizarea formulată de Președintele României a fost înregistrată în data de 12 iulie 2018, ambele în interiorul termenului de 20 de zile, prevăzut de art.77 alin.(1) din Constituție, astfel că și aceste sesizări îndeplinesc condiția de admisibilitate a formulării în temenele legale și constituționale.

243. Prin urmare, Curtea Constituțională constată că a fost legal sesizată și este competentă, potrivit dispozițiilor art.146 lit.a) din Constituție și ale art.1, art.10, art.15, art.16 și art.18 din Legea nr.47/1992, să se pronunțe asupra constituționalității prevederilor legale criticate.

244. Actul de sesizare în **Dosarul Curții Constituționale nr.945A/2018** are ca **obiect al criticilor de neconstituționalitate** dispozițiile art.I pct.4, pct.9, pct.24, pct.56, pct.76, pct.104, pct.112, pct.113, pct.121, pct.123, pct.126, pct.133, pct.139, pct.158, pct.193, pct.204, pct.205, pct.219, pct.235, pct.243, pct.244, pct.245, pct.257, pct.259 și pct.266, precum și ale art.II alin.(1), alin.(2) și alin.(3) din Legea pentru modificarea și completarea Legii nr.135/2010 privind Codul de procedură penală, precum și pentru modificarea și completarea Legii nr.304/2004 privind organizarea judiciară.

245. Actul de sesizare în **Dosarul Curții Constituționale nr.961A/2018** are ca **obiect al criticilor de neconstituționalitate** dispozițiile art.I pct.4, pct.5, pct.6, pct.7, pct.8, pct.9, pct.16, pct.18, pct.25, pct.29, pct.30, pct.39, pct.40, pct.41, pct.47, pct.48, pct.49, pct.51, pct.52, pct.53, pct.55, pct.56, pct.57, pct.61, pct.64, pct.68, pct.69, pct.70, pct.72, pct.73, pct.74, pct.76, pct.79, pct.81, pct.83, pct.84, pct.85, pct.89, pct.91, pct.93, pct.95, pct.99, pct.103, pct.107, pct.109, pct.120, pct.123, pct.130, pct.133, pct.139, pct.140, pct.154, pct.172, pct.179, pct.181, pct.189, pct.190, pct.192, pct.193, pct.195, pct.213, pct.227, pct.229, pct.232, pct.235, pct.236, pct.238, pct.239, pct.240, pct.243, pct.244, pct.245, pct.257, pct.259 și pct.266, precum și ale art.II și art.III pct.1 și pct.3 din Legea pentru modificarea și completarea Legii nr.135/2010 privind Codul de procedură penală, precum și pentru

modificarea și completarea Legii nr.304/2004 privind organizarea judiciară, precum și legea, în ansamblul său.

246. Actul de sesizare în **Dosarul Curții Constituționale nr.1091A/2018** are ca **obiect al criticilor de neconstituționalitate** dispozițiile art.I pct.4, pct.5, pct.6, pct.11, pct.14, pct.29, pct.40, pct.41, pct.44, pct.47, pct.49, pct.52, pct.56, pct.57, pct.70, pct.71, pct.72, pct.73, pct.74, pct.76, pct.89, pct.99, pct.104, pct.105, pct.112, pct.121, pct.183, pct.188, pct.190, pct.193, pct.235, pct.236, pct.243, pct.244, pct.245 și pct.266, precum și ale art.II alin.(4) și art.III din Legea pentru modificarea și completarea Legii nr.135/2010 privind Codul de procedură penală, precum și pentru modificarea și completarea Legii nr.304/2004 privind organizarea judiciară, precum și legea, în ansamblul său.

247. Având în vedere faptul că obiectul celor trei sesizări îl constituie dispoziții ale aceluiași act normativ, pentru o bună administrare a actului de justiție constituțională, în temeiul art.139 din Codul de procedură civilă, coroborat cu art.14 din Legea nr.47/1992, plenul Curții Constituționale dispune, din oficiu, conexarea celor trei cauze, respectiv a Dosarelor nr.961A/2018 și nr.1091A/2018 la Dosarul nr.945A/2018, care a fost primul înregistrat, urmând ca instanța constituțională să pronunțe o singură decizie prin care să efectueze controlul de constituționalitate *a priori* asupra dispozițiilor Legii pentru modificarea și completarea Legii nr.135/2010 privind Codul de procedură penală, precum și pentru modificarea și completarea Legii nr.304/2004 privind organizarea judiciară, în ansamblul său, precum și a dispozițiilor art.I pct.4, pct.5, pct.6, pct.7, pct.8, pct.9, pct.11, pct.14, pct.16, pct.18, pct.25, pct.29, pct.30, pct.39, pct.40, pct.41, pct.44, pct.47, pct.48, pct.49, pct.51, pct.52, pct.53, pct.55, pct.56, pct.57, pct.61, pct.64, pct.68, pct.69, pct.70, pct.71, pct.72, pct.73, pct.74, pct.76, pct.79, pct.81, pct.83, pct.84, pct.85, pct.89, pct.91, pct.93, pct.95, pct.99, pct.103, pct.104, pct.105, pct.107, pct.109, pct.112, pct.113, pct.120, pct.121, pct.123, pct.126, pct.130, pct.133, pct.139, pct.140, pct.154, pct.158, pct.172, pct.179, pct.181, pct.183, pct.188, pct.189, pct.190, pct.192,

pct.193, pct.195, pct.204, pct.205, pct.213, pct.219, pct.227, pct.229, pct.232, pct.235, pct.236, pct.238, pct.239, pct.240, pct.243, pct.244, pct.245, pct.257, pct.259 și pct.266, precum și ale art.II și art.III, în special.

248. Autorii sesizărilor susțin că dispozițiile criticate contravin prevederilor constituționale ale art.1 alin.(3), alin.(4) și alin.(5), art.15 alin.(2), art.16, art.21, art.22 alin.(1), art.23 alin.(1) și alin.(11), art.24 alin.(1), art.30 alin.(1) și alin.(2), art.31 alin.(1) și alin.(2), art.52 alin.(3), art.61 alin.(2), art.69 alin.(2), art.75, art.79 alin.(1), art.124, art.131 alin.(1) și alin.(3), art.132 alin.(1), art.147 alin.(4), precum și ale art.148 alin.(2) din Constituție.

249. Propunerea de lege pentru modificarea și completarea Legii nr.135/2010 privind Codul de procedură penală, precum și pentru modificarea și completarea Legii nr.304/2004 privind organizarea judiciară a fost inițiată de un număr de 182 de deputați și de senatori și înaintată Senatului, în calitate de primă Cameră sesizată, la data de 18 aprilie 2018. La aceeași dată, Biroul permanent al Senatului a dispus trimiterea propunerii legislative Consiliului Legislativ, în vederea emiterii avizului, Guvernului, în vederea transmiterii punctului de vedere, și Comisiei speciale comune a Camerei Deputaților și Senatului pentru sistematizarea, unificarea și asigurarea stabilității legislative în domeniul justiției, în vederea întocmirii raportului. La data de 25 aprilie 2018, Consiliul Legislativ a emis Avizul nr.381, prin care avizează favorabil, cu observații și propuneri, inițiativa legislativă. Guvernul, în temeiul art.111 alin.(1) din Constituție, a formulat, cu observații și propuneri, punctul de vedere, pe care îl trimite Parlamentului în data de 24 mai 2018. În data de 11 iunie 2018, Comisia specială comună a Camerei Deputaților și Senatului pentru sistematizarea, unificarea și asigurarea stabilității legislative în domeniul justiției a depus raportul favorabil, cu amendamente. În data de 13 iunie 2018, propunerea legislativă este adoptată de Senat și înaintată spre Camerei decizionale.

250. În aceeași zi, 13 iunie 2018, Biroul permanent al Camerei Deputaților a dispus trimiterea propunerii legislative Comisiei speciale comune a Camerei Deputaților și Senatului pentru sistematizarea, unificarea și asigurarea stabilității legislative în domeniul justiției, în vederea întocmirii raportului. În data de 18 iunie 2018, Comisia specială comună a Camerei Deputaților și Senatului pentru sistematizarea, unificarea și asigurarea stabilității legislative în domeniul justiției a depus raportul favorabil, cu amendamente (327 admise, 135 respinse), și Biroul permanent al Camerei Deputaților a dispus înscrierea pe ordinea de zi a plenului Camerei Deputaților din aceeași zi a dezbaterii și adoptării propunerii legislative. Așa fiind, în data de 18 iunie 2018, Camera Deputaților, în calitate de Cameră decizională, în temeiul art.75 și al art.76 alin.(1) din Constituție, a adoptat legea (175 de voturi pentru, 78 de voturi contra și 1 abținere) și a trimis-o spre promulgare Președintelui României, în data de 21 iunie 2018.

251. În termenele legale și constituționale, titularii dreptului de a sesiza Curtea Constituțională, menționați în prealabil, au formulat sesizările de neconstituționalitate care constituie obiectul prezentelor cauze.

252. **Criticile de neconstituționalitate extrinsecă** referitoare la neconstituționalitatea Legii pentru modificarea și completarea Legii nr.135/2010 privind Codul de procedură penală, precum și pentru modificarea și completarea Legii nr.304/2004 privind organizarea judiciară, în ansamblul său, vizează două aspecte: (i) încălcarea principiului bicameralismului, consacrat de art.61 alin.(2) și art.75 din Constituție; și (ii) nerespectarea termenului regulamentar referitor la difuzarea raportului întocmit de comisia parlamentară înainte de data stabilită pentru dezbaterile propunerii legislative în plenul Camerei Deputaților, prevăzut de art.69 alin.(2) din Regulamentul Camerei Deputaților, coroborat cu art.1 alin.(5) din Constituție.

253. Cu privire la primul aspect, autorii obiecției susțin că legea adoptată încalcă **principiul bicameralismului**, prevăzut de dispozițiile art.61 alin.(2) și ale

art.75 din Constituție, deoarece, pe de o parte, se îndepărtează de voința originară a autorilor inițiativei și, pe de altă parte, forma adoptată de Camera decizională are un conținut și o configurație semnificativ diferite, atât cantitativ, dar mai ales calitativ, față de forma adoptată de prima Cameră sesizată. Curtea reține cele statuate prin Decizia nr.710 din 6 mai 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.358 din 28 mai 2009: „potrivit art.61 din Constituția României, Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului român și unica autoritate legiuitoare a țării, iar structura sa este bicamerală, fiind alcătuit din Camera Deputaților și Senat. Principiul bicameralismului, astfel consacrat, se reflectă însă nu numai în dualismul instituțional în cadrul Parlamentului, ci și în cel funcțional, deoarece art.75 din Legea fundamentală stabilește competențe de legiferare potrivit cărora fiecare dintre cele două Camere are, în cazurile expres definite, fie calitatea de primă Cameră sesizată, fie de Cameră decizională. Totodată, ținând seama de indivizibilitatea Parlamentului ca organ reprezentativ suprem al poporului român și de unicitatea sa ca autoritate legiuitoare a țării, Constituția nu permite adoptarea unei legi de către o singură Cameră, fără ca proiectul de lege să fi fost dezbătut și de cealaltă Cameră. Art.75 din Legea fundamentală a introdus, după revizuirea și republicarea acesteia în octombrie 2003, soluția obligativității sesizării, în anumite materii, ca primă Cameră, de reflecție, a Senatului sau, după caz, a Camerei Deputaților și, pe cale de consecință, reglementarea rolului de Cameră decizională, pentru anumite materii, a Senatului și, pentru alte materii, a Camerei Deputaților, tocmai pentru a nu exclude o Cameră sau alta din mecanismul legiferării”.

254. De asemenea, dezbateră parlamentară a unui proiect de lege sau a unei propuneri legislative nu poate face abstracție de evaluarea acesteia în plenul celor două Camere ale Parlamentului. Așa fiind, modificările și completările pe care Camera decizională le aduce asupra proiectului de lege sau propunerii legislative adoptate de prima Cameră sesizată trebuie să se raporteze la materia avută în vedere de inițiator și la forma în care a fost reglementată de prima Cameră. Altfel, se ajunge

la situația ca o singură Cameră, și anume Camera decizională, să legifereze în mod exclusiv, ceea ce contravine principiului bicameralismului (a se vedea, în acest sens, Decizia nr.472 din 22 aprilie 2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.336 din 30 aprilie 2008).

255. Pe cale jurisprudențială (Decizia nr.710 din 6 mai 2009, precitată, Decizia nr.413 din 14 aprilie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.291 din 4 mai 2010, sau Decizia nr.1.533 din 28 noiembrie 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.905 din 20 decembrie 2011), Curtea a stabilit două criterii esențiale pentru a se determina cazurile în care prin procedura legislativă se încalcă principiul bicameralismului: pe de o parte, existența unor deosebiri majore de conținut juridic între formele adoptate de cele două Camere ale Parlamentului și, pe de altă parte, existența unei configurații semnificativ diferite între formele adoptate de cele două Camere ale Parlamentului. Întrunirea celor două criterii este de natură a afecta principiul constituțional care guvernează activitatea de legiferare a Parlamentului, plasând pe o poziție privilegiată Camera decizională, cu eliminarea, în fapt, a primei Camere sesizate din procesul legislativ.

256. Cu toate acestea, stabilind limitele principiului bicameralismului, prin Decizia nr.1 din 11 ianuarie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.53 din 23 ianuarie 2012, Curtea a observat că aplicarea acestui principiu nu poate avea ca efect „deturnarea rolului de Cameră de reflecție a primei Camere sesizate [...], în sensul că aceasta ar fi Camera care ar fixa în mod definitiv conținutul proiectului sau propunerii legislative (și, practic, conținutul normativ al viitoarei legi), ceea ce are drept consecință faptul că cea de-a doua Cameră, Camera decizională, nu va avea posibilitatea să modifice ori să completeze legea adoptată de Camera de reflecție, ci doar posibilitatea de a o aproba sau de a o respinge”. Sub aceste aspecte, „este de netăgăduit că principiul bicameralismului presupune atât conlucrarea celor două Camere în procesul de elaborare a legilor, cât și obligația acestora de a-și exprima prin vot poziția cu privire la adoptarea legilor; prin urmare,

lipsirea Camerei decizionale de competența sa de a modifica sau completa legea, astfel cum a fost adoptată de Camera de reflecție, deci de a contribui la procesul de elaborare a legilor, ar echivala cu limitarea rolului său constituțional și cu acordarea unui rol preponderent Camerei de reflecție în raport cu cea decizională în procesul de elaborare a legilor. Într-o atare situație, Camera de reflecție ar elimina posibilitatea Camerei decizionale de a conlucra la elaborarea actelor normative, aceasta din urmă putându-și doar exprima prin vot poziția cu privire la propunerea sau proiectul de lege deja adoptat de Camera de reflecție, ceea ce este de neconceput”. În consecință, Curtea a reținut, prin Decizia nr.624 din 26 octombrie 2016, că art.75 alin.(3) din Constituție, atunci când folosește sintagma „decide definitiv” cu privire la Camera decizională, nu exclude, ci, dimpotrivă, presupune ca proiectul sau propunerea legislativă adoptată de prima Cameră sesizată să fie dezbătut/ă în Camera decizională, unde i se pot aduce modificări și completări. Însă, în acest caz, Camera decizională nu poate modifica substanțial obiectul de reglementare și configurația inițiativei legislative, cu consecința deturnării de la finalitatea urmărită de inițiator.

257. În analiza modificărilor adoptate în Camera decizională cu privire la legea supusă controlului de constituționalitate, Curtea pornește de la premisa că legea este, cu aportul specific al fiecărei Camere, opera întregului Parlament, astfel că autoritatea legiuitoare trebuie să respecte principiile constituționale în virtutea cărora o lege nu poate fi adoptată de către o singură Cameră.

258. Din analiza comparativă a conținutului normativ al actelor adoptate în prima Cameră sesizată (Senatul), respectiv în Camera decizională (Camera Deputaților), Curtea observă că aceasta din urmă aduce completări propunerii legislative, modificând o parte din articolele inițiale și introducând altele noi. ***Modificările criticate punctual de autorii sesizării de neconstituționalitate, sub aspectul încălcării principiului bicameralismului, vizează dispozițiile art.1 pct.16, 34, 227 și 229, care vor fi examinate în continuare de instanța constituțională.***

259. Scopul legii, așa cum acesta a fost declarat de inițiatori în Expunerea de motive care a însoțit propunerea legislativă, a fost adoptarea unui set de măsuri care, pe de-o parte, să pună în acord legislația procesual penală cu decizii pronunțate de către Curtea Constituțională și cu Directiva (UE) 2016/343 a Parlamentului European și a Consiliului din 9 martie 2016 privind consolidarea anumitor aspecte ale prezumției de nevinovăție și a dreptului de a fi prezent la proces în cadrul procedurilor penale și Directivei 2014/42/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 3 aprilie 2014 privind înghețarea și confiscarea instrumentelor și produselor infracțiunilor săvârșite în Uniunea Europeană și, pe de altă parte, să armonizeze unele texte din Codul de procedură penală cu practica izvorâtă din deciziile Curții Constituționale și a instanțelor judecătorești.

260. Camera decizională modifică și completează reglementarea, astfel că dispozițiile criticate de autorii sesizării ca fiind adoptate cu încălcarea principiului bicameralismului, întrucât nu au făcut obiectul dezbaterii și al adoptării în prima Cameră sesizată, au următorul conținut:

- Art.I pct.16: La articolul 25, alineatul (4) se modifică și va avea următorul cuprins: „(4) *Dispozițiile instanței penale cu privire la latura civilă sunt opozabile doar părților din procesul penal în care s-a pronunțat hotărârea.*”;

- Art.I pct.34: La articolul 68, după alineatul (2) se introduce un nou alineat, alin.(2¹), cu următorul cuprins: „(2¹) *În caz de admitere a abținerii sau recuzării judecătorului, cel care îl înlocuiește pe judecătorul care s-a abținut sau a fost recuzat se desemnează aleatoriu.*”;

- Art.I pct.227: După capitolul I din titlul III – „Judecata” al Părții Speciale se introduce un nou capitol, Cap.I¹ – *Verificări prelabile la judecata în primă instanță*, cuprinzând art.370¹-370⁵;

- Art.I pct.229: Articolul 386 se modifică și va avea următorul cuprins: „**Schimbarea încadrării juridice** Art.386. – (1) *Dacă în cursul judecății, inclusiv în etapa verificărilor prevăzute la art.370¹-370⁴, se consideră că încadrarea juridică*

dată faptei prin actul de sesizare urmează a fi schimbată, instanța este obligată să pună în discuție noua încadrare și să atragă atenția inculpatului că are dreptul să ceară lăsarea cauzei mai la urmă sau amânarea judecării, pentru a-și pregăti apărarea.

(2) *Dacă noua încadrare juridică vizează o infracțiune pentru care este necesară plângerea prealabilă a persoanei vătămate, instanța de judecată cheamă persoana vătămată și o întreabă dacă înțelege să facă plângere prealabilă. În situația în care persoana vătămată formulează plângere prealabilă, instanța continuă cercetarea judecătorească, în caz contrar dispunând încetarea procesului penal.*

(3) *Schimbarea încadrării juridice a faptei nu poate fi pusă în discuție în privința altei situații de fapt decât cea reținută în Rechizitoriu. În cazul în care se constată că situația de fapt este diferită decât cea reținută la trimiterea în judecată se poate dispune reluarea urmăririi penale cu privire la acele fapte, dacă ele pot constitui o altă infracțiune.”*

261. Din analiza comparată a dispozițiilor normative adoptate de cele două Camere ale Parlamentului, Curtea observă că, deși în forma adoptată de Camera decizională se aduc modificări suplimentare Codului de procedură penală, Camera decizională a acționat în sfera sa de competență, modificând norme care au fost supuse dezbaterii ambelor Camere. Măsura nu se abate de la scopul urmărit de inițiatorii propunerii legislative, ci constituie expresia unei reglementări univoce, corespunzătoare cu finalitatea legii. ***Modificările operate în Camera decizională nu aduc elemente novatoare în cuprinsul legii pe care o modifică***, ce ar schimba esențial conținutul normativ al legii. Cu privire la aceste aspecte, se observă că, ***deși există diferențe de redactare între cele două forme ale legii adoptate de cele două Camere, fiecare dintre acestea și-a exercitat dreptul propriu de a aduce modificări, completări sau eliminări dispozițiilor care au făcut obiectul inițiativei legislative.*** A interpreta că doar intervenția primei Camere sesizate s-a realizat cu respectarea

competențelor proprii ale acesteia, în vreme ce Camera decizională și-a depășit aceste competențe, ar echivala cu limitarea rolului constituțional al acesteia din urmă și cu acordarea unui rol preponderent, chiar decisiv, primei Camerei în procesul de elaborare a legii, cu consecința lipirii Camerei decizionale de competența sa de a modifica, completa sau abroga legea, astfel cum aceasta a fost adoptată de prima Cameră sesizată. Or, așa cum a statuat Curtea prin Decizia nr.624 din 26 octombrie 2016, art.75 alin.(3) din Constituție, atunci când folosește sintagma „decide definitiv” cu privire la Camera decizională, nu exclude, ci, dimpotrivă, presupune ca proiectul sau propunerea legislativă adoptat/ă de prima Cameră sesizată să fie dezbătut/ă în Camera decizională, unde i se pot aduce modificări și completări.

262. Cu privire la *opozabilitatea dispozițiilor instanței penale cu privire la latura civilă* (art.I pct.16), Curtea constată că introducerea unor dispoziții cu privire la efectele hotărârilor judecătorești nu se abate de la scopul urmărit de inițiatorii propunerii legislative, Camera decizională având libertatea de a dispune sub acest aspect în contextul modificărilor mai ample operate asupra Codului de procedură penală. De asemenea, *opțiunea Camerei decizionale de a adopta soluția desemnării aleatorii a judecătorului care îl înlocuiește pe judecătorul care s-a abținut sau a fost recuzat* (art.I pct.34) reprezintă o garanție a imparțialității instanței, componentă a dreptului la un proces echitabil. În ceea ce privește modificările operate prin art.I pct.227, care introduc un nou capitol, Cap. I¹ – *Verificări prealabile la judecata în primă instanță*, se constată că acestea sunt inerente abrogării dispozițiilor referitoare la procedura Camerei preliminare, având drept scop reglementarea unei proceduri corespunzătoare care să asigure corelarea dispozițiilor procesual penale. Completarea nu reprezintă altceva decât o intervenție care se încadrează în limitele de competență ale Camerei decizionale de a modifica, completa sau abroga legea, astfel cum aceasta a fost adoptată de prima Cameră sesizată. În fine, cu privire la dispozițiile art.I pct.229 care *reglementează instituția schimbării încadrării juridice*, se arată că acestea asigură corelarea cu noile prevederi ale Cap.I¹ – Verificări

prealabile la judecata în primă instanță, stabilind posibilitatea schimbării încadrării juridice inclusiv în cadrul acestei proceduri.

263. În ceea ce privește existența unei configurații semnificativ diferite, pe de o parte, între forma inițiatorului și formele adoptate de cele două Camere și, pe de altă parte, între formele adoptate de cele două Camere, Curtea reține că analiza pe care o impune respectarea principiului bicameralismului vizează formele adoptate de cele două Camere ale Parlamentului, între care nu trebuie să existe diferențe majore, substanțiale, de natură a înfrânge rolul deliberativ al celor două Camere. Formele adoptate de Senat și Camera Deputaților au 4 articole (art. I-IV), art.I având un număr de 259 de puncte în forma adoptată de Senat, respectiv 266 de puncte în forma adoptată de Camera Deputaților, față de 110 cât prevedea forma inițiatorilor; de asemenea, este introdus art.III cu un cuprins de 3 puncte, care modifică și un alt act normativ, Legea nr.304/2004 privind organizarea judiciară. În ceea ce privește formele adoptate de cele două Camere, în timp ce forma adoptată de Senat cuprinde patru articole (art.I-IV), primul având un număr de 259 de puncte de modificare, forma adoptată de Camera Deputaților a suferit un număr de 327 de amendamente, cuprinzând în final patru articole (art. I-IV), dintre care primul cu un număr de 266 de puncte de modificare a Codului de procedură penală. Împrejurarea că legiuitorul, în ambele Camere, optează pentru completarea actului normativ modificator, circumscriind această intervenție scopului inițiatorilor legii, nu constituie decât expresia plenitudinii de exercitare a competenței de legiferare a Parlamentului, care, potrivit art.61 alin.(1) din Constituție, „*este unica autoritate legiuitoare a țării*”. Cât privește forma legii adoptată de Senat, al cărei art.I cuprinde un număr de 259 de puncte de modificare, și forma adoptată de Camera Deputaților, al cărei art.I cuprinde un număr de 266 de puncte, Curtea observă că simpla diferență cantitativă nu poate determina, prin ea însăși, o modificare semnificativă a conținutului legislativ. Mai mult, *ținând seama de diferența cantitativă dintre cele forme (259 de*

puncte, respectiv 266 de puncte), Curtea apreciază că aceasta nu este de natură a schimba configurația actului normativ.

264. În concluzie, Curtea observă că, deși forma adoptată de Senat, primă Cameră sesizată, diferă de cea adoptată de Camera Deputaților, Cameră decizională, între cele două forme ale legii nu există diferențe majore de conținut, legea finală dând substanță și efectivitate scopului urmărit de inițiatori, membri ai Parlamentului României. Curtea constată, astfel, că legea, în redactarea pe care a adoptat-o Camera Deputaților, nu se îndepărtează în mod esențial de textul adoptat în Senat și nici nu deturneză obiectivele urmărite de inițiativa legislativă, prin modificările aduse, Camera Deputaților reglementând norme care au fost puse în dezbateră Senatului, ca primă Cameră sesizată, elementele novatoare nefiind semnificative, de substanță, ci, dimpotrivă, ele circumscriindu-se obiectului de reglementare al propunerii legislative. Bicameralismul nu înseamnă ca ambele Camere să se pronunțe asupra unei soluții legislative identice, în Camera decizională putând exista abateri inerente de la forma adoptată de prima Cameră sesizată, desigur, fără schimbarea obiectului esențial al proiectului de lege/propunerii legislative. A nega posibilitatea Camerei decizionale de a se îndepărta de la forma votată în Camera de reflecție ar însemna limitarea rolului său constituțional, iar caracterul decizional atașat acesteia ar deveni iluzoriu. S-ar ajunge la un veritabil mimetism, în sensul că cea de-a doua Cameră se va identifica, în ceea ce privește activitatea sa legislativă, cu prima Cameră, neputându-se îndepărta în niciun fel de la soluțiile legislative pentru care a optat prima Cameră, ceea ce este contrar, până la urmă, chiar ideii de bicameralism.

265. Prin urmare, ***nu se poate susține încălcarea principiului bicameralismului*** și a dreptului la inițiativă legislativă, atât timp cât legea adoptată de Camera decizională se referă la aspectele principiale pe care le-a avut în vedere propunerea legislativă în forma sa inițială, însușită de prima Cameră sesizată. În acest sens, modificările aduse formei adoptate de prima Cameră cuprind soluții legislative care păstrează concepția de ansamblu a acesteia, adaptate în mod

corespunzător, prin stabilirea unor soluții legislative alternative/complementare care nu se abat de la forma adoptată de prima Cameră, în condițiile în care acestea sunt mai bine sistematizate în cadrul ansamblului legii, cu realizarea anumitor coroborări inerente oricărei modificări (a se vedea, în acest sens, Decizia nr.765 din 14 decembrie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.134 din 21 februarie 2017).

266. Având în vedere cele expuse anterior, ***Curtea constată că dispozițiile legale criticate nu încalcă art.61 alin.(2) și art.74 alin.(4) din Constituție.***

267. Cu privire la cea de-a doua critică de neconstituționalitate extrinsecă, ce vizează nerespectarea termenului regulamentar referitor la difuzarea raportului întocmit de comisia parlamentară cu cel puțin 5 zile înainte de data stabilită pentru dezbateră propunerii legislative în plenul Camerei Deputaților, legea fiind avizată de comisia specială, prin raportul din data de 18 iunie 2018, și, în aceeași zi, dezbătută și aprobată în ședința Camerei Deputaților, Curtea face trimitere la considerentele ***Deciziei nr.250 din 19 aprilie 2018***, în care a constatat că „aceasta constituie o problemă de aplicare a regulamentelor celor două Camere. Cu alte cuvinte, obiectul criticii de neconstituționalitate îl constituie, de fapt, modul în care, ulterior prezentării raportului de către Comisia specială comună a Camerei Deputaților și Senatului pentru sistematizarea, unificarea și asigurarea stabilității legislative în domeniul justiției, au fost respectate normele și procedurile parlamentare de adoptare a Legii pentru modificarea și completarea Legii nr.304/2004. Or, în măsura în care dispozițiile regulamentare invocate în susținerea criticilor nu au relevanță constituțională, nefiind consacrate expres sau implicit într-o normă constituțională (a se vedea, în acest sens, Decizia nr.730 din 22 noiembrie 2017), aspectele invocate de autorii sesizării nu constituie probleme de constituționalitate, ci de aplicare a normelor regulamentare (a se vedea, în acest sens, și Decizia nr.307 din 28 martie 2012)”. Aceste considerente rămân valabile și cu privire la procedura de adoptare a Legii pentru modificarea și completarea Legii

nr.135/2010 privind Codul de procedură penală, precum și pentru modificarea și completarea Legii nr.304/2004 privind organizarea judiciară.

268. Prin urmare, Curtea constată că Legea pentru modificarea și completarea Legii nr.135/2010 privind Codul de procedură penală, precum și pentru modificarea și completarea Legii nr.304/2004 privind organizarea judiciară nu încalcă prevederile art.1 alin.(5) din Constituție, sub aspectul principiului legalității.

269. Având în vedere respingerea criticilor de neconstituționalitate extrinsecă, Curtea urmează a analiza criticile de neconstituționalitate intrinsecă formulate cu privire la dispozițiile art.I pct.4, pct.5, pct.6, pct.7, pct.8, pct.9, pct.11, pct.14, pct.16, pct.18, pct.25, pct.29, pct.30, pct.39, pct.40, pct.41, pct.44, pct.47, pct.48, pct.49, pct.51, pct.52, pct.53, pct.55, pct.56, pct.57, pct.61, pct.64, pct.68, pct.69, pct.70, pct.71, pct.72, pct.73, pct.74, pct.76, pct.79, pct.81, pct.83, pct.84, pct.85, pct.89, pct.91, pct.93, pct.95, pct.99, pct.103, pct.104, pct.105, pct.107, pct.109, pct.112, pct.113, pct.120, pct.121, pct.123, pct.126, pct.130, pct.133, pct.139, pct.140, pct.154, pct.158, pct.172, pct.179, pct.181, pct.183, pct.188, pct.189, pct.190, pct.192, pct.193, pct.195, pct.204, pct.205, pct.213, pct.219, pct.227, pct.229, pct.232, pct.235, pct.236, pct.238, pct.239, pct.240, pct.243, pct.244, pct.245, pct.257, pct.259 și pct.266, precum și ale art.II și art.III din Legea pentru modificarea și completarea Legii nr.135/2010 privind Codul de procedură penală, precum și pentru modificarea și completarea Legii nr.304/2004 privind organizarea judiciară.

270. Dispozițiile **art.I pct.4** au următorul conținut: La articolul 4, după alineatul (2) se introduc șase noi alineate, alin.(3)-(8), cu următorul cuprins: „(3) *În cursul urmăririi penale și al judecării cauzei sunt interzise comunicările publice, declarațiile publice, precum și furnizarea de alte informații, direct sau indirect, provenind de la autorități publice referitoare la faptele și persoanele ce fac obiectul acestor proceduri. Persoanele din cadrul autorităților publice nu se pot referi la*

persoanele suspectate sau inculpate ca și cum acestea ar fi vinovate decât în cazul în care există o hotărâre definitivă de condamnare cu privire la acele fapte.

(4) Prin excepție, în cursul urmăririi penale sau al judecării, organele de urmărire penală sau instanța de judecată pot comunica public date despre procedurile penale care se desfășoară doar atunci când datele furnizate justifică un interes public prevăzut de lege sau acest lucru este necesar în interesul descoperirii și aflării adevărului în cauză.

(5) Comunicările publice prevăzute la alin.(4) nu se pot referi la persoanele suspectate sau acuzate ca fiind vinovate de săvârșirea unei infracțiuni.

(6) În cursul procesului penal este interzisă prezentarea publică a persoanelor suspectate de săvârșirea unor infracțiuni purtând cătușe sau alte mijloace de imobilizare sau afectate de alte modalități de natură a induce în percepția publică că acestea ar fi vinovate de săvârșirea unor infracțiuni.

(7) Dacă organele judiciare au comunicat public date și informații privind începerea urmăririi penale, luarea unor măsuri preventive sau trimiterea în judecată a unei persoane, acestea au obligația să publice, în aceleași condiții, și soluțiile de clasare, renunțare la urmărire penală sau încetare a procesului penal, ori soluțiile de achitare, încetarea procesului penal sau restituire la parchet, pronunțate de către instanțele de judecată.

(8) Îndeplinirea obligației prevăzută la alin.(7) poate fi cerută de orice persoană interesată.”

271. Dispozițiile criticate sunt cele cuprinse în art.4 alin.(3), alin.(4) și alin.(6) din Codul de procedură penală, întrucât, **susțin autorii sesizărilor**, conțin sintagme neclare și impredictibile care pot genera aplicări diferite ale legii sau blocarea activității unor instituții ale statului. De asemenea, se critică faptul că acest text nu permite identificarea clară a destinatarului acestor informații, în sensul că nu se știe dacă interdicția vizează doar comunicarea acestui tip de informații către public sau și către instituțiile publice cu care organul judiciar vine în contact. În fine,

critica vizează și interzicerea absolută a prezentării în public a persoanelor încătușate, care ar aduce atingere ordinii publice, precum și faptul că această din urmă interdicție trebuia să facă obiectul de reglementare al Legii nr.254/2013 privind executarea pedepselor.

272. Cu privire la informațiile care vizează o anchetă judiciară, Curtea reține că dosarul de urmărire penală, independent de stadiul în care acesta se află, cade sub incidența dispozițiilor art.285 alin.(2) din Codul de procedură penală, potrivit cărora *„Procedura din cursul urmăririi penale este nepublică”*. Mai mult, caracterul nepublic al informațiilor conținute într-un dosar de urmărire penală sau aflat în fază de judecată este confirmat de un alt act normativ, Legea nr.544/2001 privind liberul acces la informațiile de interes public, care, la art.12 alin.(1), prevede că *„Se exceptează de la accesul liber al cetățenilor, prevăzut la art.1 (n.r. accesul liber și neîngrădit al persoanei la orice informații de interes public), următoarele informații: [...] e) informațiile privind procedura în timpul anchetei penale sau disciplinare, dacă se periclitează rezultatul anchetei, se dezvăluie surse confidențiale ori se pun în pericol viața, integritatea corporală, sănătatea unei persoane în urma anchetei efectuate sau în curs de desfășurare; f) informațiile privind procedurile judiciare, dacă publicitatea acestora aduce atingere asigurării unui proces echitabil ori interesului legitim al oricăreia dintre părțile implicate în proces [...]”*. Din interpretarea *per a contrario* a textului legal, rezultă că pot constitui informații de interes public, deci care pot fi accesate în condițiile legii, doar informațiile privind procedura în timpul anchetei penale, care nu periclitează rezultatul anchetei, nu dezvăluie surse confidențiale ori nu pun în pericol viața, integritatea corporală, sănătatea unei persoane în urma anchetei efectuate sau în curs de desfășurare, precum și informațiile privind procedurile judiciare, a căror publicitate nu aduce atingere asigurării unui proces echitabil ori interesului legitim al oricăreia dintre părțile implicate în proces. Legea face vorbire despre caracterul public al unor *„informații privind procedura în timpul anchetei penale”*, respectiv al unor *„informații privind*

procedurile judiciare”, deci al unor aspecte punctuale (privind, de exemplu, evoluția procedurilor într-o cauză penală, stadiul lor sau eventualele măsuri procedurale dispuse), nicidecum despre caracterul public al dosarului de urmărire penală sau al dosarului aflat pe rolul unei instanțe judecătorești, în integralitatea sa, care rămâne guvernat de regimul juridic al informațiilor nepublice. Mai mult, chiar în cadrul categoriilor „*informații privind procedura în timpul anchetei penale*”, respectiv „*informații privind procedurile judiciare*”, stabilind criteriile în funcție de care acestea dobândesc caracter public sau își prezervă caracterul nepublic (respectiv periclitarea rezultatului anchetei, dezvăluirea unor surse confidențiale, punerea în pericol a vieții, integrității corporale sau sănătății unei persoane, afectarea unui proces echitabil ori a interesului legitim al unei părți implicate în proces), legea reglementează răspunderea pentru aplicarea întocmai a acestor măsuri de protecție a informațiilor în sarcina persoanelor și autorităților publice care dețin astfel de informații, precum și instituțiilor publice abilitate prin lege să asigure securitatea informațiilor (a se vedea Decizia nr.611 din 3 octombrie 2017, par.154).

273. Așa fiind, ***în lipsa unei reglementări exprese privind obligația de a transmite, la cerere, informații cu caracter nepublic referitoare la proceduri judiciare, persoanele și autoritățile publice care dețin astfel de informații sunt ținute să respecte cadrul legislativ în vigoare, care le impune măsuri de protecție a informațiilor aparținând categoriilor menționate.*** Pe de altă parte, Curtea constată că, acolo unde a apreciat oportun, legiuitorul a prevăzut în mod expres dreptul unor autorității/instituții publice de a cere actele, datele, documentele și informațiile necesare realizării atribuțiilor lor și obligația corelativă a terților de a răspunde la asemenea solicitări. Astfel de prevederi legale exprese sunt cele cuprinse în: art.76 din Legea nr.47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, potrivit căroră „*Autoritățile publice, instituțiile, regiile autonome, societățile comerciale și orice alte organizații sunt obligate să comunice informațiile, documentele și actele pe care le dețin, cerute de Curtea Constituțională pentru realizarea atribuțiilor sale*”;

art.4 și art.22 alin.(1) din Legea nr.35/1997 privind organizarea și funcționarea instituției Avocatul Poporului, în conformitate cu care „*Autoritățile publice sunt obligate să comunice sau, după caz, să pună la dispoziția instituției Avocatul Poporului, în condițiile legii, informațiile, documentele sau actele pe care le dețin în legătură cu petițiile care au fost adresate instituției Avocatul Poporului, precum și cele referitoare la sesizările din oficiu și la vizitele anunțate sau inopinate pe care aceasta le efectuează pentru îndeplinirea atribuțiilor specifice Mecanismului național de prevenire a torturii în locurile de detenție, acordându-i sprijin pentru exercitarea atribuțiilor sale*”, respectiv „*Avocatul Poporului, adjuncții acestuia, precum și personalul de specialitate al instituției Avocatul Poporului au dreptul să facă anchete proprii, să ceară autorităților administrației publice orice informații sau documente necesare anchetei, să audieze și să ia declarații de la conducătorii autorităților administrației publice și de la orice funcționar care poate da informațiile necesare soluționării petiției, în condițiile prezentei legi*”; art.6 alin.(2) din Ordonanța Guvernului nr.94/1999 privind participarea României la procedurile în fața Curții Europene a Drepturilor Omului și a Comitetului Miniștrilor ale Consiliului Europei, care prevede că „*Instanțele judecătorești [...], Ministerul Public [...] au obligația să trimită agentului guvernamental, la cererea și în termenul stabilit de acesta, pe lângă actele, datele și informațiile prevăzute la alin.1, și actele privind procedurile aflate în curs de desfășurare în fața acestora, indiferent de stadiul în care se află, cu respectarea celerității procedurilor interne în curs*”; art.5 alin.(1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.11/2017 privind organizarea și funcționarea Agentului guvernamental pentru Curtea de Justiție a Uniunii Europene, precum și pentru Curtea de Justiție a Asociației Europene a Liberului Schimb, în baza căruia, „*În scopul reprezentării juridice, autoritățile și instituțiile publice sunt obligate să trimită, la cererea și în termenul stabilit de Agentul guvernamental, precum și de structura specializată în contenciosul U.E., toate actele, datele și informațiile solicitate*”.

274. Prin raportare la cele arătate în prealabil, analizând conținutul dispozițiilor criticate, Curtea reține că acestea *transpun norme ale Directivei (UE) 2016/343 a Parlamentului European și a Consiliului din 9 martie 2016 privind consolidarea anumitor aspecte ale prezumției de nevinovăție* și a dreptului de a fi prezent la proces în cadrul procedurilor penale, respectiv articolul 4, intitulat *Referirile publice la vinovăție*, și articolul 5, intitulat *Prezentarea persoanelor suspectate și acuzate*. Articolul 4 are următorul conținut: „(1) Statele membre iau măsurile necesare pentru a garanta că, atâta vreme cât vinovăția unei persoane suspectate sau acuzate nu a fost dovedită conform legii, declarațiile publice făcute de autoritățile publice și deciziile judiciare, altele decât cele referitoare la vinovăție, nu se referă la persoana respectivă ca fiind vinovată. Prin aceasta nu se aduce atingere actelor de urmărire penală care au drept scop dovedirea vinovăției persoanei suspectate sau acuzate și nici deciziilor preliminare cu caracter procedural care sunt luate de autoritățile judiciare sau de alte autorități competente și care se bazează pe suspiciuni sau probe incriminatoare.

(2) Statele membre se asigură că sunt disponibile măsuri corespunzătoare în cazul unei încălcări a obligației prevăzute la alineatul (1) din prezentul articol de a nu se referi la persoane suspectate sau acuzate ca și cum ar fi vinovate, în conformitate cu prezenta directivă și, în special, cu articolul 10.

(3) Obligația prevăzută la alineatul (1) de a nu se referi la persoane suspectate sau acuzate ca și cum ar fi vinovate nu împiedică autoritățile publice să difuzeze informații în mod public privind procedurile penale atunci când acest lucru este strict necesar din motive legate de ancheta penală sau în interes public.”

275. Articolul 5 din directivă prevede: „(1) Statele membre iau măsuri adecvate pentru a garanta că persoanele suspectate și acuzate nu sunt prezentate ca și cum ar fi vinovate, în fața instanței sau în mod public, prin utilizarea unor măsuri de constrângere fizică.

(2) *Alineatul (1) nu împiedică statele membre să aplice măsuri de constrângere fizică impuse de circumstanțele specifice cauzei, legate de securitate sau menite să împiedice persoanele suspectate sau acuzate să se sustragă sau să ia contact cu terțe persoane.*”

276. Potrivit preambulului directivei, „prezumția de nevinovăție ar fi încălcată în cazul în care declarații publice ale autorităților publice sau decizii judiciare, altele decât cele privind stabilirea vinovăției, se referă la o persoană suspectată sau acuzată ca fiind vinovată, atât timp cât vinovăția persoanei respective nu a fost dovedită conform legii. Aceste declarații și decizii judiciare nu ar trebui să reflecte opinia că persoana respectivă este vinovată” (par.16). Tot în preambulul actului european se precizează că „noțiunea de *declarații publice ale autorităților publice* ar trebui înțeleasă ca fiind orice declarații care se referă la o infracțiune și care emană fie de la o autoritate implicată în procedurile penale legate de infracțiunea respectivă, cum ar fi autoritățile judiciare, poliția și alte autorități de aplicare a legii, fie de la o altă autoritate publică, cum ar fi miniștrii și alți funcționari publici, fără a se aduce atingere dreptului intern în materia imunității” (par.17). Mai mult, „statele membre ar trebui să ia măsurile adecvate pentru ca autoritățile publice, atunci când comunică informații mass-mediei, să nu se refere la persoanele suspectate sau acuzate ca fiind vinovate, atât timp cât nu s-a dovedit conform legii că sunt vinovate” (par.19), „autoritățile competente ar trebui să se abțină de la prezentarea persoanelor suspectate sau acuzate ca fiind vinovate, în instanță sau în public, prin utilizarea unor măsuri de constrângere fizică, cum ar fi cătușele pentru mâini sau pentru picioare, boxele de sticlă sau cuștile, cu excepția situațiilor în care aceste măsuri sunt necesare din motive specifice cauzei [...]” (par.20), „atunci când este fezabil, autoritățile competente ar trebui, de asemenea, să se abțină de la a prezenta persoanele suspectate sau acuzate, în instanță sau în public, purtând uniforme penitenciare, pentru a evita să dea impresia că sunt vinovate” (par.21).

277. Curtea observă, totodată, că dispozițiile nou-introduse în Codul de procedură penală prevăd că, prin excepție de la regula interdicției comunicării publice și furnizării de informații, direct sau indirect, referitoare la faptele și persoanele ce fac obiectul procedurilor judiciare, organele de urmărire penală sau instanța de judecată pot comunica public date despre procedurile penale care se desfășoară atunci când *datele furnizate justifică un interes public prevăzut de lege sau acest lucru este necesar în interesul descoperirii și aflării adevărului în cauză*. Așadar, în condițiile în care furnizarea informațiilor din cauzele penale este justificată de satisfacerea unui interes public prevăzut de lege, inclusiv cel privind aflarea adevărului în cauză, legea permite comunicarea publică a acestor informații de către organele de urmărire penală sau instanța de judecată. Sub acest aspect, Curtea reține că legea asigură un just echilibru între interesul individual al persoanei vizate de o anchetă penală, care beneficiază de prezumția de nevinovăție, și interesul general al societății, protejat, pe de o parte, din perspectiva dreptului cetățeanului la informare și, pe de altă parte, din perspectiva organelor judiciare de a afla adevărul și de a îndeplini actul de justiție. Cu alte cuvinte, indiferent de destinatarul informațiilor privind ancheta judiciară, că este vorba de publicul larg sau de instituții ale statului, comunicarea acestor informații nu trebuie făcută într-o asemenea manieră încât să prezinte persoana supusă procedurilor judiciare ca vinovată, atât timp cât în cauză nu există o hotărâre definitivă în acest sens.

278. În continuare, Curtea constată că noua reglementare prevede interdicția ca, în cursul procesului penal, persoanele suspectate de săvârșirea unor infracțiuni să fie prezentate public purtând cătușe sau alte mijloace de imobilizare sau fiind afectate de alte modalități de natură a induce în percepția publică faptul că acestea ar fi vinovate de săvârșirea unor infracțiuni.

279. Cu privire la utilizarea mijloacelor de imobilizare, dispozițiile art.16 alin.(1) din Legea nr.254/2013 privind executarea pedepselor prevăd că „*Folosirea cătușelor sau a altor mijloace de imobilizare nu este permisă decât în situații în care*

alte măsuri de menținere a ordinii și disciplinei în rândul deținuților nu au dat rezultate în una dintre următoarele situații: a) pentru a împiedica evadarea în timpul deplasării deținuților; b) pentru a proteja deținuții de autovătămare sau pentru a preveni vătămarea altor persoane ori producerea de pagube; c) pentru restabilirea ordinii și disciplinei, ca urmare a opunerii sau împotrivirii deținuților la o dispoziție a organelor judiciare sau personalului locului de deținere”. Potrivit alin.(3) și alin.(4) ale art.16 din lege, folosirea mijloacelor de imobilizare este permisă numai pe durata pentru care aceasta este strict necesară, se face gradual, fără a depăși nevoile reale de imobilizare a deținuților, și încetează de îndată ce scopul intervenției a fost realizat. De asemenea, organele judiciare sunt cele care apreciază cu privire la aplicarea, menținerea sau îndepărtarea mijloacelor de imobilizare, pe durata prezenței deținuților în fața acestora, în temeiul art.16 alin.(6) din lege. Așadar, mijloacele de imobilizare pot fi utilizate doar în condițiile expres și limitativ prevăzute de lege și doar pe durata pentru care sunt strict necesare, fără a depăși nevoile reale din cauza penală în care sunt dispuse.

280. Sub acest aspect, Curtea menționează și jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, respectiv Hotărârea din 17 mai 2016, pronunțată în *Cauza Popovi împotriva Bulgariei*, în care instanța europeană a reținut că prezentarea încătușată a unei persoane încalcă prezumția de nevinovăție și dreptul la viața privată, prevăzut de art.8 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. În speță, Curtea a constatat că filmarea arestării și difuzarea înregistrării fără acordul reclamantului au constituit ingerințe în dreptul acestuia la propria imagine, parte integrantă a conceptului de viață privată.

281. În fine, în ceea ce privește critica potrivit căreia reglementarea acestor garanții ale prezumției de nevinovăție și-ar fi găsit locul în Legea nr.254/2013 privind executarea pedepselor, Curtea reține că, deși această lege conține reglementări privind aplicarea unor măsuri de constrângere asupra persoanelor arestate preventiv, respectiv folosirea cătușelor sau a altor mijloace de imobilizare,

reglementarea criticată își găsește locul în Codul de procedură penală, întrucât vizează respectarea prezumției de nevinovăție a persoanelor anchetate, prezumție care beneficiază de consacrarea printr-o normă expresă în legea procesual penală.

282. Prin urmare, Curtea apreciază că *reglementarea care are ca scop respectarea prezumției de nevinovăție a suspectului sau a inculpatului respectă cerințele de claritate și previzibilitate inerente normei procesual penale*, atât Directiva (UE) 2016/343, pe care o transpune, cât și jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, constituind repere în conturarea sferei de incidență a dispozițiilor criticate. Așadar, Curtea constată că *dispozițiile art.I pct.4 referitoare la art.4 alin.(3), alin.(4) și alin.(6) din Codul de procedură penală sunt constituționale în raport cu criticile formulate.*

283. Dispozițiile **art.I pct.5** au următorul conținut: La articolul 8 se introduce un nou alineat, alin.(2), cu următorul cuprins: „(2) *Orice persoană are dreptul la un proces echitabil, la judecarea cauzei de un judecător imparțial și independent. Repartizarea tuturor cauzelor către judecători sau procurori se face aleatoriu.*”

284. **Critica autorilor** constă în faptul că repartizarea aleatorie a cauzelor către judecători și procurori ține de organizarea judiciară și, prin urmare, ar fi trebuit să fie cuprinsă în Legea nr.304/2004 privind organizarea judiciară, precum și faptul că introducerea repartizării aleatorii a cauzelor, inclusiv în privința procurorilor, ignoră specializarea acestora și constituie o încălcare a dreptului la un proces echitabil, precum și a principiului controlului ierarhic.

285. Ținând seama de importanța domeniului reglementat, repartizarea aleatorie a dosarelor constituie una dintre garanțiile legale ale imparțialității justiției. Analizând statutul judecătorului, Curtea reține că acesta este reglementat la nivel constituțional în Secțiunea 1 – Instanțele judecătorești a Capitolului VI – Autoritatea judecătorească din Titlul III – Autoritățile publice. În art.126 alin.(1) se prevede că „*Justiția se realizează prin Înalta Curte de Casație și Justiție și de celelalte instanțe*

judecătorești stabilite de lege”, iar art.124 – Înfăptuirea justiției, la alin.(3) prevede că „*judcătorii sunt independenți și se supun numai legii*”. Din coroborarea normelor constituționale, rezultă că independența justiției, principiu fundamental consacrat de Constituție, care, potrivit art.152 alin.(1), constituie una dintre limitele materiale ale revizuirii Legii fundamentale, are două componente: componenta instituțională, care se referă la autoritatea care înfăptuiește justiția - instanța judecătorească, și componenta individuală, care se referă la persoana care este investită cu puterea de a spune dreptul, *jurisdictio*, respectiv judecătorul. Ambele componente implică existența unor numeroase aspecte, cum ar fi: lipsa imixtiunii celorlalte puteri în activitatea de judecată, faptul că niciun alt organ, în afară de instanțe, nu poate decide asupra competențelor lor specifice prevăzute prin lege, existența unei proceduri prevăzute de lege referitoare la căile de atac ale hotărârilor judecătorești, existența unor fonduri bănești suficiente pentru desfășurarea și administrarea activității de judecată, procedura de numire și promovare în funcție a magistraților și, eventual, perioada pentru care sunt numiți, condiții de muncă adecvate, existența unui număr suficient de magistrați ai instanței respective pentru a evita un volum de muncă excesiv și pentru a permite finalizarea proceselor într-un termen rezonabil, remunerarea proporțională cu natura activității, **repartizarea imparțială a dosarelor**, posibilitatea de a forma asociații ce au ca principal obiect protejarea independenței și a intereselor magistraților etc. (a se vedea, în acest sens, și Decizia nr.873 din 25 iunie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.433 din 28 iunie 2010, sau Decizia nr.33 din 23 ianuarie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.146 din 15 februarie 2018, par.95).

286. Este adevărat că repartizarea aleatorie a cauzelor este o chestiune care ține de organizarea judiciară, însă principalul său scop – garantarea dreptului părților la un proces echitabil –, justifică opțiunea legiuitorului de a îngloba această garanție în cuprinsul principiilor Codului de procedură penală, astfel încât ***critica având un atare obiect este neîntemeiată.***

287. Pe de altă parte, statutul procurorului este determinat de dispozițiile art.132 din Constituție, care, în alin.(1), stabilesc că procurorii își desfășoară activitatea potrivit principiului legalității, al imparțialității și al controlului ierarhic, sub autoritatea ministrului justiției. Din acest text constituțional rezultă, fără dubiu, o legătură a instituției Ministerului Public cu puterea executivă, care este determinată de faptul că aceasta din urmă reprezintă interesele societății în mod permanent și continuu, iar Ministerul Public, potrivit art.131 alin.(1) din Constituție, reprezintă și el în activitatea judiciară interesele generale ale societății și apără ordinea de drept, precum și drepturile și libertățile cetățenilor. „Este adevărat că Ministerul Public face parte, potrivit Constituției, din «autoritatea judecătorească». Totuși, el reprezintă o magistratură specială, care nu îndeplinește atribuții de natură jurisdicțională. În sensul prevederilor art.131 alin.(1) din Constituție, procurorii își desfășoară activitatea «sub autoritatea ministrului justiției», organ esențialmente executiv, fiind, pe cale de consecință, ei înșiși agenți ai autorității executive” [Decizia nr.73 din 4 iunie 1996, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.255 din 12 octombrie 1996, sau Decizia nr.259 din 24 septembrie 2002, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.770 din 23 octombrie 2002].

288. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a subliniat că, pe terenul art.6 paragraful 1 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, în România, procurorii, acționând în calitate de reprezentanți ai Ministerului Public, subordonați, mai întâi, procurorului general, apoi ministrului justiției, nu îndeplinesc condiția de independență în raport cu puterea executivă; or, independența față de executiv este inclusă printre garanțiile pe care le presupune noțiunea de „magistrat”, în sensul art.5 paragraful 3 din Convenție [Hotărârea din 22 mai 1998, pronunțată în *Cauza Vasilescu împotriva României*, paragrafele 40 și 41, sau Hotărârea din 3 iunie 2003, pronunțată în *Cauza Pantea împotriva României*, paragraful 238]; mai mult, această jurisprudență a Curții Europene a Drepturilor Omului a fost reflectată și în jurisprudența Curții Constituționale [a se vedea, în acest

sens, Decizia nr.629 din 8 octombrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.868 din 20 noiembrie 2015, paragraful 17]. În consecință, procurorii nu pot invoca o poziție de independență, asemenea judecătorilor, cu privire la care art.124 alin.(3) prevede expres că „*Judecătorii sunt independenți și se supun numai legii*”, din moment ce activitatea acestora se desfășoară sub control ierarhic și sub autoritatea ministrului justiției. În acest sens, Comisia de la Veneția a subliniat că politica judiciară - penală sau civilă - a unui stat este determinată, într-un context democratic, de Guvern, emanație a majorității parlamentare. *Această politică trebuie să fie executată de agenți ai Guvernului, și anume de procurori, astfel încât exigențele referitoare la independența completă a judecătorilor nu sunt aplicabile în aceeași măsură și procurorilor* [Avizul nr.169/2001 privind legea de revizuire a Constituției României, adoptat la cea de-a 51-a sa reuniune plenară din 5-6 iulie 2002, paragrafele 60 și 61]. Totodată, Comisia de la Veneția a reiterat că Ministerul Public nu trebuie să fie, în mod necesar, independent, fiind de preferat ca acesta să depindă de Ministerul Justiției [Avizul suplimentar nr.169/2001 privind legea de revizuire a Constituției României, adoptat la cea de-a 52-a sa reuniune plenară din 18-19 octombrie 2002, paragraful 23].

289. În temeiul Constituției și al Legii nr.304/2004 privind organizarea judiciară, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.827 din 2 septembrie 2005, cu modificările și completările ulterioare, procurorii din fiecare parchet sunt subordonați conducătorului parchetului respectiv, iar conducătorul unui parchet este subordonat conducătorului parchetului ierarhic superior din aceeași circumscripție [art.65 din lege]. Potrivit prevederilor art.64 alin.(1), alin.(3) și alin.(4) din Legea nr.304/2004, ***dispozițiile procurorului ierarhic superior, date în scris și în conformitate cu legea, sunt obligatorii pentru procurorii din subordine; soluțiile adoptate de procuror pot fi infirmate motivat de către procurorul ierarhic superior, când sunt apreciate ca fiind nelegale sau netemeinice, iar lucrările repartizate unui procuror pot fi trecute altui procuror*** (i) în cazul suspendării sau

încetării calității de procuror; (ii) în absența sa, dacă există cauze obiective care justifică urgența și care împiedică rechemarea sa; (iii) când lasă cauza în nelucrare în mod nejustificat mai mult de 30 de zile. În temeiul art.64 alin.(5) din lege, procurorul poate contesta la Secția pentru procurori a Consiliului Superior al Magistraturii, în cadrul procedurii de verificare a conduitei procurorilor, măsura dispusă de procurorul ierarhic superior.

290. Curtea, în jurisprudența sa, a statuat că procurorii nu pot invoca o poziție de independență, asemenea judecătorilor, din moment ce activitatea acestora se desfășoară sub control ierarhic și sub autoritatea ministrului justiției [Decizia nr.358 din 30 mai 2018, par.89]. Prin urmare, având în vedere că procurorul nu este independent în structura Ministerului Public, ci subordonat ierarhic, nu se pot reglementa garanții aferente imparțialității obiective care ar afecta în substanța sa conceptul constituțional de control ierarhic. Or, repartizarea aleatorie a cauzelor transgresează autonomia funcțională de care beneficiază procurorul și afectează însăși esența controlului ierarhic. Curtea nu exclude, însă, posibilitatea legiuitorului să reglementeze măsuri care să crească gradul de imparțialitate obiectivă a procurorului, însă, în structurarea acestora, privite global, nu poate să afecteze substanța controlului ierarhic, trebuind să mențină un just echilibru între garanțiile legale de imparțialitate obiectivă astfel reglementate și esența controlului ierarhic. Totodată, Curtea subliniază că tensiunea normativă dintre un concept constituțional și cel legal nu poate să ducă la denaturarea normei constituționale, astfel încât normele legale trebuie să se modeleze în funcție de exigențele constituționale. Având în vedere aceste considerente, Curtea apreciază că ***soluția legislativă privind repartizarea aleatorie a cauzelor în ceea ce îi privește pe procurori contravine principiului constituțional al subordonării ierarhice, statuat la art.132 alin.(1) din Constituție***, care îndrituiește procurorul ierarhic superior să dispună cu privire la modul în care sunt administrate cauzele la nivelul parchetului pe care îl conduce, inclusiv sub aspectul repartizării lor, în funcție de numărul de cauze aflate în

cercetare pe rolul parchetului, de complexitatea lor, precum și de specializarea procurorilor din subordine.

291. Prin urmare, **dispozițiile art.I pct.5, cu privire la art.8 alin.(2) din Codul de procedură penală,** **sunt neconstituționale în ceea ce privește sintagma „sau procurori” din conținutul tezei a doua a acestei norme.**

292. Dispozițiile **art.I pct.6** au următorul conținut: La articolul 10, alineatul (2) se modifică și va avea următorul cuprins: „(2) *Organele de urmărire penală și instanțele de judecată sunt obligate să asigure subiecților procesuali principali și avocatului timpul necesar pregătirii apărării, care nu poate fi mai mic de 3 zile, cu excepția luării sau judecării măsurilor preventive, când termenul nu poate fi mai mic de 6 ore și înlesnirile necesare pregătirii apărării, prin punerea la dispoziție și comunicarea întregului material de urmărire penală în formă electronică.*”

293. În prezent, norma are următorul conținut: „(2) *Părțile, subiecții procesuali principali și avocatul au dreptul să beneficieze de timpul și înlesnirile necesare pregătirii apărării.*”

294. **Critica vizează** faptul că introducerea unor limite minime de timp pentru pregătirea apărării este de natură a afecta durată rezonabilă a procedurii.

295. Curtea observă că, potrivit normelor procesual penale cuprinse în art.10 alin.(2), termenul regresiv de 3 zile are drept scop asigurarea timpului necesar pregătirii apărării subiecților procesuali principali și avocatului, cu excepția luării sau judecării măsurilor preventive, când termenul nu poate fi mai mic de 6 ore. În continuare, cu privire la definirea „termenului” în materia procedurii penale, Curtea reține că acesta este intervalul de timp înăuntrul căruia sau până la care se pot ori trebuie îndeplinite anumite activități sau acte în cadrul procesului penal; de asemenea, este data la care sau intervalul de timp înăuntrul căruia ori până la care se poate îndeplini, nu este permis a se îndeplini sau trebuie îndeplinit un act, o activitate sau o măsură procesuală ori exercitat un drept procesual, o sancțiune ori măsură de drept penal, după caz. Prin instituția termenului, astfel cum este reglementată în

art.268-271 din Codul de procedură penală, legea asigură îndeplinirea actelor procedurale în intervalele de timp impuse de succesiunea firească a etapelor procesuale menite să garanteze îndeplinirea actului de justiție. Spre deosebire de termenele substanțiale, care asigură ocrotirea drepturilor și intereselor legitime în caz de restrângere a acestora, termenele procedurale impun efectuarea în ritm rezonabil a tuturor operațiunilor specifice fiecărei faze procesuale, în vederea realizării scopului procesului penal, fără a împiedica aflarea adevărului sau lezarea în vreun fel a drepturilor și a intereselor legitime ale părților (Decizia nr.336 din 30 aprilie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.342 din 19 mai 2015, par.24).

296. De asemenea, Curtea constată că una dintre garanțiile cele mai puternice pentru asigurarea îndeplinirii actelor procesuale și procedurale potrivit prescripțiilor legii o constituie sancțiunea procesual penală, care constă fie în pierderea unor drepturi procesuale, fie în lipsirea de valabilitate a actelor procesuale și procedurale ori a măsurilor procesuale dispuse sau efectuate cu încălcarea condițiilor impuse de norma de procedură. Sancțiunile privind nerespectarea termenelor procedurale derivă din principiul legalității procesului penal, enunțat de art.2 din Codul de procedură penală și consfințit prin dispozițiile art.23 alin.(12) din Legea fundamentală, și sunt reglementate în cuprinsul normelor procesual penale ale art.268 alin.(1)-(3), și anume: decăderea din exercițiul unui drept, nulitatea actului făcut peste termen și încetarea unei măsuri procesuale temporare. Însă, procurorul, ca organ specializat al statului, în calitate sa de participant în procesul penal, potrivit art.29 din Codul de procedură penală, având în vedere atribuțiile stabilite prin art.55 alin.(3) din același cod și în virtutea rolului său constituțional consacrat de art.131 alin.(1) din Legea fundamentală, exercită, în cadrul procesului penal, atât drepturi, cât și obligații. Aceasta, întrucât conținutul raportului juridic procesual penal privește drepturile și obligațiile subiecților săi, participanți la realizarea procesului penal, iar subiectul prezent în toate raporturile juridice procesual penale este statul,

care își exercită drepturile și obligațiile prin intermediul organelor judiciare, printre care se află și procurorul [art.30 alin.(1) lit.b) din Codul de procedură penală]. Drepturile organelor judiciare, precum și obligațiile acestora nu privesc doar aspectele ce țin de competența acestora, ci privesc desfășurarea întregului proces penal, de vreme ce drepturile și obligațiile corelative, componente ale raportului juridic procesual penal, se leagă, în fiecare fază a procesului, între organul judiciar și ceilalți participanți în procesul penal.

297. De asemenea, Curtea observă că art.10 din Codul de procedură penală reglementează dreptul la apărare ca principiu al procedurilor penale și al procesului penal în ansamblul său, în concordanță cu prevederile constituționale și convenționale ce consacră acest drept, stabilind atât drepturi procesuale ale părților și ale subiecților procesuali principali [art.10 alin.(2) și alin.(3)], cât și garanții procesuale ale acestora [art.10 alin.(4) și alin.(5)]. Din conținutul dreptului la apărare reglementat, cu titlu de principiu, în art.10 din Codul de procedură penală coroborat cu prevederile privind avocatul și asistența juridică (art.88-95 din Codul de procedură penală), cu cele privind obligațiile organelor de urmărire penală [art.306 alin.(3), art.307, art.308, art.309, art.311, art.313 alin.(3), art.319, art.336-341 din Codul de procedură penală] și cu cele ale instanței de judecată privind respectarea dreptului la apărare (art.356, art.364, art.365, art.366 din Codul de procedură penală), Curtea reține că soluția consacrată legislativ de Codul de procedură penală, referitoare la sancționarea încălcării dreptului la apărare, este aceea a nulității relative, care este antrenată numai atunci când a fost adusă atingere efectivă drepturilor părților ori ale subiecților procesuali principali, care nu poate fi înlăturată altfel decât prin desființarea actului, în condițiile art.282 alin.(1) din Codul de procedură penală. Excepție fac situațiile particulare reglementate în art.281 alin.(1) lit.e) și lit.f) din Codul de procedură penală, cu privire la încălcarea dispozițiilor referitoare la prezența suspectului sau a inculpatului, atunci când participarea sa este obligatorie potrivit legii și, respectiv, asistarea de către avocat a suspectului sau a

inculpatului, precum și a celorlalte părți, atunci când asistența este obligatorie, ce figurează printre cazurile de nulitate absolută care poate fi invocată în condițiile art.281 alin.(4) din același cod.

298. Cât privește dreptul „acuzatului” de a beneficia de „timpul și înlesnirile necesare pregătirii apărării”, statuat prin art.6 paragraful 3 lit.b) din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, care consacră această garanție specifică unui proces echitabil, instituită în materie penală, Curtea observă că acesta a fost transpus în dreptul intern, respectiv în art.10 alin.(2) din Codul de procedură penală, ca drept acordat părților, subiecților procesuali principali și avocatului. Având în vedere că art.10 alin.(2) din Codul de procedură penală este un text nou, preluat din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, interpretarea lui nu se poate face decât prin prisma jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului în materie, care are caracter obligatoriu pentru organele judiciare interne. Curtea reține că art.6 paragraful 3 lit.b) din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, ca și art.10 alin.(2) din Codul de procedură penală care are un conținut identic, poartă asupra a două elemente indispensabile unei apărări veritabile, respectiv timpul și înlesnirile sau facilitățile.

299. Cu privire la caracterul adecvat al timpului acordat unui „acuzat” și al înlesnirilor, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat că, atunci când se examinează chestiunea de a ști dacă „acuzatul” a dispus de un termen adecvat pentru pregătirea apărării sale, trebuie să se țină seama de natura procesului, precum și de complexitatea cauzei și de stadiul procedurii (Hotărârea din 10 iulie 2012, pronunțată în *Cauza Gregacevic împotriva Croației*, paragraful 51). Totodată, instanța europeană de contencios al drepturilor omului a reținut în Decizia din 9 iulie 1981, pronunțată în procedura de admisibilitate a cererii în *Cauza Krocher și Moller împotriva Elveției*, și în Decizia din 12 iulie 1978, pronunțată în procedura de admisibilitate a cererii în *Cauza Bonzi împotriva Elveției*, că articolul 6 paragraful 3

lit.b) din Convenție protejează acuzatul de un proces grăbit, întrucât, deși este important ca organizarea unei proceduri să se realizeze într-un termen adecvat, care să asigure o durată rezonabilă, acest obiectiv nu poate afecta respectarea drepturilor procedurale ale niciuneia dintre părți (Hotărârea din 20 septembrie 2011, pronunțată în *Cauza OAO Neftyanaya Kompaniya Yukos împotriva Rusiei*, paragraful 540). De asemenea, Curtea reține și cele statuate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului în Hotărârea din 19 octombrie 2004, pronunțată în *Cauza Makhfi împotriva Franței*, paragraful 40. Astfel, instanța europeană de contencios al drepturilor omului a decis că, atunci când „acuzatul” se află în detenție provizorie, noțiunea „înlesniri” poate include și condițiile de detenție care trebuie să îi permită să citească și să scrie, pentru a se putea concentra suficient pe pregătirea apărării, și, în toate cazurile, durata procedurii, care nu trebuie să pună acuzatul și avocatul său în situația de a participa la proces în stare de oboseală excesivă.

300. Având în vedere aceste considerente, Curtea apreciază că introducerea unor limite minime de timp pentru pregătirea apărării, de 3 zile, respectiv de 6 ore pentru luarea sau judecarea măsurilor preventive, nu contravine normelor constituționale din perspectiva scopului reglementării și a transunerii deciziei Curții Constituționale. Însă, pe de altă parte, Curtea constată că reglementarea este deficitară, întrucât omite să prevadă modalitatea de calcul al acestor termene, aspect care conferă neclaritate și impredictibilitate textului legal. Astfel, ***stabilind termene minime*** concrete necesare exercitării unei apărări efective într-o cauză penală, obligatorii atât pentru organele de urmărire penală, cât și pentru instanțele de judecată, ***legea nu precizează momentul de la care aceste termene încep să curgă***. Or, în condițiile în care sancțiunea este nulitatea, se impune o reglementare completă a regimului juridic al acestor termene, care să respecte atât principiul legalității, în componenta sa referitoare la calitatea normei, cât și dreptul la apărare al subiecților procesuali principali.

301. Pe de altă parte, *dispoziția criticată vine în contradicție, sub aspectul duratei termenului de cel puțin 6 ore, cu prevederile art.94 alin.(7) din cod*, astfel cum acestea au fost modificate prin legea supusă controlului, *care prevăd, în forma conținută de art.I pct.48, un termen de cel puțin 4 ore*. Această contradicție conduce la imprecizia, lipsa de rigoare juridică și de claritate a dispozițiilor normative criticate.

302. Pentru aceste motive, Curtea apreciază că *dispozițiile art.I pct.6, cu privire la art.10 alin.(2) din Codul de procedură penală, sunt neconstituționale, întrucât încalcă art.1 alin.(5) și art.24 din Constituție*.

303. Dispozițiile *art.I pct.7* au următorul conținut: La articolul 10, după alineatul (4) se introduce un nou alineat, alin.(4¹), cu următorul cuprins: „(4¹) *Exercitarea dreptului de a nu da nicio declarație nu poate fi utilizată împotriva suspectului sau inculpatului în nicio fază a procesului penal, neputând constitui o circumstanță personală care să întemeieze convingerea organelor judiciare că persoana este vinovată de săvârșirea infracțiunii pentru care este cercetată și nu poate fi utilizată la coroborarea probelor.*”

304. **Critica vizează** folosirea sintagmei „*în nicio fază a procesului penal*”, potrivit celor susținute de autorii sesizării, legiuitorului „scăpându-i înțelesul și importanța fazei de executare din cadrul procesului penal, precum și consecințele nefavorabile care vor fi atrase asupra inculpatului”.

305. Cu privire la această critică, dincolo de confuzia în care se găsesc autorii cu privire la incidența textului de lege și a faptului că în faza de executare a procesului penal persoana nu mai are calitatea de inculpat, ci de condamnat, Curtea constată că nu există „nicio scăpare” a legiuitorului, ci, prin ipoteză, textul de lege este aplicabil doar în fazele procesului penal anterioare condamnării, întrucât doar atunci o declarație a suspectului sau a inculpatului poate constitui temeiul unei convingeri a organelor judiciare că persoana este vinovată de săvârșirea infracțiunii pentru care este cercetată.

306. În ceea ce privește susținerea că *în cadrul individualizării judiciare a executării pedepsei sub forma suspendării sub supraveghere sau în cazul amânării aplicării pedepsei, declarația inculpatului în sensul de a fi de acord cu prestarea unei munci în folosul comunității este o condiție imperativă pentru aplicarea normei, astfel că „tăcerea inculpatului” are drept consecință condamnarea cu executarea pedepsei în regim de detenție*, Curtea constată că declarația cu un atare obiect, respectiv manifestarea acordului cu privire la prestarea unei munci în folosul comunității, așa cum remarcă și autorii sesizării, servește la individualizarea judiciară a executării pedepsei, iar nu la stabilirea vinovăției persoanei pentru săvârșirea infracțiunii pentru care este cercetată, ea neputând constitui probă care să poată fi utilizată coroborat cu celelalte probe. Prin urmare, apare cu evidență că o astfel de declarație nu intră în sfera de incidență a textului de lege criticat.

307. Deși legiuitorul folosește sintagma „*în nicio fază a procesului penal*”, referirea expresă la suspect și inculpat, precum și la „*circumstanță personală care să întemeieze convingerea organelor judiciare că persoana este vinovată de săvârșirea infracțiunii pentru care este cercetată și nu poate fi utilizată la coroborarea probelor*” exclude faza execuțională a procesului penal, care, de altfel, beneficiază de o serie de reglementări specifice, declarațiile persoanei condamnate sau invocarea dreptului la tăcere nereprezentând garanții procesuale subsumate dreptului la un proces echitabil, având în vedere că prezumția de nevinovăție a fost răsturnată printr-o soluție definitivă de condamnare.

308. Așa fiind, **Curtea constată că criticile referitoare la art.I pct.7, cu privire la art.10 alin.(4¹) din Codul de procedură penală, sunt neîntemeiate, obiecția urmând a fi respinsă ca atare.**

309. Dispozițiile **art.I pct.8** au următorul conținut: La articolul 10, alineatul (5) se modifică și va avea următorul cuprins: „(5) *Organele judiciare au obligația de a asigura exercitarea deplină și efectivă a dreptului la apărare de către părți și*

subiecții procesuali principali în tot cursul procesului penal, cu respectarea principiului egalității de arme.”

310. În prezent, norma are următorul conținut: „(5) *Organele judiciare au obligația de a asigura exercitarea deplină și efectivă a dreptului la apărare de către părți și subiecții procesuali principali în tot cursul procesului penal.*”

311. **Critica** formulată vizează sintagma „*respectarea principiului egalității de arme*”, care reprezintă o componentă a dreptului la un proces echitabil, iar nu a dreptului la apărare, astfel că ar fi trebuit să se regăsească în conținutul art.8, care reglementează caracterul echitabil al procesului penal, și nu al art.10.

312. Dreptul la apărare, reglementat în art.24 din Constituție, conferă oricărei părți implicate într-un proces, potrivit intereselor sale și indiferent de natura procesului, posibilitatea de a utiliza toate mijloacele prevăzute de lege pentru a invoca în apărarea sa fapte sau împrejurări. Acest drept presupune participarea la ședințele de judecată, folosirea mijloacelor de probă, invocarea excepțiilor prevăzute de legea procesual penală, exercitarea oricăror altor drepturi procesual penale și posibilitatea de a beneficia de serviciile unui apărător.

313. Cu privire la principiul egalității armelor, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat, în Hotărârea din 27 octombrie 1993, pronunțată în *Cauza Dombo Beheer BV împotriva Olandei*, în sensul că fiecare parte la un proces trebuie să beneficieze de o posibilitate rezonabilă de a-și expune cauza în fața instanței, inclusiv în ceea ce privește probele, în condiții care să nu o dezavantajeze în mod semnificativ în raport cu partea adversă. Principiul egalității armelor - unul dintre elementele noțiunii mai largi de proces echitabil și componentă importantă a unei apărări efective într-un proces cu caracter judiciar - impune fiecărei părți să i se ofere posibilitatea rezonabilă de a-și susține cauza sa în condiții care să nu o plaseze într-o situație de net dezavantaj în raport cu „adversarul” ei. Așadar, potrivit Hotărârii din 23 octombrie 1996, pronunțată în *Cauza Ankerl împotriva Elveției*, paragraful 38, principiul egalității armelor semnifică tratarea egală a părților pe toată

durata desfășurării procedurii în fața unui tribunal, fără ca una din ele să fie avantajată în raport cu cealaltă parte din proces (a se vedea Decizia nr.802 din 5 decembrie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.116 din 6 februarie 2018 , paragraful 36).

314. Dispoziția legală criticată instituie obligația organelor judiciare de a asigura exercitarea deplină și efectivă a dreptului la apărare de către părți și subiecții procesuali principali în tot cursul procesului penal. În acest context, trimiterea la respectarea principiului egalității de arme în asigurarea exercițiului dreptului la apărare constituie, pe lângă o garanție a dreptului la un proces echitabil, mai ales îndatorirea organelor judiciare de a oferi părților condiții egale în susținerea apărărilor proprii, astfel încât niciuna să nu se plaseze într-o situație de net dezavantaj în raport cu cealaltă.

315. Prin urmare, Curtea apreciază că *folosirea sintagmei „cu respectarea principiului egalității de arme” în conținutul prevederii legale referitoare la dreptul la apărare nu încalcă dispozițiile art.1 alin.(5) din Constituție, în componenta privind calitatea normei, astfel încât obiecția privind dispozițiile art.I pct.8 referitoare la art.10 alin.(5) din Codul de procedură penală urmează a fi respinsă ca neîntemeiată.*

316. Dispozițiile **art.I pct.9** au următorul conținut: La articolul 10, după alineatul (5) se introduce un nou alineat, alin.(5¹), cu următorul cuprins: „(5¹) *Încălcarea drepturilor prevăzute la acest articol se sancționează cu nulitatea absolută a actelor efectuate cu nesocotirea acestora.*”

317. **Autorii criticii susțin** că aceste texte nu respectă exigențele de tehnică legislativă, întrucât încălcările care atrag sancțiunea nulității absolute sunt prevăzute limitativ în conținutul prevederilor art.281 alin.(1) din Codul de procedură penală, precum și faptul că dispoziția este neclară sub aspectul termenului până la care nulitatea absolută poate fi invocată, cunoscut fiind că dispozițiile art.281 alin.(3) și alin.(4) stabilesc două termene-limită diferite.

318. Dispozițiile art.10, intitulat *Dreptul la apărare*, fac parte din Titlul I al Codului de procedură penală, care consacră Principiile și limitele aplicării legii procesuale penale. Principiile sunt reguli generale pe care se întemeiază dezvoltarea regulilor de conduită procesuală, aplicându-se, în subsidiar, ori de câte ori nu este reglementată o normă care să normeze conduita într-o situație procesuală anume. ***Nerespectarea unui principiu, consacrat printr-o normă cu caracter de maximă generalitate, face dificil de reglementat și, mai ales, de aplicat o sancțiune corespunzătoare.*** Or, este bine cunoscut că ***sancțiunea juridică trebuie întotdeauna raportată la o normă de conduită procesuală care să îndeplinească criteriile de claritate, precizie, previzibilitate***, care nu lasă loc echivocului, astfel încât destinatarul normei să aibă reprezentarea consecințelor pe care le implică nerespectarea ei. Așa fiind, chiar dacă legiuitorul ar considera că încălcarea dreptului la apărare, în toate cazurile și independent de orice element extrinsec și intrinsec, este atât de gravă încât justifică intervenția sancțiunii celei mai grave - nulitatea absolută a actelor efectuate cu nesocotirea acestui drept, locul reglementării nu poate fi în titlul referitor la principiile și limitele aplicării legii procesuale penale, care cuprinde norme generale, pe care se fundamentează instituțiile dreptului procesual penal.

319. Curtea observă că ***încălcările care atrag sancțiunea nulității absolute sunt prevăzute în mod limitativ la art.281 alin.(1) din Codul de procedură penală***, astfel că dispoziția criticată ar fi trebuit inclusă în cuprinsul acestei norme. Mai mult, în funcție de cauza de nulitate incidentă, ***dispozițiile art.281 alin.(3) și alin.(4) stabilesc termene diferite în care poate fi invocată nulitatea absolută.*** Or, ***dispoziția legală criticată nu prevede un astfel de termen***, ceea ce conduce la interpretarea că încălcarea oricăreia dintre garanțiile procesuale prevăzute la art.10 din cod ar putea conduce la posibilitatea invocării nulității absolute în orice stadiu al procesului, împrejurare ce contravine principiului securității raporturilor juridice și caracterului rezonabil al termenului de soluționare a procesului.

320. Mai mult, *reglementarea unor cazuri de nulitate în conținutul unui principiu procesual este contrară principiului constituțional consacrat de art.1 alin.(5) din Constituție*, în componentele sale privind calitatea legii - previzibilitate, claritate și precizie, precum și dreptului la un proces echitabil, care presupune asigurarea unor garanții concrete tuturor părților implicate în procesul penal. Cadrul procesual conferit părților interesate trebuie să asigure un minim standard pentru exercitarea drepturilor procesuale și nu un impediment insurmontabil în desfășurarea procedurilor penale, în scopul pentru care au fost create, respectiv aflarea adevărului. Echitatea procedurii în ansamblu este evaluată prin raportare la echilibrul ce trebuie menținut între interesele personale ale suspectului/inculpatului și interesul general, al statului, de a trage la răspundere penală persoanele care se fac vinovate de săvârșirea unei infracțiuni. Tocmai de aceea nu orice încălcare a unei norme legale atrage sancțiunea nulității absolute (când vătămarea este prezumată de drept). În celelalte situații, încălcarea anumitor dispoziții legale trebuie să atragă sancțiunile corespunzătoare, însă nu mai înainte de a se verifica, în mod individualizat și prin raportare la circumstanțele cauzei, dacă încălcarea este gravă și justifică sancționarea. În acest scop au fost reglementate nulitățile relative, condiționate de existența unor vătămări și care nu pot fi înlăturate altfel decât prin desființarea unui act procedural, procesual viciat. Sancțiunea cea mai gravă trebuie reglementată în mod riguros, clar și fără echivoc, astfel încât, în asigurarea procedurii penale echitabile pentru toate părțile implicate, și Ministerul Public să își îndeplinească rolul constituțional constând în apărarea ordinii de drept și a drepturilor și a libertăților tuturor cetățenilor, inculpați, părți civile, persoane vătămăte, deopotrivă.

321. Pentru toate aceste argumente, Curtea constată că **dispozițiile art.I pct.9, referitoare la introducerea art.10 alin.(5¹) în Codul de procedură penală, contravin art.1 alin.(5) și art.21 alin.(3) din Constituție.**

322. Dispozițiile **art.I pct.11** au următorul conținut: Articolul 15 se modifică și va avea următorul cuprins: „***Condițiile de punere în mișcare sau de***

exercitare a acțiunii penale Art.15. – Acțiunea penală se pune în mișcare și se exercită când există probe din care rezultă indicii temeinice că o persoană a săvârșit o infracțiune și nu există cazuri care împiedică punerea în mișcare sau exercitarea acesteia.”

323. În prezent, norma are următorul conținut: „*Acțiunea penală se pune în mișcare și se exercită când există probe din care rezultă presupunerea rezonabilă că o persoană a săvârșit o infracțiune și nu există cazuri care împiedică punerea în mișcare sau exercitarea acesteia.”*

324. **Critica** formulată vizează sintagma „*indicii temeinice*”, care, în opinia autorilor sesizării, nu este definită în niciun act normativ în vigoare, nu este previzibilă, nefiind clar și precis care este obiectul reglementării.

325. În Codul de procedură penală anterior, la art 68¹, se prevedea că „*sunt indicii temeinice atunci când din datele existente în cauză rezultă presupunerea rezonabilă că persoana față de care se efectuează acte premergătoare sau acte de urmărire penală a săvârșit fapta*”. Indiciile temeinice erau datele apte să genereze o presupunere rezonabilă. Această dispoziție a fost abrogată la data intrării în vigoare a noului Cod, astfel că nu poate constitui un reper pentru definirea noțiunii nou-introduse în actualul Cod de procedură penală, chiar dacă literal este identică.

326. Noua reglementare, în art.I pct.11, care modifică art.15 din cod, face vorbire de „*probe din care rezultă indicii temeinice că o persoană a săvârșit o infracțiune*” (în mod similar, legiuitorul procedează în art.I pct.138, care modifică art.223 din cod, potrivit căruia „*numai dacă din probe rezultă indicii temeinice că inculpatul a săvârșit o infracțiune*”). Astfel, indiciile temeinice nu sunt date din care rezultă presupunerea rezonabilă că persoana a săvârșit fapta, ci, în mod surprinzător, par a avea o forță probatorie cel puțin egală cu probele (element de fapt care servește la constatarea existenței sau inexistenței unei infracțiuni, la identificarea persoanei care a săvârșit-o și la cunoașterea împrejurărilor necesare pentru justa soluționare a cauzei și care contribuie la aflarea adevărului în procesul penal), de vreme ce

indiciile temeinice rezultă din probe. Cu alte cuvinte, pentru a pune în mișcare și a exercita acțiunea penală, în urma căreia persoana suspectă dobândește calitatea de inculpat, organul de cercetare penală trebuie să facă dovada unor elemente de fapt care servesc la constatarea existenței unei infracțiuni „*din care rezultă indicii temeinice că o persoană a săvârșit o infracțiune*”.

327. Pe de altă parte, Curtea observă că dispozițiile art.305 alin.(3) din Codul de procedură penală, astfel cum au fost modificate prin art.I pct.194 din legea supusă controlului, prevăd cu privire la începerea urmăririi penale *in personam*, când persoana acuzată dobândește calitatea de suspect, că „*Atunci când există probe din care să rezulte că o anumită persoană a săvârșit fapta pentru care s-a început urmărirea penală și nu există vreunul dintre cazurile prevăzute la art.16 alin.(1), organul de urmărire penală dispune ca urmărirea penală să se efectueze în continuare față de aceasta, care dobândește calitatea de suspect*”. Revenind la textul analizat, Curtea constată că, în mod nejustificat, legiuitorul stabilește pentru punerea în mișcare a acțiunii penale un standard de probațiune inferior celui pe care îl reglementează începerea urmăririi penale *in personam*.

328. Așa fiind, Curtea constată că noțiunea de „*indicii temeinice*” are o utilizare improprie, coroborarea normei ce o cuprinde cu alte dispoziții din actul normativ demonstrând nu numai inconsecvența legiuitorului, dar și lipsa unei viziuni unitare și coerente cu privire la standardele de probațiune corespunzătoare fiecărei faze a procesului penal. Această situație determină incertitudine cu privire la modul de interpretare și aplicare a normelor legale.

329. Este unanim acceptat că doar formularea cu o suficientă precizie a actului normativ permite persoanelor interesate să prevadă într-o măsură rezonabilă, în circumstanțele speței, consecințele care pot rezulta dintr-un act determinat. În același sens, prin Decizia nr.588 din 21 septembrie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.835 din 20 octombrie 2017, Curtea Constituțională a statuat că „una dintre cerințele principiului respectării legilor vizează calitatea

actelor normative (Decizia nr.1 din 10 ianuarie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.123 din 19 februarie 2014, par.225). În acest sens, Curtea a constatat că, de principiu, orice act normativ trebuie să îndeplinească anumite condiții calitative, printre acestea numărându-se previzibilitatea, ceea ce presupune că acesta trebuie să fie suficient de clar și precis pentru a putea fi aplicat; astfel, formularea cu o precizie suficientă a actului normativ permite persoanelor interesate – care pot apela, la nevoie, la sfatul unui specialist – să prevadă într-o măsură rezonabilă, în circumstanțele speței, consecințele care pot rezulta dintr-un act determinat. Desigur, poate să fie dificil să se redacteze legi de o precizie totală și o anumită suplețe poate chiar să se dovedească de dorit, suplețe care nu afectează însă previzibilitatea legii (a se vedea, în acest sens, Decizia Curții Constituționale nr.903 din 6 iulie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.584 din 17 august 2010, Decizia Curții Constituționale nr.743 din 2 iunie 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.579 din 16 august 2011, Decizia nr.1 din 11 ianuarie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.53 din 23 ianuarie 2012, sau Decizia nr.447 din 29 octombrie 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.674 din 1 noiembrie 2013).”

330. Prin urmare, Curtea constată că **dispozițiile art.I pct.11, referitoare la art.15 din Codul de procedură penală, în ceea ce privește sintagma „din care rezultă indicii temeinice”, sunt neconstituționale, încălcând prevederile art.I alin.(5) din Constituție, în componenta privind calitatea normei.**

331. Dispozițiile **art.I pct.14** au următorul conținut: La articolul 21, alineatul (1) se modifică și va avea următorul cuprins: „*Introducerea în procesul penal a părții responsabile civilmente poate avea loc, la cererea părții îndreptățite potrivit legii civile, până la începerea cercetării judecătorești.*”

332. În prezent, norma are următorul conținut: „*(1) Introducerea în procesul penal a părții responsabile civilmente poate avea loc, la cererea părții îndreptățite potrivit legii civile, în termenul prevăzut la art.20 alin.(1).*”

333. **Autorii susțin** că textul criticat contravine celor statuate prin Decizia nr.257 din 26 aprilie 2017 cu privire la posibilitatea persoanei vătămate de a solicita introducerea în procesul penal a părții responsabile civilmente până la închiderea procedurii în camera preliminară.

334. Cu privire la normele procesual penale ale art.21 alin.(1), reglementând posibilitatea persoanei vătămate care s-a constituit parte civilă de a solicita introducerea în procesul penal a părții responsabile civilmente „până la începerea cercetării judecătorești”, Curtea s-a pronunțat prin *Decizia nr.257 din 26 aprilie 2017*, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.472 din 22 iunie 2017. Curtea a reținut că „formularea cererii de constituire ca parte civilă declanșează acțiunea civilă, în același timp luând naștere și contraacțiunea (de apărare) a celui sau a celor împotriva cărora este îndreptată acțiunea civilă, subiect pasiv al acțiunii civile putând fi inculpatul sau partea responsabilă civilmente. Cât privește partea responsabilă civilmente, potrivit art.86 din Codul de procedură penală, „*persoana care, potrivit legii civile, are obligația legală sau convențională de a repara în întregime sau în parte, singură sau în solidar, prejudiciul cauzat prin infracțiune și care este chemată să răspundă în proces este parte în procesul penal și se numește parte responsabilă civilmente*”, calitatea de parte responsabilă civilmente fiind stabilită în condițiile art.1.372-1.374 din Codul civil, pentru atragerea răspunderii civile a persoanei care și-a asumat responsabilitatea unei activități fiind necesară și stabilirea existenței unei vinovății” (par.18). Prin urmare, Curtea a constatat că, „în condițiile în care constituirea ca parte civilă a persoanei vătămate se poate face în orice fază procesuală „*până la începerea cercetării judecătorești*” - introducerea în procesul penal a părții responsabile civilmente, ca și posibilitatea părții responsabile civilmente de a interveni în procesul penal fiind corelate cu declarația de constituire de parte civilă în procesul penal -, exercitarea efectivă de către partea responsabilă civilmente a drepturilor procesuale - recunoscute de lege și statuate în jurisprudența instanței de control constituțional - în faza camerei preliminare, așadar, liberul acces

al acestei părți, depinde exclusiv de manifestarea de voință a persoanei vătămate. Or, *Curtea constată că persoana vătămată, constituită ca parte civilă în procesul penal, are interese contrare părții responsabile civilmente, așa încât există posibilitatea ca aceasta să își exercite dreptul de a reclama reparații prin mijlocirea organelor judiciare în mod abuziv, cu scopul de a limita/exclude accesul părții responsabile civilmente în faza camerei preliminare* care, astfel cum s-a arătat în precedent, are o importanță deosebită asupra fazelor de judecată ulterioare prin prisma obiectului ei (par.29). Așa fiind, pentru respectarea liberului acces la justiție, Curtea a constatat că „este necesar ca, prin normele procesual penale în materie, să se asigure dreptul părții responsabile civilmente de a formula cereri și excepții cu privire la legalitatea sesizării instanței, legalitatea administrării probelor și a efectuării actelor de către organele de urmărire penală, în procedura camerei preliminare, tocmai în vederea realizării unui echilibru între drepturi fundamentale relative aflate în concurs, și anume, dreptul de acces liber la justiție și dreptul la apărare ale persoanei vătămate ce se constituie parte civilă, pe de o parte, și dreptul de acces liber la justiție și dreptul la apărare ale părții responsabile civilmente, pe de altă parte” (par.33).

335. Analizând dispozițiile actului normativ supus controlului de constituționalitate, Curtea reține o nouă viziune a legiuitorului în ceea ce privește structura procesului penal. Astfel, noua lege procesual penală prevede 3 funcții judiciare (de urmărire penală, de dispoziție asupra drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanelor în faza de urmărire penală și funcția de judecată), eliminând funcția de verificare a legalității trimiterii ori netrimiterii în judecată [art.I pct.1 abrogă art.3 alin.(1) lit.c)]. Coroborat, *legiuitorul abrogă procedura camerei preliminare, corespunzătoare funcției eliminate, și o înlocuiește cu procedura verificărilor prealabile la judecata în primă instanță pe care o include în titlul III – Judecata, al Părții speciale, circumscriind-o funcției de judecată*. Noua procedură prevede competența instanței de a verifica legalitatea sesizării sale, legalitatea administrării probelor și a efectuării actelor de către organele de urmărire penală. Cu

alte cuvinte, competențele judecătorului de cameră preliminară au fost transferate judecătorului fondului, care, în procedura prealabilă judecării în primă instanță, are obligația de a verifica toate aspectele menționate. Așadar, *după sesizarea instanței prin rechizitoriu, începe cercetarea judecătorească, dosarul repartizat aleatoriu unui complet de judecată parcurgând în prealabil procedura de verificare nou-instituită.*

336. Având în vedere considerentele cuprinse în Decizia nr.257 din 26 aprilie 2017 și adaptându-le la viziunea prezentei legi, Curtea constată că posibilitatea persoanei vătămate, care s-a constituit parte civilă, de a solicita introducerea în procesul penal a părții responsabile civilmente „până la începerea cercetării judecătorești”, deci până la sesizarea judecătorului fondului, ***nu este de natură a aduce atingere dreptului de acces liber la justiție al părții responsabile civilmente, consacrat de art.21 din Legea fundamentală***, constituind tocmai transpunerea legislativă a considerentelor actului instanței constituționale, în acord cu prevederile art.147 din Constituție. Prin urmare, ***critica ce vizează dispozițiile art.I pct.14, referitoare la art.21 alin.(1) din Codul de procedură penală, este neîntemeiată.***

337. Dispozițiile **art.I pct.16** au următorul conținut: La articolul 25, alineatul (4) se modifică și va avea următorul cuprins: „(4) *Dispozițiile instanței penale cu privire la latura civilă sunt opozabile doar părților din procesul penal în care s-a pronunțat hotărârea.*”

338. În prezent, art.25 alin.(4) din Codul de procedură penală este abrogat, reglementarea anterioară nevizând opozabilitatea hotărârii.

339. **Critica** vizează faptul că prin instituirea unor efecte diferite ale hotărârilor judecătorești penale cu privire la latura civilă față de cele pronunțate de instanța civilă se neagă autoritatea de lucru judecat a celor dintâi.

340. Prin *Decizia nr.257 din 26 aprilie 2017*, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.472 din 22 iunie 2017, Curtea a reținut că, „din punct de

vedere substanțial, obiectul acțiunii civile îl formează exercitarea dreptului de a reclama reparații prin mijlocirea organelor judiciare, iar, sub aspect procesual, acțiunea civilă are ca obiect tragerea la răspundere civilă delictuală a persoanelor responsabile potrivit legii civile pentru prejudiciul produs prin comiterea faptei care face obiectul acțiunii penale [art.19 alin.(1) din Codul de procedură penală]. Curtea reține, totodată, că exercițiul acțiunii civile în cadrul procesului penal constituie un beneficiu procesual acordat victimei infracțiunii, de a valorifica toate elementele strânse de procuror în acuzare, precum și întreg cadrul procesual al procesului penal, pentru a-și satisface interesele de ordin civil - morale sau patrimoniale - afectate de comiterea infracțiunii. Acțiunea civilă alăturată acțiunii penale în cadrul procesului penal constituie latura civilă a acestui proces și are ca temei fapta ilicită, întrucât temeiul acțiunii penale este un fapt ilicit, iar acest temei limitează și temeiul acțiunii civile” (par.12).

341. Curtea a reținut, în continuare, că „pentru ca acțiunea civilă să poată fi exercitată în procesul penal se cer a fi îndeplinite câteva condiții, respectiv să existe o faptă ilicită de natură să producă prejudicii materiale sau morale, prejudiciul să fie cert, atât sub aspectul existenței, cât și sub aspectul întinderii sale și să nu fi fost reparat, între infracțiunea comisă și prejudiciu să existe o legătură de cauzalitate, să existe o manifestare de voință în sensul constituirii de parte civilă în procesul penal. Având în vedere ultima condiție enunțată, Curtea reține că, în procesul penal, acțiunea civilă se declanșează prin constituirea ca parte civilă a persoanei vătămate, în condițiile art.20 din Codul de procedură penală, cererea de constituire fiind necesar a fi formulată în scris sau oral, cu indicarea naturii și a întinderii pretențiilor, a motivelor și a probelor pe care acestea se întemeiază. În cazul nerespectării vreuneia dintre condițiile menționate, persoana vătămată sau succesorii acesteia nu se mai pot constitui parte civilă în cadrul procesului penal, aceștia având însă posibilitatea de a introduce acțiunea la instanța civilă. Curtea reține, de asemenea, că acțiunea civilă poate fi exercitată de către persoana vătămată sau, după caz, de

reprezentantul său legal (când persoana vătămată este lipsită de capacitate de exercițiu sau aceasta îi este restrânsă) ori succesorii acesteia. [...] Așadar, Curtea reține că, de principiu, persoana vătămată este liberă să decidă dacă declanșează acțiunea civilă separat de procesul penal, după cum tot ea este cea care poate să dispună de acest instrument juridic în cursul procesului penal, acțiunea civilă alăturată acțiunii penale fiind guvernată de principiul disponibilității. Principiul disponibilității este caracteristic procesului civil, iar, în lumina lui, persoana vătămată poate determina nu numai existența acțiunii civile în cadrul procesului penal - prin declanșarea procedurii judiciare prin formularea cererii de constituire de parte civilă -, ci și conținutul acestei acțiuni prin stabilirea cadrului procesual în privința părților și obiectului, precum și din perspectiva apărărilor formulate. Legea procesual penală în vigoare preia dispoziții specifice procedurii civile, art.20 alin.(2) reglementând condițiile în care persoana vătămată se poate constitui parte civilă, prin indicarea naturii pretențiilor (caracterul moral sau material al prejudiciului și opțiunea reparării lui în natură sau prin echivalent bănesc), a întinderii pretențiilor (evaluarea în concret a pagubei), a motivelor pe care se întemeiază cererea (situația de fapt) și a probelor care pot fi, pe de o parte, cele administrate în cursul urmăririi penale și care nu au fost excluse în camera preliminară și, pe de altă parte, probe noi, pe care partea civilă le propune spre administrare, iar instanța le va pune în discuția participanților, în condițiile art.374 alin.(5) și alin.(6) din Codul de procedură penală” (par.14 și 15).

342. Potrivit art.397 alin.(1) din Codul de procedură penală, instanța se pronunță prin aceeași hotărâre și asupra acțiunii civile, iar, în temeiul art.409 alin.(1) lit.c) din cod, persoanele menționate de textul legal pot formula apel cu privire la latura civilă.

343. ***Cu privire la obligativitatea și opozabilitatea hotărârii judecătorești, Codul de procedură civilă prevede la art.435 alin.(1) că „hotărârea judecătorească este obligatorie și produce efecte numai între părți și succesorii acestora”***, iar,

potrivit **alin.(2) al aceluiași articol**, „hotărârea este opozabilă oricărei terțe persoane atât timp cât aceasta din urmă nu face, în condițiile legii, dovada contrară”.

344. Norma procesuală criticată introduce în Codul de procedură penală o dispoziție referitoare la „opozabilitatea” hotărârii instanței penale, limitând efectele acesteia referitoare la latura civilă doar cu privire la părțile din procesul penal în care s-a pronunțat hotărârea. Or, **instituirea unor efecte diferite ale hotărârilor judecătorești cu privire la latura civilă a cauzei pronunțate de instanța penală față de cele pronunțate de instanța civilă nu își găsește nicio justificare, reglementarea fiind de natură a nega autoritatea de lucru judecat a celor dintâi**. Noua reglementare restrânge în mod nepermis sfera subiectelor de drept cu privire la care hotărârea judecătorească ar trebui să producă efecte, înlăturând categoria succesorilor părților din procesul penal și categoria terților care nu fac dovada contrară celor stabilite prin hotărârea judecătorească definitivă. Diferența de tratament juridic instituită de cele două norme procesuale, civilă și penală, aplicabilă unor persoane aflate în situații similare, nu are nicio justificare obiectivă și rezonabilă.

345. În plus, Curtea remarcă și nerespectarea normelor de tehnică legislativă cuprinse în art.59 alin.(1) din Legea nr.24/2000, potrivit căroră „**Modificarea unui act normativ constă în schimbarea expresă a textului unora sau mai multor articole ori alineate ale acestuia și în redarea lor într-o nouă formulare**”. Or, în condițiile în care dispozițiile art.I pct.16 prevăd că „**La articolul 25, alineatul (4) se modifică și va avea următorul cuprins [...]**”, iar alin.(4) al art.25 nu există, fiind abrogat, este evident că nu există o redare a alineatului într-o nouă formulare, ci, în realitate, este o completare a art.59 cu un nou alineat.

346. Așa fiind, Curtea apreciază că **dispozițiile art.I pct.16, referitoare la art.25 alin.(4) din Codul de procedură penală, încalcă prevederile constituționale ale art.1 alin.(5), în componentele referitoare la calitatea legii și securitatea**

raporturilor juridice, precum și principiul egalității în drepturi, prevăzut de art.16 alin.(1) din Constituție.

347. Dispozițiile **art.I pct.18** au următorul conținut: Articolul 31 se modifică și va avea următorul cuprins: „*Avocatul Art.31. – Avocatul asistă sau reprezintă părțile ori subiecții procesuali pe tot parcursul procesului, în condițiile legii.*”

348. În prezent, norma are următorul conținut: „*Avocatul asistă sau reprezintă părțile ori subiecții procesuali în condițiile legii.*”

349. **Critica** vizează posibila interpretare a normei în sensul că asistența/reprezentarea este obligatorie necircumstanțiat, în toate cauzele penale, și cu privire la toți subiecții procesuali, inclusiv martori, experți, interpreți, agenți procedurali.

350. Analizând norma criticată, Curtea reține că *modificarea operată rezidă în adăugarea sintagmei „pe tot parcursul procesului” în ceea ce privește dreptul părților ori al subiecților procesuali de a fi asistați sau reprezentați de avocat.* Norma păstrează mențiunea „*în condițiile legii*”, astfel că asistarea sau reprezentarea nu se poate realiza decât cu respectarea cerințelor stipulate de lege, inclusiv a celor referitoare la caracterul obligatoriu sau facultativ al acestei garanții procesuale. Norma modificatoare este clară, previzibilă și nu conține niciun element de noutate de natură a determina interpretarea imaginată de autorii sesizării, potrivit căreia subiecții procesuali ar beneficia necircumstanțiat de serviciile obligatorii ale unui avocat. Prin urmare, Curtea constată că ***dispozițiile art.I pct.18, referitoare la art.31 din Codul de procedură penală, sunt constituționale, critica cu un atare obiect urmând a fi respinsă ca neîntemeiată.***

351. Dispozițiile **art.I pct.24** au următorul conținut: La articolul 40, după alineatul (4) se introduce un nou alineat, alin.(4¹), cu următorul cuprins: „(4¹) *Înalta Curte de Casație și Justiție judecă recursul formulat împotriva hotărârii judecătorești, pronunțate de ultima instanță în ierarhia instanțelor judecătorești, în*

materie penală de către completul de 5 judecători, prin care a fost respinsă cererea de sesizare a Curții Constituționale. Soluționarea recursului se face potrivit dispozițiilor art.425¹, care se aplică în mod corespunzător.”

352. **Critica** vizează faptul că prevederile legale nu stabilesc structura sau formațiunea de judecată din cadrul Înaltei Curți de Casație și Justiție care soluționează recursul împotriva hotărârilor prin care completurile de 5 judecători resping cererile de sesizare a Curții Constituționale, nu reglementează recursul împotriva hotărârilor prin care Secția penală a Înaltei Curți de Casație și Justiție respinge cererile de sesizare a Curții și nici competența Înaltei Curți de Casație și Justiție de a judeca recursul împotriva hotărârilor prin care resping cererile de sesizare a Curții.

353. Cu privire la instituția recursului formulat împotriva unei hotărâri judecătorești prin care a fost respinsă cererea de sesizare a Curții Constituționale cu o excepție de neconstituționalitate, prin *Decizia nr.321 din 9 mai 2017*, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.580 din 20 iulie 2017, Curtea a reținut că „este vorba de o cale de atac pe care legiuitorul a conceput-o, distinct de orice calificare procesual civilă sau penală, numai în privința hotărârilor judecătorești prin care se respinge cererea de sesizare a Curții Constituționale. Prin urmare, acest recurs este un remediu judiciar care nu preia niciunul dintre elementele și caracteristicile proprii recursului din Codul de procedură civilă sau penală. De asemenea, Curtea constată că, dat fiind faptul că textul art.29 alin.(5) din Legea nr.47/1992 este aplicabil atât în materie procesual civilă, cât și penală, acesta își menține natura juridică de cale de atac specială ce nu poate fi calificată în funcție de reglementările proprii procedurii penale sau civile. De aceea, această cale de atac cu o fizionomie juridică proprie nu poate fi considerată nici recurs în sensul propriu al termenului prevăzut de Codul de procedură civilă sau penală și nici apel, contestație sau plângere în sensul Codului de procedură penală. Mai mult, Curtea reține că aceeași cale de atac nu poate purta denumiri diferite în funcție de procedura civilă

sau penală în care intervine” (par.21). Referitor la situația particulară a gradului de jurisdicție reprezentat chiar de ultima instanță în ierarhia instanțelor judecătorești, Curtea a reținut că „structura de organizare a instanțelor judecătorești nu poate fi un motiv care să anihileze un drept stabilit chiar prin Legea nr.47/1992, pentru că premisa este aceea a configurării organizării instanțelor judecătorești în funcție de drepturile procesuale ce incumbă subiectelor de drept, și nu invers” (par.25). De asemenea, Curtea a reținut că, „în accepțiunea art.21 din Constituție, căile de atac împotriva hotărârilor judecătorești pronunțate reprezintă un aspect al accesului liber la justiție și, deși legiuitorul are o marjă de apreciere în configurarea acestora, nu se poate ajunge la eliminarea implicită a unei căi de atac în condițiile în care acesta este reglementat în fondul activ al legislației” (par.26). „Prin urmare, până la adoptarea soluției legislative corespunzătoare, ca o consecință a prezentei decizii de admitere a excepției de neconstituționalitate, Curtea constată că instanțele judecătorești urmează să aplice în mod direct art.16 alin.(1), art.21 alin.(1)-(3) și art.129 din Constituție, devenind, astfel, competente să soluționeze recursul formulat împotriva hotărârii judecătorești, pronunțate în ultimul grad de jurisdicție, prin care a fost respinsă cererea de sesizare a Curții Constituționale cu o excepție de neconstituționalitate” (par.28).

354. Dispozițiile art.I pct.24 din legea supusă controlului, deși prevăd calea de atac a recursului împotriva hotărârilor prin care completele de 5 judecători din cadrul Înaltei Curți de Casație și Justiție resping cererile de sesizare a Curții Constituționale, omit să stabilească structura sau formațiunea de judecată din cadrul Înaltei Curți de Casație și Justiție care soluționează acest recurs. Trimiterea la procedura de soluționare a contestației, cale de atac cu o fizionomie specifică, nu face decât să sporească neclaritatea și imprevizibilitatea textului normativ, viciind în mod definitiv norma.

355. Mai mult, dispozițiile criticate se limitează la ipoteza procesuală menționată, **fără a reglementa recursul împotriva hotărârilor prin care Secția**

penală a Înaltei Curți de Casație și Justiție respinge cererile de sesizare a Curții Constituționale cu excepții de neconstituționalitate și, implicit, formațiunea de judecată din cadrul Înaltei Curți de Casație și Justiție care soluționează acest recurs, și nici competența Înaltei Curți de Casație și Justiție de a judeca recursul împotriva hotărârilor prin care curțile de apel, ca instanțe de ultim grad, resping cererile de sesizare a Curții Constituționale cu excepții de neconstituționalitate, și, implicit, formațiunea de judecată care să soluționeze acest recurs.

356. Având în vedere toate aceste deficiențe, Curtea constată că **dispozițiile art.I pct.24 referitoare la completarea art.40 din Codul de procedură penală sunt neconstituționale, întrucât contravin prevederilor art.1 alin.(5) din Constituție, în componenta care vizează calitatea normei, și prevederilor art.147 din Constituție, care consacră caracterul general obligatoriu al deciziilor Curții Constituționale.**

357. Dispozițiile **art.I pct.25** au următorul conținut: Articolul 47 se modifică și va avea următorul cuprins: „***Excepțiile de necompetență Art.47. – (1) Excepția de necompetență materială și cea de necompetență după calitatea persoanei pot fi ridicate în tot cursul procesului penal, până la pronunțarea unei hotărâri definitive.***

(2) Excepția de necompetență teritorială poate fi invocată până la începerea cercetării judecătorești.

(3) Excepțiile de necompetență pot fi invocate din oficiu, de către procuror, de către persoana vătămată sau de către părți.”

358. În prezent, norma are următorul conținut: „*(1) Excepția de necompetență materială sau după calitatea persoanei a instanței inferioare celei competente potrivit legii poate fi invocată în tot cursul judecății, până la pronunțarea hotărârii definitive.*

(2) Excepția de necompetență materială sau după calitatea persoanei a instanței superioare celei competente potrivit legii poate fi invocată până la începerea cercetării judecătorești.

(3) *Excepția de necompetență teritorială poate fi invocată în condițiile alin.(2).*

(4) *Excepțiile de necompetență pot fi invocate din oficiu, de către procuror, de către persoana vătămată sau de către părți.”*

359. **Critica** rezidă în aceea că textul extinde inexplicabil sfera și sancțiunea nulității, prezumând în mod absolut că o instanță superioară sau un organ de urmărire penală superior celui competent să soluționeze cauza ar fi necompetente profesional să participe la dezlegarea ei.

360. Analizând norma supusă controlului, Curtea reține că legiuitorul elimină distincția dintre necompetența materială sau după calitatea persoanei a instanței inferioare celei competente potrivit legii și necompetența materială sau după calitatea persoanei a instanței superioare celei competente potrivit legii, sub aspectul momentului până la care acestea pot fi invocate, respectiv în tot cursul judecății, până la pronunțarea hotărârii definitive, în prima ipoteză, față de până la începerea cercetării judecătorești, în cea de-a doua ipoteză. *Legiuitorul revine la soluția legislativă anterioară, prevăzută de Codul de procedură penală din 1968, care prevede, în mod unitar, posibilitatea invocării excepției de necompetență materială și a celei de necompetență după calitatea persoanei în tot cursul procesului penal, până la pronunțarea unei hotărâri definitive.* Această opțiune intră în marja de apreciere a legiuitorului și nu impietează asupra dreptului părților la un proces echitabil.

361. De asemenea, Curtea observă că prin norma criticată *nu sunt ignorate considerentele Deciziei nr.302 din 4 mai 2017*, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.566 din 17 iulie 2017, prin care Curtea a constatat neconstituționalitatea soluției legislative cuprinse în dispozițiile art.281 alin.(1) lit.b) din Codul de procedură penală, care nu reglementează în categoria nulităților absolute încălcarea dispozițiilor referitoare la competența materială și după calitatea persoanei a organului de urmărire penală, și, dimpotrivă, soluția legislativă este în

acord cu garanțiile protejate prin actul Curții Constituționale, astfel că ***obiecția privind dispozițiile art.I pct.25, referitoare la art.47 din Codul de procedură penală, urmează a fi respinsă ca neîntemeiată.***

362. Dispozițiile **art.I pct.29** au următorul conținut: La articolul 61, alineatul (1) se modifică și va avea următorul cuprins: „*Art.61. – (1) Ori de câte ori există probe sau indicii temeinice cu privire la săvârșirea unei infracțiuni, sunt obligate să întocmească un proces-verbal despre împrejurările constatate:*”.

363. În prezent, norma are următorul conținut: „*(1) Ori de câte ori există o suspiciune rezonabilă cu privire la săvârșirea unei infracțiuni, sunt obligate să întocmească un proces-verbal despre împrejurările constatate:*”.

364. **Critica** constă în aceea că prin acest text legiuitorul acordă competențe să identifice probe și să dea valoare probatorie altor organe decât cele judiciare, respectiv organelor de constatare.

365. Obligația prevăzută de lege incumbă organelor inspecțiilor de stat, ale altor organe de stat, precum și ale autorităților publice, instituțiilor publice sau ale altor persoane juridice de drept public, pentru infracțiunile care constituie încălcări ale dispozițiilor și obligațiilor a căror respectare o controlează, potrivit legii [art.61 alin.(1) lit.a)], organelor de control și celor de conducere ale autorităților administrației publice, ale altor autorități publice, instituțiilor publice sau ale altor persoane juridice de drept public, pentru infracțiunile săvârșite în legătură cu serviciul de către cei aflați în subordinea ori sub controlul lor [art.61 alin.(1) lit.b)], precum și organelor de ordine publică și siguranță națională, pentru infracțiunile constatate în timpul exercitării atribuțiilor prevăzute de lege [art.61 alin.(1) lit.c)].

366. Examinând textul de lege criticat, Curtea observă că ***introducerea în conținutul său, în ceea ce privește competența organelor de constatare, a noțiunii de „probe” intră în contradicție cu întreaga reglementare a urmăririi penale*** și conduce către o finalitate cu totul opusă scopului declarat al actului normativ, respectiv acela al consolidării garanțiilor circumscrise prezumției de nevinovăție,

vulnerabilizând cadrul în care pot fi obținute probele, dacă un organ de constatare (și nu de urmărire penală) poate administra probe, înainte de începerea urmăririi penale. *Dispozițiile art.97 alin.(2) din Codul de procedură penală prevăd expres că „proba se obține în procesul penal”*, or procesul penal nu există atâta vreme cât nu a fost începută urmărirea penală. În concepția actualului Cod de procedură penală, „legiuitorul a renunțat la faza actelor premergătoare, instituind, ca regulă, caracterul obligatoriu al începerii urmăririi penale anterior efectuării oricăror acte de cercetare” (a se vedea, în acest sens, Decizia nr.260 din 5 mai 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.599 din 5 august 2016, par.22). ***Așadar, administrarea probelor poate fi realizată numai începând cu faza urmăririi penale.*** Acolo unde legiuitorul a acceptat excepții de la acest principiu, recunoașterea valorii de probă a unui act întocmit înainte de începerea urmăririi penale s-a datorat prevalenței unor reglementări internaționale sau europene pe care statul român le-a transpus în litera și spiritul lor, în legislația procesual penală, stabilind acest lucru în mod expres. Astfel sunt dispozițiile instituite în considerarea drepturilor victimelor de a fi audiate de îndată de către organul judiciar, dispozițiile art.111 alin.(10) din cod statuând că: „*Declarația dată de persoana vătămată în condițiile alin.(9) constituie mijloc de probă chiar dacă a fost administrată înainte de începerea urmăririi penale*”. Însă chiar și în această ipoteză audierea se realizează de organul judiciar.

367. Echitatea procedurii, privită în ansamblul său, este raportată în mod primordial la desfășurarea procesului penal potrivit principiului legalității, așadar în condițiile legii care reglementează regulile de drept procesual. ***Prin modificarea operată, legiuitorul acordă competența de a identifica probe și de a da valoare probatorie împrejurărilor constatate unui alt organ decât cel judiciar, respectiv organului de constatare, în dezacord cu prevederile art.103 din cod referitoare la aprecierea probelor.*** Organele de constatare nu sunt organe judiciare, dimpotrivă, agentul constator având chiar aptitudinea de a fi audiat în calitate de martor.

Acesta, din datele pe care le percepe în mod nemijlocit, își poate forma o suspiciune rezonabilă, pe baza unei percepții obiective și imparțiale, chiar specializate, având în vedere calitatea persoanelor prevăzute la art.61 lit.a)-c) din cod. În schimb, proba poate fi obținută, în mod legal, doar printr-un procedeu probatoriu, materializat în mijlocul de probă. Or, din întreaga reglementare, interpretată sistematic și istoric, a dispozițiilor art.61 din Codul de procedură penală, rezultă că legiuitorul nu poate extinde competența organului de constatare peste limita prevăzută în cadrul acestor dispoziții sau prin conferirea unor noi competențe, care ar perverti rolul acestui organ și ar vicia procedura echitabilă a dosarului penal.

368. Pentru aceste argumente, Curtea constată că **dispozițiile art.I pct.29, care modifică art.61 alin.(1) din Codul de procedură penală, sunt neconstituționale, încălcând prevederile constituționale ale art.1 alin.(5), care consacră principiul legalității, și pe cele ale art.21 alin.(3), referitoare la dreptul la un proces echitabil.**

369. Dispozițiile **art.I pct.30** au următorul conținut: La articolul 64, alineatele (4) și (5) se modifică și vor avea următorul cuprins: „(4) Judecătorul de drepturi și libertăți nu poate participa, în aceeași cauză, la judecata în fond sau în căile de atac.

(5) Judecătorul care a participat la soluționarea plângerii împotriva soluțiilor de neurmărire sau netrimitere în judecată sau care a soluționat cererea de confirmare a renunțării la urmărire penală ori cererea de confiscare sau de desființare a unui înscris nu poate participa, în aceeași cauză, la judecata în fond sau în căile de atac.”

370. În prezent, norma are următorul conținut: „(4) Judecătorul de drepturi și libertăți nu poate participa, în aceeași cauză, la procedura de cameră preliminară, la judecata în fond sau în căile de atac.

(5) *Judecătorul care a participat la soluționarea plângerii împotriva soluțiilor de neurmărire sau netrimiteră în judecată nu poate participa, în aceeași cauză, la judecata în fond sau în căile de atac.*”

371. **Autorii criticii susțin** că legiuitorul nu este consecvent cu privire la competența judecătorului în procedura prevăzută de art.549¹ din Codul de procedură penală cu referire la art.318 din cod, întrucât într-o atare situație o judecată în fond nu mai este posibilă.

372. Noutatea reglementării constă în aceea că judecătorul care a soluționat o cerere de confirmare a renunțării la urmărire penală ori o cerere de confiscare sau de desființare a unui înscris nu poate participa în aceeași cauză la judecata în fond sau în căile de atac.

373. Analizând critica, Curtea observă că, în timp ce soluțiile de clasare pot fi infirmate, redeschizându-se urmărirea penală, conform art.335 din cod, putându-se ajunge astfel la întocmirea rechizitoriului și sesizarea instanței de judecată, astfel că sintagma „în aceeași cauză” are înțeles, ***soluția de renunțare la urmărire penală a procurorului, întocmită în baza art.318 din cod, este supusă confirmării judecătorului, în baza alin.(12¹) din același articol, iar încheierea prin care judecătorul a admis cererea de confirmare, în baza art.318 alin.(15) din cod, este definitivă în acord cu alin.(16) al aceluiași articol. Prin urmare, în această ipoteză, judecata în fond sau în căile de atac „în aceeași cauză” nu mai este posibilă.***

374. De asemenea, pentru același raționament, ***nu mai este posibilă judecata în fond sau în căile de atac, „în aceeași cauză”, atunci când judecătorul a soluționat cererea de confiscare sau de desființare a unui înscris în procedura reglementată de art.549¹ din Codul de procedură penală, însă numai ca urmare a dispunerii unei soluții de renunțare la urmărire penală.*** Dacă desființarea înscrisului sau confiscarea a avut loc în urma unei soluții de clasare, o nouă judecată este posibilă ca urmare a infirmării soluției și redeschiderii urmăririi penale, iar

incompatibilitatea stabilită prin textul criticat se înscrie în marja de apreciere a legiuitorului.

375. Pentru motivele de mai sus, Curtea constată că **dispozițiile art.I pct.30, referitoare la art.64 alin.(5) din Codul de procedură penală, nu întrunesc condițiile de calitate a legii, contravenind prevederilor art.I alin.(5) din Constituție.**

376. Dispozițiile **art.I pct.39** au următorul conținut: Articolul 77 se modifică și va avea următorul cuprins: „**Suspectul** Art.77. – *Persoana cu privire la care, din probele sau indiciile temeinice existente în cauză, rezultă că a săvârșit o faptă prevăzută de legea penală se numește suspect.*”

377. În prezent, norma are următorul conținut: „*Persoana cu privire la care, din datele și probele existente în cauză, rezultă bănuiala rezonabilă că a săvârșit o faptă prevăzută de legea penală se numește suspect.*”

378. **Autorii criticii** susțin că textul de lege nu se coroborează cu art.305 din Codul de procedură penală, în forma modificată, întrucât, deși legiuitorul optează pentru creșterea standardului de probă în privința dobândirii calității de suspect, nu prevede cum vor fi calificate audierile persoanelor indicate în plângere sau denunț.

379. Prin *Decizia nr.222 din 4 aprilie 2017*, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.514 din 4 iulie 2017, Curtea a respins, ca neîntemeiată, excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.305 alin.(1) și alin.(3) din Codul de procedură penală, reținând că reglementarea etapei urmăririi penale *in rem* garantează caracterul echitabil al desfășurării urmăririi penale, astfel încât orice acte de cercetare să se desfășoare într-un cadru procesual și nicio persoană să nu fie pusă sub acuzație în lipsa unor date sau probe din care să rezulte indicii rezonabile că a săvârșit o faptă prevăzută de legea penală. În ceea ce privește intervalul de timp ce separă momentul începerii urmăririi penale *in rem* de momentul începerii urmăririi penale *in personam*, Curtea a constatat că acesta nu este strict și expres determinat de dispozițiile Codului de procedură penală. Cu toate acestea, norma procesual

penală criticată, și anume art.305 alin.(3) din Codul de procedură penală, precizează că procurorul dispune ca urmărirea penală să se efectueze în continuare față de o persoană, când din datele și probele existente în cauză rezultă indicii rezonabile că aceasta a săvârșit fapta pentru care s-a început urmărirea penală. Astfel, procurorul este obligat ca, în momentul în care există indicii rezonabile că o persoană a săvârșit fapta pentru care s-a început urmărirea penală, să dispună continuarea urmăririi penale față de acea persoană. Aceasta rezultă din folosirea de către legiuitor a verbului la modul imperativ „dispune”, iar nu „poate dispune”, astfel încât nu se poate interpreta că există o facultate a procurorului de a amâna momentul începerii urmăririi penale *in personam* până la realizarea probațiunii necesare pentru punerea în mișcare a acțiunii penale și dispunerea directă a acestei măsuri (paragraful 25).

380. Pe de altă parte, faptul că nu este posibilă dobândirea calității oficiale de suspect imediat ce organele de urmărire penală au fost sesizate cu privire la săvârșirea unei fapte penale de către una sau mai multe persoane constituie o importantă garanție justificată de necesitatea protejării drepturilor persoanelor împotriva cărora a fost formulată o astfel de sesizare, pentru ca acestea să nu fie supuse unor acuzații penale fără o minimă verificare, din care să rezulte atât existența faptei prevăzute de legea penală și inexistența cazurilor care împiedică exercitarea acțiunii penale, cât și indicii rezonabile că au săvârșit fapta pentru care s-a început urmărirea penală (paragraful 30).

381. Dobândirea calității de suspect prezintă importanță din perspectiva posibilității exercitării drepturilor procesuale inerente acestei calități, garanții specifice dreptului la un proces echitabil, cum ar fi dreptul suspectului de a fi informat cu privire la fapta pentru care este cercetat și încadrarea juridică a acesteia, de a consulta dosarul, în condițiile legii, de a avea un avocat ales sau unul din oficiu pentru cazurile de asistență obligatorie, de a propune administrarea de probe, de a ridica excepții și de a pune concluzii, de a formula orice alte cereri ce țin de soluționarea laturii penale și civile a cauzei, de a apela la un mediator, în cazurile

permise de lege, de a fi informat cu privire la drepturile sale ori de a beneficia de alte drepturi prevăzute de lege. De aceea, Curtea a stabilit că, atunci când, în funcție de particularitățile fiecărui caz, este dovedită privarea suspecților/inculpaților de drepturile conferite de Codul de procedură penală, fiindu-le grav afectat dreptul la apărare în cursul urmăririi penale, probele și actele întocmite cu nerespectarea exigențelor legale pot fi înlăturate în cadrul procedurii de cameră preliminară (paragraful 29).

382. Având în vedere considerentele Deciziei nr.222 din 4 aprilie 2017, care statuează cu privire la obligația procurorului ca, în momentul în care există indicii rezonabile că o persoană a săvârșit fapta pentru care s-a început urmărirea penală, să dispună continuarea urmăririi penale față de acea persoană, tocmai pentru a-i asigura posibilitatea exercitării efective a garanțiilor procesuale, deci pentru a-i respecta dreptul la un proces echitabil, intervenția legiuitorului prin modificarea conținutului normativ al dispozițiilor art.77 alin.(1) din Codul de procedură penală în sensul ***eliminării „bănuielii rezonabile”, pe care și-o formează procurorul, ca premisă a dobândirii calității de suspect, și înlocuirea sa cu convingerea procurorului că persoana în cauză a săvârșit fapta – „din probele sau indiciile temeinice existente în cauză rezultă că a săvârșit o faptă” – are efectul contrar celor statuate de Curte cu privire la garanțiile procesuale ale persoanei acuzate.*** Dacă prin Decizia nr.222 din 4 aprilie 2017 Curtea a constatat că nerespectarea drepturilor procesuale nu este „o consecință a conținutului normativ al prevederilor art.305 alin.(1) și alin.(3) din Codul de procedură penală, ci reprezintă o posibilă aplicare defectuoasă a lor și că, în acord cu exigențele dreptului la un proces echitabil, în cadrul procedurii de cameră preliminară (procedură de filtru), persoana interesată are posibilitatea să conteste legalitatea administrării probelor și a efectuării actelor de către organele de urmărire penală, opunându-se, astfel, utilizării acestora în procesul penal”, noua reglementare a dispozițiilor art.77 va constitui temeiul amânării începerii urmăririi penale *in personam*, pe motiv că procurorul nu are încă formată convingerea că din probele

sau indiciile temeinice existente în cauză rezultă că persoana acuzată a săvârșit o faptă. Consecința este nu numai pierderea garanțiilor procesuale menționate mai sus, ci și a remediului contestării legalității administrării probelor și a efectuării actelor de către organele de urmărire penală. Cu alte cuvinte, ***deși legiuitorul optează pentru creșterea standardului de probă în privința dobândirii calității de suspect, opțiunea sa se dovedește a fi un impediment insurmontabil în calea exercitării dreptului la un proces echitabil al persoanei acuzate de săvârșirea unei fapte penale.***

383. În fine, nu poate fi trecut cu vederea faptul că *ridicarea standardului de probă necesar pentru dobândirea calității de suspect se suprapune cu cel necesar pentru dobândirea calității de inculpat.* Astfel, dispozițiile art.309 alin.(1) din Codul de procedură penală, în vigoare, prevăd că „*Acțiunea penală se pune în mișcare de procuror, prin ordonanță, în cursul urmăririi penale, când acesta constată că există probe din care rezultă că o persoană a săvârșit o infracțiune și nu există vreunul dintre cazurile de împiedicare prevăzute la art.16 alin.(1)*”. Prin înlăturarea nejustificată a aprecierii organului de urmărire penală cu privire la formarea unei *bănuieli rezonabile* cu privire la săvârșirea faptei de către persoana acuzată nu se mai realizează nicio distincție între ordonanța de începere a urmăririi penale *in personam* și ordonanța prin care se pune în mișcare acțiunea penală, sub aspectul gradului de convingere a procurorului cu privire la persoana care a săvârșit fapta, împrejurare care lipsește de efecte juridice întreaga procedură derulată între cele două momente procesuale. Procedând în acest mod, pe de o parte, legiuitorul nu realizează o analiză coroborată a textelor de lege și, pe de altă parte, împiedică efectiv dreptul la un proces echitabil al tuturor părților implicate în procesul penal.

384. Pentru aceste argumente, Curtea constată că **dispozițiile art.I pct.39, care modifică art.77 din Codul de procedură penală în ceea ce privește sintagma „probele sau”, sunt neconstituționale, încălcând prevederile constituționale ale**

art.1 alin.(5), care consacra principiul legalității, și pe cele ale art.21 alin.(3), referitoare la dreptul la un proces echitabil.

385. Dispozițiile **art.I pct.40** au următorul conținut: La articolul 81 alineatul (1), literele d) și g²) se modifică și vor avea următorul cuprins: „*d) dreptul de a fi informată, într-un termen de până la 1/2 din pedeapsa minimă stabilită pentru infracțiunea cercetată, cu privire la stadiul urmăririi penale, la adresa de pe teritoriul României, adresa de poștă electronică sau mesagerie electronică, comunicate de partea vătămată prin sesizarea adresată organului de urmărire penală; [...]*

g²) dreptul de a i se comunica traducerea într-o limbă pe care o înțelege a oricărei soluții de netrimitere în judecată, atunci când nu înțelege limba română, iar în cazul persoanelor care aparțin unei minorități naționale comunicarea se realizează în limba maternă.”

386. În prezent, norma are următorul conținut: „(1) În cadrul procesului penal, persoana vătămată are următoarele drepturi: [...] *d) dreptul de a fi informată, într-un termen rezonabil, cu privire la stadiul urmăririi penale, la cererea sa expresă, cu condiția de a indica o adresă pe teritoriul României, o adresă de poștă electronică sau mesagerie electronică, la care aceste informații să îi fie comunicate; [...]*

g²) dreptul de a i se comunica traducerea într-o limbă pe care o înțelege a oricărei soluții de netrimitere în judecată, atunci când nu înțelege limba română;”.

387. **Critica** vizează folosirea sintagmei „*pedeapsă stabilită*”, ca reper pentru termenul de informare a persoanei vătămate [lit.d)], și faptul că prin obligativitatea comunicării în limba maternă persoanelor care aparțin unei minorități naționale a soluției de netrimitere în judecată se încalcă art.16 alin.(1) și alin.(2) din Constituție, întrucât cunoașterea limbii materne este prezumată [lit.g²)].

388. Una dintre condițiile ce asigură aplicabilitatea normei juridice o constituie suficiența definiției a noțiunilor cu care operează, respectiv asigurarea

rigorii atât în planul conceptualizării dreptului, a noțiunilor juridice, cât și în planul redactării actelor normative. Analizând dispozițiile art.81 alin.(1) lit.d), astfel cum au fost modificate, Curtea observă că acestea utilizează sintagma „*pedeapsa minimă stabilită pentru infracțiunea cercetată*”. O pedeapsă este stabilită doar prin hotărârea de condamnare, astfel că dreptul de a fi informată în termenul instituit de norma criticată pare că este limitat la fazele procesului penal ulterioare pronunțării unei astfel de hotărâri. Or, întrucât drepturile persoanei vătămate se exercită pe toată durata procesului penal (urmărire penală, judecată în primă instanță, în căile de atac, executarea hotărârii judecătorești), pe de o parte, iar norma criticată vizează „*stadiul urmăririi penale*”, pe de altă parte, este evident că ***utilizarea sintagmei „pedeapsă stabilită” este improprie, cel mai probabil legiuitorul având în vedere pedeapsa minimă prevăzută de lege pentru infracțiunea cercetată.*** În plus, sub aspectul termenului în care persoana vătămată are dreptul de a fi informată cu privire la stadiul urmăririi penale, Curtea apreciază că sintagma „*într-un termen rezonabil*”, utilizată de actuala reglementare, este mai adecvată și corespunde într-o măsură mult mai mare nevoii de a respecta drepturile acesteia, termenul rezonabil neavând o variație atât de mare ca în cazul pedepselor minime stabilite de lege pentru diferitele infracțiuni.

389. Referitor la utilizarea noțiunii de „parte vătămată”, aceasta nu este corelată cu dispozițiile art.79 din Codul de procedură penală, *în prezent, subiect procesual principal fiind „persoana vătămată”, actualul Cod de procedură penală renunțând la noțiunea de „parte vătămată”.*

390. Mai mult, textul de lege face vorbire despre „*adresa de pe teritoriul României, adresa de poștă electronică sau mesagerie electronică, comunicate de partea vătămată prin sesizarea adresată organului de urmărire penală*”, ***limitând dreptul la informare al persoanei vătămate doar cu privire la cauzele în care urmărirea penală a fost declanșată ca urmare a sesizării formulate de aceasta, cu excluderea celor în care urmărirea penală a început în urma sesizării din oficiu a***

organului judiciar sau a unui denunț. Norma în vigoare prevede dreptul la informare al persoanei vătămate, „la cererea sa expresă”, indiferent de modalitatea de sesizare a organului de urmărire penală.

391. Prin urmare, Curtea reține că norma modificatoare este caracterizată printr-o tehnică legislativă inadecvată, nu întrunește exigențele de claritate, precizie și previzibilitate și este, astfel, incompatibilă cu principiul fundamental privind respectarea Constituției, a supremației sale și a legilor. Curtea Constituțională a reținut în nenumărate rânduri, referitor la admisibilitatea unei critici de neconstituționalitate formulate din perspectiva unor prevederi ale Legii nr.24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, că acestea pot fi avute în vedere în exercitarea controlului de constituționalitate, prin raportare la dispozițiile art.1 alin.(5) din Constituție.

392. Cu privire la comunicarea în limba maternă a oricărei soluții de netrimitere în judecată persoanelor vătămate care aparțin unei minorități naționale, **critica** vizează posibilitatea emiterii comunicării în limba „maternă” de către autorități, fără a lua în considerare cunoașterea sau nu a limbii „materne” de către adresant, fapt ce va produce discriminări între cetățenii români după criteriul naționalității.

393. Potrivit dispozițiilor art.13 din Constituție, „*în România, limba oficială este limba română*”. Caracterul oficial al limbii române instituie obligativitatea utilizării acesteia în raporturile cetățenilor cu autoritățile statului, în această limbă fiind redactate și aduse la cunoștința publică toate actele oficiale ale statului român. Consacrarea constituțională a caracterului oficial al limbii române trebuie coroborată cu dispozițiile art.32 din Legea fundamentală referitoare la dreptul minorităților naționale de a învăța în limba lor maternă și de a fi instruite în această limbă și cu prevederile art.128 care reglementează dreptul minorităților de a utiliza limba maternă în justiție. Consacrând limba în care se desfășoară procedura de judecată - limba română, dispozițiile art.128 din Constituție prevăd că cetățenii români

aparținând minorităților naționale au dreptul să se exprime în limba maternă în fața instanțelor de judecată, în condițiile legii organice, modalitățile de exercitare a acestui drept, inclusiv prin folosirea de interpreți sau traduceri, stabilindu-se astfel încât să nu împiedice buna administrare a justiției și să nu implice cheltuieli suplimentare pentru cei interesați (a se vedea Decizia nr.636 din 27 octombrie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.41 din 16 ianuarie 2017, par.17 și 18).

394. Dispozițiile art.14 alin.(1) și alin.(2) din Legea nr.304/2004, cuprinse în Capitolul III - *Dispoziții generale privind procedura judiciară*, transpunând la nivel infraconstituțional normele mai sus enunțate, stabilesc că, pe de o parte, procedura judiciară se desfășoară în limba română și că, pe de altă parte, cetățenii români aparținând minorităților naționale au dreptul să se exprime în limba maternă, în fața instanțelor de judecată, în condițiile prezentei legi [aceleași prevederi sunt reluate în Codul de procedură civilă, în art.18 alin.(1) și alin.(2), și în Codul de procedură penală, în art.12 alin.(1) și alin.(2)]. Astfel, norma procesual penală stabilește, la art.12 alin.(2), că „*Cetățenii români aparținând minorităților naționale au dreptul să se exprime în limba maternă în fața instanțelor de judecată, actele procedurale întocmindu-se în limba română*”.

395. Prin Decizia nr.772 din 12 mai 2009, Curtea s-a pronunțat în legătură cu norma procedurală vizând întocmirea cererilor și actelor de procedură numai în limba română, statuând că legea pune la dispoziția părților, cetățeni ai minorităților naționale, suficiente garanții procedurale menite să le asigure libertatea de exprimare, accesul liber la justiție, precum și dreptul la un proces echitabil.

396. Analizând dispozițiile art.81 alin.(1) lit.g²), nou-introduse prin legea supusă controlului, Curtea reține că acestea reglementează obligația organului de urmărire penală de a comunica persoanelor vătămate care aparțin unei minorități naționale, în limba maternă, orice soluție de netrimiteră în judecată. Deși dispozițiile art.128 alin.(2) din Constituție consacră dreptul cetățenilor români aparținând

minorităților naționale să se exprime în limba maternă în fața instanțelor de judecată, nimic nu împiedică legiuitorul infraconstituțional să extindă sfera de incidență a acestui drept în procedura penală, cu privire la alte etape decât cea de judecată. Însă lărgirea sferei de incidență a dreptului minorităților naționale de a folosi limba maternă în cadrul procesului penal nu se poate realiza cu abaterea de la norma constituțională a **art.128 alin.(1)** care prevede că „*Procedura judiciară se desfășoară în limba română*”. Cu alte cuvinte, **Constituția nu împiedică legiuitorul să ridice standardul de protecție a minorităților naționale, însă impune acestuia respectarea rigorilor inerente statului național român, printre care limba română, ca limbă oficială, astfel că toate actele de procedură încheiate de autoritățile române se vor întocmi în limba română.** Așa fiind, pentru a respecta norma constituțională, comunicarea soluției de netrimitere în judecată se va realiza întotdeauna în limba română. Pentru a realiza scopul urmărit prin legea de modificare, norma va putea reglementa, eventual, posibilitatea ca actul procedural astfel comunicat să fie însoțit de o traducere în limba maternă a persoanei vătămate căreia îi este adresată comunicarea. Într-o astfel de situație sunt respectate și drepturile persoanelor vătămate, cetățeni români aparținând minorităților naționale, aflate în ipoteza relevată de autorii sesizării, respectiv persoane care nu cunosc limba maternă.

397. Având în vedere aceste argumente, Curtea constată că **dispozițiile art.I pct.40, referitoare la art.81 alin.(1) lit.d și g²) teza a doua din Codul de procedură penală, sunt neconstituționale, contravenind prevederilor art.1 alin.(5) și art.128 alin.(1) din Constituție.**

398. Dispozițiile **art.I pct.41** au următorul conținut: La articolul 83, după litera b) se introduce o nouă literă, lit.b¹), cu următorul cuprins: „b¹) *dreptul de a fi încunoștințat de data și ora efectuării actului de urmărire penală ori a audierii realizate de judecătorul de drepturi și libertăți. Încunoștințarea se face prin*

notificare telefonică, fax, e-mail sau prin alte asemenea mijloace, încheindu-se în acest sens un proces-verbal. Absența sa nu împiedică efectuarea actului.”

399. **Autorii sesizării susțin** că posibilitatea suspectului sau inculpatului de a asista la audierile celorlalte persoane îngreunează urmărirea penală, întrucât persoanele audiate vor fi intimidat de prezența autorului infracțiunii, afectându-se astfel dreptul cetățenilor la un sistem de justiție funcțional.

400. Noua reglementare prevede dreptul inculpatului de a fi încunoștințat de data și ora efectuării actului de urmărire penală ori a audierii realizate de judecătorul de drepturi și libertăți și, implicit, posibilitatea acestuia de a participa personal la efectuarea oricărui act de urmărire penală, acest drept rezultând din teza finală a articolului criticat, potrivit căreia „absența sa nu împiedică efectuarea actului”.

401. Analizând critica de neconstituționalitate, Curtea constată că, acordând acest drept inculpatului, ***legiuitorul ignoră efectele pe care prezența acestuia la efectuarea oricărui act de urmărire penală, deci inclusiv la audieri, le-ar putea avea asupra cercetării penale.*** Astfel, prezența acestuia, de exemplu, la audierea unor martori sau a persoanelor vătămate poate avea un caracter intimidant, de natură a-i face pe aceștia să fie reținuți în declarațiile lor și să nu declare tot ceea ce știu în legătură cu fapta cercetată, destabilizând caracterul echitabil al procesului penal. De asemenea, legiuitorul ignoră și prevederile Directivei 2012/29/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 25 octombrie 2012 de stabilire a unor norme minime privind drepturile, sprijinirea și protecția victimelor criminalității și de înlocuire a Deciziei-cadru 2001/220/JAI a Consiliului, a cărei transpunere în dreptul intern este obligatorie, potrivit art.148 din Constituție. Această directivă instituie pentru statele membre obligația să reglementeze procedurile penale, astfel încât „să se evite contactele dintre victimă și membrii familiei acesteia, pe de o parte, și autorul infracțiunii, pe de altă parte”. În ceea ce privește aplicarea în practică a acestei dispoziții, reglementarea europeană exemplifică cea mai frecventă situație care poate fi întâlnită în practică și oferă soluția concordantă cu scopul propus, respectiv

„citarea victimei și a autorului infracțiunii la audieri în momente diferite”. De asemenea, „un număr cât mai mare de măsuri ar trebui puse la dispoziția practicienilor pentru a se preveni suferința victimelor în cursul procedurilor judiciare, în special ca urmare a contactului vizual cu autorul infracțiunii, cu membrii familiei sale, cu asociații săi sau cu persoanele din public” (paragraful 53 al Preambulului directivei). Astfel, paragraful 55, reiterând că anumite victime sunt extrem de expuse în cursul procedurilor penale riscului de victimizare secundară și repetată sau de intimidare și răzbunare din partea autorului infracțiunii, stabilește că „un astfel de risc poate fi identificat eficient numai prin evaluări individuale, realizate în cel mai scurt termen posibil” și că „respectivul evaluări ar trebui realizate pentru toate victimele, pentru a stabili dacă acestea sunt expuse riscului de victimizare secundară și repetată sau de intimidare și răzbunare și care sunt măsurile de protecție speciale necesare”. În mod evident și necesar, această obligație de evaluare a riscului de victimizare secundară incumbă organelor statului și nu poate depinde de inițierea demersului procedural de către victimă. Mai mult, paragraful 57 al Preambulului directivei stabilește că „Victimele traficului de persoane, ale terorismului, ale criminalității organizate, ale violenței în cadrul relațiilor apropiate, ale violenței sexuale sau exploatării, ale violenței bazate pe gen, ale infracțiunilor inspirate de ură, victimele cu dizabilități și victimele-copii tind să facă obiectul unei rate ridicate a victimizării secundare și repetate sau a intimidării și răzbunării. Ar trebui acordată o atenție specială evaluării riscului de victimizare ulterioară la care sunt sau nu supuse victimele și ar trebui să existe o prezumție puternică referitor la faptul că respectivul victime vor beneficia de măsuri de protecție speciale”.

402. În aplicarea principiilor enunțate în preambul, dispozițiile art.18, intitulat *Dreptul la protecție*, prevăd că „*Fără a aduce atingere dreptului la apărare, statele membre garantează adoptarea unor măsuri de protecție a siguranței victimelor și a membrilor familiilor acestora împotriva victimizării secundare și repetate și a intimidării și răzbunării, inclusiv împotriva riscului unor vătămări*”.

emoționale sau psihologice, și de protecție a demnității victimelor pe durata audierilor și în momentul depunerii mărturiei. După caz, astfel de măsuri includ și proceduri instituite în temeiul dreptului intern pentru protecția fizică a victimelor și a membrilor familiilor acestora”.

403. Prin consacrară dreptului la protecție, legiuitorul european a instituit o prezumție a stării de vulnerabilitate a victimei, rezultat al stresului post-traumatic, relației de dependență sau subordonare, sau chiar de frică raportate la puterea, controlul sau amenințarea exercitate de autorul infracțiunii sau rezultat al altor cauze, inclusiv autoînvinovățirea (chiar și în lipsa oricărei contribuții la ceea ce i s-a întâmplat); victima nu poate conștientiza uneori nici măcar statutul său de victimă, nu are capacitatea de a înțelege conținutul obiectiv al drepturilor sale și efectul lor practic, nici demersurile procedurale concrete care trebuie făcute și nici rolul lor, nu poate decela din complexul afectiv pe care îl trăiește motivele de temere, astfel încât să le aducă la cunoștința procurorului sau judecătorului prin formularea unei solicitări pentru acordarea statutului de persoană amenințată sau protejată, în temeiul art.130 din Codul de procedură penală care reglementează acest drept. Tocmai de aceea obligația de evaluare a riscului de victimizare secundară incumbă organelor statului și, în primul rând, legiuitorului, care trebuie să adopte măsurile adecvate, inclusiv „proceduri instituite în temeiul dreptului intern pentru protecția fizică a victimelor și a membrilor familiilor acestora”. În acest sens, dispozițiile art.19, intitulat *Dreptul la evitarea contactului dintre victimă și autorul infracțiunii*, prevăd că „(1) Statele membre stabilesc condițiile necesare pentru a se permite evitarea contactului dintre victime și, după caz, membrii familiei acestora și autorul infracțiunii în incinta în care se desfășoară procedurile penale, în afară de cazul în care acest lucru este impus de procedurile penale” și că „(2) Statele membre se asigură că noile clădiri ale instanțelor judecătorești beneficiază de săli de așteptare separate pentru victime.”

404. Având în vedere prevederile de drept european din conținutul directivei, pe care statul român este obligat să le transpună și să le aplice, Curtea constată că legiuitorul nu numai că le-a ignorat, dar a reglementat în sens contrar, acordând un drept procesual suplimentar inculpatului, în condițiile în care dreptul la apărare al acestuia este asigurat de dispozițiile art.92 alin.(1) din cod, în vigoare, care stabilesc dreptul avocatului suspectului sau inculpatului de a asista la efectuarea oricărui act de urmărire penală.

405. Prin urmare, Curtea reține că **dispozițiile art.I pct.41, referitoare la art.83 lit.b¹) teza finală din cod, sunt neconstituționale, întrucât încalcă dreptul la un proces echitabil, consacrat de art.21 alin.(3) din Constituție, și prevederile art.148 alin.(2), care stabilesc caracterul obligatoriu al dreptului european.**

406. Dispozițiile **art.I pct.44** au următorul conținut: La articolul 90, litera c) se modifică și va avea următorul cuprins: „c) *în cursul judecății în cauzele în care legea prevede pentru infracțiunea săvârșită pedeapsa detențiunii pe viață sau pedeapsa închisorii mai mare de 5 ani.*”

407. În prezent, norma are următorul conținut: „Asistența juridică este obligatorie: c) *în cursul procedurii în cameră preliminară și în cursul judecății în cauzele în care legea prevede pentru infracțiunea săvârșită pedeapsa detențiunii pe viață sau pedeapsa închisorii mai mare de 5 ani.*”

408. **Critica** vizează faptul că nu există nicio deosebire între reglementarea actuală, cuprinsă în art.90 lit.c) din cod, și cea preconizată în legea de modificare, adoptarea unei norme identice cu textul pretins a fi modificat nesocotind normele de tehnică legislativă.

409. Analizând comparativ cele două reglementări, Curtea observă că norma modificatoare elimină procedura în cameră preliminară, ca etapă în cursul căreia este obligatorie asistența juridică, tocmai pentru a asigura corelarea cu noile prevederi procesuale care abrogă această procedură din cadrul procesului penal. În contextul noului act normativ, modificarea este necesară și **respectă exigențele de tehnică**

legislativă impuse de art.1 alin.(5) din Constituție, în coroborare cu Legea nr.24/2000, astfel că obiecția privind dispozițiile art.I pct.44, referitoare la art.90 lit.c) din Codul de procedură penală, este neîntemeiată.

410. Dispozițiile **art.I pct.47** au următorul conținut: La articolul 92, alineatele (2) și (7) se modifică și vor avea următorul cuprins: „(2) Avocatul suspectului sau inculpatului poate solicita să fie încunoștințat de data și ora efectuării actului de urmărire penală ori a audierii realizate de judecătorul de drepturi și libertăți. Încunoștințarea se face prin notificare telefonică, fax, e-mail sau prin alte asemenea mijloace. Suspectul sau inculpatul poate participa la efectuarea oricărui act de urmărire penală sau la orice audiere, la solicitarea acestuia. În cazul în care martorii sau subiecții procesuali consideră că au motive de temere în legătură cu aceste împrejurări pot solicita, potrivit legii, procurorului sau judecătorului statut de persoană amenințată sau protejată, după caz, atât în faza de urmărire penală, cât și de judecată. [...]

(7) În cursul judecății, avocatul are dreptul să consulte actele dosarului, să îl asiste pe inculpat, să exercite drepturile procesuale ale acestuia, să formuleze plângeri, cereri, memorii, excepții și obiecțiuni.”

411. În prezent, norma are următorul conținut: „(2) Avocatul suspectului sau inculpatului poate solicita să fie încunoștințat de data și ora efectuării actului de urmărire penală ori a audierii realizate de judecătorul de drepturi și libertăți. Încunoștințarea se face prin notificare telefonică, fax, e-mail sau prin alte asemenea mijloace, încheindu-se în acest sens un proces-verbal. [...]

(7) În cursul procedurii de cameră preliminară și în cursul judecății, avocatul are dreptul să consulte actele dosarului, să îl asiste pe inculpat, să exercite drepturile procesuale ale acestuia, să formuleze plângeri, cereri, memorii, excepții și obiecțiuni.”

412. **Critica** vizează, la fel ca în cazul dispozițiilor art.I pct.41 din lege, posibilitatea suspectului sau inculpatului de a participa la efectuarea oricărui act de urmărire penală sau la orice audiere, la solicitarea acestuia.

413. În primul rând, Curtea remarcă modul defectuos al redactării textului „efectuarea oricărui act de urmărire penală sau la orice audiere”, întrucât ***audierea este un procedeu probatoriu și, prin urmare, un act de urmărire penală, astfel că textul este unul repetitiv și redundant, încălcând cerințele de calitate a normei.***

414. În ceea ce privește criticile expres formulate, ***analiza de constituționalitate de la paragrafele 401-405 din prezenta decizie este valabilă și în cazul art.92 alin.(2) din cod***, astfel că, pentru aceleași argumente, extinse și în cazul suspectului, Curtea constată ***neconstituționalitatea dispozițiilor art.I pct.47, referitoare la art.92 alin.(2) teza a treia din Codul de procedură penală prin raportare la prevederile constituționale ale art.21 alin.(3) și art.148.***

415. Dispozițiile **art.I pct.48** au următorul conținut: La articolul 94, alineatele (1), (4) și (7) se modifică și vor avea următorul cuprins: „*Art.94. – (1) Avocatul părților și al subiecților procesuali principali are dreptul de a solicita consultarea dosarului pe tot parcursul procesului penal. Acest drept nu poate fi restrâns. [...]*

(4) *În cursul urmăririi penale, procurorul poate restricționa motivat consultarea dosarului, dacă prin aceasta s-ar putea aduce atingere bunei desfășurări a urmăririi penale, pentru o durată de cel mult 20 de zile, de la data solicitării. [...]*

(7) *În vederea pregătirii apărării, avocatul inculpatului are dreptul de a lua cunoștință de întreg materialul dosarului de urmărire penală în procedurile desfășurate în fața judecătorului de drepturi și libertăți privind măsurile privative sau restrictive de drepturi, la care avocatul participă. Judecarea cererilor privind măsurile preventive nu poate începe până la momentul la care avocatului nu i se asigură timpul necesar pregătirii apărării și numai după ce judecătorul se asigură*

că acesta a avut suficient timp pentru parcurgerea întregului material al dosarului de urmărire penală, dar nu mai puțin de 4 ore. Încălcarea acestui drept atrage nulitatea absolută a încheierii de dispunere a măsurii preventive.”

416. În prezent, norma are următorul conținut: „(1) *Avocatul părților și al subiecților procesuali principali are dreptul de a solicita consultarea dosarului pe tot parcursul procesului penal. Acest drept nu poate fi exercitat, nici restrâns în mod abuziv. [...]*

(4) *În cursul urmăririi penale, procurorul poate restricționa motivat consultarea dosarului, dacă prin aceasta s-ar putea aduce atingere bunei desfășurări a urmăririi penale. După punerea în mișcare a acțiunii penale, restricționarea se poate dispune pentru cel mult 10 zile. [...]*

(7) *În vederea pregătirii apărării, avocatul inculpatului are dreptul de a lua cunoștință de întreg materialul dosarului de urmărire penală în procedurile desfășurate în fața judecătorului de drepturi și libertăți privind măsurile privative sau restrictive de drepturi, la care avocatul participă.”*

417. Dreptul de acces la dosar a format obiectul unei preocupări exprese a dreptului Uniunii Europene, materializate prin *Directiva 2012/13/UE din 12 mai 2012* privind dreptul la informare în cadrul procedurilor penale, ceea ce subliniază necesitatea unei astfel de reglementări interne. Potrivit art.7 din directivă, intitulat *Dreptul de acces la materialele cauzei*, „(1) *Atunci când o persoană este arestată și reținută în orice etapă a procesului penal, statele membre se asigură că documentele referitoare la cauza specifică, aflate în posesia autorităților competente și care sunt esențiale pentru a contesta în mod efectiv, în conformitate cu dreptul intern, legalitatea arestării sau reținerii, sunt puse la dispoziția persoanelor arestate sau a avocaților acestora.*

(2) *Statele membre se asigură că autoritățile competente acordă persoanelor suspectate sau învinuite sau avocaților acestora accesul cel puțin la toate mijloacele de probă aflate în posesia lor, indiferent dacă sunt în apărarea sau împotriva*

persoanelor suspectate sau acuzate, pentru a garanta caracterul echitabil al procedurilor și pentru a pregăti apărarea.

(3) Fără a aduce atingere alineatului (1), accesul la materialele menționate la alineatul (2) se acordă în timp util pentru a permite exercitarea efectivă a drepturilor în materie de apărare și cel târziu la prezentarea fondului acuzării în instanță. În cazul în care alte mijloace de probă intră în posesia autorităților competente, acestea acordă accesul la ele în timp util pentru a putea fi luate în considerare.

(4) Prin derogare de la alineatele (2) și (3), cu condiția ca aceasta să nu aducă prejudicii dreptului la un proces echitabil, accesul la anumite materiale poate fi refuzat, în cazul în care astfel de acces ar putea conduce la periclitatea gravă a vieții sau a drepturilor fundamentale ale unei alte persoane sau dacă refuzul este strict necesar pentru apărarea unui interes public important, ca de exemplu în cazurile în care accesul poate prejudicia o anchetă în curs sau poate afecta grav securitatea internă a statului membru în care se desfășoară procedurile penale. Statele membre se asigură că, în conformitate cu dispozițiile dreptului intern, decizia prin care se refuză accesul la anumite materiale în conformitate cu prezentul alineat este luată de o autoritate judiciară sau poate face, cel puțin, obiectul controlului judiciar.

(5) Accesul, astfel cum este menționat în prezentul articol, se acordă în mod gratuit.”

418. Cu privire la **critica** referitoare la modificarea adusă art.94 alin.(1) din Codul de procedură penală, respectiv înlocuirea sintagmei potrivit căreia dreptul avocatului de a solicita consultarea dosarului pe tot parcursul procesului penal „*nu poate fi exercitat, nici restrâns în mod abuziv*” cu sintagma „*nu poate fi restrâns*”, critică potrivit căreia noua reglementare stârnește confuzie, intrând în contradicție cu alin.(4) al aceluiași articol, Curtea reține că modificarea operată nu poate fi interpretată în sensul absolutizării dreptului menționat. Eliminarea sintagmei „*în*

mod abuziv” nu echivalează cu exercitarea dreptului în altfel de condiții decât cele prevăzute de lege. De altfel, fiind vorba despre un drept de a solicita, acesta nici nu poate fi restrâns, întrucât poate fi exercitat ori de câte ori avocatul apreciază utilă consultarea dosarului, punerea la dispoziție a acestuia de către organul de urmărire penală realizându-se cu respectarea dispozițiilor art.94 alin.(3), potrivit cărora procurorul stabilește data și durata consultării într-un termen rezonabil, și ale art.94 alin.(4), în temeiul cărora procurorul poate restricționa motivat consultarea dosarului, dacă prin aceasta s-ar putea aduce atingere bunei desfășurări a urmăririi penale. Legea prevede două excepții de la posibilitatea procurorului de a restricționa motivat consultarea dosarului: art.94 alin.(6) – „*În toate cazurile, avocatului nu îi poate fi restricționat dreptul de a consulta declarațiile părții sau ale subiectului procesual principal pe care îl asistă ori îl reprezintă*” și art.94 alin.(7) – „*În vederea pregătirii apărării, avocatul inculpatului are dreptul de a lua cunoștință de întreg materialul dosarului de urmărire penală în procedurile desfășurate în fața judecătorului de drepturi și libertăți privind măsurile privative sau restrictive de drepturi, la care avocatul participă*”. În cazul nerespectării dreptului la consultarea dosarului, avocatul nemulțumit poate formula plângere, potrivit art.336-339 din Codul de procedură penală, iar procurorul ierarhic superior este obligat să o rezolve și să comunice soluția, precum și motivarea acesteia, în cel mult 48 de ore, conform art.95 din același cod.

419. În ceea ce privește *restricționarea motivată a consultării dosarului, prevăzută de art.94 alin.(4) din Codul de procedură penală*, dacă prin aceasta s-ar putea aduce atingere bunei desfășurări a urmăririi penale, legea în vigoare prevede posibilitatea restricționării nelimitate în timp, în cazul urmăririi penale până la punerea în mișcare a acțiunii penale, și restricționarea pentru un termen de cel mult 10 zile, în cazul urmăririi penale după punerea în mișcare a acțiunii penale. *Noua reglementare instituie un termen de restricționare de 20 de zile, aplicabil pe toată durata urmăririi penale. Opțiunea legiuitorului pentru această soluție legislativă*

intră în sfera sa de apreciere și nu contravine niciunei norme și niciunui principiu constituțional.

420. În fine, în ceea ce privește *modificările operate asupra art.94 alin.(7) din Codul de procedură penală*, așa cum s-a arătat la paragraful 301 din prezenta decizie, *termenul de cel puțin 4 ore necesar pregătirii apărării în vederea judecării cererilor privind măsurile preventive, instituit de norma modificatoare, nu este corelat cu termenul de cel puțin 6 ore stabilit, în același scop, de art.I pct.6 din legea supusă controlului*. Mai mult, *reglementarea în conținutul acestei norme a sancțiunii încălcării dreptului avocatului inculpatului de a lua cunoștință de întreg materialul dosarului de urmărire penală în procedurile desfășurate în fața judecătorului de drepturi și libertăți privind măsurile privative sau restrictive de drepturi, respectiv nulitatea absolută a încheierii de dispunere a măsurii preventive, nu respectă cerințele de claritate și rigoare impuse de o reglementare unitară în această materie*. Imprecizia unei norme, mai ales atunci când se referă la stabilirea unui termen procesual și la exercitarea unui drept procesual, este incompatibilă cu exigențele normelor de procedură penală. Curtea observă că *încălcările care atrag sancțiunea nulității absolute sunt prevăzute în mod limitativ la art.281 alin.(1) din Codul de procedură penală, astfel că dispoziția criticată ar fi trebuit inclusă în cuprinsul acestei norme*.

421. Prin urmare, Curtea constată că *criticile formulate cu privire la art.I pct.48 în ceea ce privește modificările aduse art.94 alin.(1) și alin.(4) din Codul de procedură penală sunt neîntemeiate, în vreme ce criticile care vizează modificarea art.94 alin.(7) sunt fondate, urmând a fi admise, și constatată neconstituționalitatea acestor dispoziții prin raportare la art.1 alin.(5) din Constituție, în componenta referitoare la calitatea normei*.

422. Dispozițiile **art.I pct.49** au următorul conținut: La articolul 97, după alineatul (3) se introduce un nou alineat, alin.(4), cu următorul cuprins: „(4) Pentru a putea servi la pronunțarea unei soluții de trimitere în judecată, de renunțare la

aplicarea pedepsei sau de amânare a aplicării pedepsei, mijloacele de probă prevăzute la alin.(2) lit.f) trebuie să poată fi verificate din punct de vedere al legalității obținerii lor și expertizate, în vederea stabilirii realității ori veridicității acestora.”

423. **Critica** vizează sintagma *„trebuie să poată fi verificate din punct de vedere al legalității obținerii lor și expertizate, în vederea stabilirii realității ori veridicității acestora”*, care, în opinia autorilor obiecției, nu respectă cerințele de claritate și previzibilitate ale legii și permite concluzia că numai mijloacele de probă de la lit.f) trebuie să poată fi expertizate și verificate.

424. Noutatea modificării constă în faptul că mijloacele de probă prevăzute la art.97 alin.(2) lit.f) din Codul de procedură penală, respectiv *„orice alt mijloc de probă care nu este interzis prin lege”*, trebuie să poată fi verificate din punctul de vedere al legalității obținerii lor și expertizate.

425. Curtea constată că ***cerința ca mijloacele de probă să poată fi verificate din punctul de vedere al legalității obținerii lor este una elementară, fiind asigurată prin alte prevederi ale Codului de procedură penală, și, în mod evident, privește toate mijloacele de probă prevăzute de lege, expres enumerate la art.97 alin.(2) din cod.*** Or, norma completatoare este deficitară, textului de lege criticat lipsindu-i logica, întrucât prevede această exigență doar pentru mijloacele de probă prevăzute de art.97 alin.(2) lit.f), excluzând toate celelalte mijloace de probă prevăzute expres la art.97 alin.(2) lit.a)-e).

426. În al doilea rând, ***prevederea din text potrivit căreia mijloacele de probă prevăzute la alin.(2) lit.f) trebuie să poată fi expertizate este, de asemenea, superfluă***, întrucât expertiza este un procedeu probatoriu, reglementat în cuprinsul art.172-191 din cod, realizat în condițiile în care pentru constatarea, clarificarea sau evaluarea unor fapte ori împrejurări ce prezintă importanță pentru aflarea adevărului într-o cauză este necesară și opinia unui expert. Prin urmare, aceste din urmă

dispoziții au aplicabilitate generală, iar *expertiza poate privi orice mijloc de probă, nu numai cele prevăzute la art.97 alin.(2) lit.f) din cod.*

427. Din analiza efectuată, rezultă că nu este necesară instituirea unei prevederi exprese în cuprinsul art.97 alin.(4) în sensul dorit de legiuitor, întrucât *această prevedere creează atât paralelisme legislative, cât și confuzii și dificultăți de interpretare și aplicare a normei*, astfel că se impune declararea neconstituționalității textului prin raportare la art.1 alin.(5) din Constituție.

428. Pentru aceste considerente, Curtea reține că **dispozițiile art.I pct.49, referitoare la art.97 alin.(4) din Codul de procedură penală, sunt neconstituționale, contravenind art.1 alin.(5) din Constituție, în componenta sa privind calitatea normei.**

429. Dispozițiile **art.I pct.51** au următorul conținut: La articolul 102, alineatele (2), (3) și (5) se modifică și vor avea următorul cuprins: „(2) *Probele obținute în mod nelegal nu pot fi folosite în procesul penal, fiind lovite de nulitate absolută.*

(3) *Nulitatea actului prin care s-a dispus sau autorizat administrarea unei probe ori prin care aceasta a fost administrată determină excluderea probei și a mijloacelor de probă. [...]*

(5) *Probele și mijloacele de probă excluse se păstrează sigilate la sediul parchetului, în ce privește cauzele aflate în faza de urmărire penală, respectiv al instanței, în ce privește cauzele aflate în curs de judecată.”*

430. În prezent, norma are următorul conținut: „(2) *Probele obținute în mod nelegal nu pot fi folosite în procesul penal.*

(3) *Nulitatea actului prin care s-a dispus sau autorizat administrarea unei probe ori prin care aceasta a fost administrată determină excluderea probei.”*

431. Dispozițiile art.102 alin.(5) sunt, în prezent, abrogate.

432. **Critica** vizează sintagma „*probele [...] fiind lovite de nulitate absolută*” din conținutul art.102 alin.(2), susținându-se, pe de o parte, că,

reprezentând un element de fapt, proba nu este susceptibilă de a fi lovită de nulitate, astfel că sintagma folosită de legiuitor este improprie și contrară principiului securității juridice, iar, pe de altă parte, introduce un paralelism legislativ, având în vedere că încălcările care atrag sancțiunea nulității absolute sunt prevăzute în mod limitativ la art.281 alin.(1) din Codul de procedură penală.

433. Potrivit art.97 alin.(1) din Codul de procedură penală, prin *probă* se înțelege orice element de fapt care servește la constatarea existenței sau inexistenței unei infracțiuni, la identificarea persoanei care a săvârșit-o și la cunoașterea împrejurărilor necesare pentru justa soluționare a cauzei și care contribuie la aflarea adevărului în procesul penal.

434. Examinând excepția de neconstituționalitate cu privire la dispozițiile art.102 alin.(2) din Codul de procedură penală, prin *Decizia nr.383 din 27 mai 2015*, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.535 din 17 iulie 2015, Curtea a constatat că „legea procesual penală delimitează conceptual cele trei noțiuni: probă, mijloc de probă și procedeu probatoriu. Cu toate că, deseori, în limbajul juridic curent noțiunea de probă, în sens larg, include atât proba propriu-zisă, cât și mijlocul de probă, sub aspect tehnic procesual, cele două noțiuni au conținuturi și sensuri distincte. Astfel, probele sunt elemente de fapt, în timp ce mijlocele de probă sunt modalități legale folosite pentru dovedirea elementelor de fapt. De asemenea, trebuie subliniată diferența între mijloacele de probă și procedeele probatorii, noțiuni aflate într-o relație etiologică” (par.20). De asemenea, Curtea a constatat că „o probă nu poate fi obținută nelegal decât dacă mijlocul de probă și/sau procedeu probatoriu prin care este obținută este nelegal, aceasta presupunând nelegalitatea dispunerii, autorizării sau administrării probei. Or, nelegalitatea acestora este sancționată de prevederile art.102 alin.(3) din Codul de procedură penală, prin aplicarea regimului nulității absolute sau relative. Aceasta deoarece **nulitățile**, așa cum sunt ele reglementate la art.280-282 din Codul de procedură penală, **privesc doar actele procedurale și procesuale, adică mijloacele de probă și procedeele probatorii, și**

nicidecum probele în sine, care nu sunt decât elemente de fapt. Prin urmare, este firească aplicarea regimului nulităților, conform art.102 alin.(3) din Codul de procedură penală, doar actelor prin care s-a dispus sau s-a autorizat proba sau actelor prin care s-a administrat aceasta. Doar aceste acte pot fi lovite de nulitate absolută sau relativă, aceasta din urmă presupunând o încălcare a drepturilor unui participant la procesul penal, ce nu poate fi înlăturată altfel decât prin excluderea probei astfel obținute din procesul penal” (par.21).

435. Având în vedere aceste considerente, completarea textului de lege al art.102 alin.(2) cu sintagma „*probele [...] fiind lovite de nulitate absolută*” vine în contradicție nu numai cu norma imediat ulterioară cuprinsă în art.102 alin.(3), care, în mod corect, face vorbire despre nulitatea actului prin care s-a dispus sau autorizat administrarea unei probe ori prin care aceasta a fost administrată, ci și cu decizia Curții Constituționale, care a făcut distincție între probă, mijloc de probă și procedeu probatoriu, respectiv între elementele de fapt, adică probe, și actele procedurale și procesuale, adică mijloacele de probă și procedeele probatorii, doar acestea din urmă fiind susceptibile de a fi sancționate cu nulitatea. Cu alte cuvinte, legiuitorul nu ține cont de necesitatea interpretării coroborate a alin.(2) și alin.(3) din art.102, aspect care se impune în mod imperativ raportat la jurisprudența invocată.

436. *Mai mult, întrucât majoritatea actelor procesuale sau procedurale din procesul penal sunt realizate în vederea administrării probelor, prin modificarea operată se ajunge la sancționarea cu nulitatea absolută a încălcării oricărei dispoziții procesuale penale în materia probațiunii, în contradicție cu prevederile art.281 și art.282 din Codul de procedură penală, care face distincție între nulitatea absolută și cea relativă.* Or, așa cum a reținut Curtea în *Decizia nr.809 din 7 decembrie 2017*, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.178 din 26 februarie 2017, „libertatea probelor, astfel cum este reglementată prin art.97 alin.(2) din Codul de procedură penală, nu este absolută, ci subordonată principiului legalității, legea procesuală penală reglementând o sancțiune specifică

materiei probelor, și anume cea a excluderii probelor obținute în mod nelegal, care operează nu doar pentru probele obținute prin încălcarea legii, ci și pentru cele obținute prin încălcarea principiului loialității administrării probelor”. Administrarea probelor cu încălcarea principiului loialității, reglementat la art.101 din Codul de procedură penală, principiu circumscris principiului legalității, duce la constatarea nulității absolute a acestora, la fel cum administrarea probelor cu încălcarea dispozițiilor art.102 alin.(1) atrage aceeași sancțiune. În celelalte situații sunt incidente dispozițiile privind nulitatea absolută sau relativă, după caz. Principiul loialității administrării probelor se subsumează principiului legalității, însă principiul legalității nu se rezumă la primul, având o sferă de incidență mai largă.

437. Pentru aceste argumente, Curtea apreciază că **art.I pct.51, referitor la dispozițiile art.102 alin.(2) din Codul de procedură penală, este neconstituțional, deoarece încalcă prevederile art.1 alin.(5) din Constituție, în componenta referitoare la calitatea normei.**

438. Dispozițiile **art.I pct.52** au următorul conținut: La articolul 103, alineatele (2) și (3) se modifică și vor avea următorul cuprins: „(2) *În luarea deciziei asupra existenței infracțiunii și a vinovăției inculpatului instanța hotărăște motivat, cu trimitere la toate probele evaluate. Condamnarea se dispune doar atunci când instanța are convingerea că acuzația a fost dovedită dincolo de orice îndoială.*

(3) *Hotărârea de condamnare, de aplicare a unei măsuri educative de renunțare la aplicarea pedepsei sau de amânare a aplicării pedepsei nu se poate întemeia în măsură determinantă pe declarațiile investigatorului, ale colaboratorilor ori ale martorilor protejați. De asemenea, aceasta nu se poate întemeia pe declarațiile inculpaților din acea cauză, ale martorilor care beneficiază de exonerare de răspundere pentru faptele denunțate sau pe declarațiile celor care beneficiază de dispoziții legale de favoare pentru declarațiile date în fața organelor judiciare, dacă aceste probe nu se coroborează și cu altele, administrate legal în cauză. Hotărârea de condamnare, de aplicare a unei măsuri educative, de renunțare*

la aplicarea pedepsei sau de amânare a aplicării pedepsei nu se poate întemeia în nicio măsură pe refuzul de a da declarații al inculpatului.”

439. În prezent, norma are următorul conținut: „(2) *În luarea deciziei asupra existenței infracțiunii și a vinovăției inculpatului instanța hotărăște motivat, cu trimitere la toate probele evaluate. Condamnarea se dispune doar atunci când instanța are convingerea că acuzația a fost dovedită dincolo de orice îndoială rezonabilă.*

(3) Hotărârea de condamnare, de renunțare la aplicarea pedepsei sau de amânare a aplicării pedepsei nu se poate întemeia în măsură determinantă pe declarațiile investigatorului, ale colaboratorilor ori ale martorilor protejați.”

440. **Critica** vizează faptul că prin adoptarea criteriului absolut „dincolo de orice îndoială” se extinde standardul de evaluare a probelor administrate dincolo de orice „îndoială rațională” [art.103 alin.(2)].

441. Formularea cu o suficientă precizie a actului normativ permite persoanelor interesate să prevadă într-o măsură rezonabilă, în circumstanțele speței, consecințele care pot rezulta dintr-un act determinat. Desigur, este dificil să se adopte legi redactate cu o precizie absolută, dar și cu o anume suplețe, însă caracterul mult prea general și, uneori, chiar eliptic nu trebuie să afecteze previzibilitatea legii (a se vedea, în acest sens, Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului din 25 noiembrie 1996, pronunțată în *Cauza Wingrove împotriva Regatului Unit*, par.40, Hotărârea din 4 mai 2000, pronunțată în *Cauza Rotaru împotriva României*, par.55, sau Hotărârea din 9 noiembrie 2006, pronunțată în *Cauza Leempoel & S.A. ED. Cine Revue împotriva Belgiei*, par.59). În același sens, prin Decizia nr.588 din 21 septembrie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.835 din 20 octombrie 2017, par.24, Curtea Constituțională a statuat, referitor la critica privind lipsa de previzibilitate a textului de lege criticat, că, „potrivit jurisprudenței sale referitoare la art.1 alin.(5) din Constituție, una dintre cerințele principiului respectării legilor vizează calitatea actelor normative (Decizia nr.1 din 10 ianuarie

2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.123 din 19 februarie 2014, paragraful 225). În acest sens, Curtea a constatat că, de principiu, orice act normativ trebuie să îndeplinească anumite condiții calitative, printre acestea numărându-se previzibilitatea, ceea ce presupune că acesta trebuie să fie suficient de clar și precis pentru a putea fi aplicat; astfel, formularea cu o precizie suficientă a actului normativ permite persoanelor interesate - care pot apela, la nevoie, la sfatul unui specialist - să prevadă într-o măsură rezonabilă, în circumstanțele speței, consecințele care pot rezulta dintr-un act determinat. Desigur, poate să fie dificil să se redacteze legi de o precizie totală și o anumită suplețe poate chiar să se dovedească de dorit, suplețe care nu afectează însă previzibilitatea legii (a se vedea, în acest sens, Decizia Curții Constituționale nr.903 din 6 iulie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.584 din 17 august 2010, Decizia Curții Constituționale nr.743 din 2 iunie 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.579 din 16 august 2011, Decizia nr.1 din 11 ianuarie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.53 din 23 ianuarie 2012, sau Decizia nr.447 din 29 octombrie 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.674 din 1 noiembrie 2013).”

442. Analizând dispozițiile art.103 alin.(2) din Codul de procedură penală, astfel cum au fost modificate, Curtea observă că acestea conțin un nou standard de probațiune necesar condamnării. Astfel, ***dacă în prezent, condamnarea se dispune doar atunci când instanța are convingerea că acuzația a fost dovedită dincolo de orice îndoială rezonabilă, noua reglementare prevede dispunerea condamnării doar atunci când instanța are convingerea că acuzația a fost dovedită dincolo de orice îndoială.*** Cu alte cuvinte, condamnarea poate fi dispusă numai dacă nu există nicio îndoială, de nicio natură, așadar judecătorul este convins în mod absolut că acuzația a fost dovedită.

443. Cât privește *conceptul de îndoială rezonabilă*, prin Decizia nr.778 din 17 noiembrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.111 din

12 februarie 2016, par.42, Curtea a constatat că acesta este de sorginte jurisprudențial-europeană, înțelesul fiind regăsit, de exemplu, în Hotărârea din 11 iulie 2006, pronunțată în *Cauza Boicenco împotriva Republicii Moldova* (paragraful 104), potrivit căreia standardul de probă „*dincolo de un dubiu rezonabil*” permite deducerea sa și din coexistența unor concluzii suficient de întemeiate, clare și concordante sau a unor prezumții de fapt similare și incontestabile. Mai mult, prin Decizia nr.47 din 16 februarie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.323 din 27 aprilie 2016 (par.15-19), Curtea a reținut că „*standardul probei dincolo de orice îndoială rezonabilă își are originea în modul de reglementare a sistemului probator, referitor la care doctrina identifică două orientări majore: cea a capacității probelor de a convinge, respectiv de a conduce la formarea convingerii intime a judecătorului aflat în situația de a soluționa o cauză penală, orientare specifică sistemului de drept continental, și cea a capacității probelor de a demonstra vinovăția, dincolo de orice îndoială rezonabilă, specifică sistemului de drept anglo-saxon și jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului.*”

16. *Din analiza sistematică a întregului Cod de procedură penală rezultă înlocuirea de către legiuitor în cuprinsul noii reglementări a orientării specifice dreptului continental, bazată pe formarea convingerii intime a judecătorului, care a existat în Codul de procedură penală din 1968, cu cea de-a doua orientare, preluată în legislația românească din jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului.*

17. *Acest aspect a fost reținut și în expunerea de motive a Codului de procedură penală, care subliniază că «proiectul noului Cod de procedură penală își păstrează caracterul predominant continental european, dar, ca noutate, introduce multe elemente de tip adversarial, adaptate corespunzător la propriul nostru sistem legislativ». Așadar, judecătorul trebuie convins «dincolo de orice dubiu rezonabil» de către procuror sau de către părți, el neavând sarcina de a administra probe*

pentru aflarea adevărului, așa cum se întâmpla sub imperiul vechiului cod, decât în mod subsidiar pentru formarea convingerii sale, astfel cum rezultă din prevederile art.100 alin.(2) din Codul de procedură penală.

18. Preluarea în sistemul continental a standardului probei dincolo de orice îndoială rezonabilă, specific sistemelor adversariale, este rezultatul tendinței de obiectivizare a standardului convingerii intime a judecătorului care, în esența sa, presupune un grad apreciabil de subiectivitate. Acest standard poate fi pe deplin înțeles doar prin raportare la standardul in dubio pro reo, care, la rândul său, constituie o garanție a prezumției de nevinovăție și reflectă modul în care principiul aflării adevărului, consacrat la art.5 din Codul de procedură penală, este aplicat în materia probațiunii. El se referă la aceea că, în măsura în care dovezile administrate pentru susținerea vinovăției celui acuzat conțin o informație îndoielnică tocmai cu privire la vinovăția făptuitorului, în legătură cu fapta imputată, instanțele judecătorești nu își pot forma o convingere care să se constituie într-o certitudine și, de aceea, ele trebuie să concluzioneze în sensul nevinovăției acuzatului și să îl achite.

19. Această modificare de viziune a fost pusă de legiuitor în acord cu modificarea textului privind sarcina probei, care prevede că aceasta aparține, în special, procurorului, iar, în acțiunea civilă, părții civile sau, după caz, procurorului, care exercită acțiunea civilă, în cazul în care persoana vătămată este lipsită de capacitate de exercițiu sau are capacitate de exercițiu restrânsă, potrivit art.99 alin.(1) din Codul de procedură penală.”

444. Curtea a concluzionat că standardul probei dincolo de orice îndoială rezonabilă constituie „o garanție procesuală a aflării adevărului și, implicit, a dreptului la un proces echitabil. De asemenea, acest standard asigură respectarea prezumției de nevinovăție până la momentul asumării de către judecător a convingerii cu privire la vinovăția inculpatului, dincolo de orice îndoială

rezonabilă, asumare concretizată prin pronunțarea hotărârii judecătorești de condamnare” (par.20).

445. Săvârșirea unei anumite fapte de o anumită persoană este dovedită „*dincolo de orice dubiu rezonabil*” atunci când, din întreg materialul probator, nu rezultă nicio altă concluzie rațională, logică, decât că persoana respectivă a săvârșit acea faptă. Cu alte cuvinte, o soluție de condamnare va fi dispusă doar atunci când din mintea judecătorului este înlăturată orice îndoială rațională cu privire la nevinovăția celui acuzat. Adoptarea criteriului „*dincolo de orice îndoială*” va face, din punct de vedere juridic, aproape imposibilă orice soluție prin care să se constate că fapta există, constituie infracțiune și a fost săvârșită de inculpat. ***Prin extinderea standardului de probațiune la „orice îndoială”, rezultă că probele administrate trebuie să înlăture, pe lângă îndoiala rațională, și orice îndoială nerațională, singurul tip de îndoială care nu este acoperit de actualul standard.*** Or, *această interpretare vine în contradicție cu cele statuate prin Decizia nr.778 din 17 noiembrie 2015*, precitată, par.31-33, în care Curtea a definit convingerea magistratului ca fiind acea stare a unei persoane răspunzătoare de aplicarea legii, bazată pe buna-credință, care este împăcată cu propria conștiință morală care a îndrumat-o în aflarea adevărului prin utilizarea tuturor mijloacelor legale, respectiv a probelor. Convingerea ce stă la baza hotărârilor pe care un judecător le pronunță are drept fundament o conștiință juridică ce se formează numai după epuizarea duelului judiciar. De aceea, în măsura în care judecătorul nu poate ajunge la o concluzie fermă, legiuitorul a consacrat instituția reluării cercetării judecătorești sau a dezbaterilor, prevăzută de art.395 din Codul de procedură penală. Pentru a ajunge însă la o anumită convingere, judecătorul va face o analiză logică, științifică și riguroasă a faptelor relevate, cu respectarea principiilor legale referitoare la loialitatea administrării probelor și a aprecierii lor ca un tot unitar. Așa fiind, câtă vreme convingerea magistratului respectă principiul constituțional al independenței judecătorului care se supune numai legii, atunci ea nu poate fi privită ca un

impediment în înfăptuirea actului de justiție, ci, dimpotrivă, ca o garanție a lui. Că aceasta a fost viziunea legiuitorului stă dovadă însuși dreptul judecătorului dintr-un complet de judecată de a formula, potrivit propriei convingeri, o opinie separată - a se vedea, în acest sens, prevederile art.394 alin.(2)-(4) din Codul de procedură penală. Chiar dacă judecătorul, asemeni multor altor profesioniști, poate dezvolta în cadrul activității sale anumite deprinderi, acest fapt nu echivalează cu libertatea sa de a da dezlegare unei pricini bazându-se numai pe ceea ce ar putea crede, deoarece „cunoașterea” evenimentului supus judecării presupune existența unui echilibru între acuzare și apărare, astfel încât acuzația să fie dovedită dincolo de orice îndoială rezonabilă - a se vedea art.103 alin.(2) din Codul de procedură penală. *Curtea a constatat că tocmai dispozițiile legale contestate referitoare la dispunerea condamnării doar atunci când acuzația a fost dovedită dincolo de orice îndoială rezonabilă conferă procedurii caracterul echitabil*, deoarece, pe lângă faptul că, potrivit art.4 alin.(2) din Codul de procedură penală, orice îndoială în formarea convingerii organelor judiciare se interpretează în favoarea suspectului/inculpatului, principiul liberei aprecieri a probelor nu este absolut, fiind mărginit de existența unor mijloace compensatorii care să asigure existența unui echilibru suficient între acuzare și apărare (par.38).

446. Având în vedere aceste considerente, apare necesară justificarea opțiunii legiuitorului de a reveni asupra soluției legislative, impuse prin adoptarea Codului de procedură penală în anul 2014. Potrivit Expunerii de motive a legii criticate, în mod surprinzător, acesta își motivează intervenția tocmai pe argumentele care au stat la baza adoptării reglementării în prezent, în vigoare. Astfel, se arată că dispunerea condamnării unei persoane în condițiile unei îndoieli rezonabile „reprezintă un aspect de încălcare a prezumției de nevinovăție și a Convenției europene care statuează că nicio persoană nu poate fi condamnată dacă nu există o certitudine cu privire la vinovăția acesteia, iar orice dubiu trebuie să profite inculpatului”. Inițiatorii propunerii legislative susțin că sintagme precum *îndoială*

rezonabilă, suspiciune rezonabilă „nu fac altceva decât să ridice la nivel de lege arbitrariul și să lipsească de previzibilitate norma în raport cu potențiale comportamente pe care cetățenii le-ar putea adopta la un moment dat. Ceea ce reprezintă *îndoială rezonabilă* pentru un judecător poate să reprezinte pentru judecata altuia o situație de certitudine cu privire la existența unei infracțiuni și a vinovăției unui făptuitor. În plus, în actuala reglementare nu se indică criteriile concrete care definesc că o *îndoială* este sau nu rezonabilă și care este limita acestei rezonabilități”.

447. Ținând seama, pe de o parte, de jurisprudența instanței constituționale, în acord cu cea a Curții Europene a Drepturilor Omului, și, pe de altă parte, de consecințele juridice ale modificării adoptate de legiuitor, Curtea apreciază că sintagma „*dincolo de orice îndoială rezonabilă*” are un înțeles suficient de clar și precis, constituind o garanție procesuală a aflării adevărului și, implicit, a dreptului la un proces echitabil, astfel că *înlocuirea sa cu sintagma „dincolo de orice îndoială” nu numai că nu este justificată de legiuitor, dar are ca efect blocarea actului de justiție, întrucât probele administrate trebuie să înlăture din convingerea judecătorului, pe lângă îndoiala rațională, și orice îndoială nerațională, situație care excedează logicii juridice.* Așa fiind, Curtea constată că *art.1 pct.52, referitor la art.103 alin.(2) din Codul de procedură penală, încalcă prevederile constituționale ale art.21 alin.(3), care consacră dreptul părților la un proces echitabil, și ale art.124 referitoare la înfăptuirea justiției.*

448. În ceea ce privește **critica** îndreptată împotriva dispozițiilor art.103 alin.(3) din Codul de procedură penală, astfel cum au fost modificate, aceasta vizează sintagma „*în măsură determinantă*”, apreciată că nu îndeplinește cerințele privind claritatea și previzibilitatea legii, reprezentând totodată o încălcare a art.1 alin.(4) din Legea fundamentală, legiuitorul fiind cel care stabilește și impune judecătorului proporția pe care declarațiile investigatorului, ale colaboratorilor ori

ale martorilor protejați trebuie să o aibă în pronunțarea hotărârii, eliminând marja de apreciere subiectivă a judecătorului, inerentă oricărui proces de deliberare.

449. Prin *Decizia nr.778 din 17 noiembrie 2015*, precitată, Curtea a reținut că, potrivit art.4 alin.(2) din Codul de procedură penală, orice îndoială în formarea convingerii organelor judiciare se interpretează în favoarea suspectului/inculpatului, principiul liberei aprecieri a probelor nu este absolut, fiind mărginit de existența unor mijloace compensatorii care să asigure existența unui echilibru suficient între acuzare și apărare. Prin Hotărârea din 15 decembrie 2011, pronunțată în *Cauza Al-Khawaja și Tahery împotriva Regatului Unit* (par.131, 134 și 147), Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat că, în cazul în care mărturia neverificată depusă de un martor se coroborează cu alte mijloace de probă, aprecierea caracterului său determinant depinde de forța probatorie a celorlalte mijloace de probă. În fapt, termenul „determinant(ă)” trebuie interpretat într-un sens restrâns, ca desemnând o probă de asemenea relevanță sau importanță încât este în măsură să determine soluția cauzei. Așa fiind, s-a concluzionat că, atunci când o declarație relatată reprezintă proba exclusivă sau determinantă împotriva acuzatului, admiterea sa ca mijloc de probă nu implică automat încălcarea art.6 paragraful 1 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. În același timp, atunci când o condamnare se bazează exclusiv sau în mod determinant pe mărturiile martorilor care nu se înfățișează în instanță, Curtea trebuie să supună procedura celei mai riguroase examinări. Din cauza riscurilor inerente admiterii probelor de acest tip, instanța europeană a stabilit că în fiecare dintre cauze trebuie să existe suficiente elemente de contrabalansare care să ofere posibilitatea ca o condamnare să se bazeze pe o astfel de probă numai dacă aceasta este suficient de fiabilă ținând seama de importanța ei în cauză”.

450. Unele limitări ale principiului liberei aprecieri a probelor au fost instituite chiar prin *jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului*. Aceasta a statuat că, în principiu, instanțele nu pot dispune condamnarea întemeindu-se în

mod exclusiv pe declarațiile persoanelor audiate doar în cursul urmăririi penale, cărora inculpatul nu a putut să le adreseze întrebări în mod direct sau prin intermediul avocatului său. De la această regulă există și excepții, de pildă, în cazul în care astfel de persoane sunt victime minore ale unor infracțiuni, caz în care este necesar ca audierea lor în fața organelor de urmărire penală să fie înregistrată video, astfel încât inculpatul și apărătorul său să aibă posibilitatea de a observa reacțiile lor și de a consulta realitatea transcrierii (a se vedea Hotărârea din 2 iulie 2002, pronunțată în Cauza S.N. împotriva Suediei). De asemenea, Curtea Europeană a limitat principiul liberei aprecieri a probelor în cazul audierii martorilor anonimi, respectiv a persoanelor cărora le este protejată identitatea sau a investigatorilor sub acoperire și a colaboratorilor acestora, statuând că probele obținute de la martori în condițiile în care drepturile apărării nu au putut fi asigurate la un nivel normal cerut de Convenția europeană trebuie analizate cu extremă atenție, iar condamnarea unui acuzat nu trebuie să se bazeze în exclusivitate sau într-o măsură determinantă pe mărturia anonimă (a se vedea Hotărârea din 28 februarie 2006, pronunțată în Cauza Krasniki împotriva Republicii Cehe, sau Hotărârea din 20 septembrie 1993, pronunțată în Cauza Saidi împotriva Franței).

451. Având în vedere aceste argumente, Curtea constată că legiuitorul a transpus în norma procesual penală interdicția judecătorului ca, în pronunțarea hotărârii de condamnare, de aplicare a unei măsuri educative de renunțare la aplicarea pedepsei sau de amânare a aplicării pedepsei, să se întemeieze în măsură determinantă pe declarațiile investigatorului, ale colaboratorilor ori ale martorilor protejați, acesta trebuind să coroboreze aceste declarații cu celelalte probe administrate în dosar, dând prevalență principiului consacrat de art.103 din Codul de procedură penală, potrivit căruia probele nu au o valoare dinainte stabilită prin lege și sunt supuse liberei aprecieri a organelor judiciare în urma evaluării tuturor probelor administrate în cauză, în luarea deciziei asupra existenței infracțiunii și a vinovăției inculpatului instanța hotărând motivat, cu trimitere la toate probele

evaluate. Pentru aceste motive, Curtea consideră că **art.I pct.52, referitor la art.103 alin.(3) din Codul de procedură penală, este constituțional în raport cu criticile formulate.**

452. Dispozițiile **art.I pct.53** au următorul conținut: La articolul 103, după alineatul (3) se introduc două noi alineate, alin.(4) și alin.(5), cu următorul cuprins: „(4) *Condamnarea, renunțarea la aplicarea pedepsei sau amânarea aplicării pedepsei nu pot fi dispuse pentru alte fapte decât cele pentru care s-a dispus trimiterea în judecată. Nu se poate dispune extinderea procesului penal în faza de judecată pentru alte fapte sau circumstanțe decât cele pentru care s-a dispus trimiterea în judecată. Schimbarea încadrării juridice poate fi dispusă numai în cazul în care situația de fapt poate primi o altă încadrare juridică decât cea reținută în actul de trimitere în judecată.*

(5) *Hotărârea de condamnare, de renunțare la aplicarea pedepsei sau de amânare a aplicării pedepsei trebuie să cuprindă descrierea elementelor constitutive ale infracțiunii pentru care s-a dispus soluția, probele pe care se întemeiază fiecare element constitutiv, inclusiv latura subiectivă precum și motivele pentru care probele și argumentele în apărare au fost înlăturate.”*

453. **Critica** vizează dispozițiile art.103 alin.(4), și anume sintagma „nu se poate dispune extinderea procesului penal în faza de judecată pentru alte [...] circumstanțe”, apreciată de autorii sesizării ca neclară, fiind dificil de stabilit care a fost voința legiuitorului la redactarea normei.

454. Analizând conținutul normativ al art.103 din Codul de procedură penală, Curtea reține că denumirea articolului este *Aprecierea probelor*, dispozițiile alin.(1)-(3) dispunând cu privire la modul în care organele judiciare și instanța evaluează probele administrate în cauză. **Dispozițiile nou-introduse reglementează aspecte care aparțin unor instituții juridice diferite:** extinderea procesului penal pentru alte fapte sau circumstanțe decât cele pentru care s-a dispus trimiterea în judecată [alin.(4) primele două teze], schimbarea încadrării juridice [alin.(4) teza a

treia], respectiv elementele de conținut ale hotărârii de condamnare, de renunțare la aplicarea pedepsei sau de amânare a aplicării pedepsei [alin.(5)]. Or, *o asemenea modalitate de reglementare nu respectă exigențele impuse de normele de tehnică legislativă cu privire la sistematizarea actului normativ, unicitatea reglementării unei materii și evitarea paralelismelor.*

455. Potrivit art.311 din Codul de procedură penală, cu titlul ***Extinderea urmăririi penale sau schimbarea încadrării juridice***, „(1) În cazul în care, după începerea urmăririi penale, organul de urmărire penală constată fapte noi, date cu privire la participarea unor alte persoane sau împrejurări care pot duce la schimbarea încadrării juridice a faptei, dispune extinderea urmăririi penale ori schimbarea încadrării juridice”. De asemenea, potrivit art.311 alin.(5), „Procurorul sesizat de organul de cercetare în urma extinderii urmăririi penale sau din oficiu cu privire la ipotezele prevăzute la alin.(1) poate dispune extinderea acțiunii penale cu privire la aspectele noi”. Întrucât dispozițiile art.311 sunt aplicabile după declanșarea urmăririi penale, descoperirea de fapte noi poate conduce la extinderea urmăririi penale *in rem* (descoperirea de fapte noi), iar descoperirea implicării de persoane noi în comiterea acelorași fapte ce fac deja obiectul urmăririi penale poate conduce la extinderea urmăririi penale *in personam*, prin transformarea în suspecti sau inculpați și a altor persoane.

456. În viziunea actualului Cod, numai în etapa procesuală a urmăririi penale se poate dispune extinderea cercetării cu privire la fapte sau persoane noi. Norma procesuală a înlăturat soluțiile legislative prevăzute de Codul de procedură penală din 1968, care, în art.335-337, prevedeau extinderea acțiunii penale pentru alte acte materiale în cursul judecății și extinderea procesului penal pentru alte fapte sau cu privire la alte persoane în cursul judecății. Această nouă viziune a operat o distincție clară între funcțiile judiciare și a adus modificări substanțiale de concepție în domeniul sarcinii probei și aprecierii probelor, operându-se o deplasare evidentă a concepției noului cod spre sistemul adversial în ceea ce privește aceste aspecte.

Prin urmare, *prevederea conform căreia nu se poate dispune extinderea procesului penal în faza de judecată pentru alte fapte sau circumstanțe decât cele pentru care s-a dispus trimiterea în judecată este inutilă.*

457. De asemenea, potrivit art.386 din cod, intitulat ***Schimbarea încadrării juridice***, „*Dacă în cursul judecății se consideră că încadrarea juridică dată faptei prin actul de sesizare urmează a fi schimbată, instanța este obligată să pună în discuție noua încadrare și să atragă atenția inculpatului că are dreptul să ceară lăsarea cauzei mai la urmă sau amânarea judecății, pentru a-și pregăti apărarea*”. Or, în măsura în care instituția juridică deja consacrată în cod produce efecte juridice în sensul că, ori de câte ori, în cursul judecății, instanța consideră că încadrarea juridică dată faptei prin actul de sesizare trebuie să fie schimbată, ea dispune această măsură cu respectarea obligațiilor prevăzute de lege, ***reglementarea tezei a treia a alin.(4) al art.103 apare ca redundantă, impietând asupra acurateții și rigorii normei juridice.***

458. Pentru aceste argumente, Curtea constată că **art.I pct.53, referitor la dispozițiile art.103 alin.(4) din Codul de procedură penală, este neconstituțional, deoarece încalcă prevederile art.1 alin.(5) din Constituție, în componenta referitoare la calitatea normei.**

459. Dispozițiile **art.I pct.55** au următorul conținut: La articolul 110, alineatul (1) se modifică și va avea următorul cuprins: „*Art.110. – (1) Declarațiile suspectului sau inculpatului se consemnează în scris, întocmai și literal. În declarație se consemnează întrebările adresate pe parcursul ascultării și răspunsurile la acestea, menționându-se cine le-a formulat, și se menționează de fiecare dată ora începerii și ora încheierii ascultării. Întrebările respinse se consemnează, după caz, într-un proces-verbal sau în încheierea de ședință, menționându-se cine a formulat întrebarea și motivele respingerii.*”

460. În prezent, norma are următorul conținut: „*(1) Declarațiile suspectului sau inculpatului se consemnează în scris. În declarație se consemnează întrebările*

adresate pe parcursul ascultării, menționându-se cine le-a formulat, și se menționează de fiecare dată ora începerii și ora încheierii ascultării.”

461. **Critica** vizează obligația nou-introdusă privitoare la procedura de consemnare „*întocmai și literal*”, care poate fi efectuată doar prin mijloacele specifice procedurii de stenodactilografare, aspect de natură să blocheze desfășurarea activității în cadrul proceselor penale, cu încălcarea art.21 alin.(3) din Constituție.

462. Curtea reține că, potrivit dispozițiilor art.110 alin.(5) din Codul de procedură penală, în vigoare, *audierea suspectului sau a inculpatului se înregistrează cu mijloace tehnice audio sau audiovideo*, iar atunci când înregistrarea nu este posibilă, acest lucru se consemnează în declarația suspectului sau inculpatului, cu indicarea concretă a motivului pentru care înregistrarea nu a fost posibilă, și, potrivit art.110 alin.(1¹), nou-introdus, înregistrarea declarațiilor suspectului sau inculpatului, la cerere, cu mijloace tehnice audio și punerea lor integrală la dispoziția apărării. Astfel, legiuitorul a instituit posibilitatea ca, în cazul în care, ulterior consemnării declarației, suspectul sau inculpatul apreciază că aceasta nu redă cu fidelitate cele declarate, acesta să poată solicita punerea la dispoziție a înregistrării cu mijloace tehnice audio, în vederea formulării apărării corespunzătoare.

463. Cât privește înregistrarea ședințelor de judecată, prin *Decizia nr.128 din 10 martie 2015*, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.354 din 22 mai 2015, analizând excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.231 alin.(4) teza întâi din Codul de procedură civilă, Curtea a reținut că „dispoziții cu privire la înregistrarea ședinței de judecată se regăsesc în art.13 din Legea nr.304/2004 privind organizarea judiciară, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.827 din 13 septembrie 2005, cu modificările și completările ulterioare, care stipulează că ședințele de judecată se înregistrează prin mijloace tehnice video sau audio ori se consemnează prin stenografare. Înregistrările sau

stenogramele se transcriu de îndată. Grefierul sau specialistul în stenografie consemnează toate afirmațiile, întrebările și susținerile celor prezenți, inclusiv ale președintelui completului de judecată. La cerere, părțile pot primi o copie a transcrierii înregistrărilor, stenogramelor sau notelor grefierului” (par.17). De asemenea, Curtea a reținut că „instanța de judecată înregistrează ședințele de judecată în vederea îndeplinirii unei obligații legale care are ca scop o mai bună administrare a justiției” (par.21); prin urmare, Curtea a constatat că „înregistrarea ședințelor de judecată este obligatorie, vizează toate cauzele, întrucât legiuitorul nu a făcut nicio distincție, și reprezintă o operațiune tehnică ce nu este de natură să aducă atingere prevederilor constituționale invocate și are drept scop îndeplinirea unui act de justiție transparent și realizarea unei bune administrări a justiției ca serviciu public” (par.23).

464. De asemenea, potrivit normelor procesual penale în vigoare, *procurorul și părțile pot cere citirea notelor de ședință și vizarea lor de către președinte, iar după terminarea ședinței de judecată participanții la proces pot primi, la cerere, câte o copie de pe notele grefierului* [art.369 alin.(2) și alin.(3) din Codul de procedură penală]. Și, de asemenea, potrivit art.369 alin.(4) și alin.(5) din Codul de procedură penală - criticat în prezenta cauză - notele grefierului pot fi contestate cel mai târziu la termenul următor, iar *în caz de contestare de către participanții la proces a notelor grefierului acestea vor fi verificate și, eventual, completate ori rectificat pe baza înregistrărilor din ședința de judecată* (în acest sens, a se vedea și Decizia nr.720 din 6 decembrie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.92 din 1 februarie 2017).

465. Analizând textul legal criticat, Curtea observă că acesta prevede obligația consemnării întocmai și literal de către organul judiciar sau de către instanță a declarațiilor suspectului sau inculpatului. Potrivit Dicționarului explicativ al limbii române, „întocmai” are semnificația „exact, la fel, chiar”, iar „literal” are semnificația „care se face, se reproduce cuvânt cu cuvânt, literă cu literă; textual,

exact”. Prin urmare, declarația trebuie consemnată cuvânt cu cuvânt, pentru a reproduce exact ceea ce transmite suspectul sau inculpatul.

466. Or, în condițiile în care dispozițiile procedurale menționate mai sus prezintă suficiente garanții pentru consemnarea corectă a declarațiilor suspectului sau inculpatului, iar art.110 alin.(2) din Codul de procedură penală prevede că, dacă este de acord cu conținutul declarației scrise, suspectul sau inculpatul o semnează, iar dacă are de făcut completări, rectificări ori precizări, acestea sunt indicate în finalul declarației, fiind urmate de semnătura suspectului sau a inculpatului, obligația nou-introdusă apare nu numai ca excesivă și împovărătoare pentru organele judiciare, dar este susceptibilă a crea dificultăți în opera de aplicare, cu consecința tergiversării sau blocării actului de justiție.

467. Prin urmare, Curtea apreciază că prevederile procesual penale în vigoare conțin suficiente garanții pentru respectarea dreptului la apărare a suspectului sau inculpatului, astfel că **dispozițiile art.I pct.55, referitoare la art.110 alin.(1) din Codul de procedură penală, sunt neconstituționale în ceea ce privește sintagma „întocmai și literal”, care este de natură a aduce atingere dreptului părților la un proces echitabil, desfășurat într-un termen rezonabil.**

468. Dispozițiile **art.I pct.56** au următorul conținut: La articolul 110, după alineatul (1) se introduce un nou alineat, alin.(1¹), cu următorul cuprins: „(1¹) *Declarațiile suspectului sau inculpatului vor fi înregistrate, la cerere, cu mijloace tehnice audio și puse integral la dispoziția apărării.*”

469. **Critica** vizează introducerea unui paralelism legislativ, nefiind clară intenția legiuitorului cu privire la obligativitatea sau nu a înregistrării declarațiilor suspectului sau inculpatului.

470. *Soluția legislativă nou-introdusă reia dispozițiile art.110 alin.(5) din cod, în vigoare, care prevăd că audierea suspectului sau a inculpatului se înregistrează cu mijloace tehnice audio sau audiovideo, iar atunci când înregistrarea nu este posibilă, acest lucru se consemnează în declarația suspectului sau*

inculpatului, cu indicarea concretă a motivului pentru care înregistrarea nu a fost posibilă. De asemenea, punerea la dispoziția apărării este deja reglementată de dispozițiile art.94 alin.(6) din Codul de procedură penală, potrivit căruia „În toate cazurile, avocatului nu îi poate fi restricționat dreptul de a consulta declarațiile părții sau ale subiectului procesual principal pe care îl asistă ori îl reprezintă”.

471. Dincolo de paralelismul juridic creat în interiorul aceluiași articol și în cadrul actului normativ, ***noua reglementare creează confuzie cu privire la modul de înregistrare a audierii suspectului sau inculpatului, care, potrivit alin.(1¹), se realizează doar la cererea acestora, în vreme ce, potrivit alin.(5), înregistrarea se realizează întotdeauna, ope legis.*** Curtea reține că reglementarea aceleiași materii simultan, cu caracter imperativ și facultativ, nu este previzibilă, nefiind clar și precis care este scopul reglementării și modul în care este realizat acest scop.

472. Prin urmare, Curtea constată că **dispozițiile art.I pct.56, referitoare la art.110 alin.(1¹) din Codul de procedură penală, încalcă prevederile art.1 alin.(5) din Constituție.**

473. Dispozițiile **art.I pct.57** au următorul conținut: La articolul 110, alineatul (5) se modifică și va avea următorul cuprins: „(5) În cursul urmăririi penale, audierea suspectului sau inculpatului de către procuror se înregistrează cu mijloace tehnice audio sau audiovideo.”

474. În prezent, norma are următorul conținut: „(5) În cursul urmăririi penale, audierea suspectului sau inculpatului se înregistrează cu mijloace tehnice audio sau audiovideo. Atunci când înregistrarea nu este posibilă, acest lucru se consemnează în declarația suspectului sau inculpatului, cu indicarea concretă a motivului pentru care înregistrarea nu a fost posibilă.”

475. Așa cum s-a precizat la paragraful 471 din prezenta decizie, ***prevederea înregistrării audierii suspectului sau inculpatului de către procuror cu mijloace tehnice audio sau audiovideo în două alineate distincte ale aceluiași articol, cu o reglementare diferită,*** viciază norma din perspectiva nerespectării exigențelor de

tehnică legislativă care impun evitarea paralelismelor legislative și din perspectiva clarității normei, respectiv a intenției reale a legiuitorului. ***Abrogarea tezei care reglementează situația imposibilității înregistrării este, de asemenea, susceptibilă a încălca cerințele referitoare la claritatea și previzibilitatea normei, întrucât creează o lacună legislativă nejustificată***, de natură a genera o aplicare neunitară sau chiar abuzivă a legii.

476. Așa fiind, Curtea apreciază că **dispozițiile art.1 pct.57, referitoare la art.110 alin.(5) din Codul de procedură penală, încalcă prevederile art.1 alin.(5) din Constituție.**

477. Dispozițiile **art.1 pct.61** au următorul conținut: La articolul 116, după alineatul (2) se introduc patru noi alineate, alin.(2¹)-(2⁴), cu următorul cuprins: „(2¹) *Martorul poate refuza să depună mărturie cu privire la acele fapte sau împrejurări care ar putea atrage răspunderea sa pentru săvârșirea unei fapte penale.*

(2²) *O persoană audiată în calitate de martor protejat sau amenințat nu poate fi audiată în aceeași cauză, în calitate de martor cu identitate reală decât dacă au încetat temeiurile care au condus la acordarea altei calități.*

(2³) *O persoană nu poate avea mai multe calități de martor fără identitate reală și nici nu poate fi în același timp și martor amenințat și martor protejat în aceeași cauză.*

(2⁴) *Martorul poate fi însoțit de avocat în fața organelor judiciare și se poate consulta cu acesta, inclusiv în condiții de confidențialitate, pe tot parcursul audierii.”*

478. **Critica** vizează dispozițiile art.116 alin.(2¹), respectiv extinderea dreptului la tăcere și cu privire la martori, deși atât jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, cât și Directiva (UE) 2016/343 acordă acest drept exclusiv persoanelor suspectate sau acuzate de săvârșirea de infracțiuni.

479. Potrivit dispozițiilor art.118 din Codul de procedură penală, intitulat ***Dreptul martorului de a nu se acuza***, articol neschimbat prin legea supusă

controlului, „*Declarația de martor dată de o persoană care, în aceeași cauză, anterior declarației a avut sau, ulterior, a dobândit calitatea de suspect ori inculpat nu poate fi folosită împotriva sa. Organele judiciare au obligația să menționeze, cu ocazia consemnării declarației, calitatea procesuală anterioară*”. Prin urmare, Curtea reține că dispozițiile Codului de procedură penală prevăd deja garanții suficiente pentru ca declarațiile date de martor să nu fie folosite împotriva sa, astfel că noua reglementare va avea ca efect îngreunarea semnificativă și nejustificată a obținerii de probe și, pe cale de consecință, a aflării adevărului în cauză. ***Modul de reglementare a normei este mult prea vag, susceptibil de o aplicare discreționară, întrucât, sub pretextul antrenării unei eventuale răspunderi penale în persoana sa, martorul poate refuza să depună mărturie cu privire la orice fapte sau împrejurări pentru care este chemat la audieri.*** Mai mult, dreptul martorului de a refuza să facă declarații este reglementat expres de *art.117 din Codul de procedură penală*, iar acesta privește situații obiective, verificabile. Tocmai de aceea noul motiv introdus de legiuitor nu poate fi acceptat, fiind unul subiectiv și imposibil de verificat. De asemenea, dreptul martorului de a nu se acuza este reglementat de *art.118 din cod*, stabilindu-se situația în care declarația de martor nu poate fi folosită împotriva sa: când, în aceeași cauză, anterior declarației a avut sau, ulterior, a dobândit calitatea de suspect ori inculpat.

480. Prin urmare, ***dispozițiile art.1 pct.61, privind art.116 alin.(2¹) din Codul de procedură penală, contravin atât exigențelor art.1 alin.(3) din Constituție***, care înglobează principiul aflării adevărului, ca valoare supremă a statului de drept, și care impun legiuitorului obligația de a lua măsuri în vederea apărării ordinii și siguranței publice, prin adoptarea instrumentelor legale necesare în scopul reducerii fenomenului infracțional, cu excluderea oricăror reglementări de natură să ducă la încurajarea acestui fenomen, ***cât și prevederilor art.1 alin.(5) din Constituție, în componenta sa referitoare la calitatea normei.***

481. Dispozițiile **art.I pct.64** au următorul conținut: Articolul 125 se modifică și va avea următorul cuprins: „**Martorul amenințat** Art.125. – În cazul în care există probe sau indicii temeinice că viața, integritatea corporală, libertatea, bunurile sau activitatea profesională a martorului ori a unui membru de familie al acestuia ar putea fi puse în pericol ca urmare a datelor pe care le furnizează organelor judiciare sau a declarațiilor sale, organul judiciar competent acordă acestuia statutul de martor amenințat și dispune una ori mai multe dintre măsurile de protecție prevăzute la art.126 sau 127, după caz.”

482. În prezent, norma are următorul conținut: „În cazul în care există o suspiciune rezonabilă că viața, integritatea corporală, libertatea, bunurile sau activitatea profesională a martorului ori a unui membru de familie al acestuia ar putea fi puse în pericol ca urmare a datelor pe care le furnizează organelor judiciare sau a declarațiilor sale, organul judiciar competent acordă acestuia statutul de martor amenințat și dispune una ori mai multe dintre măsurile de protecție prevăzute la art.126 sau 127, după caz.”

483. **Critica** vizează condiționarea acordării statutului de martor amenințat de existența unor „unor probe sau indicii temeinice”, apreciindu-se că se încalcă prevederile constituționale ale art.1 alin.(3) privind statul de drept, în componentele sale referitoare la apărarea ordinii publice și a siguranței publice, prin crearea unei stări de pericol pentru o serie de valori constituționale.

484. Analizând comparativ conținutul normei în vigoare și pe cel al normei modificatoare, rezultă intenția legiuitorului de a diminua sfera de incidență a instituției martorului amenințat, prin înlocuirea sintagmei „există o suspiciune rezonabilă” cu sintagma „există probe sau indicii temeinice”. Astfel, pentru a dobândi această calitate, legiuitorul a apreciat că nu este suficientă existența unei suspiciuni rezonabile că viața, integritatea corporală, libertatea, bunurile sau activitatea profesională a martorului ori a unui membru de familie al acestuia ar putea fi puse în pericol, ci este nevoie de probe sau indicii temeinice cu privire la

pericolul care trebuie anticipat. Curtea reține că adoptarea acestei soluții legislative constituie opțiunea legiuitorului în reglementarea instituției martorului amenințat, opțiune care respectă marja de apreciere în interiorul căreia legiuitorul are libertatea de a dispune, astfel că **dispozițiile art.I pct.64, referitoare la art.125 din Codul de procedură penală, respectă prevederea constituțională invocată.**

485. Dispozițiile **art.I pct.68** au următorul conținut: La articolul 138, alineatul (12) se modifică și va avea următorul cuprins: „(12) Prin livrare supravegheată se înțelege tehnica de supraveghere și cercetare prin care se permit intrarea, circulația sau ieșirea de pe teritoriul țării a unor bunuri în privința cărora există indicii temeinice cu privire la caracterul ilicit al deținerii sau obținerii acestora, sub supravegherea ori cu autorizarea autorităților competente, în scopul investigării unei infracțiuni sau al identificării persoanelor implicate în săvârșirea acesteia.”

486. În prezent, norma are următorul conținut: „(12) Prin livrare supravegheată se înțelege tehnica de supraveghere și cercetare prin care se permit intrarea, circulația sau ieșirea de pe teritoriul țării a unor bunuri în privința cărora există o suspiciune cu privire la caracterul ilicit al deținerii sau obținerii acestora, sub supravegherea ori cu autorizarea autorităților competente, în scopul investigării unei infracțiuni sau al identificării persoanelor implicate în săvârșirea acesteia.”

487. **Critica** vizează modul mecanic în care legiuitorul a înțeles să înlocuiască sintagma „*suspiciune rezonabilă*” cu termenul „*probe*” sau cu sintagma „*indicii temeinice*”, ceea ce conduce, în opinia autorilor sesizării, la situații profund înjuste, de natură a crea un dezechilibru nejustificat între interesele suspectului/inculpatului și cele ale persoanei vătămate și ale societății, în general.

488. Prevederile art.138 conțin dispoziții generale cu privire la metodele speciale de supraveghere, alin.(12) al acestui articol definind livrarea supravegheată. Metodele speciale de supraveghere tehnică, precum și procedura ce trebuie urmată

în cazul folosirii acestora sunt reglementate de dispozițiile art.138-146 din Codul de procedură penală și pot fi dispuse, potrivit art.140 alin.(1) din Codul de procedură penală, în cursul urmăririi penale.

489. În concret, modificarea textului legal criticat rezidă în înlocuirea sintagmei „*există o suspiciune*” cu sintagma „*există indicii temeinice*” referitoare la caracterul ilicit al deținerii sau obținerii unor bunuri cu privire la care se permit intrarea, circulația sau ieșirea de pe teritoriul țării, sub supravegherea ori cu autorizarea autorităților competente, în scopul investigării unei infracțiuni sau al identificării persoanelor implicate în săvârșirea acesteia.

490. În temeiul art.151 din cod, livrarea supravegheată poate fi autorizată, prin ordonanță, de către procurorul care supraveghează sau efectuează urmărirea penală, la solicitarea instituțiilor sau a organelor competente, cu sau fără sustragerea ori substituirea totală sau parțială a bunurilor care fac obiectul livrării [alin.(1)], numai dacă descoperirea sau arestarea persoanelor implicate în transportul ilegal de droguri, arme, obiecte furate, materiale explozive și precursori de explozivi restricționați, nucleare, alte materiale radioactive, sume de bani și alte obiecte care rezultă din activități ilicite ori obiecte utilizate în scopul comiterii de infracțiuni nu ar putea fi făcută în alt mod sau ar presupune dificultăți deosebite ce ar prejudicia ancheta ori un pericol pentru siguranța persoanelor sau a unor bunuri de valoare [alin.(2) lit.a)] sau dacă descoperirea ori dovedirea infracțiunilor săvârșite în legătură cu livrarea de transporturi ilegale sau suspecte ar fi imposibilă ori foarte dificilă în alt mod [alin.(2) lit.b)]. De asemenea, livrarea supravegheată poate fi realizată pe teritoriul țării numai dacă procurorul care supraveghează sau efectuează urmărirea penală se asigură că autoritățile care au, potrivit legii, atribuții în legătură cu verificarea sau cu supravegherea intrării, circulației sau ieșirii de pe teritoriul țării a bunurilor vizate păstrează confidențialitatea activităților desfășurate și garantează supravegherea permanentă a transportului ilegal sau suspect [alin.(2¹)], iar în situația în care livrarea supravegheată presupune activități transfrontaliere, aceasta poate fi

realizată numai dacă procurorul care supraveghează sau efectuează urmărirea penală ia măsuri și se asigură că autoritățile statelor tranzitate sunt de acord cu intrarea pe teritoriul acestora a transportului ilegal sau suspect și cu ieșirea acestuia de pe teritoriul statului, garantează faptul că transportul ilegal sau suspect este supravegheat permanent de către autoritățile competente și faptul că procurorul, organele de poliție sau alte autorități de stat competente sunt înștiințate în ceea ce privește rezultatul urmăririi penale împotriva persoanelor acuzate de infracțiuni care au constituit obiectul metodei speciale de cercetare [alin.(3)].

491. Având în vedere condițiile de autorizare a livrării supravegheate, care presupun, pe de o parte, un grad ridicat de intruziune asupra bunurilor persoanei cercetate (măsura poate fi dispusă cu sau fără sustragerea ori substituirea totală sau parțială a bunurilor care fac obiectul livrării) și, pe de altă parte, cooperarea mai multor autorități competente naționale și străine, Curtea apreciază că *ridicarea standardului de probațiune de la „o suspiciune” la „indicii temeinice” apare ca fiind nu numai justificată, dar și necesară asigurării garanțiilor drepturilor fundamentale ale persoanei cercetate. Modificarea are ca scop înlăturarea situațiilor subiective, care pot genera abuzuri în adoptarea acestei măsuri de tehnică de supraveghere și cercetare. Prin urmare, Curtea constată că **dispozițiile art.I pct.68, referitoare la art.138 alin.(12) din Codul de procedură penală, sunt constituționale, în raport cu criticile formulate.***

492. Dispozițiile **art.I pct.69** au următorul conținut: La articolul 139 alineatul (1), litera a) se modifică și va avea următorul cuprins: „a) există indicii temeinice cu privire la pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni dintre cele prevăzute la alin.(2)”

493. În prezent, norma are următorul conținut: „(1) Supravegherea tehnică se dispune de judecătorul de drepturi și libertăți atunci când sunt îndeplinite cumulativ următoarele condiții: a) există o suspiciune rezonabilă cu privire la pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni dintre cele prevăzute la alin.(2);”.

494. **Critica de neconstituționalitate** vizează condiționarea aplicării măsurii supravegherii tehnice de existența unor „*indicii temeinice*”, în locul „*suspiciunii rezonabile*”, cu privire la pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni, fapt ce este de natură a crea un dezechilibru nejustificat între interesele suspectului/inculpatului și cele ale persoanei vătămate și ale societății, în general, de cele mai multe ori supravegherea tehnică fiind dispusă tocmai în vederea strângerii de probe și indicii temeinice care să fundamenteze punerea în mișcare a acțiunii penale.

495. Art.139, intitulat *Supravegherea tehnică*, prevede la alin.(1) condițiile cumulative care trebuie a fi îndeplinite pentru ca judecătorul de drepturi și libertăți să poată dispune această măsură. Pe lângă condiția de la lit.a), care face obiectul modificării, legea prevede ca măsura să fie proporțională cu restrângerea drepturilor și libertăților fundamentale, date fiind particularitățile cauzei, importanța informațiilor ori a probelor ce urmează a fi obținute sau gravitatea infracțiunii [lit.b)], și probele să nu poată fi obținute în alt mod sau obținerea lor să presupună dificultăți deosebite ce ar prejudicia ancheta ori să existe un pericol pentru siguranța persoanelor sau a unor bunuri de valoare [lit.c)]. Potrivit art.138 alin.(13) din cod, prin supraveghere tehnică se înțelege utilizarea uneia dintre următoarele metode: interceptarea comunicațiilor ori a oricărui tip de comunicare la distanță, accesul la un sistem informatic, supravegherea video, audio sau prin fotografiere și localizarea sau urmărirea prin mijloace tehnice.

496. Potrivit art.138 alin.(2) din Codul de procedură penală, prin interceptarea comunicațiilor ori a oricărui tip de comunicare se înțelege interceptarea, accesul, monitorizarea, colectarea sau înregistrarea comunicărilor efectuate prin telefon, sistem informatic ori prin orice alt mijloc de comunicare. Cu privire la aceste aspecte, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reținut că sunt cuprinse în noțiunile „viață privată” și „corespondență”, în sensul art.8 paragraful 1 din Convenție, convorbirile telefonice, interceptarea acestora, memorarea datelor

astfel obținute și eventuala utilizare a acestora în cadrul urmăririi penale declanșate împotriva unei persoane, interpretându-se ca fiind o „ingerință a unei autorități publice” în exercitarea dreptului garantat de art.8 (Hotărârea din 21 aprilie 2009, pronunțată în *Cauza Răducu împotriva României*, paragraful 91). Totodată, instanța de la Strasbourg a reținut că toate comunicațiile telefonice, cele prin facsimil și cele prin e-mail intră în sfera de acoperire a noțiunilor „viață privată” și „corespondență”, în sensul art.8 paragraful 1 din Convenție (Hotărârea din 1 iulie 2008, pronunțată în *Cauza Liberty și alții împotriva Regatului Unit al Marii Britanii*, paragraful 56). Potrivit art.138 alin.(4) din Codul de procedură penală, prin sistem informatic se înțelege orice dispozitiv sau ansamblu de dispozitive interconectate ori aflate în relație funcțională, dintre care unul sau mai multe asigură prelucrarea automată a datelor, cu ajutorul unui program informatic. Curtea a constatat că, prin Decizia nr.17 din 21 ianuarie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.79 din 30 ianuarie 2015, a inclus aceste noțiuni în conceptul de viață privată. De asemenea, potrivit art.138 alin.(6) din Codul de procedură penală, prin supraveghere video, audio sau prin fotografiere se înțelege fotografierea persoanelor, observarea sau înregistrarea conversațiilor, mișcărilor ori a altor activități ale acestora. Din această perspectivă, Curtea a constatat că instanța europeană a statuat că înregistrările video intră în sfera noțiunii de viață privată (Hotărârea din 17 iulie 2003, pronunțată în *Cauza Perry împotriva Regatului Unit al Marii Britanii*, paragraful 43). De asemenea, intră în sfera noțiunii de viață privată înregistrările audiovideo (Hotărârea din 5 noiembrie 2002, pronunțată în *Cauza Allan împotriva Regatului Unit al Marii Britanii*, paragrafele 35-36; Hotărârea din 12 mai 2000, pronunțată în *Cauza Khan împotriva Regatului Unit al Marii Britanii*, paragraful 25). În fine, potrivit art.138 alin.(7) din Codul de procedură penală, prin localizare sau urmărire prin mijloace tehnice se înțelege folosirea unor dispozitive care determină locul unde se află persoana sau obiectul la care sunt atașate. Cu privire la această materie, instanța europeană a constatat că localizarea și supravegherea prin

intermediul GPS constituie o ingerință în viața privată (Hotărârea din 2 septembrie 2010, pronunțată în *Cauza Uzun împotriva Germaniei*, paragraful 52).

497. Prin Decizia nr.244 din 6 aprilie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.529 din 6 iulie 2017, par.50-51, Curtea a reținut că noțiunea de viață privată include elementele la care art.138 alin.(1) lit.a)-d) din Codul de procedură penală face referire, acestea putând face obiectul unor metode speciale de supraveghere. Din această perspectivă, Curtea a constatat că, potrivit jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, o ingerință în dreptul la viața privată și de familie nu contravine prevederilor art.8 doar dacă „este prevăzută de lege”, urmărește unul sau mai multe scopuri legitime prevăzute în paragraful 2 al articolului și dacă este „necesară într-o societate democratică” pentru atingerea acelui scop (Hotărârea din 24 august 1998, pronunțată în *Cauza Lambert împotriva Franței*, paragraful 22). Totodată, Curtea a observat că, potrivit jurisprudenței sale, pentru ca restrângerea unui drept să poată fi justificată, trebuie întrunite, în mod cumulativ, cerințele expres prevăzute de art.53 din Constituție (Decizia nr.874 din 25 iunie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.433 din 28 iunie 2010).

498. În concret, modificarea textului legal criticat rezidă în înlocuirea sintagmei „*există o suspiciune rezonabilă*” cu sintagma „*există indicii temeinice*” cu privire la pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni contra securității naționale prevăzute de Codul penal și de legi speciale, a unor infracțiuni de trafic de droguri, de efectuare de operațiuni ilegale cu precursori sau cu alte produse susceptibile de a avea efecte psihoactive, a unor infracțiuni privind nerespectarea regimului armelor, munițiilor, materialelor nucleare, al materiilor explozive și al precursorilor de explozivi restricționați, de trafic și exploatarea persoanelor vulnerabile, acte de terorism, de spălare a banilor, de falsificare de monede, timbre sau de alte valori, de falsificare de instrumente de plată electronică, a unor infracțiuni care se săvârșesc prin sisteme informatice sau mijloace de comunicare electronică, contra patrimoniului, de șantaj, de viol, de lipsire de libertate în mod ilegal, de evaziune

fiscală, a unor infracțiuni de corupție și a infracțiunilor asimilate infracțiunilor de corupție, a unor infracțiuni împotriva intereselor financiare ale Uniunii Europene ori a altor infracțiuni pentru care legea prevede pedeapsa închisorii de 5 ani sau mai mare.

499. Având în vedere considerentele expuse mai sus, care reies din jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului și a Curții Constituționale, *ridicarea standardului de probațiune de la „o suspiciune rezonabilă” la „indicii temeinice” apare ca fiind nu numai justificată, dar și necesară asigurării garanțiilor drepturilor fundamentale ale persoanei cercetate.* Modificarea are ca scop înlăturarea situațiilor subiective, care pot genera abuzuri în adoptarea măsurilor de supraveghere. Prin urmare, Curtea constată că ***dispozițiile art.I pct.69, referitoare la art.139 alin.(1) lit.a) din Codul de procedură penală, sunt constituționale, în raport cu criticile formulate.***

500. Dispozițiile **art.I pct.70** au următorul conținut: La articolul 139, alineatul (3) se modifică și va avea următorul cuprins: „(3) *Înregistrările prevăzute în prezentul capitol, efectuate de părți și de subiecții procesuali principali, constituie mijloace de probă când privesc propriile convorbiri sau comunicări pe care le-au purtat cu terții.*”

501. În prezent, norma are următorul conținut: „(3) *Înregistrările prevăzute în prezentul capitol, efectuate de părți sau de alte persoane, constituie mijloace de probă când privesc propriile convorbiri sau comunicări pe care le-au purtat cu terții. Orice alte înregistrări pot constitui mijloace de probă dacă nu sunt interzise de lege.*”

502. **Critica de neconstituționalitate** vizează eliminarea unui mijloc de probă important, respectiv înregistrările efectuate de persoane, altele decât cele expres și limitativ prevăzute de lege.

503. Examinând critica formulată, Curtea reține că, în actuala lege procesuală penală, mijloacele de probă nu sunt enumerate strict și limitativ, organele

judiciare putând administra orice mijloace de probă care, deși nu sunt enumerate expres de dispozițiile art.97 alin.(2) lit.a)-e) din Codul de procedură penală, nu sunt interzise de lege, conform art.97 alin.(2) lit.f). Noul Cod de procedură penală are în vedere evoluțiile tehnice continue care impun o abordare flexibilă și suplă în materia probațiunii, aptă de a conduce în mod eficient la aflarea adevărului în cauzele penale. Curtea a reținut însă că libertatea probelor, astfel cum este reglementată prin art.97 alin.(2) din Codul de procedură penală, nu este absolută, ci subordonată principiului legalității. Astfel, actuala lege procesuală penală reglementează o sancțiune specifică materiei probelor, și anume cea a excluderii probelor obținute în mod nelegal, care operează nu doar pentru probele obținute prin încălcarea legii, ci și pentru cele obținute prin încălcarea principiului loialității administrării probelor (a se vedea Decizia nr.809 din 7 decembrie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.178 din 26 februarie 2018, par.14).

504. Potrivit dispozițiilor art.64 din Codul de procedură penală din 1968, intitulat *Mijloacele de probă*, constituiau mijloace de probă prin care se constată elementele de fapt ce pot servi ca probă: declarațiile învinuitului sau ale inculpatului, declarațiile părții vătămate, ale părții civile și ale părții responsabile civilmente, declarațiile martorilor, înscrisurile, **înregistrările audio sau video**, fotografiile, mijloacele materiale de probă, constatările tehnico-științifice, constatările medico-legale și expertizele.

505. Înregistrările audiovideo realizate de organele de urmărire penală în baza unui mandat, conform art.139 și următoarele din Codul de procedură penală, sunt procedee probatorii, iar rezultatele acestor interceptări sunt consemnate în procese-verbale, conform art.143 alin.(1) din cod. Aceste procese-verbale, alături de suportul care conține rezultatul activităților de supraveghere tehnică [art.143 alin.(2)], constituie mijloace de probă, potrivit art.97 lit.e) din Codul de procedură penală. Textul criticat se referă la înregistrările efectuate de părți și de subiecții procesuali principali și preia soluția legislativă existentă în prezent, diferența

constând în aceea că prevederea potrivit căreia „*Orice alte înregistrări pot constitui mijloace de probă dacă nu sunt interzise de lege*” este abrogată. Cu alte cuvinte, noua dispoziție interzice folosirea ca mijloace de probă a înregistrărilor efectuate de alte persoane decât cele menționate expres în textul de lege, iar aceasta vizează doar înregistrările efectuate de aceste persoane în locuri nepublice, întrucât art.139 alin.(3¹), nou-introdus, prevede că înregistrările realizate în locuri publice pot constitui mijloace de probă, indiferent de cine le realizează. Prin urmare, opțiunea legiuitorului de a nu permite folosirea ca mijloace de probă a înregistrărilor realizate în condițiile strict menționate este una firească, de natură a spori garanțiile privind dreptul la viață intimă și privată, prevăzut în Constituție.

506. Pentru aceste motive, Curtea constată că ***dispozițiile art.I pct.70, referitoare la art.139 alin.(3) din Codul de procedură penală, sunt constituționale prin raportare la criticile formulate.***

507. Dispozițiile **art.I pct.71** au următorul conținut: La articolul 139, după alineatul (3) se introduce un nou alineat, alin.(3¹), cu următorul cuprins: „(3¹) *Înregistrările de pe camerele de supraveghere, precum și cele realizate în locuri publice pot constitui mijloace de probă.*”

508. **Critica** vizează sintagma „*înregistrări de pe camere de supraveghere*”, considerată a fi neclară, precum eliminarea dintre mijloacele de probă a înregistrărilor realizate de părți sau de subiecții procesuali principali, atunci când acestea nu privesc propriile convorbiri sau comunicări și nici nu sunt realizate în locuri publice, precum și a celor realizate de martori, chiar dacă privesc propriile convorbiri sau comunicări, dar care nu sunt realizate în locuri publice.

509. Pentru a desluși înțelesul normei criticate *este necesară analiza coroborată a acesteia cu norma cuprinsă în alineatul precedent al art.139, astfel cum aceasta a fost modificată.* Astfel, după ce, în prealabil, legiuitorul stabilește că înregistrările efectuate de părți și de subiecții procesuali principali constituie mijloace de probă când privesc propriile convorbiri sau comunicări pe care le-au

purtat cu terții, prin norma nou-introdusă permite folosirea ca mijloace de probă a înregistrărilor de pe camerele de supraveghere, precum și a tuturor înregistrărilor realizate în locuri publice. Cu alte cuvinte, legiuitorul acordă valoare probatorie înregistrărilor de pe camerele de supraveghere, indiferent de localizarea acestora, într-un mediu privat sau public, și indiferent de calitatea persoanelor care efectuează înregistrarea, precum și tuturor înregistrărilor realizate în locuri publice, indiferent de calitatea persoanelor care le efectuează. Norma nu acoperă ipoteza înregistrărilor realizate în locuri private, altele decât cele de pe camerele de supraveghere, care rămâne reglementată de alineatul precedent, însă cu limitele expres prevăzute referitoare la calitatea persoanelor care efectuează înregistrările și la obiectul acestor înregistrări, propriile convorbiri sau comunicări pe care le-au purtat cu terții. Astfel, *nu pot constitui mijloace probatorii înregistrările efectuate în locuri private de părți și de subiecții procesuali principali, care nu privesc propriile convorbiri sau comunicări pe care le-au purtat cu terții, și nici înregistrările efectuate în locuri private de orice altă persoană.*

510. În acest context, Curtea reține că, în materia drepturilor personale, cum sunt dreptul la viață intimă și libertatea de exprimare, precum și a prelucrării datelor cu caracter personal, regula unanim recunoscută este aceea a garantării și respectării acestor drepturi, respectiv a confidențialității, statul având, în acest sens, obligații majoritar negative, de abținere, prin care să fie evitată, pe cât posibil, ingerința sa în exercițiul dreptului sau al libertății. De aceea, Curtea apreciază că ***dispoziția modificatoare nu conține elemente neclare sau nepredictibile, și constituie o garanție a dreptului fundamental la viață intimă, familială și privată, prevăzut de art.26 din Constituție, astfel că obiecția privind art.I pct.71, referitor la art.139 alin.(3¹) din Codul de procedură penală, urmează a fi respinsă ca neîntemeiată.***

511. Dispozițiile **art.I pct.72** au următorul conținut: La articolul 140, alineatul (2) se modifică și va avea următorul cuprins: „(2) *Cererea formulată de procuror trebuie să cuprindă: indicarea măsurilor de supraveghere tehnică care se*

solicită a fi dispuse, numele sau alte date de identificare a persoanei împotriva căreia se dispune măsura, dacă sunt cunoscute, indicarea probelor ori a datelor din care rezultă săvârșirea unei infracțiuni pentru care se poate dispune măsura, indicarea faptei și a încadrării juridice, iar, în cazul măsurii supravegherii video, audio sau prin fotografiere, dacă se solicită și încuviințarea ca organele de urmărire penală să pătrundă în spații private indicate pentru a activa sau a dezactiva mijloacele tehnice ce urmează a fi folosite pentru executarea măsurii supravegherii tehnice, motivarea caracterului proporțional și subsidiar al măsurii. Procurorul trebuie să înainteze dosarul judecătorului de drepturi și libertăți.”

512. În prezent, norma are următorul conținut: „(2) Cererea formulată de procuror trebuie să cuprindă: indicarea măsurilor de supraveghere tehnică care se solicită a fi dispuse, numele sau alte date de identificare a persoanei împotriva căreia se dispune măsura, dacă sunt cunoscute, indicarea probelor ori a datelor din care rezultă suspiciunea rezonabilă cu privire la săvârșirea unei infracțiuni pentru care se poate dispune măsura, indicarea faptei și a încadrării juridice, iar, în cazul măsurii supravegherii video, audio sau prin fotografiere, dacă se solicită și încuviințarea ca organele de urmărire penală să pătrundă în spații private indicate pentru a activa sau a dezactiva mijloacele tehnice ce urmează a fi folosite pentru executarea măsurii supravegherii tehnice, motivarea caracterului proporțional și subsidiar al măsurii. Procurorul trebuie să înainteze dosarul judecătorului de drepturi și libertăți.”

513. **Critica** vizează utilizarea sintagmei „*indicarea probelor ori a datelor din care rezultă săvârșirea unei infracțiuni*”, care nu respectă viziunea nouă a legiuitorului și scopul activității reglementate, acela de strângere a probelor atât în acuzare, cât și în apărare.

514. Potrivit dispozițiilor art.140 alin.(1) din cod, supravegherea tehnică poate fi dispusă, la cererea procurorului, de judecătorul de drepturi și libertăți, în cursul urmăririi penale, pe o durată de cel mult 30 de zile. De asemenea, în temeiul

art.141 alin.(1) din cod, procurorul poate autoriza, pe o durată de maximum 48 de ore, măsurile de supraveghere tehnică atunci când există urgență, iar obținerea mandatului de supraveghere tehnică în condițiile art.140 ar conduce la o întârziere substanțială a cercetărilor, la pierderea, alterarea sau distrugerea probelor ori ar pune în pericol siguranța persoanei vătămate, a martorului sau a membrilor familiilor acestora și sunt îndeplinite condițiile prevăzute la art.139 alin.(1) și alin.(2) din cod.

515. Ca regulă generală, metodele speciale de supraveghere sau cercetare sunt dispuse și îndeplinite fără știrea persoanelor suspectate, în timp ce percheziția și ridicarea de obiecte și înscrisuri, expertiza și constatarea sau cercetarea locului faptei constituie procedee probatorii la care prezența suspectului este cerută de lege, acesta fiind pe deplin avizat de activitățile organelor judiciare. Tocmai de aceea art.145 alin.(1) din cod prevede obligația ca, după încetarea măsurii de supraveghere tehnică, procurorul să îl informeze, în scris, în cel mult 10 zile, pe fiecare subiect al unui mandat despre măsura de supraveghere tehnică ce a fost luată în privința sa. Activitățile de supraveghere tehnică sunt consemnate, potrivit art.143 alin.(1) din cod, de procuror sau de organul de cercetare penală, care întocmește un proces-verbal pentru fiecare activitate de supraveghere tehnică. În procesul-verbal sunt consemnate rezultatele activităților efectuate care privesc fapta ce formează obiectul cercetării sau contribuie la identificarea ori localizarea persoanelor, datele de identificare ale suportului care conține rezultatul activităților de supraveghere tehnică, numele persoanelor la care se referă, dacă sunt cunoscute, sau alte date de identificare, precum și, după caz, data și ora la care a început activitatea de supraveghere și data și ora la care s-a încheiat. De asemenea, în temeiul art.143 alin.(4) din cod, convorbirile, comunicările sau conversațiile interceptate și înregistrate, care privesc fapta ce formează obiectul cercetării ori contribuie la identificarea ori localizarea persoanelor, sunt redade de către procuror sau de organul de cercetare penală într-un proces-verbal în care se menționează mandatul emis pentru efectuarea acestora, numerele posturilor telefonice, datele de identificare ale

sistemelor informatice ori ale punctelor de acces, numele persoanelor ce au efectuat comunicările, dacă sunt cunoscute, data și ora fiecărei convorbiri sau comunicări. Procesul-verbal este certificat pentru autenticitate de către procuror.

516. Analizând scopul măsurii supravegherii tehnice, Curtea observă că, potrivit art.139 alin.(1) lit.c) din cod, *„Supravegherea tehnică se dispune de judecătorul de drepturi și libertăți atunci când sunt îndeplinite cumulativ următoarele condiții: [...] c) probele nu ar putea fi obținute în alt mod sau obținerea lor ar presupune dificultăți deosebite ce ar prejudicia ancheta ori există un pericol pentru siguranța persoanelor sau a unor bunuri de valoare”*. Prin urmare, finalitatea măsurii este aceea de a obține probe, care rezultă din decelarea datelor și informațiilor din convorbirile, comunicările sau conversațiile interceptate și înregistrate, care privesc fapta ce formează obiectul cercetării ori care contribuie la identificarea ori localizarea persoanelor.

517. ***Înlocuirea sintagmei „indicarea probelor ori a datelor din care rezultă suspiciunea rezonabilă cu privire la săvârșirea unei infracțiuni” din actuala reglementare cu sintagma „indicarea probelor ori a datelor din care rezultă săvârșirea unei infracțiuni” pune sub semnul îndoielii necesitatea supravegherii tehnice, deturnând scopul pentru care aceasta a fost instituită.*** Astfel, în măsura în care din probele ori datele deja existente rezultă săvârșirea unei infracțiuni, dispunerea măsurii supravegherii tehnice nu se mai impune, întrucât probatoriul deja administrat este suficient pentru dovedirea faptei și a făptuitorului. Reglementarea supravegherii tehnice are sens doar atunci când probele obținute pe această cale, alături de celelalte probe ori date din care a rezultat doar suspiciunea rezonabilă cu privire la săvârșirea unei infracțiuni pentru care s-a dispus măsura, pot conduce la formarea convingerii organelor judiciare cu privire la existența faptei și stabilirea vinovăției persoanei. Or, prin modificarea operată, legiuitorul anulează instituția supravegherii tehnice, care va rămâne consacrată

normativ, dar care nu va produce efecte juridice, întrucât, în nicio ipoteză, nu vor fi îndeplinite cumulativ cele trei condiții prevăzute de art.139 alin.(1) din cod.

518. Pentru aceste argumente, Curtea constată că **dispozițiile art.I pct.72, referitoare la art.140 alin.(2) din Codul de procedură penală, contravin art.I alin.(5) din Constituție, în componenta sa referitoare la calitatea normei, și afectează rolul Ministerului Public prevăzut de art.131 din Constituție**, limitându-i posibilitatea de a-și îndeplini misiunea dată de legiuitorul constituant, aceea de a apăra ordinea de drept, precum și drepturile și libertățile cetățenilor.

519. Dispozițiile **art.I pct.73** au următorul conținut: La articolul 143, după alineatul (4) se introduce un nou alineat, alin.(4¹), cu următorul cuprins: „(4¹) *Convorbirile, comunicările sau conversațiile interceptate și înregistrate, care nu privesc fapta ce formează obiectul cercetării sau persoanele care fac obiectul cercetării ori care nu contribuie la identificarea ori localizarea persoanelor nu pot fi folosite sau atașate la dosarul de urmărire penală. Acestea se arhivează la sediul parchetului, în locuri speciale cu asigurarea confidențialității și pot fi puse la dispoziția celui vizat, la solicitarea acestuia. La soluționarea definitivă a cauzei, acestea vor fi șterse sau, după caz, distruse de către procuror, încheindu-se în acest sens un proces-verbal, dacă nu s-a obținut mandat de interceptare și pentru restul convorbirilor. În cazul în care, pe parcursul derulării activității de interceptare sau înregistrare a convorbirilor, comunicărilor sau conversațiilor rezultă indiciile săvârșirii și a altor infracțiuni, poate fi cerută completarea mandatului și cu privire la acele infracțiuni. Convorbirile, comunicările sau conversațiile interceptate și înregistrate pot fi folosite numai pentru probarea faptei ce formează obiectul cercetării ori contribuie la identificarea ori localizarea persoanelor pentru care s-a solicitat autorizarea de la judecătorul de drepturi și libertăți.*”

520. **Critica de neconstituționalitate** vizează imixtiunea pe care textul de lege o are asupra competenței organului de urmărire penală, aducând atingere atribuțiilor procurorilor consacrate prin art.131 din Constituție, precum și art.8 din

Codul de procedură penală referitor la constatarea la timp și în mod complet a faptelor ce constituie infracțiuni, întrucât rezultatul interceptărilor nu mai poate fi folosit pentru dovedirea altor fapte penale.

521. Așa cum s-a arătat la paragraful 516 din prezenta decizie, scopul măsurii supravegherii tehnice este acela de a obține probe, care rezultă din decelarea datelor și informațiilor din convorbirile, comunicările sau conversațiile interceptate și înregistrate, care privesc fapta ce formează obiectul cercetării ori care contribuie la identificarea ori localizarea persoanelor. Această măsură nu poate fi pusă în executare decât cu autorizarea judecătorului de drepturi și libertăți sau, în cazuri expres prevăzute, de procuror.

522. Toate datele și informațiile care rezultă din punerea în executare a unui mandat de supraveghere tehnică, ce constituie probe, pot fi valorificate în procesul penal. Astfel, în temeiul art.311 alin.(1) din cod, *„În cazul în care, după începerea urmăririi penale, organul de urmărire penală constată fapte noi, date cu privire la participarea unor alte persoane sau împrejurări care pot duce la schimbarea încadrării juridice a faptei, dispune extinderea urmăririi penale ori schimbarea încadrării juridice”*.

523. Mai mult, potrivit art.142 alin.(5) din cod, *„Datele rezultate din măsurile de supraveghere tehnică pot fi folosite și în altă cauză penală dacă din cuprinsul acestora rezultă date sau informații concludente și utile privitoare la pregătirea ori săvârșirea unei alte infracțiuni dintre cele prevăzute la art.139 alin.(2)”*.

524. În fine, art.142 alin.(6) din cod dispune că *„Datele rezultate din măsurile de supraveghere care nu privesc fapta ce formează obiectul cercetării sau care nu contribuie la identificarea ori localizarea persoanelor, dacă nu sunt folosite în alte cauze penale potrivit alin.(5), se arhivează la sediul parchetului, în locuri speciale, cu asigurarea confidențialității. Din oficiu sau la solicitarea părților, judecătorul ori completul investit poate solicita datele sigilate dacă există noi probe*

din care rezultă că totuși o parte dintre acestea privesc fapta ce formează obiectul cercetării. După un an de la soluționarea definitivă a cauzei, acestea sunt distruse de către procuror, care întocmește un proces-verbal în acest sens”.

525. Toate dispozițiile procesuale menționate mai sus sunt în prezent în vigoare și nu au fost modificate prin legea supusă controlului. Ele dau substanță dreptului părților la un proces echitabil, dreptului persoanei la viață intimă, familială și privată, precum și rolului Ministerului Public.

526. În acest context, ***adoptarea dispozițiilor completatoare ale art.143 din cod, cuprinse în alin.(4¹), care au același obiect de reglementare cu dispozițiile art.142 alin.(5) și alin.(6), rămase nemodificate, ridică serioase îndoieli cu privire la logica juridică a legiuitorului și cu privire la intenția de reglementare a acestuia.*** Dincolo de paralelismul juridic, norma este viciată sub mai multe aspecte: (i) *prima teză a normei criticate este în vădită contradicție cu art.142 alin.(5) care prevede posibilitatea folosirii acestor probe și în altă cauză penală, iar prin coroborarea cu art.311 alin.(1) din cod, anulează practic această modalitate de extindere a urmăririi penale,* (ii) norma abrogă posibilitatea judecătorului ori completului investit cu soluționarea cauzei de a solicita datele sigilate dacă există noi probe din care rezultă că totuși o parte dintre acestea privesc fapta ce formează obiectul cercetării, (iii) *introduce instituția completării mandatului, nedefinită în cuprinsul actului modificator,* (iv) *completarea mandatului vizează alte infracțiuni a căror săvârșire rezultă din indiciile din convorbirile, comunicările sau conversațiile interceptate și înregistrate, deși în ultima teză a normei prevede expres că acestea pot fi folosite numai pentru probarea faptei ce formează obiectul cercetării ori contribuie la identificarea ori localizarea persoanelor pentru care s-a solicitat autorizarea de la judecătorul de drepturi și libertăți.*

527. Curtea constată că toate aceste elemente demonstrează caracterul neconstituțional al reglementării, sub aspectul cerințelor de claritate și previzibilitate ale normei și al respectării normelor de tehnică legislativă, precum și vicierea sa din

perspectiva garanțiilor constituționale privind dreptul părților la un proces echitabil, dreptul persoanei la viață intimă, familială și privată și a rolului Ministerului Public în societate, astfel că **prevederile art.I pct.73, referitoare la art.143 alin.(4¹) din Codul de procedură penală, sunt neconstituționale.**

528. Dispozițiile **art.I pct.74** au următorul conținut: La articolul 145, alineatele (1), (2) și (5) se modifică și vor avea următorul cuprins: „Art. 145. – (1) *După încetarea măsurii de supraveghere tehnică, procurorul informează, în scris, în cel mult 10 zile, pe fiecare subiect al unui mandat, precum și pe toate persoanele care au fost supravegheate tehnic în legătură cu subiectul mandatului și care nu au avut nicio calitate în cadrul urmăririi penale și pe orice persoană independent de calitatea avută de aceasta în cadrul urmăririi penale, despre măsura de supraveghere tehnică ce a fost luată în privința sa.*

(2) *După momentul informării, persoana supravegheată are dreptul de a lua cunoștință, la cerere, de conținutul proceselor-verbale în care sunt consemnate activitățile de supraveghere tehnică efectuate. De asemenea, procurorul trebuie să asigure, la cerere, ascultarea integrală a convorbirilor, comunicărilor sau conversațiilor ori vizionarea imaginilor rezultate din activitatea de supraveghere tehnică. [...]*

(5) *Amânarea nu poate fi mai mare de un an de la data survenirii uneia din situațiile prevăzute la alin.(4) lit.a)-c).”*

529. În prezent, norma are următorul conținut: „(1) *După încetarea măsurii de supraveghere tehnică, procurorul informează, în scris, în cel mult 10 zile, pe fiecare subiect al unui mandat despre măsura de supraveghere tehnică ce a fost luată în privința sa.*

(2) *După momentul informării, persoana supravegheată are dreptul de a lua cunoștință, la cerere, de conținutul proceselor-verbale în care sunt consemnate activitățile de supraveghere tehnică efectuate. De asemenea, procurorul trebuie să*

asigure, la cerere, ascultarea convorbirilor, comunicărilor sau conversațiilor ori vizionarea imaginilor rezultate din activitatea de supraveghere tehnică.[...]

(5) Amânarea prevăzută la alin.(4) se poate dispune cel mai târziu până la terminarea urmăririi penale sau până la clasarea cauzei.”

530. **Critica** vizează dispozițiile art.145 alin.(1) din cod, autorii sesizării susținând că dispoziția criticată încalcă prevederile art.1 alin.(5) și art.26 alin.(1) din Constituție, deoarece stabilesc obligativitatea de a comunica și de a permite tuturor persoanelor care au fost înregistrate incidental, chiar dacă nu au calitate procesuală, să aibă acces la înregistrări, această măsură fiind de natură a încălca în mod direct principiul confidențialității urmăririi penale. De asemenea, critica vizează și art.145 alin.(5), care încalcă dreptul la un proces echitabil, precum și principiul aflării adevărului, întrucât comunicarea este obligatorie, chiar dacă mai sunt încă incidente prevederile lit.a)-c) ale alin.(4) al art.145 din cod.

531. Dispozițiile art.145 din Codul de procedură penală au făcut obiect al controlului de constituționalitate, prin *Decizia nr.244 din 6 aprilie 2017*, precitată, Curtea statuând cu valoare de principiu asupra mai multor aspecte referitoare la informarea persoanei supravegheate. Din analiza dispozițiilor constituționale și convenționale și a jurisprudenței Curții Constituționale și a Curții Europene a Drepturilor Omului, concluzia care s-a impus este aceea că, „în materia măsurilor de supraveghere tehnică, ce constituie o ingerință în viața privată a persoanelor supuse acestor măsuri, trebuie să existe un control *a posteriori* încuviințării și punerii în executare a supravegherii tehnice. Astfel, persoana supusă măsurilor de supraveghere tehnică trebuie să poată exercita acest control în scopul verificării îndeplinirii condițiilor prevăzute de lege pentru luarea măsurii, precum și a modalităților de punere în executare a mandatului de supraveghere tehnică, procedură reglementată de dispozițiile art.142-144 din Codul de procedură penală. Din această perspectivă, controlul *a posteriori* în materie trebuie să se refere la analiza legalității măsurii supravegherii tehnice, indiferent dacă această verificare se

realizează în cadrul procesului penal sau independent de acesta” (par.63). Curtea a apreciat că „existența unui control *a posteriori* ce are în vedere aceste aspecte se constituie într-o garanție a dreptului la viață privată, care conturează și, în final, pe lângă celelalte elemente necesare și recunoscute la nivel constituțional și convențional, determină existența proporționalității între măsura dispusă și scopul urmărit de aceasta, precum și necesitatea acesteia într-o societate democratică” (par.64). Așa fiind, Curtea a constatat că dispozițiile constituționale și convenționale, precum și jurisprudența instanței de contencios constituțional și a celei europene „impun o obligație pozitivă din partea statului ce are ca obiect reglementarea, în cadrul legislației interne, a unui «recurs efectiv» care să permită înlăturarea eventualei încălcări a drepturilor și libertăților fundamentale. Curtea apreciază că absența unui asemenea recurs în dreptul intern constituie o încălcare a acestei obligații, deci a dispozițiilor constituționale ale art.21 și a celor convenționale ale art.13” (par.67). Or, având în vedere ansamblul elementelor anterior expuse, Curtea a constatat că „în ceea ce privește persoanele supuse măsurilor de supraveghere tehnică, altele decât inculpatul, statul nu și-a respectat obligația pozitivă de a reglementa o formă de control *a posteriori*, pe care persoana în cauză să îl poată accesa în scopul verificării îndeplinirii condițiilor și, implicit, a legalității acestei măsuri. Acest fapt determină încălcarea prevederilor art.26 și art.53 din Constituție, precum și a celor ale art.8 și art.13 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale” (par.68).

532. Prin urmare, Curtea a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că soluția legislativă cuprinsă în dispozițiile art.145 din Codul de procedură penală care nu permite contestarea legalității măsurii supravegherii tehnice de către ***persoana vizată de aceasta***, care nu are calitatea de inculpat, este neconstituțională.

533. Pornind de la cele statuate în decizia Curții Constituționale, în încercarea de transpunere a sa în norma procesuală, legiuitorul a deturnat raționamentul construit de instanța constituțională care viza lipsa unei căi de atac

prin care să se verifice îndeplinirea condițiilor prevăzute de lege pentru luarea măsurii, precum și a modalităților de punere în executare a mandatului de supraveghere tehnică, puse la dispoziția persoanelor vizate de măsura supravegherii tehnice, altele decât inculpatul din dosarul penal în care s-a dispus măsura, sub aspectul persoanelor îndreptățite la informare și, implicit, la exercitarea căii de atac. ***Deși prin însuși dispozitivul actului jurisdicțional Curtea face vorbire despre persoana vizată de măsura supravegherii tehnice, deci despre persoana care a fost subiectul mandatului, în procesul de transpunere a deciziei, legiuitorul folosește o enumerare confuză, echivocă a persoanelor care urmează să fie informate despre măsura de supraveghere tehnică ce a fost luată în privința lor: pe lângă subiectul mandatului, sunt prevăzute „toate persoanele care au fost supravegheate tehnic în legătură cu subiectul mandatului și care nu au avut nicio calitate în cadrul urmăririi penale” și „orice persoană independent de calitatea avută de aceasta în cadrul urmăririi penale”.*** Se înțelege, astfel, că măsura trebuie comunicată nu doar celui care a fost subiectul mandatului, ci oricărei persoane cu care acesta a purtat o conversație înregistrată, sens care nu se regăsește în decizia Curții Constituționale. Înțelesul acestei decizii este că ***subiectul unui mandat de interceptare trebuie informat, indiferent dacă acesta a avut sau a dobândit ulterior calitatea de inculpat.***

534. Prin urmare, Curtea apreciază că lipsa de precizie și acuratețe a textului constituie un impediment în interpretarea și aplicarea sa unitară, astfel că **dispozițiile art.145 alin.(1) din Codul de procedură penală, astfel cum au fost modificate prin art.I pct.74, nu respectă prevederile art.1 alin.(5) din Constituție și nici efectul general al deciziilor instanței constituționale, consacrat de art.147 din Legea fundamentală.**

535. În ceea ce privește critica referitoare la dispozițiile art.145 alin.(5) din cod, Curtea observă că, în temeiul art.145 alin.(4) lit.a)-c), procurorul poate să amâne motivat efectuarea informării sau a prezentării suporturilor pe care sunt stocate activitățile de supraveghere tehnică ori a proceselor-verbale de redare, dacă aceasta

ar putea conduce la perturbarea sau periclitarea bunei desfășurări a urmăririi penale în cauză, la punerea în pericol a siguranței victimei, a martorilor sau a membrilor familiilor acestora sau la dificultăți în supravegherea tehnică asupra altor persoane implicate în cauză. Dispoziția modificatoare înlocuiește termenul de amânare care, în prezent, este „cel mai târziu până la terminarea urmăririi penale sau până la clasarea cauzei” cu un termen care „nu poate fi mai mare de un an de la data survenirii uneia din situațiile prevăzute la alin.(4) lit.a)-c)”. Or, ***perturbarea sau periclitarea bunei desfășurări a urmăririi penale în cauză, punerea în pericol a siguranței victimei, a martorilor sau a membrilor familiilor acestora sau dificultățile în supravegherea tehnică asupra altor persoane implicate în cauză, care constituie motivele în baza cărora procurorul își justifică dispoziția de amânare a informării persoanei vizate de un mandat de supraveghere tehnică, pot avea o persistență în timp superioară termenului de un an pe care îl reglementează legiuitorul***, care se poate întinde pe toată durata urmăririi penale. De aceea, Curtea apreciază că *soluția legislativă în vigoare, care permite amânarea informării până la terminarea urmăririi penale sau până la clasarea cauzei, corespunde finalității instituției supravegherii tehnice și răspunde exigențelor de protecție a drepturilor fundamentale ale persoanei (siguranța victimei, a martorilor sau a membrilor familiilor acestora) și a bunei administrări a actului de justiție (buna desfășurare a urmăririi penale în cauză sau înlăturarea dificultăților în supravegherea tehnică asupra altor persoane implicate în cauză).*

536. Pentru aceste motive, Curtea consideră neconstituționale **dispozițiile art.I pct.74, în ceea ce privește modificarea art.145 alin.(5) din Codul de procedură penală, întrucât încalcă art.1 alin.(5) din Constituție, în componenta referitoare la principiul legalității, și art.131 din Constituție, privind rolul procurorului.**

537. Dispozițiile **art.I pct.76** au următorul conținut: După articolul 145 se introduce un nou articol, art.145¹, cu următorul cuprins: „Art.145¹. – (1) Datele, informațiile și rezultatele mandatelor de supraveghere tehnică obținute în baza Legii

nr.51/1991 privind securitatea națională a României, republicată, cu completările ulterioare, nu pot fi utilizate în alte cauze și pentru cercetarea altor infracțiuni decât cele ce afectează siguranța națională, potrivit acestei legi și pentru care au existat suspiciunile care au fundamentat solicitarea, sub sancțiunea nulității absolute.

(2) Prin fapte prevăzute de Legea nr.51/1991, republicată, cu completările ulterioare, care afectează siguranța națională se înțeleg infracțiunile prevăzute la Titlul X-XII din Codul penal, cele prevăzute de Legea nr.535/2004 privind prevenirea și combaterea terorismului, cu modificările și completările ulterioare, precum și cele prevăzute de Ordonanța de urgență a Guvernului nr.159/2001 pentru prevenirea și combaterea utilizării sistemului financiar-bancar în scopul finanțării de acte de terorism, cu modificările ulterioare. Extinderea situațiilor pentru care pot fi obținute mandate de siguranță națională prin orice acte normative sau administrative este interzisă și se pedepsește, potrivit legii.

(3) Datele, informațiile și rezultatele mandatelor de supraveghere tehnică obținute cu încălcarea dispozițiilor alin.(1) și (2) nu pot fi utilizate în cadrul niciunui proces penal, indiferent de stadiul de soluționare a cauzei.

(4) Dacă din datele și informațiile obținute în baza mandatelor de supraveghere tehnică rezultă probe sau indicii temeinice cu privire la săvârșirea unei alte infracțiuni decât cele prevăzute la alin.(2), datele și informațiile se înaintează procurorului, care poate proceda potrivit art.140 și 141, care se aplică în mod corespunzător.”

538. **Critica** autorilor sesizării se referă mai întâi la invocarea în cuprinsul textului criticat a Ordonanței de urgență a Guvernului nr.159/2001, act normativ care este abrogat, apoi la faptul că interzicerea extinderii situațiilor pentru mandatele de siguranță națională încalcă rolul Parlamentului și, în fine, la faptul că interzicerea folosirii datelor și informațiilor obținute din mandatele de siguranță națională în alte cauze aduce atingere principiului legalității procesului penal.

539. Cu privire la primul aspect criticat, Curtea constată că dispozițiile art.145¹ alin.(2) din cod fac referire la infracțiunile prevăzute de Ordonanța de urgență a Guvernului nr.159/2001 pentru prevenirea și combaterea utilizării sistemului financiar-bancar în scopul finanțării de acte de terorism, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.802 din 14 decembrie 2001. Acest act normativ a fost abrogat prin Legea nr.535/2004 privind prevenirea și combaterea terorismului, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.1.161 din 8 decembrie 2004, cu excepția anexei la ordonanță, care cuprinde lista persoanelor și/sau entităților identificate de Comitetul înființat pentru urmărirea aplicării Rezoluției nr.1.267 (1999) a Consiliului de Securitate.

540. Potrivit art.64 alin.(3) teza întâi din Legea nr.24/2000, abrogarea unei dispoziții sau a unui act normativ are caracter definitiv. Aceasta semnifică, de regulă, că, odată abrogat, actul normativ respectiv nu își va mai putea produce efectele. Prin abrogare, sunt scoase din sistemul legislației acele reglementări juridice care încetează să se mai aplice, din cauza faptului că ele nu mai sunt necesare sau că în locul lor apar noi norme juridice, cu un conținut diferit față de cele anterioare. Astfel, ca urmare a abrogării, dispoziția respectivă trece în fondul pasiv al legislației.

541. Pe de altă parte, trimiterea la alte acte normative reprezintă un procedeu legislativ permis de Legea nr.24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative. Astfel, potrivit art.50 alin.(1) din lege, *„În cazul în care o normă este complementară altei norme, pentru evitarea repetării în text a acelei norme se va face trimitere la articolul, respectiv la actul normativ care o conține”*.

542. Cu toate acestea, deși trimiterea la un alt act normativ este un procedeu legislativ permis, aceasta nu poate viza o normă abrogată. Un argument în acest sens îl reprezintă dispozițiile art.50 alin.(4) din Legea nr.24/2000 care dispun că *„La modificarea, completarea și abrogarea dispoziției la care s-a făcut trimitere, în actul de modificare, completare sau abrogare trebuie avută în vedere situația*

juridică a normei de trimitere”. Aceasta semnifică faptul că, la momentul recurgerii la procedeul legislativ al trimiterii la alte acte normative, norma la care se face trimitere trebuie să fie o normă în vigoare, aparținând fondului activ al legislației (a se vedea Decizia nr.654 din 17 octombrie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.205 din 7 martie 2018, par.40). Curtea a constatat că a considera altfel ar însemna ca prin intermediul normei de trimitere să poată fi repusă în vigoare norma abrogată, la care se face trimitere.

543. Prin reglementarea normelor de tehnică legislativă, legiuitorul a impus o serie de criterii obligatorii pentru adoptarea oricărui act normativ, a căror respectare este necesară pentru a asigura sistematizarea, unificarea și coordonarea legislației, precum și conținutul și forma juridică adecvate pentru fiecare act normativ. Astfel, respectarea acestor norme concură la asigurarea unei legislații care respectă principiul securității raporturilor juridice, având claritatea și previzibilitatea necesare. Având în vedere aceste aspecte, Curtea constată că prin adoptarea unei norme care face trimitere la o dispoziție legală care nu mai este în vigoare se încalcă dispozițiile art.1 alin.(5) din Constituție, referitor la claritatea și previzibilitatea actelor normative. Pentru aceste motive, Curtea urmează să admită obiecția de neconstituționalitate și să constate că dispozițiile art.145¹ alin.(1) din Codul de procedură penală sunt neconstituționale.

544. Cu privire la cel de-al doilea aspect criticat, Curtea observă că prin alin.(2) al articolului supus controlului se prevede că extinderea situațiilor pentru care pot fi obținute mandate de siguranță națională prin orice acte normative sau administrative este interzisă și se pedepsește, potrivit legii. Dacă, în ceea ce privește interdicția adăugării la lege prin acte administrative infralegale, opțiunea legiuitorului este logică și corectă, Curtea reține că interdicția instituită în sarcina însăși a legiuitorului de a opera vreo modificare legislativă ulterioară echivalează cu interzicerea exercitării funcției de legiferare în domeniul menționat. Or, o atare prevedere este într-o evidentă contradicție cu dispozițiile art.61 alin.(1) din

Constituție, potrivit căreia „*Parlamentul este [...] unica autoritate legiuitoare a țării.*” Mai mult, norma prevede că nerespectarea interdicției de legiferare „*se pedepsește, potrivit legii*”. Dincolo de absurdul situației care rezultă din sancționarea legiuitorului pentru exercitarea unei atribuții constituționale, norma face trimitere la o pedeapsă „potrivit legii”, în condițiile în care o astfel de lege, în mod evident, nu există. Deficiențele astfel relevate viciază dispozițiile art.145¹ alin.(2), în substanța lor, astfel că se impune ***constatarea neconstituționalității lor, prin raportare la art.1 alin.(5) și art.61 alin.(1) din Constituție.***

545. Cu privire la cel de-al treilea aspect criticat, vizând art.145¹ alin.(1), potrivit căruia datele, informațiile și rezultatele mandatelor de supraveghere tehnică obținute în baza Legii nr.51/1991 nu pot fi utilizate în alte cauze și pentru cercetarea altor infracțiuni decât cele ce afectează siguranța națională, Curtea constată că interdicția reglementată constă în opțiunea legiuitorului și se înscrie în marja sa de apreciere cu privire la domeniul de utilizare a rezultatelor mandatelor de supraveghere tehnică obținute în baza Legii nr.51/1991. Prin norma criticată, legiuitorul interzice folosirea datelor obținute din aceste mandate în instrumentarea altor dosare decât cele care privesc infracțiunile contra securității naționale. Situația relevată de autorii sesizării are rezolvare în dispozițiile alin.(4) al aceluiași articol, care prevăd că, dacă din datele și informațiile obținute în baza mandatelor de supraveghere tehnică rezultă probe sau indicii temeinice cu privire la săvârșirea unei alte infracțiuni decât cele prevăzute la alin.(2), datele și informațiile se înaintează procurorului, procedura prevăzută de art.140 cu privire la emiterea mandatului de supraveghere tehnică și cea prevăzută de art.141 privind autorizarea unor măsuri de supraveghere tehnică de către procuror aplicându-se în mod corespunzător. Însă, folosind sintagma „*potrivit acestei legi și pentru care au existat suspiciunile care au fundamentat solicitarea*”, se înțelege că legiuitorul a intenționat limitarea folosirii datelor rezultate dintr-un mandat obținut în temeiul Legii nr.51/1991 doar la cauza în care a fost obținut mandatul, ceea ce este de neacceptat din perspectiva

principiului aflării adevărului și a rolul constituțional al Ministerului Public. Aceste date și informații trebuie să poată fi folosite în orice cauză care vizează infracțiuni contra securității naționale, astfel că ***limitarea impusă de textul de lege criticat încalcă prevederile art.1 alin.(3) din Constituție privind statul de drept și pe cele ale art.131 din Constituție privind rolul Ministerului Public.***

546. Reglementând însă această interdicție „*sub sancțiunea nulității absolute*” [teza finală a alin.(1)], legiuitorul încalcă obligația respectării normelor de tehnică legislativă privind caracterul unitar și sistematizat al actului normativ. Din această perspectivă, Curtea observă că, în prezent, nulitatea absolută intervine în cazul încălcării unor norme care au un caracter esențial în desfășurarea procesului penal, fiind prevăzute în mod limitativ la art.281 alin.(1) din Codul de procedură penală. Prin urmare, dacă ar fi dorit completarea acestui cadru normativ, legiuitorul ar fi trebuit să modifice dispozițiile art.281 din cod, incluzând ipoteza criticată în cuprinsul acestei norme. Mai mult, în funcție de cauza de nulitate incidentă, dispozițiile art.281 alin.(3) și alin.(4) stabilesc termene diferite în care poate fi invocată nulitatea absolută. Or, dispoziția legală criticată nu prevede un astfel de termen, ceea ce conduce la interpretarea că încălcarea garanțiilor procesuale prevăzute la art.159 din cod ar putea conduce la posibilitatea invocării nulității absolute în orice stadiu al procesului, ***împrejurare ce contravine principiului securității raporturilor juridice și caracterului rezonabil al termenului de soluționare a procesului.***

547. Distinct de criticile analizate mai sus, Curtea constată că, prin limitarea faptelor care afectează siguranța națională și care justifică solicitarea și eliberarea unui mandat de siguranță națională [art.145¹ alin.(2)] la „*infracțiunile prevăzute la Titlul X-XII din Codul penal, cele prevăzute de Legea nr.535/2004 privind prevenirea și combaterea terorismului, cu modificările și completările ulterioare, precum și cele prevăzute de Ordonanța de urgență a Guvernului nr.159/2001 pentru prevenirea și combaterea utilizării sistemului financiar-bancar în scopul finanțării*

de acte de terorism, cu modificările ulterioare”, legiuitorul operează o modificarea de substanță a Legii nr.51/1991. Astfel, dacă această lege definește, în cuprinsul art.3, situațiile care constituie amenințări la adresa siguranței naționale, fără ca acestea să fie neapărat infracțiuni după rigorile normelor de incriminare (și care, în majoritatea situațiilor, nu se finalizează prin întocmirea unui dosar penal care să privească, evident, săvârșirea unei infracțiuni), iar aceste amenințări sunt temei pentru obținerea mandatelor de siguranță națională, conform art.13 și art.14 din Legea nr.51/1991, prin modificarea operată de textul criticat, legiuitorul pare că a restrâns, în mod implicit, situațiile în care se pot solicita și obține mandate de siguranță națională, limitându-le doar la o serie de infracțiuni.

548. Or, în condițiile în care este evident că *„situațiile care constituie amenințări la adresa siguranței naționale”* au o sferă mult mai largă decât *„infracțiunile”*, din adoptarea noii reglementări nu rezultă care este voința reală a legiuitorului cu privire la sfera de incidență a mandatului de siguranță națională și devine incert dacă dispozițiile art.3, raportate la art.13, art.14 și următoarele din Legea nr.51/1991 privind mandatele de siguranță națională, rămân în vigoare și continuă să producă efecte juridice. Astfel, din modul de redactare a textului criticat s-ar putea înțelege că, odată cu intrarea în vigoare a noii legi, nu se mai pot obține mandate de siguranță națională decât în cazul pregătirii sau comiterii unor infracțiuni precis determinate, deși prevederile art.3, raportate la art.13, art.14 și următoarele din Legea nr.51/1991 nu au fost abrogate în mod expres.

549. Având în vedere neclaritatea și lipsa de rigoare a dispozițiilor art.145¹ alin.(1) și (2) din cod, pe de o parte, precum și faptul că dispozițiile care prevăd, în prezent, posibilitatea obținerii unor mandate de supraveghere tehnică, în baza Legii nr.51/1991, în cazul existenței unor amenințări la adresa siguranței naționale, chiar dacă nu s-a constatat comiterea unei infracțiuni, își au rațiunea în necesitatea apărării securității naționale (inclusiv și, mai ales, prin măsuri preventive), pe de altă parte, Curtea constată că îi revine legiuitorului sarcina de a redacta un text clar și coerent,

care să asigure îndeplinirea efectivă a scopului pentru care se emit mandatele de supraveghere tehnică, în baza Legii nr.51/1991, cu respectarea prevederilor art.1 alin.(3) și alin.(5) din Constituție.

550. Pentru aceste motive, Curtea constată că dispozițiile art.I pct.76, referitoare la art.145¹ alin.(1) în ceea ce privește sintagma „potrivit acestei legi și pentru care au existat suspiciunile care au fundamentat solicitarea, sub sancțiunea nulității absolute” și alin.(2) din Codul de procedură penală, sunt neconstituționale, contravenind prevederilor art.1 alin.(3) și alin.(5) din Constituție, referitoare la statul de drept, principiul legalității și calitatea normelor edictate de legiuitor, precum și art.61 alin.(1) din Constituție, privind rolul Parlamentului.

551. Dispozițiile art.I pct.79 au următorul conținut: La articolul 146¹, alineatul (5) se abrogă.

552. Dispozițiile abrogate au următorul cuprins: „(5) În cazurile în care există urgență, iar obținerea mandatului în condițiile alin.(1) sau (2) ar conduce la o întârziere substanțială a cercetărilor, la pierderea, alterarea sau distrugerea probelor ori ar pune în pericol siguranța victimei sau a altor persoane și sunt îndeplinite condițiile prevăzute la alin.(1) sau, după caz, alin.(2), procurorul poate dispune obținerea datelor privind tranzacțiile financiare efectuate sau care urmează a fi efectuate. Dispozițiile art.141 se aplică în mod corespunzător”.

553. **Critica** susține încălcarea dreptului la integritatea fizică a persoanei, prevăzut de art.22 alin.(1) din Constituție, procurorul nemaiputând obține în condiții de urgență date privitoare la tranzacțiile financiare efectuate sau care urmează a fi efectuate.

554. Potrivit dispozițiilor art.146¹ alin.(1) și alin.(2) din cod, obținerea datelor privind tranzacțiile financiare efectuate sau ce urmează a fi efectuate se poate dispune de judecătorul de drepturi și libertăți de la instanța căreia i-ar reveni competența să judece cauza în primă instanță sau de la instanța corespunzătoare în

grad acesteia în a cărei circumscripție se află sediul parchetului din care face parte procurorul care a întocmit propunerea. Dispozițiile art.146¹ alin.(5), în vigoare, prevăd o excepție de la regula autorizării obținerii datelor privind tranzacțiile financiare ale unei persoane de către judecătorul de drepturi și libertăți, stipulând că, în cazurile expres prevăzute, procurorul poate dispune măsura specială de cercetare. *Norma abrogatoare reprezintă opțiunea legiuitorului de a renunța la această excepție, intervenția legislativă respectând marja de apreciere de care beneficiază legiuitorul în materie, și nu are niciun efect asupra dreptului la integritatea fizică a persoanei, prevăzut de art.22 alin.(1) din Constituție. Prin urmare, Curtea constată că dispozițiile art.I pct.79, referitoare la art.146¹ alin.(5) din Codul de procedură penală, sunt constituționale, în raport cu criticile formulate, **critica fiind astfel neîntemeiată.***

555. Dispozițiile **art.I pct.81** au următorul conținut: La articolul 148 alineatul (1), litera a) se modifică și va avea următorul cuprins: „*a) există probe sau indicii temeinice cu privire la pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni contra securității naționale prevăzute de Codul penal și de alte legi speciale, precum și în cazul infracțiunilor de trafic de droguri, de efectuare de operațiuni ilegale cu precursori sau cu alte produse susceptibile de a avea efecte psihoactive, infracțiunilor privind nerespectarea regimului armelor, munițiilor, materialelor nucleare și al materiilor explozive și al precursorilor de explozivi restricționați, trafic și exploatarea persoanelor vulnerabile, acte de terorism sau asimilate acestora, de finanțare a terorismului, spălare a banilor, falsificare de monede, timbre sau de alte valori, falsificare de instrumente de plată electronică, în cazul infracțiunilor care se săvârșesc prin sisteme informatice sau mijloace de comunicare electronică, șantaj, lipsire de libertate în mod ilegal, evaziune fiscală, în cazul infracțiunilor de corupție, al infracțiunilor asimilate infracțiunilor de corupție, al infracțiunilor împotriva intereselor financiare ale Uniunii Europene ori în cazul altor infracțiuni pentru care legea prevede pedeapsa închisorii de 7 ani sau*

mai mare ori există probe sau indicii temeinice că o persoană este implicată în activități infracționale ce au legătură cu infracțiunile enumerate mai sus;”.

556. În prezent, norma are următorul conținut: „a) există o suspiciune rezonabilă cu privire la pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni contra securității naționale prevăzute de Codul penal și de alte legi speciale, precum și în cazul infracțiunilor de trafic de droguri, de efectuare de operațiuni ilegale cu precursori sau cu alte produse susceptibile de a avea efecte psihoactive, infracțiunilor privind nerespectarea regimului armelor, munițiilor, materialelor nucleare, al materiilor explozive și al precursorilor de explozivi restricționați, trafic și exploatarea persoanelor vulnerabile, acte de terorism sau asimilate acestora, de finanțare a terorismului, spălare a banilor, falsificare de monede, timbre sau de alte valori, falsificare de instrumente de plată electronică, în cazul infracțiunilor care se săvârșesc prin sisteme informatice sau mijloace de comunicare electronică, șantaj, lipsire de libertate în mod ilegal, evaziune fiscală, în cazul infracțiunilor de corupție, al infracțiunilor asimilate infracțiunilor de corupție, al infracțiunilor împotriva intereselor financiare ale Uniunii Europene ori în cazul altor infracțiuni pentru care legea prevede pedeapsa închisorii de 7 ani sau mai mare ori există o suspiciune rezonabilă că o persoană este implicată în activități infracționale ce au legătură cu infracțiunile enumerate mai sus;”.

557. **Critica** constă în modul mecanic în care legiuitorul a înțeles să înlocuiască sintagma „suspiciune rezonabilă” cu termenul „probe” sau cu sintagma „indicii temeinice”, ceea ce creează un dezechilibru nejustificat între interesele suspectului sau inculpatului și cele ale persoanei vătămate ori ale societății, în general.

558. Potrivit dispozițiilor art.148 alin.(4) și alin.(5) din cod, investigatorii sub acoperire sunt lucrători operativi din cadrul poliției judiciare sau al organelor de stat care desfășoară, potrivit legii, activități de informații în vederea asigurării securității naționale, al căror rol este culegerea de date și informații în baza

ordonanței procurorului, pe care le pun, în totalitate, la dispoziția procurorului care efectuează sau supraveghează urmărirea penală, întocmind un proces-verbal. În temeiul art.145 alin.(8) din cod, investigatorii sub acoperire pot fi audiați ca martori în cadrul procesului penal în aceleași condiții ca martorii amenințați. Prin urmare, *finalitatea măsurii folosirii investigatorilor sub acoperire este aceea de a obține probe*, care rezultă în decelarea datelor și informațiilor furnizate de aceștia, care privesc fapta ce formează obiectul cercetării ori care contribuie la identificarea ori localizarea persoanelor.

559. Înlocuirea sintagmei „*există o suspiciune rezonabilă cu privire la pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni*” din actuala reglementare cu sintagma „*există probe [...] cu privire la pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni*” pune sub semnul îndoielii necesitatea utilizării investigatorilor sub acoperire, deturnând scopul pentru care aceasta a fost instituită. Astfel, în măsura în care există deja probe cu privire la pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni, dispunerea utilizării investigatorilor sub acoperire de către procuror nu se mai impune, întrucât probatoriul deja administrat ar putea dovedi fapta și făptuitorul. Reglementarea utilizării investigatorilor sub acoperire are sens doar atunci când probele obținute pe această cale, alături de celelalte probe ori date din care a rezultat doar suspiciunea rezonabilă cu privire la pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni pentru care s-a dispus măsura, pot conduce la formarea convingerii organelor judiciare cu privire la existența faptei și stabilirea vinovăției persoanei. Or, ***prin modificarea operată, legiuitorul anulează instituția utilizării investigatorilor sub acoperire, care va rămâne consacrată normativ, dar care nu va produce efecte juridice, întrucât, în nicio ipoteză, nu vor fi îndeplinite cumulativ cele trei condiții prevăzute de art.148 alin.(1) din cod***, care, pe lângă condiția cuprinsă în norma criticată, mai prevede ca măsura să fie necesară și proporțională cu restrângerea drepturilor și libertăților fundamentale, date fiind particularitățile cauzei, importanța informațiilor sau a probelor ce urmează a fi obținute ori gravitatea infracțiunii [art.148 alin.(1) lit.b)],

iar *probele* sau localizarea și identificarea făptuitorului, suspectului ori inculpatului *nu ar putea fi obținute în alt mod* sau obținerea lor ar presupune dificultăți deosebite ce ar prejudicia ancheta ori există un pericol pentru siguranța persoanelor sau a unor bunuri de valoare [art.148 alin.(1) lit.c)].

560. Pentru aceste argumente, Curtea apreciază că **dispozițiile art.I pct.81, referitoare la art.148 alin.(1) lit.a) din Codul de procedură penală, contravin art.I alin.(5) din Constituție, în componenta sa referitoare la calitatea normei, și afectează rolul Ministerului Public, prevăzut de art.131 din Constituție**, limitându-i posibilitatea de a-și îndeplini misiunea dată de legiuitorul constituant, aceea de a apăra ordinea de drept, precum și drepturile și libertățile cetățenilor.

561. Dispozițiile **art.I pct.83** au următorul conținut: La articolul 150 alineatul (1), litera a) se modifică și va avea următorul cuprins: „*a) există probe sau indicii temeinice cu privire la pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni de trafic de droguri, de efectuare de operațiuni ilegale cu precursori sau cu alte produse susceptibile de a avea efecte psihoactive, infracțiuni privind nerespectarea regimului armelor, munițiilor, materialelor nucleare și al materiilor explozive și al precursorilor de explozivi restricționați, trafic și exploatarea persoanelor vulnerabile, acte de terorism sau asimilate acestora, de finanțare a terorismului, spălare a banilor, falsificare de monede, timbre sau de alte valori, unei infracțiuni care se săvârșește prin sisteme informatice sau mijloace de comunicare electronică, șantaj, lipsire de libertate în mod ilegal, evaziune fiscală, în cazul infracțiunilor de corupție, al infracțiunilor asimilate infracțiunilor de corupție și al infracțiunilor împotriva intereselor financiare ale Uniunii Europene sau în cazul altor infracțiuni pentru care legea prevede pedeapsa închisorii de 7 ani sau mai mare ori dacă există probe sau indicii temeinice că o persoană este implicată în activități infracționale care au legătură, potrivit art.43, cu infracțiunile enumerate mai sus;*”.

562. În prezent, norma are următorul conținut: „*a) există o suspiciune rezonabilă cu privire la pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni de trafic de*

droguri, de efectuare de operațiuni ilegale cu precursori sau cu alte produse susceptibile de a avea efecte psihoactive, infracțiuni privind nerespectarea regimului armelor, munițiilor, materialelor nucleare, al materiilor explozive și al precursorilor de explozivi restricționați, trafic și exploatarea persoanelor vulnerabile, acte de terorism sau asimilate acestora, de finanțare a terorismului, spălare a banilor, falsificare de monede, timbre sau de alte valori, unei infracțiuni care se săvârșește prin sisteme informatice sau mijloace de comunicare electronică, șantaj, lipsire de libertate în mod ilegal, evaziune fiscală, în cazul infracțiunilor de corupție, al infracțiunilor asimilate infracțiunilor de corupție și al infracțiunilor împotriva intereselor financiare ale Uniunii Europene sau în cazul altor infracțiuni pentru care legea prevede pedeapsa închisorii de 7 ani sau mai mare ori dacă există o suspiciune rezonabilă că o persoană este implicată în activități infracționale care au legătură, potrivit art.43, cu infracțiunile enumerate mai sus;”.

563. **Critica** vizează modul mecanic în care legiuitorul a înțeles să înlocuiască sintagma „*suspiciune rezonabilă*” cu termenul „*probe*” sau cu sintagma „*indicii temeinice*”, ceea ce conduce, în opinia autorilor sesizării, la situații profund injuste, de natură a crea un dezechilibru nejustificat între interesele suspectului/inculpatului și cele ale persoanei vătămate și ale societății, în general.

564. Argumentele prezentate la paragrafele 558-559 din prezenta decizie sunt aplicabile *mutatis mutandis* și cu privire la instituția participării autorizate la anumite activități, ca metodă specială de cercetare, astfel că **dispozițiile art.I pct.83, referitoare la art.150 alin.(1) lit.a) din Codul de procedură penală, contravin art.I alin.(5) din Constituție, în componenta sa referitoare la calitatea normei, și afectează rolul Ministerului Public, prevăzut de art.131 din Constituție**, limitându-i posibilitatea de a-și îndeplini misiunea dată de legiuitorul constituant, aceea de a apăra ordinea de drept, precum și drepturile și libertățile cetățenilor.

565. Dispozițiile **art.I pct.84** au următorul conținut: La articolul 152, alineatul (1), litera a) se modifică și va avea următorul cuprins: „*a) există probe sau*

indicii temeinice cu privire la săvârșirea unei infracțiuni dintre cele prevăzute la art.139 alin.(2) sau a unei infracțiuni de concurență neloială, de evadare, de fals în înscrisuri, infracțiuni privind nerespectarea regimului armelor, munițiilor, materialelor nucleare și al materiilor explozive și al precursorilor de explozivi restricționați, a unei infracțiuni privind nerespectarea dispozițiilor privind introducerea în țară de deșeuri și reziduuri, a unei infracțiuni privind organizarea și exploatarea jocurilor de noroc ori a unei infracțiuni privind regimul juridic al precursorilor de droguri, și infracțiuni referitoare la operațiuni cu produse susceptibile de a avea efecte psihoactive asemănătoare celor determinate de substanțele și produsele stupefiante sau psihotrope;”.

566. În prezent, norma are următorul conținut: „a) există o suspiciune rezonabilă cu privire la săvârșirea unei infracțiuni dintre cele prevăzute la art.139 alin.(2) sau a unei infracțiuni de concurență neloială, de evadare, de fals în înscrisuri, infracțiuni privind nerespectarea regimului armelor, munițiilor, materialelor nucleare, al materiilor explozive și al precursorilor de explozivi restricționați, a unei infracțiuni privind nerespectarea dispozițiilor privind introducerea în țară de deșeuri și reziduuri, a unei infracțiuni privind organizarea și exploatarea jocurilor de noroc ori a unei infracțiuni privind regimul juridic al precursorilor de droguri, și infracțiuni referitoare la operațiuni cu produse susceptibile de a avea efecte psihoactive asemănătoare celor determinate de substanțele și produsele stupefiante sau psihotrope;”.

567. **Critica** vizează modul mecanic în care legiuitorul a înțeles să înlocuiască sintagma „*suspiciune rezonabilă*” cu termenul „*probe*” sau cu sintagma „*indicii temeinice*”, ceea ce conduce, în opinia autorilor sesizării, la situații profund înjuste, de natură a crea un dezechilibru nejustificat între interesele suspectului/inculpatului și cele ale persoanei vătămate și ale societății, în general.

568. Argumentele prezentate la paragrafele 558-559 din prezenta decizie sunt aplicabile *mutatis mutandis* și cu privire la instituția obținerii datelor de trafic

și de localizare prelucrate de către furnizorii de rețele publice de comunicații electronice ori furnizorii de servicii de comunicații electronice destinate publicului, ca metodă specială de cercetare, astfel că **dispozițiile art.I pct.84, referitoare la art.152 alin.(1) lit.a) din Codul de procedură penală, contravin art.1 alin.(5) din Constituție, în componenta sa referitoare la calitatea normei, și afectează rolul Ministerului Public, prevăzut de art.131 din Constituție**, limitându-i posibilitatea de a-și îndeplini misiunea dată de legiuitorul constituant, aceea de a apăra ordinea de drept, precum și drepturile și libertățile cetățenilor.

569. Dispozițiile **art.I pct.85** au următorul conținut: La articolul 153, alineatul (1) se modifică și va avea următorul cuprins: „*Art.153. – (1) Procurorul poate solicita, cu încuviințarea prealabilă a judecătorului de drepturi și libertăți, unei instituții de credit sau oricărei alte instituții care deține date privind situația financiară a unei persoane, comunicarea datelor privind existența și conținutul conturilor și a altor situații financiare în cazul în care există indicii temeinice cu privire la săvârșirea unei infracțiuni și există temeieri pentru a se crede că datele solicitate constituie probe.*”

570. În prezent, norma are următorul conținut: „*(1) Procurorul poate solicita unei instituții de credit sau oricărei altei instituții care deține date privind situația financiară a unei persoane comunicarea datelor privind existența și conținutul conturilor unei persoane, în cazul în care există indicii temeinice cu privire la săvârșirea unei infracțiuni și există temeieri pentru a se crede că datele solicitate constituie probe.*”

571. **Critica** vizează modul mecanic în care legiuitorul a înțeles să înlocuiască sintagma „*suspiciune rezonabilă*” cu sintagma „*indicii temeinice*”, ceea ce conduce, în opinia autorilor sesizării, la situații profund injuste, de natură a crea un dezechilibru nejustificat între interesele suspectului/inculpatului și cele ale persoanei vătămate și ale societății, în general.

572. Analizând critica de neconstituționalitate, Curtea observă că *norma modificatoare păstrează sintagma folosită de norma în vigoare*, care prevede posibilitatea procurorului de a solicita comunicarea datelor privind existența și conținutul conturilor unei persoane, *în cazul în care „există indicii temeinice” (deci, cerința nu se referă la existența probelor) cu privire la săvârșirea unei infracțiuni*. Sintagma nu mai este definită de actualul Cod de procedură penală, însă legea procesuală anterioară prevedea, la art.68¹, că sunt indicii temeinice atunci când din datele existente în cauză rezultă presupunerea rezonabilă că persoana față de care se efectuează acte premergătoare sau acte de urmărire penală a săvârșit fapta. Astfel, indiciile temeinice sunt supoziții raționale care pot forma convingerea cu privire la veridicitatea unui fapt, fără a avea forța juridică a unei probe.

573. Prin urmare, Curtea apreciază că ***nu este întemeiată critica autorilor sesizării, dispozițiile art.I pct.85, referitoare la art.153 alin.(1) din Codul de procedură penală, respectând prevederile art.1 alin.(5) din Constituție.***

574. Dispozițiile **art.I pct.89** au următorul conținut: La articolul 158 alineatul (2), literele a) și b) se modifică și vor avea următorul cuprins: „a) *descrierea locului unde urmează a se efectua percheziția, iar dacă sunt probe sau indicii temeinice privind existența sau posibilitatea transferării probelor, datelor sau persoanelor căutate în locuri învecinate, descrierea acestor locuri;*

b) indicarea elementelor de fapt ori a datelor din care rezultă probe sau indicii temeinice;”.

575. În prezent, norma are următorul conținut: „a) *descrierea locului unde urmează a se efectua percheziția, iar dacă sunt suspiciuni rezonabile privind existența sau posibilitatea transferării probelor, datelor sau persoanelor căutate în locuri învecinate, descrierea acestor locuri;*

b) indicarea probelor ori a datelor din care rezultă suspiciunea rezonabilă cu privire la săvârșirea unei infracțiuni sau cu privire la deținerea obiectelor ori înscrisurilor ce au legătură cu o infracțiune;”.

576. **Critica** vizează modificarea art.158 alin.(2) lit.a) din cod, respectiv înlocuirea sintagmei „*suspiciuni rezonabile*” cu sintagma „*probe sau indicii temeinice*” în ceea ce privește existența sau posibilitatea transferării probelor, datelor sau persoanelor căutate în locuri învecinate.

577. Potrivit dispozițiilor art.158 alin.(1) și alin.(2) din cod, percheziția domiciliară poate fi dispusă, în cursul urmăririi penale, la cererea procurorului, de judecătorul de drepturi și libertăți și, în cursul judecății, din oficiu sau la cererea procurorului, de către instanța investită cu judecarea cauzei. Cererea formulată de procuror trebuie să cuprindă descrierea locului unde urmează a se efectua percheziția, indicarea probelor ori a datelor din care rezultă suspiciunea rezonabilă cu privire la săvârșirea unei infracțiuni sau cu privire la deținerea obiectelor ori înscrisurilor ce au legătură cu o infracțiune, indicarea infracțiunii, a probelor sau a datelor din care rezultă că în locul în care se solicită efectuarea percheziției se află suspectul ori inculpatul sau pot fi descoperite probe cu privire la săvârșirea infracțiunii ori urme ale săvârșirii infracțiunii, indicarea numelui, prenumelui și, dacă este necesar, descrierea suspectului sau inculpatului despre care se bănuiește că se află în locul unde se efectuează percheziția, precum și indicarea urmelor săvârșirii infracțiunii ori a altor obiecte despre care se presupune că există în locul ce urmează a fi percheziționat.

578. În cazul în care sunt suspiciuni rezonabile privind existența sau posibilitatea transferării probelor, datelor sau persoanelor căutate în locuri învecinate, legea în vigoare prevede obligația procurorului de a descrie aceste locuri în cererea privind percheziția domiciliară. Norma modificatoare a art.158 alin.(2) lit.a) din cod înlocuiește sintagma „*suspiciuni rezonabile*” cu sintagma „*probe și indicii temeinice*” în ceea ce privește existența sau posibilitatea transferării probelor, datelor sau persoanelor căutate în locuri învecinate. Opțiunea legiuitorului pentru această modificare este rezultatul unei operațiuni mecanice de înlocuire a sintagmelor, întrucât, *în ipoteza reglementată de dispoziția legală criticată nici nu*

*este vorba despre probele și indiciile temeinice privind săvârșirea faptei penale, ci despre probe și indicii temeinice referitoare la existența sau posibilitatea transferării în locuri învecinate a probelor, datelor sau persoanelor căutate. Or, cu privire la acest aspect **ar fi excesiv să se ceară procurorului să prezinte „probe”, fiind suficient să descrie locurile unde are suspiciunea rezonabilă că probele, datele sau persoanele căutate s-ar putea afla sau ar putea fi transferate.** Prin urmare, Curtea constată că **dispozițiile art.I pct.89, care modifică art.158 alin.(2) lit.a) din Codul de procedură penală, teza referitoare la „probe”, contravin prevederilor constituționale ale art.1 alin.(5) și ale art.131 privind rolul Ministerului Public.***

579. **Critica** privind norma modificatoare a art.158 alin.(2) lit.b) din cod vizează înlocuirea sintagmei „*probele ori datele din care rezultă suspiciunea rezonabilă*” cu sintagma „*elemente de fapt ori date din care rezultă probe sau indicii temeinice*”.

580. Curtea observă că ***norma este incompletă, lipsind scopul în care care a fost edictată, întrucât nu precizează ce trebuie să dovedească probele sau indiciile temeinice la care face referire,*** respectiv dacă acestea vizează comiterea unei infracțiuni sau posibilitatea transferării în locuri învecinate a probelor, datelor sau persoanelor căutate.

581. Formularea defectuoasă a **art.158 alin.(2) lit.b) din Codul de procedură penală, astfel cum acesta a fost modificat prin dispozițiile art.I pct.89, viciază în mod iremediabil norma, care contravine, astfel, prevederilor art.1 alin.(5) din Constituție.**

582. Dispozițiile **art.I pct.91** au următorul conținut: La articolul 159, după alineatul (8) se introduce un nou alineat, alin.(8¹), cu următorul cuprins: „(8¹) *Neindicarea obiectelor sau a persoanelor căutate împiedică efectuarea percheziției de către organul judiciar. Refuzul persoanei percheziționate de a preda persoanele sau obiectele căutate, precis identificate, se menționează în procesul-verbal de*

percheziție. Lipsa acestei mențiuni din procesul-verbal de percheziție, precum și continuarea percheziției fără a fi solicitate sau dacă au fost predate se sancționează cu nulitatea absolută. Probele obținute în baza unui proces-verbal nul pentru aceste motive nu pot fi folosite în cadrul procesului penal.”

583. **Critica** vizează formalismul excesiv al legiuitorului în ceea ce privește precizarea particularităților bunurilor căutate, apreciat a fi de natură să împiedice aflarea adevărului în cauză. De asemenea, dispoziția introduce un paralelism legislativ, având în vedere că încălcările care atrag sancțiunea nulității absolute sunt prevăzute în mod limitativ la art.281 alin.(1) din Codul de procedură penală.

584. Potrivit dispozițiilor art.159 alin.(5) din cod, înainte de începerea percheziției, organul judiciar are obligația de a se legitima și de a înmâna o copie a mandatului emis de judecător persoanei la care se va efectua percheziția, reprezentantului acesteia sau unui membru al familiei, iar în lipsă, oricărei alte persoane cu capacitate deplină de exercițiu care cunoaște persoana la care se va efectua percheziția și, dacă este cazul, custodelui. De asemenea, în temeiul alin.(8) al aceluiași articol, înainte de începerea percheziției, procurorul are obligația de a solicita predarea de bunăvoie a persoanelor sau a obiectelor căutate. Dacă persoanele sau obiectele indicate în mandat sunt predate, percheziția nu se mai efectuează. Cu alte cuvinte, predarea benevolă a celor căutate constituie o cauză de neîncepere a percheziției, aceasta realizându-se doar dacă, după solicitarea procurorului privind predarea unor persoane sau obiecte precis identificate în mandatul de percheziție, acesta întâmpină refuzul persoanei la care se efectuează percheziția.

585. Norma modificatoare vine să completeze regimul juridic al acestui procedeu probator, precizând că neindicarea obiectelor sau a persoanelor căutate, în vederea predării, împiedică efectuarea percheziției de către organul judiciar și că refuzul persoanei percheziționate de a preda persoanele sau obiectele căutate, precis identificate, se menționează în procesul-verbal de percheziție.

586. Norma modificatoare prevede și sancțiunile aplicate pentru nerespectarea noilor prevederi: nulitatea absolută a procesului-verbal de percheziție în care nu se face mențiunea refuzului persoanei percheziționate de a preda persoanele sau obiectele căutate, precis identificate, precum și nulitatea absolută a „*continuării percheziției*” dacă nu au fost solicitate persoanele sau obiectele căutate sau dacă acestea au fost predate. Mai mult, legiuitorul vine și accentuează că probele obținute în baza unui proces-verbal nul pentru motivele prezentate nu pot fi folosite în cadrul procesului penal.

587. Referitor la materia nulităților, Curtea observă că instanța de contencios constituțional a constatat că „nulitatea reprezintă o sancțiune procedurală extremă, care intervine numai atunci când alte remedii nu sunt posibile. Cum însă nu orice încălcare a unei norme procedurale provoacă o vătămare care să nu poată fi reparată decât prin anularea actului, legiuitorul a instituit regula potrivit căreia nulitatea actului făcut cu încălcarea dispozițiilor legale care reglementează desfășurarea procesului penal intervine numai atunci când s-a adus o vătămare ce nu poate fi înlăturată în alt mod. Această reglementare reflectă preocuparea legiuitorului de a salva actele procedurale care, deși inițial nu au respectat formele procedurale, își pot atinge scopul prin completarea sau refacerea lor. Nimic nu împiedică persoana interesată ca, în ipoteza în care există o vătămare ce nu poate fi înlăturată, să invoce și să dovedească vătămarea pretinsă” (Decizia nr.113 din 24 februarie 2005, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.215 din 14 martie 2005; Decizia nr.403 din 14 iulie 2005, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.697 din 3 august 2005). În cazul nulității absolute, vătămarea procesuală este prezumată *iuris et de iure*, neexistând o condiție în sensul dovedirii existenței acesteia, poate fi invocată în orice stare a procesului penal, cu excepția cazurilor prevăzute la art.281 alin.(1) lit.e) și f) din Codul de procedură penală, care pot fi invocate în condițiile prevăzute la art.281 alin.(4) din același cod, și poate fi luată în considerare din oficiu. Aceasta determină întotdeauna anularea actelor procesuale și

procedurale efectuate cu încălcarea dispozițiilor prevăzute de lege (Decizia nr.840 din 8 decembrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.120 din 16 februarie 2016, paragrafele 19 și 20).

588. Din această perspectivă, Curtea observă că, în prezent, ***nulitatea absolută intervine în cazul încălcării unor norme care au un caracter esențial în desfășurarea procesului penal, fiind prevăzute în mod limitativ la art.281 alin.(1) din Codul de procedură penală. Prin urmare, dacă a dorit completarea acestui cadru normativ, legiuitorul ar fi trebuit să modifice dispozițiile art.281 din cod, incluzând ipoteza criticată în cuprinsul acestei norme. Mai mult, în funcție de cauza de nulitate incidentă, dispozițiile art.281 alin.(3) și alin.(4) stabilesc termene diferite în care poate fi invocată nulitatea absolută.*** Or, dispoziția legală criticată nu prevede un astfel de termen, ceea ce determină interpretarea potrivit căreia încălcarea garanțiilor procesuale prevăzute la art.159 din cod ar putea conduce la posibilitatea invocării nulității absolute în orice stadiu al procesului, împrejurare ce contravine principiului securității raporturilor juridice și caracterului rezonabil al termenului de soluționare a procesului.

589. Mai mult, Curtea remarcă redactarea ambiguă, lipsită de rigoare juridică, potrivit căreia „*continuarea percheziției fără a fi solicitate sau dacă au fost predate se sancționează cu nulitatea absolută*”. Astfel, ***norma pare a sancționa cu nulitatea un fapt juridic – continuarea percheziției, când este bine cunoscut că această sancțiune nu poate fi aplicată decât unui act juridic încheiat cu încălcarea unei norme***, care provoacă o vătămare care să nu poată fi reparată decât prin anularea actului. De asemenea, norma care stabilește că „*probele obținute în baza unui proces-verbal nul [...] nu pot fi folosite în cadrul procesului penal*” este o reiterare, deci un paralelism legislativ, a soluției legislative cuprinse în art.102 alin.(3) din cod, potrivit căreia „*Nulitatea actului prin care s-a dispus sau autorizat administrarea unei probe ori prin care aceasta a fost administrată determină excluderea probei*”.

590. De asemenea, cerința ca obiectele căutate să fie „*precis identificate*” introduce un formalism excesiv, care, în fapt, împiedică aflarea adevărului. În multe situații, ***atunci când se solicită și se încuviințează efectuarea unei percheziții se are în vedere ridicarea tuturor obiectelor care probează o activitate infracțională, categoria de bunuri căutate fiind determinabilă, iar nu determinată în mod expres.*** Astfel, în cazul infracțiunilor cu violență, prin percheziționare este căutat obiectul folosit la comiterea faptei, care, raportat la leziunea constatată (leziune prin tăiere, de pildă), poate fi divers (topor, sapă, sabie, cuțit sau orice alt obiect care poate provoca astfel de leziuni). De asemenea, în cazul infracțiunilor de evaziune fiscală sunt căutate documentele care probează sustragerea frauduloasă de la plata obligațiilor fiscale, iar aceste documente pot fi atât documentele contabile ale societății, cât și orice alte documente care demonstrează caracterul ilicit al înregistrărilor în contabilitate ori a operațiunilor efectuate (de exemplu, facturi sau documente de expediție, de care organul de urmărire penală nu are cunoștință). Prin urmare, raportat la circumstanțele faptei, organul judiciar nu poate identifica precis, în fiecare cauză, orice obiect căutat, astfel că norma criticată este de natură a limita cercetarea penală și, astfel, de a împiedica aflarea adevărului în cauză.

591. Pentru toate aceste argumente, Curtea constată că **dispozițiile art.I pct.9, referitoare la introducerea art.159 alin.(8¹) în Codul de procedură penală, contravin art.1 alin.(5) din Constituție.**

592. Dispozițiile **art.I pct.93** au următorul conținut: La articolul 159, alineatul (14), literele b) și c) se modifică și vor avea următorul cuprins: „*b) dacă există indicii temeinice că în spațiul în care urmează a se efectua percheziția se află o persoană a cărei viață sau integritate fizică este pusă în pericol;*

c) dacă există indicii temeinice că persoana căutată s-ar putea sustrage procedurii.”

593. În prezent, norma are următorul conținut: „*b) dacă există suspiciunea că în spațiul în care urmează a se efectua percheziția se află o persoană a cărei viață sau integritate fizică este pusă în pericol;*

c) dacă există suspiciunea că persoana căutată s-ar putea sustrage procedurii.”

594. **Critica** vizează efectuarea unei percheziții domiciliare doar dacă există indicii temeinice, aspect care, în opinia autorilor sesizării, încalcă art.22 alin.(1) din Constituție, inviolabilitatea domiciliului fiind un drept ce pentru legiuitor apare ca fiind situat pe o treaptă superioară dreptului la viață și la integritate fizică.

595. Analizând critica de neconstituționalitate, Curtea observă că norma modificatoare înlocuiește sintagma „*există suspiciunea*”, folosită de norma în vigoare, cu sintagma „*există indicii temeinice*”, cu privire la condițiile în care, în mod excepțional, percheziția poate începe fără înmânarea copieii mandatului de percheziție, fără solicitarea prealabilă de predare a persoanei sau a obiectelor, precum și fără informarea prealabilă privind posibilitatea solicitării prezenței unui avocat ori a unei persoane de încredere. Deși nu mai sunt definite de actualul Cod de procedură penală, legea procesuală anterioară prevedea, la art.68¹, că sunt indicii temeinice atunci când din datele existente în cauză rezultă presupunerea rezonabilă că persoana față de care se efectuează acte premergătoare sau acte de urmărire penală a săvârșit fapta. Astfel, *indiciile temeinice sunt supoziții raționale care pot forma convingerea cu privire la veridicitatea unui fapt, fiind mai puternice decât o suspiciune, dar fără a avea forța juridică a unei probe*. Având în vedere diminuarea garanțiilor procesuale ale persoanei al cărui domiciliu este supus percheziției (fără înmânarea copieii mandatului de percheziție, fără solicitarea prealabilă de predare a persoanei sau a obiectelor, precum și fără informarea prealabilă privind posibilitatea solicitării prezenței unui avocat ori a unei persoane de încredere), apare justificată sporirea standardului de probațiune de la suspiciune la indicii temeinice, tocmai pentru a preveni aplicarea abuzivă a dispozițiilor legale, care, așa cum însuși textul

normativ prevede, reglementează o situație de excepție. *Dispoziția criticată asigură astfel un just echilibru între drepturile fundamentale ale persoanei percheziționate, referitoare la inviolabilitatea domiciliului și dreptul la un proces echitabil, și dreptul la viață și integritate fizică al persoanei aflate în pericol sau rolul organelor judiciare în aflarea adevărului și soluționarea cauzei penale.*

596. Pentru aceste motive, Curtea apreciază că **dispozițiile art.I pct.93, referitoare la art.159 alin.(14) lit.b) și c) din Codul de procedură penală, sunt constituționale în raport cu criticile formulate.**

597. Dispozițiile **art.I pct.95** au următorul conținut: La articolul 162, alineatul (4) se modifică și va avea următorul cuprins: „(4) *Obiectele care nu au legătură cu cauza se restituie persoanei căreia îi aparțin, în termen de 30 de zile de la data ridicării, cu excepția celor care sunt supuse confiscării, în condițiile legii, sau pentru care a fost obținut ulterior mandat de percheziție.*”

598. În prezent, norma are următorul conținut: „(4) *Obiectele care nu au legătură cu cauza se restituie persoanei căreia îi aparțin, cu excepția celor care sunt supuse confiscării, în condițiile legii.*”

599. Potrivit **criticii** autorilor sesizării, textul legal nu îndeplinește cerința de claritate a legii penale, deoarece nu tratează în niciun fel procedura mandatului de percheziție care s-ar obține ulterior restituirii obiectelor.

600. Așa cum s-a arătat în prealabil, la paragraful 584 din prezenta decizie, în temeiul art.159 alin.(8) din Codul de procedură penală, înainte de începerea percheziției, procurorul are obligația de a solicita predarea de bunăvoie a persoanelor sau a obiectelor căutate. Dacă persoanele sau obiectele indicate în mandat sunt predate, percheziția nu se mai efectuează. Predarea benevolă a celor căutate constituie o cauză de neîncepere a percheziției, aceasta realizându-se doar dacă, după solicitarea procurorului privind predarea unor persoane sau obiecte precis identificate în mandatul de percheziție, acesta întâmpină refuzul persoanei la care se efectuează percheziția. Legiuitorul, prin dispozițiile art.I pct.91 al legii supuse

controlului, vine să completeze regimul juridic al acestui procedeu probator, precizând că neindicarea obiectelor sau a persoanelor căutate, în vederea predării, împiedică efectuarea percheziției de către organul judiciar și că refuzul persoanei percheziționate de a preda persoanele sau obiectele căutate, precis identificate, se menționează în procesul-verbal de percheziție. Mai mult, potrivit art.I pct.92, care vizează modificarea art.159 alin.(13) din cod, „*Organul judiciar este obligat să se limiteze la ridicarea numai a obiectelor și înscrisurilor care au legătură cu fapta pentru care se efectuează urmărirea penală. Obiectele sau înscrisurile a căror circulație ori deținere este interzisă sau în privința cărora există indicii temeinice că pot avea o legătură cu săvârșirea unei infracțiuni pentru care acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu se ridică întotdeauna*”. Din analiza coroborată a acestor dispoziții legale, rezultă că noua concepție a legiuitorului este aceea că pot fi ridicate doar obiectele și înscrisurile care au legătură cu fapta, deci cele care sunt prevăzute în mandatul de percheziție. Prin urmare, în cazul în care totuși au fost ridicate obiecte care nu au legătură cu cauza, norma cuprinsă în art.162 alin.(4), astfel cum a fost modificată, dispune restituirea lor.

601. În continuare, Curtea observă că, în art.I pct.96, care completează dispozițiile art.162 din Codul de procedură penală cu un nou alineat, alin.(6), legiuitorul definește categoria obiectelor care nu au legătură cu cauza, și anume „*orice obiect, suport electronic de date sau înscris care nu servește ca mijloc de probă pentru dovedirea infracțiunii pentru care a fost autorizată percheziția sau pentru care a fost obținut ulterior mandat de percheziție de la judecătorul competent, potrivit legii*”. Revenind la dispozițiile art.162 alin.(4), supuse controlului, Curtea constată că acestea prevăd două excepții de la obligația organelor judiciare de a restitui obiectele care nu au legătură cu cauza: prima, care păstrează soluția legislativă în vigoare, se referă la bunurile supuse confiscării și apare ca firească în condițiile în care, așa cum a fost arătat mai sus, printre bunurile ridicate

se pot afla obiecte sau înscrisuri a căror circulație ori deținere este interzisă, iar a doua vizează bunurile pentru care a fost obținut ulterior mandat de percheziție.

602. Dincolo de faptul că *norma procesuală omite să stabilească procedura prin care organele de urmărire penală solicită și obțin un mandat ulterior de percheziție domiciliară, Curtea apreciază că însăși ipoteza unei percheziții ulterioare este absurdă, în condițiile în care obiectele sau înscrisurile se află deja în detenția organelor de urmărire penală*. Inutilitatea unei noi percheziții și, implicit, a unui nou mandat demonstrează nonsensul juridic al reglementării.

603. Prin urmare, sintagma „sau pentru care a fost obținut ulterior mandat de percheziție” din conținutul art.162 alin.(4) din Codul de procedură penală, așa cum acesta a fost modificat de dispozițiile art.I pct.95, nu respectă exigențele de calitate a textului, norma fiind lipsită de logică și coerență, fapt ce determină încălcarea prevederilor art.1 alin.(5) din Constituție.

604. Dispozițiile **art.I pct.99** au următorul conținut: La articolul 168, după alineatul (15) se introduce un nou alineat, alin.(15¹), cu următorul cuprins: „(15¹) *Datele obținute dintr-un sistem informatic sau dintr-un sistem de stocare a datelor informatice care nu au legătură cu infracțiunea pentru care se efectuează urmărirea penală și pentru care a fost autorizată percheziția în acea cauză se șterg definitiv din copiile efectuate în baza alin.(9) și nu pot fi folosite în alte cauze penale și pentru dovedirea altor fapte, pentru care nu există mandat de percheziție. În cazul în care, pe parcursul percheziționării sistemului de stocare a datelor informatice, se descoperă indicii din care rezultă suspiciuni de săvârșire a altor fapte penale, se poate solicita mandat de percheziție informatică și în legătură cu acele fapte sau persoane.*”

605. **Critica** vizează interdicția de a utiliza datele obținute în urma percheziției informatice pentru probarea altor fapte decât cele pentru care se efectuează urmărirea penală și pentru care a fost autorizată percheziția, norma creând un dezechilibru nejustificat între interesele suspectului/inculpatului și cele ale

persoanei vătămate și ale societății, în general, încălcând principiul aflării adevărului și dispozițiile art.21 alin.(3) și art.131 alin.(1) din Constituție, precum și faptul că textul de referă la un „mandat ulterior”, care nu este reglementat.

606. Potrivit dispozițiilor art.168 alin.(1) din Codul de procedură penală, percheziția în sistem informatic sau a unui suport de stocare a datelor informatice este procedeul de cercetare, descoperire, identificare și strângere a probelor stocate într-un sistem informatic sau suport de stocare a datelor informatice, realizat prin intermediul unor mijloace tehnice și proceduri adecvate, de natură să asigure integritatea informațiilor conținute de acestea. Așadar, scopul acestui procedeu probator este acela de a obține probe, stocate într-un sistem informatic sau într-un suport de stocare a datelor informatice, cu privire la fapta ce formează obiectul cercetării ori care contribuie la identificarea persoanelor făptuitoare. În cursul urmăririi penale, această măsură nu poate fi pusă în executare decât, la cererea procurorului, cu autorizarea judecătorului de drepturi și libertăți. În cursul judecății, percheziția informatică se dispune de către instanță, din oficiu sau la cererea procurorului, a părților ori a persoanei vătămate. Dat fiind specificul acestui tip de percheziție, la efectuarea ei organul judiciar va apela la serviciile unui specialist din domeniu. În vederea executării percheziției dispuse, pentru asigurarea integrității datelor informatice stocate pe obiectele ridicate, procurorul dispune efectuarea de copii, în temeiul art.168 alin.(9) din cod.

607. Toate datele și informațiile care rezultă din punerea în executare a unui mandat de percheziție în sistem informatic sau a unui suport de stocare a datelor informatice, care constituie probe, pot fi valorificate în procesul penal. Astfel, în temeiul art.311 alin.(1) din cod, *„În cazul în care, după începerea urmăririi penale, organul de urmărire penală constată fapte noi, date cu privire la participarea unor alte persoane sau împrejurări care pot duce la schimbarea încadrării juridice a faptei, dispune extinderea urmăririi penale ori schimbarea încadrării juridice”*.

608. De altfel, norma criticată, art.168 alin.(15¹), prevede în teza a doua că, *„În cazul în care, pe parcursul percheziționării sistemului de stocare a datelor informatice, se descoperă indicii din care rezultă suspiciuni de săvârșire a altor fapte penale, se poate solicita mandat de percheziție informatică și în legătură cu acele fapte sau persoane”*. Cu alte cuvinte, ca efect al extinderii urmăririi penale cu privire la fapte noi sau la alte persoane sau împrejurări, în temeiul art.311 alin.(1), procurorul poate formula o nouă cerere de autorizare a percheziției în sistem informatic sau a unui suport de stocare a datelor informatice.

609. În acest context, prevederea cuprinsă în teza întâi a art.168 alin.(15¹), potrivit căreia *„Datele obținute dintr-un sistem informatic sau dintr-un sistem de stocare a datelor informatice care nu au legătură cu infracțiunea pentru care se efectuează urmărirea penală și pentru care a fost autorizată percheziția în acea cauză se șterg definitiv din copiile efectuate în baza alin.(9) și nu pot fi folosite în alte cauze penale și pentru dovedirea altor fapte, pentru care nu există mandat de percheziție”*, este ambiguă și susceptibilă de o interpretare neunitară. O primă interpretare ar fi aceea că, atâta vreme cât datele obținute *„nu pot fi folosite în alte cauze penale și pentru dovedirea altor fapte”*, ar rezulta că norma nu permite extinderea urmăririi penale pe baza datelor rezultate dintr-o percheziție, ceea ce vine în contradicție nu numai cu prevederile art.311 din Codul de procedură penală, anulând practic instituția extinderii urmăririi penale, dar constituie o încălcare a principiului aflării adevărului. Cea de-a doua interpretare conduce la concluzia că datele obținute pot fi folosite în alte cauze penale și pentru dovedirea altor fapte, dacă pentru acestea există un mandat distinct de percheziție. Or, în condițiile în care norma criticată prevede că datele obținute dintr-un sistem informatic sau dintr-un sistem de stocare a datelor informatice care nu au legătură cu infracțiunea pentru care se efectuează urmărirea penală și pentru care a fost autorizată percheziția în acea cauză *se șterg definitiv din copiile efectuate*, rezultă imposibilitatea folosirii

ulterioare a acestora. Astfel, în ambele variante de interpretare, norma prezintă vădite carențe de logică, determinând dificultăți de aplicare.

610. Toate aceste elemente demonstrează caracterul neconstituțional al reglementării, sub aspectul cerințelor de claritate și previzibilitate ale normei și al respectării normelor de tehnică legislativă, precum și vicierea sa din perspectiva garanțiilor constituționale privind dreptul părților la un proces echitabil și a rolului Ministerului Public în societate. Pentru aceste motive, Curtea constată că **dispozițiile art.1 pct.99, referitoare la art.168 alin.(15¹) în ceea ce privește sintagma „se șterg definitiv din copiile efectuate în baza alin.(9) și” din Codul de procedură penală, sunt neconstituționale prin raportare la prevederile art.1 alin.(5), art.21 alin.(3) și art.131 din Constituție.**

611. Dispozițiile **art.1 pct.103** au următorul conținut: După articolul 171 se introduce un nou articol, art.171¹, cu următorul cuprins: „Art. 171¹. – (1) *Obiectele, înscrisurile sau datele informatice predate sau ridicate silit, potrivit art.170 și art.171, pot fi folosite ca probe numai pentru dovedirea infracțiunilor ce fac obiectul dosarului în care au fost solicitate. În cazul în care, pe parcursul percheziționării, se descoperă indicii din care rezultă suspiciuni de săvârșire a altor fapte penale, se poate solicita mandat de percheziție și în legătură cu acele fapte sau persoane.*

(2) Obiectele, înscrisurile sau datele informatice care nu au fost utilizate în scopul prevăzut la alin.(1) se restituie proprietarului sau se distrug, după caz, în termen de 30 de zile de la data la care se constată că nu sunt utile pentru dovedirea faptei aflate în curs de cercetare penală pentru care au fost predate ori ridicate silit sau pentru care ulterior a fost obținut mandat de percheziție sau care au fost ridicate silit în mod legal.”

612. **Autorii sesizării susțin** că dispozițiile criticate încalcă principiul aflării adevărului, precum și dispozițiile referitoare la rolul Ministerului Public în apărarea ordinii de drept, prevăzute la art.131 alin.(1) din Constituție, deoarece nu permit

folosirea obiectelor, înscrisurilor sau datelor ridicate silit pentru dovedirea altor infracțiuni.

613. Potrivit art.170 și art.171, care reglementează *Predarea obiectelor, înscrisurilor sau a datelor informatice*, respectiv *Ridicarea silită de obiecte și înscrisuri*, distinct de cele patru tipuri de percheziții (domiciliară, corporală, a unui vehicul și informatică), legiuitorul reglementează instituția ridicării de obiecte și înscrisuri. Astfel, art.170 alin.(1) din Codul de procedură penală prevede că, „*în cazul în care există o suspiciune rezonabilă [prin art.I pct.100, sintagma se înlocuiește cu «probe sau indicii temeinice»] cu privire la pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni și sunt temeieri de a se crede că un obiect ori un înscris poate servi ca mijloc de probă în cauză, organul de urmărire penală sau instanța de judecată poate dispune persoanei fizice sau juridice în posesia căreia se află să le prezinte și să le predea, sub luare de dovadă*”, iar „*dacă obiectul sau înscrisul cerut nu este predat de bunăvoie, organul de urmărire penală, prin ordonanță, sau instanța de judecată, prin încheiere, dispune ridicarea silită*”, în temeiul art.171 alin.(1) din cod. Ordonanța organului de urmărire penală sau încheierea instanței trebuie să cuprindă: numele și semnătura persoanei care a dispus predarea, numele persoanei care este obligată să predea obiectul, înscrisul ori datele informatice, descrierea obiectului, înscrisului sau a datelor informatice ce trebuie predate, precum și data și locul unde trebuie să fie predate.

614. Organele de urmărire penală, prin ordonanță, sau instanța, prin încheiere, pot dispune ca persoanele fizice sau juridice să predea obiectele, înscrisurile sau datele informatice, fără a mai fi nevoie de o percheziție în acest scop. Prevederile art.171 din cod reglementează instituția ridicării silită a obiectelor și înscrisurilor, fără a indica o procedură de urmat pentru realizarea acestui scop.

615. Legiuitorul completează acest cadru normativ cu dispozițiile art.171¹ - cărora nu le atribuie nicio denumire marginală, așa cum au restul dispozițiilor din legea procesuală penală -, stabilind în teza întâi a alin.(1) că obiectele, înscrisurile

sau datele informatice predate sau ridicate silit pot fi folosite ca probe numai pentru dovedirea infracțiunilor ce fac obiectul dosarului în care au fost solicitate. Dispozițiile tezei a doua a alin.(1) prevăd că, în cazul în care, pe parcursul percheziționării, se descoperă indicii din care rezultă suspiciuni de săvârșire a altor fapte penale, se poate solicita mandat de percheziție și în legătură cu acele fapte sau persoane. Norma are o redactare confuză sub două aspecte. Prima confuzie este generată de *folosirea sintagmei „pe parcursul percheziționării”, deși nu este în desfășurare o astfel de procedură, ci procedura ridicării silite de obiecte și înscrisuri*. Apoi, norma criticată, care vorbește despre solicitarea unui „mandat de percheziție și în legătură cu acele fapte sau persoane”, conduce la concluzia că procedura ridicării silite de obiecte și înscrisuri se efectuează pe baza unui mandat de percheziție. Or, *ridicarea silită de obiecte și înscrisuri este un alt procedeu probatoriu* (reglementat în Secțiunea a 3-a a Capitolului VI din Titlul IV), *diferit de procedura percheziției* (reglementată în Secțiunile 1 și 2 ale Capitolului VI din Titlul IV), astfel că legiuitorul se află într-o evidentă confuzie. Impredictibilitatea textului legal îl lipsește de efecte juridice, astfel încât Curtea urmează a constata neconstituționalitatea sa prin raportare la art.1 alin.(5) din Constituție.

616. Norma cuprinsă în art.171¹ alin.(2) ridică, de asemenea, probleme de claritate și logică. Astfel, sfera de incidență a normei o constituie obiectele, înscrisurile sau datele informatice, predate sau ridicate silit, care nu au fost utilizate pentru dovedirea infracțiunilor ce fac obiectul dosarului în care au fost solicitate. Cu privire la acestea, *legiuitorul prevede că „se restituie proprietarului sau se distrug, după caz”, fără a stabili criteriile/cazurile în funcție de care se determină incidența uneia dintre cele două ipoteze: restituirea sau distrugerea*. Această omisiune lasă la latitudinea organului judiciar decizia cu privire la situația unor bunuri proprietate privată a unor persoane fizice sau juridice, ceea ce poate genera soluții arbitrare în practică. În continuare, legiuitorul reglementează termenul de 30 de zile de restituire sau de distrugere a obiectelor, înscrisurilor sau a datelor

informatice. Confuzia apare cu privire la stabilirea momentului de la care începe să curgă acest termen: dacă prima ipoteză este clară - de la data la care se constată că nu sunt utile pentru dovedirea faptei aflată în curs de cercetare penală pentru care au fost predate ori ridicate silit -, cea de-a doua ipoteză - de la data pentru care ulterior a fost obținut mandat de percheziție - și cea de-a treia ipoteză - de la data la care au fost ridicate silit în mod legal - sunt total lipsite de logică.

617. Mai mult, pe lângă faptul că *norma procesuală omite să stabilească procedura prin care organele de urmărire penală solicită și obțin un mandat ulterior de percheziție, însăși ipoteza unei percheziții ulterioare este absurdă în condițiile în care obiectele, înscrisurile sau datele informatice se află deja în detenția organelor de urmărire penală*. Inutilitatea unei noi percheziții și, implicit, a unui nou mandat demonstrează nonsensul juridic al reglementării.

618. Toate aceste aspecte demonstrează caracterul defectuos al legiferării, care lipsește de efecte juridice norma, astfel încât Curtea urmează să constate *neconstituționalitatea art.I pct.103, cu privire la art.171¹ alin.(1) și alin.(2) din Codul de procedură penală, prin raportare la art.1 alin.(5) din Constituție*.

619. Dispozițiile **art.I pct.104** au următorul conținut: La articolul 172, alineatele (4) și (7) se modifică și vor avea următorul cuprins: „(4) *Expertiza se efectuează de către experți autorizați sau recunoscuți din țară sau din străinătate.* [...]

(7) *În domeniile strict specializate, dacă pentru înțelegerea probelor sunt necesare anumite cunoștințe specifice sau alte asemenea cunoștințe și nu există experți autorizați, instanța ori organul de urmărire penală dispune efectuarea unei constatări de către specialiști care funcționează în cadrul organelor judiciare sau în afara acestora. Dispozițiile relative la audierea martorului sunt aplicabile în mod corespunzător.*”

620. În prezent, norma are următorul conținut: „(4) *Expertiza poate fi efectuată de experți oficiali din laboratoare sau instituții de specialitate ori de experți independenți autorizați din țară sau din străinătate, în condițiile legii. [...]*

(7) *În domeniile strict specializate, dacă pentru înțelegerea probelor sunt necesare anumite cunoștințe specifice sau alte asemenea cunoștințe, instanța ori organul de urmărire penală poate solicita opinia unor specialiști care funcționează în cadrul organelor judiciare sau în afara acestora. Dispozițiile relative la audierea martorului sunt aplicabile în mod corespunzător.*”

621. **Autorii sesizării susțin** că dispozițiile criticate încalcă art.1 alin.(5) din Constituție, întrucât generează incoerențe în materia expertizei, prin diversitatea terminologiei utilizate și nereglementarea unor termeni nou-introduși, fără explicații ori reglementări suplimentare, care să permită înțelegerea și aplicarea unitară de către organele judiciare.

622. Analizând dispozițiile care modifică actuala reglementare privind persoanele abilitate să efectueze expertize, Curtea reține că, pe lângă modificarea operată asupra dispozițiilor art.172 alin.(4) și alin.(7) din Codul de procedură penală, legea supusă controlului, prin art.I pct.105, introduce art.172 alin.(8¹) și, prin art.I pct.108, modifică art.173 alin.(2), folosind o serie de termeni pentru a le nominaliza: „*experți autorizați*”, „*experți recunoscuți din țară sau din străinătate*”, „*expert independent autorizat*” sau „*expert judiciar*”. Dacă reglementarea în vigoare folosește noțiunile de „*experți autorizați în țară și străinătate*” și „*experți independenți autorizați*” și prevede numirea la solicitarea părților sau a subiecților procesuali principali a unor experți autorizați pentru a participa la efectuarea expertizei, astfel că înțelesul acestor noțiuni este clar, ***textul nou-introdus este lipsit de claritate în ceea ce privește noțiunea de „experți recunoscuți din țară sau din străinătate”. Nu se înțelege dacă acești experți trebuie să fie autorizați sau nu și nici care este autoritatea care trebuie să îi recunoască sau care sunt criteriile după care poate fi făcută această recunoaștere.*** Reglementarea neunitară, fără o definiție

a tuturor categoriilor de experți și fără stabilirea criteriilor de distincție între diferitele categorii, lipsește de previzibilitate normele procesual penale, nesocotind atât normele de tehnică legislativă, cât și exigențele de calitate a legii.

623. Prin urmare, Curtea constată că **dispozițiile art.I pct.104, referitoare la art.172 alin.(4) din Codul de procedură penală, sunt neconstituționale prin raportare la prevederile art.1 alin.(5) din Constituție.**

624. Dispozițiile **art.I pct.105** au următorul conținut: La articolul 172, după alineatul (8) se introduce un nou alineat, alin.(8¹), cu următorul cuprins: „(8¹) *Participarea nemijlocită a experților independenți autorizați, observațiile acestora față de obiectivele expertizei, materialele de expertizat, metodele utilizate, analizele efectuate și concluziile se consemnează în raportul de expertiză al experților desemnați, în obiecțiuni sau într-un raport de expertiză independent.*”

625. **Critica** este întocmai cu cea referitoare la dispozițiile art.I pct.104, respectiv cea reținută în paragraful 621 al prezentei decizii.

626. Analizând dispozițiile legale, Curtea constată că norma criticată folosește noțiunea de „*expert independent autorizat*”. Potrivit art.1 alin.(2) din Ordonanța Guvernului nr.2/2000 privind organizarea activității de expertiză tehnică judiciară și extrajudiciară, „*Este expert tehnic judiciar orice persoană fizică ce dobândește această calitate în condițiile prezentei ordonanțe și este înscrisă în tabelul nominal cuprinzând experții tehnici judiciari, întocmit, pe specialități și pe județe, respectiv pe municipiul București. Expertul tehnic judiciar este expert oficial și poate fi numit de organele de urmărire penală, de instanțele judecătorești sau de alte organe cu atribuții jurisdicționale pentru efectuarea de expertize tehnice judiciare*”, iar, potrivit dispozițiilor art.11 alin.(2) din ordonanță, „*Calitatea de expert tehnic judiciar și specializarea acestuia se dovedesc cu autorizația de expert tehnic judiciar, eliberată de Biroul central pentru expertize judiciare din Ministerul Justiției*”. În temeiul art.14 alin.(1) din același act normativ, „*Persoana care a dobândit calitatea de expert tehnic judiciar sau de specialist, în condițiile prezentei*

ordonanțe, poate efectua expertize tehnice judiciare numai în specialitatea în care a fost atestată”. Având în vedere cadrul normativ în vigoare, Curtea reține că noțiunea utilizată de legea supusă controlului este clară și previzibilă, desemnând acea persoană fizică ce a dobândit calitatea de expert tehnic judiciar în condițiile legii, este înscrisă în tabelul nominal cuprinzând experții tehnici judiciari și este autorizată să efectueze expertize tehnice judiciare în specialitatea în care a fost atestată. Prin urmare, Curtea constată că **dispozițiile art.I pct.105, referitoare la art.172 alin.(8¹) din Codul de procedură penală, sunt constituționale prin raportare la art.1 alin.(5) din Constituție.**

627. Dispozițiile **art.I pct.107** au următorul conținut: La articolul 172, alineatul (12) se modifică și va avea următorul cuprins: „(12) După finalizarea raportului de constatare, când organul judiciar apreciază că este necesară opinia unui expert sau când concluziile raportului de constatare sunt contestate, efectuarea unei expertize este obligatorie. Neefectuarea expertizei, în caz de contestare a raportului de constatare, atrage eliminarea acestuia din cauză.”

628. În prezent, norma are următorul conținut: „(12) După finalizarea raportului de constatare, când organul judiciar apreciază că este necesară opinia unui expert sau când concluziile raportului de constatare sunt contestate, se poate dispune efectuarea unei expertize.”

629. **Autorii sesizării susțin** că noua reglementare nu asigură eficiență și claritate legii penale, deoarece prin instituirea sancțiunii eliminării din cauză a raportului de constatare în lipsa unei expertize, fără introducerea unei excepții pentru cazurile în care expertiza nu mai este posibilă din cauze obiective, poate conduce la eliminarea nejustificată a unor probe ce pot duce la aflarea adevărului într-o cauză penală.

630. Potrivit art.172 alin.(9) din Codul de procedură penală, „Când există pericol de dispariție a unor mijloace de probă sau de schimbare a unor situații de fapt ori este necesară lămurirea urgentă a unor fapte sau împrejurări ale cauzei,

organul de urmărire penală poate dispune prin ordonanță efectuarea unei constatări”. Constatarea este efectuată de către un specialist care funcționează în cadrul organelor judiciare sau din afara acestora. Potrivit art.181¹ din cod, organul de urmărire penală stabilește obiectul constatării, întrebările la care trebuie să răspundă specialistul și termenul în care urmează a fi efectuată lucrarea, raportul de constatare urmând a cuprinde descrierea operațiilor efectuate de specialist, a metodelor, programelor și echipamentelor utilizate și concluziile constatării. Așa fiind, constatarea efectuată de specialist apare ca fiind actul procedural, efectuat în condiții speciale, restrictive, în scopul prezervării unor mijloace de probă sau a datelor privind o anumită situație de fapt ori în situații în care este necesară lămurirea urgentă a unor fapte sau împrejurări ale cauzei. Actul astfel întocmit constată existența unui mijloc de probă perisabil sau a unei stări de fapt schimbătoare în timp, care nu poate fi conservată, dar care prezintă relevanță în ansamblul probator al cauzei. Un astfel de raport de constatare este, de exemplu, certificatul medico-legal.

631. Într-o atare împrejurare, ***instituirea caracterului obligatoriu al expertizei ori de câte ori, după finalizarea raportului de constatare, când concluziile raportului de constatare sunt contestate, deși, în practică, chiar prin ipoteza de incidență a textului, este posibil ca pericolul să se fi împlinit*** (mijlocul de probă să fi dispărut sau situația de fapt să se fi schimbat), ***apare ca excesivă și deturnând scopul pentru care reglementarea a fost adoptată***. Este adevărat că efectuarea expertizei este justificată de necesitatea lămuririi aspectelor echivoce sau criticabile ale raportului de constatare, însă, în situația în care, din motive obiective, aceasta nu se mai poate realiza, eliminarea raportului de constatare, întocmit în condițiile legii, face inutilă însăși instituția juridică, lipsind de efecte juridice acest act procedural. Mai mult, instituirea caracterului obligatoriu al expertizei în condițiile stipulate de noua reglementare înlătură orice posibilitate a organului judiciar, inclusiv a instanței de judecată, de a aprecia cu privire la

necesitatea/oportunitatea dispunerii unei astfel de măsuri, aspect inadmisibil din perspectiva rolului pe care acesta îl are în administrarea actului de justiție.

632. Pe de altă parte, norma modificatoare nu face altceva decât să condiționeze validitatea raportului de constatare de confirmarea ulterioară printr-o expertiză, care, dacă nu mai este posibil de realizat, conduce la eliminarea raportului. Cu alte cuvinte, neadministrarea unui mijloc de probă are ca efect eliminarea altui mijloc de probă, ceea ce este inadmisibil din perspectiva respectării principiului legalității procesului penal, prevăzut de art.2 din Codul de procedură penală. Probele nu au valoare prestabilită, revenind organului judiciar sarcina de a stabili valoarea lor, precum și dacă și în ce măsură se impune administrarea altor probe în afara celor existente deja.

633. Prin urmare, *stabilirea prin lege a obligației organului judiciar de a dispune efectuarea unei expertize ori de câte ori concluziile raportului de constatare sunt contestate, în condițiile în care organul judiciar nu apreciază necesară opinia unui expert, este de natură a afecta libera apreciere a probelor de către judecător, cu încălcarea independenței sale, și de a prelungi în mod nejustificat durata de soluționare a unei cauze.*

634. Pentru argumentele prezentate, Curtea constată că dispozițiile art.I pct.107, referitoare la art.172 alin.(12) din Codul de procedură penală, sunt neconstituționale, contravenind prevederilor constituționale ale art.1 alin.(5) și ale art.131.

635. Dispozițiile art.I pct.109 au următorul conținut: La articolul 175, alineatele (1) și (2) se modifică și vor avea următorul cuprins: „Art.175. – (1) *Expertul are dreptul de a refuza efectuarea expertizei dacă nu are competența științifică și facilitățile necesare sau pentru aceleași motive pentru care martorul poate refuza depunerea mărturiei.*

(2) *Expertul are dreptul să ia cunoștință de materialul dosarului necesar pentru efectuarea expertizei. Expertul se va raporta la toate actele și înscrisurile*

depuse în probațiune la dosarul cauzei și nu se va limita doar la concluziile rapoartelor de constatare tehnico-științifice efectuate în cauză de specialiștii organelor de urmărire penală, având acces la toate datele și informațiile la care au avut acces acești specialiști. De aceleași drepturi beneficiază și experții independenți autorizați, desemnați potrivit art.172 alin.(8).”

636. În prezent, norma are următorul conținut: „(1) *Expertul are dreptul de a refuza efectuarea expertizei pentru aceleași motive pentru care martorul poate refuza depunerea mărturiei.*

(2) Expertul are dreptul să ia cunoștință de materialul dosarului necesar pentru efectuarea expertizei.”

637. **Autorii sesizării susțin** că acordarea posibilității expertului de a refuza efectuarea expertizei din motive pur subiective, prin art.175 alin.(1) din cod, are rolul de a lungi durata cauzelor penale, cu încălcarea art.21 alin.(3) din Constituție.

638. Analizând norma criticată, Curtea observă că legiuitorul completează ipotezele în care expertul are dreptul de a refuza efectuarea expertizei, adăugând la ipoteza existentă, care trimite la motivele pentru care martorul poate refuza depunerea mărturiei (potrivit art.117 din cod, pot refuza soțul, ascendenții și descendenții în linie directă, precum și frații și surorile suspectului sau inculpatului, precum și persoanele care au avut calitatea de soț al suspectului sau al inculpatului), încă două: expertul nu are competența științifică pentru a realiza expertiza, respectiv expertul nu are facilitățile necesare. Dispozițiile art.176 alin.(1) și alin.(2) din cod prevăd că „*expertul poate fi înlocuit dacă refuză sau, în mod nejustificat, nu finalizează raportul de expertiză până la termenul fixat*”, iar „*înlocuirea se dispune prin ordonanță de către organul de urmărire penală sau prin încheiere de către instanță, după citarea expertului, și se comunică asociației sau corpului profesional de care aparține acesta*”. În plus, dispozițiile art.15 din Ordonanța Guvernului nr.2/2000 privind organizarea activității de expertiză tehnică judiciară și extrajudiciară prevăd că „*Efectuarea expertizei tehnice judiciare, dispusă de*

organele prevăzute la art.2, este obligatorie, ea neputând fi refuzată decât pentru motive temeinice”.

639. Examinând **cele două motive care pot constitui temeiul refuzului expertului de a efectua expertiza, Curtea constată că acestea sunt două condiții esențiale pe care trebuie să le îndeplinească o persoană pentru a dobândi calitatea de expert**, și anume condiția intrinsecă a dovedirii abilităților profesionale care să ateste competența științifică într-un anumit domeniu, respectiv condiția extrinsecă a deținerii instrumentelor, mijloacelor, programelor sau echipamentelor, deci a facilităților necesare constatării, clarificării sau evaluării unor fapte ori împrejurări ce prezintă importanță pentru aflarea adevărului în cauză. **Neîndeplinirea uneia dintre aceste condiții poate avea drept consecință, în funcție de caracterul temporar sau permanent, suspendarea sau pierderea calității de expert.**

640. Având în vedere aceste argumente, Curtea apreciază că *modul de reglementare a normei este mult prea vag și este susceptibil de o aplicare discreționară*, întrucât, sub pretextul lipsei competenței științifice sau a facilităților necesare, expertul poate refuza efectuarea expertizei, cu consecințe negative asupra dreptului părților la un proces echitabil, desfășurat într-un termen rezonabil.

641. Prin urmare, **dispozițiile art.I pct.109, referitoare la art.175 alin.(1) din Codul de procedură penală, contravin exigențelor prevederilor constituționale ale art.1 alin.(5), în componenta sa referitoare la calitatea normei, precum și ale art.21 alin.(3), care consacră dreptul la un proces echitabil.**

642. Dispozițiile **art.I pct.112** au următorul conținut: La articolul 178, alineatul (5) se modifică și va avea următorul cuprins: „(5) *În situația în care expertiza a fost efectuată în lipsa părților ori a subiecților procesuali principali, aceștia sau avocatul lor sunt încunoștințați cu privire la întocmirea raportului de expertiză și cu privire la dreptul la studierea și contestarea raportului, precum și alegerea unui expert parte care să întocmească obiecțiuni la raportul organelor judiciare.*”

643. În prezent, norma are următorul conținut: „(5) *În situația în care expertiza a fost efectuată în lipsa părților ori a subiecților procesuali principali, aceștia sau avocatul lor sunt încunoștințați cu privire la întocmirea raportului de expertiză și cu privire la dreptul la studierea raportului.*”

644. **Autorii sesizării susțin** că dispozițiile criticate încalcă art.1 alin.(5) din Constituție, întrucât generează incoerențe în materia expertizei, prin diversitatea terminologiei utilizate, respectiv introducerea noțiunii de „expert parte”, care nu permite înțelegerea și aplicarea unitară de către organele judiciare.

645. Potrivit art.177 din Codul de procedură penală, intitulat *Procedura efectuării expertizei*, la termenul fixat la care sunt chemate părțile, subiecții procesuali principali, precum și expertul, acesta din urmă este înștiințat cu privire la faptul că are obligația de a analiza obiectul expertizei, de a indica cu exactitate orice observație sau constatare și de a expune o opinie imparțială cu privire la faptele sau împrejurările evaluate, în conformitate cu regulile științei și expertizei profesionale. Potrivit art.172 alin.(8), „*La efectuarea expertizei pot participa experți independenți autorizați, numiți la solicitarea părților sau subiecților procesuali principali*”, în temeiul art.173 alin.(4), „*Părțile și subiecții procesuali principali au dreptul să solicite ca la efectuarea expertizei să participe un expert recomandat de acestea. În cazul în care expertiza este dispusă de instanță, procurorul poate solicita ca un expert recomandat de acesta să participe la efectuarea expertizei*”, drept care este reiterat și de alin.(4) al art.177 din cod, toate aceste norme nefiind modificate prin legea supusă controlului. Potrivit alin.(5), organul de urmărire penală sau instanța de judecată pune în vedere expertului termenul în care urmează a fi efectuată expertiza, încunoștințându-l totodată dacă la efectuarea acesteia urmează să participe părțile sau subiecții procesuali principali. Dispozițiile art.178 alin.(5), supuse modificării, preiau soluția legislativă în vigoare, potrivit căreia, dacă expertiza a fost efectuată în lipsa părților ori a subiecților procesuali principali, aceștia sau avocatul lor sunt

încunoștințați cu privire la întocmirea raportului de expertiză și cu privire la dreptul la studierea raportului.

646. *Norma completatoare prevede și încunoștințarea dreptului la contestarea raportului, precum și a dreptului de a alege un „expert parte” care să întocmească obiecțiuni la raportul organelor judiciare.* Or, în condițiile în care dispozițiile articolelor anterioare, art.173 alin.(4) și art.177 alin.(4), prevăd dreptul părților de a cere numirea câte unui expert recomandat de fiecare dintre ele, care să participe la efectuarea expertizei, ***dincolo de exprimarea neunitară din punct de vedere terminologic***, dar care ar putea fi surmontată de interpretarea că „*expertul parte*” este expertul recomandat de fiecare dintre părți, Curtea constată că ***diferența substanțială, care creează confuzie cu privire la modul de aplicare a normelor, vizează modalitatea de desemnare a acestor experți: în prima ipoteză, ei sunt numiți de organul de urmărire penală sau de instanță, la recomandarea părților, pe când în cea de-a doua ipoteză, ei sunt aleși de părți.***

647. Mai mult, potrivit legii, rolul acestor din urmă experți este acela de a întocmi obiecțiuni la „*raportul organelor judiciare*”. În condițiile în care aceeași normă face vorbire despre dreptul părților ori al subiecților procesuali principali la studierea și contestarea raportului de expertiză, norma creează confuzie, întrucât pare a stabili identitatea dintre cele două rapoarte. Or, este evident că expertul nu este un organ judiciar, astfel că raportul de expertiză întocmit de acesta nu poate fi calificat drept un „*raport al organelor judiciare*”.

648. Pentru toate aceste motive, Curtea constată că **dispozițiile art.I pct.112, referitoare la art.178 alin.(5) din Codul de procedură penală, contravin exigențelor prevederilor constituționale ale art.1 alin.(5), în componenta sa referitoare la calitatea normei.**

649. Dispozițiile **art.I pct.113** au următorul conținut: La articolul 181¹, după alineatul (2) se introduce un nou alineat, alin.(3), cu următorul cuprins: „(3)

Dispozițiile art.173 alin.(4), art.177 și art.178 alin.(2) se aplică în mod corespunzător.”

650. **Critica** vizează necorelarea cu normele nemodificate care reglementează constatarea, împrejurare ce generează incoerențe ce conduc la imposibilitatea aplicării normelor în materia constatării.

651. Cu privire la critica formulată, Curtea constată că *autorii se limitează la a susține necorelarea unor dispoziții legale, fără a le indica în mod expres și fără a motiva în ce constă pretinsa necorelare*. Având în vedere acest aspect, Curtea reține că sesizarea cu un atare obiect nu respectă condiția prevăzută de art.10 alin.(2) din Legea nr.47/1992, critica nefiind motivată, astfel că ***obiecția privind dispozițiile art.I pct.113, referitor la art.181¹ din Codul de procedură penală, urmează a fi respinsă ca inadmisibilă.***

652. Dispozițiile **art.I pct.120** au următorul conținut: La articolul 209, alineatul (11) se modifică și va avea următorul cuprins: „(11) *Suspectului sau inculpatului reținut, la cerere, i se înmânează un exemplar al ordonanței prevăzute la alin.(10) împreună cu întregul material probator administrat.*”

653. În prezent, norma are următorul conținut: „(11) *Suspectului sau inculpatului reținut i se înmânează un exemplar al ordonanței prevăzute la alin.(10).*”

654. **Critica** vizează lipsa de claritate a textului, deoarece nu prevede dacă, în eventualitatea lipsei oricăror documente din interiorul materialului probator înmânat odată cu ordonanța prevăzută la art.209 alin.(10) din cod, este atrasă nulitatea ordonanței sau se consideră neefectuată procedura înmânării acesteia. De asemenea, se mai critică și faptul că măsura este excesivă, presupunând un mare efort logistic.

655. Analizând critica astfel formulată, Curtea constată că aceasta vizează o omisiune legislativă, respectiv lipsa prevederii sancțiunii nerespectării normei. Din această perspectivă, Curtea observă că, în prezent, *nulitatea absolută* intervine în

cazul încălcării unor norme care au un caracter esențial în desfășurarea procesului penal, fiind prevăzute în mod limitativ la art.281 alin.(1) din Codul de procedură penală, în vreme ce, potrivit art.282 alin.(1) din cod, încălcarea oricăror dispoziții legale în afara celor prevăzute la art.281 determină nulitatea actului atunci când prin nerespectarea cerinței legale s-a adus o vătămare drepturilor părților ori ale subiecților procesuali principali, care nu poate fi înlăturată altfel decât prin desființarea actului (nulitate relativă). Prin urmare, dacă ar fi dorit sancționarea nerespectării normei cu nulitatea absolută, legiuitorul ar fi trebuit să modifice dispozițiile art.281 din cod, incluzând ipoteza criticată în cuprinsul acestei norme, în lipsa acestei mențiuni, fiind aplicabile dispozițiile art.282 din cod.

656. Cu privire la critica potrivit căreia obligația înmânării odată cu ordonanța a întregului material probator administrat implică un mare efort logistic, Curtea constată că această soluție legislativă constituie opțiunea legiuitorului, care se înscrie în marja sa de apreciere cu privire la materia reglementată, și nu are ca rezultat încălcarea unor norme constituționale.

657. În această lumină, Curtea apreciază că ***dispozițiile art.I pct.120, referitoare la art.209 alin.(11) din Codul de procedură penală, sunt constituționale prin raportare la criticile formulate.***

658. Dispozițiile **art.I pct.121** au următorul conținut: Articolul 211 se modifică și va avea următorul cuprins: „Art.211. – (1) *În cursul urmăririi penale, procurorul poate dispune luarea măsurii controlului judiciar față de inculpat, pe o perioadă de cel mult 30 de zile care poate fi prelungit cu cel mult 150 de zile, dacă această măsură preventivă este necesară pentru realizarea scopului prevăzut la art.202 alin.(1).*

(2) Instanța de judecată, în cursul judecății, poate dispune luarea măsurii controlului judiciar față de inculpat, dacă sunt îndeplinite condițiile prevăzute la alin.(1) pe o perioadă de cel mult 30 de zile care poate fi prelungit cu cel mult 150 de zile.”

659. În prezent, norma are următorul conținut: „(1) În cursul urmăririi penale, procurorul poate dispune luarea măsurii controlului judiciar față de inculpat, dacă această măsură preventivă este necesară pentru realizarea scopului prevăzut la art.202 alin.(1).

(2) Judecătorul de cameră preliminară, în procedura de cameră preliminară, sau instanța de judecată, în cursul judecății, poate dispune luarea măsurii controlului judiciar față de inculpat, dacă sunt îndeplinite condițiile prevăzute la alin.(1).”

660. **Autorii susțin** că art.211 alin.(2), modificat prin norma criticată, conține dispoziții vădit contradictorii cu art.I pct.126, care modifică art.215¹ alin.(7) și alin.(8) din Codul de procedură penală, sub aspectul duratei măsurilor preventive, incompatibile cu cerințele calitative pe care trebuie să le îndeplinească orice act normativ.

661. Potrivit jurisprudenței sale referitoare la art.1 alin.(5) din Constituție, Curtea a reținut că una dintre cerințele principiului respectării legilor vizează calitatea actelor normative (Decizia nr.1 din 10 ianuarie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.123 din 19 februarie 2014, paragraful 225). În acest sens, Curtea a constatat că, de principiu, orice act normativ trebuie să îndeplinească anumite condiții calitative, printre acestea numărându-se previzibilitatea, ceea ce presupune că acesta trebuie să fie suficient de clar și precis pentru a putea fi aplicat. De asemenea, Curtea a statuat că o dispoziție legală trebuie să fie precisă, neechivocă, să instituie norme clare, previzibile și accesibile, a căror aplicare să nu permită arbitrariul sau abuzul. Norma juridică trebuie să reglementeze în mod unitar, uniform, să stabilească cerințe minimale aplicabile tuturor destinatarilor săi (a se vedea, în acest sens, Decizia nr.17 din 21 ianuarie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.79 din 30 ianuarie 2015).

662. Examinând dispoziția criticată, Curtea observă că aceasta prevede măsura controlului judiciar, care poate fi *dispusă de procuror, în cursul urmăririi*

*penale, pentru o perioadă de cel mult 30 de zile, care poate fi prelungită cu cel mult 150 de zile. De asemenea, măsura poate fi dispusă de instanța de judecată, în cursul judecării, pentru aceeași perioadă. În același timp, dispozițiile art.215¹ alin.(7) și alin.(8) din cod, astfel cum au fost modificate prin art.I pct.126, prevăd că instanța, în cursul judecării, poate dispune luarea măsurii controlului judiciar față de inculpat pe o durată ce nu poate depăși 60 de zile, durata totală a controlului judiciar neputând depăși 5 ani de la momentul trimiterii în judecată. Or, **sub aspectul termenelor reglementate cu privire la măsura controlului judiciar dispus de instanță, dispozițiile art.211 alin.(2) vin în contradicție cu cele ale art.215¹ alin.(7) și alin.(8) din cod.** Această contradicție conduce la imprecizia, lipsa de rigoare juridică și de claritate a dispozițiilor normative criticate.*

663. Mai mult, Curtea reține că ***plasarea termenelor în cadrul normei art.211, cu denumirea marginală Condiții generale creează aparența că durata totală a măsurii controlului judiciar, în fiecare dintre cele două faze ale procesului penal, urmărirea penală și cercetarea judecătorească, nu ar putea depăși 180 de zile.*** Însă o astfel de interpretare este contrazisă de art.215¹ alin.(6), care rămâne nemodificat și care prevede că „*În cursul urmăririi penale, durata măsurii controlului judiciar nu poate să depășească un an, dacă pedeapsa prevăzută de lege este amenda sau închisoarea de cel mult 5 ani, respectiv 2 ani, dacă pedeapsa prevăzută de lege este detențiunea pe viață sau închisoarea mai mare de 5 ani*”, precum și de art.215¹ alin.(8), în forma modificată, potrivit căruia doar în cursul judecării, durata totală a controlului judiciar nu poate depăși un termen rezonabil și, în toate cazurile, nu poate depăși 5 ani de la momentul trimiterii în judecată.

664. Pe de altă parte, dispozițiile art.211 alin.(2) reiterează dispozițiile art.214, intitulate *Luarea măsurii controlului judiciar de către instanța de judecată*, care la alin.(1), astfel cum au fost modificate prin art.I pct.123, prevăd că „*Instanța de judecată în fața căreia se află cauza poate dispune, prin încheiere, luarea măsurii controlului judiciar față de inculpat, la cererea motivată a*

*procurorului sau din oficiu pe o perioadă de cel mult 30 de zile care poate fi prelungit cu cel mult 150 de zile”. Așa fiind, **norma nu respectă cerința de tehnică legislativă prevăzută de art.16 din Legea nr.26/2000, care prevede că în procesul de legiferare este interzisă instituirea aceluiași reglementări în mai multe articole în scopul evitării paralelismelor legislative.***

665. Având în vedere aceste argumente, Curtea constată că **dispozițiile art.I pct.121, referitoare la art.211 alin.(2) din Codul de procedură penală, contravin exigențelor prevederilor constituționale ale art.1 alin.(5), în componentele sale referitoare la calitatea normei și securitatea raporturilor juridice.**

666. Dispozițiile **art.I pct.123** au următorul conținut: Articolul 214 se modifică și va avea următorul cuprins: „**Luarea măsurii controlului judiciar de către instanța de judecată** Art.214. – (1) *Instanța de judecată în fața căreia se află cauza poate dispune, prin încheiere, luarea măsurii controlului judiciar față de inculpat, la cererea motivată a procurorului sau din oficiu pe o perioadă de cel mult 30 de zile care poate fi prelungit cu cel mult 150 de zile.*

(2) Instanța de judecată sesizată potrivit alin.(1) dispune citarea inculpatului. Ascultarea inculpatului este obligatorie dacă acesta se prezintă la termenul fixat.

(3) Prezența avocatului inculpatului și participarea procurorului sunt obligatorii.”

667. În prezent, norma are următorul conținut: „(1) *Judecătorul de cameră preliminară sau instanța de judecată în fața căreia se află cauza poate dispune, prin încheiere, luarea măsurii controlului judiciar față de inculpat, la cererea motivată a procurorului sau din oficiu.*

(2) Judecătorul de cameră preliminară sau instanța de judecată sesizat potrivit alin.(1) dispune citarea inculpatului. Ascultarea inculpatului este obligatorie dacă acesta se prezintă la termenul fixat.

(3) Prezența avocatului inculpatului și participarea procurorului sunt obligatorii.”

668. **Autorii susțin** că art.214 alin.(1), modificat prin norma criticată, conține dispoziții vădit contradictorii cu art.I pct.126, care modifică art.215¹ alin.(7) și alin.(8) din Codul de procedură penală, în privința duratei măsurilor preventive, incompatibile cu cerințele calitative pe care trebuie să le îndeplinească orice act normativ.

669. Examinând dispoziția criticată, Curtea reține că aceasta prevede măsura controlului judiciar, care poate fi dispusă de instanța de judecată, în cursul judecății, pentru o perioadă de cel mult 30 de zile, care poate fi prelungită cu cel mult 150 de zile. În același timp, dispozițiile art.215¹ alin.(7) și alin.(8) din cod, astfel cum au fost modificate prin art.I pct.126, prevăd că *instanța, în cursul judecății, poate dispune luarea măsurii controlului judiciar față de inculpat pe o durată ce nu poate depăși 60 de zile, durata totală a controlului judiciar neputând depăși 5 ani de la momentul trimiterii în judecată. Or, sub aspectul termenelor reglementate cu privire la măsura controlului judiciar dispus de instanță, dispozițiile art.214 alin.(1) vin în contradicție cu cele ale art.215¹ alin.(7) și alin.(8) din cod.* Această contradicție conduce la imprecizia, lipsa de rigoare juridică și de claritate a dispozițiilor normative criticate.

670. Având în vedere aceste argumente, Curtea constată că **dispozițiile art.I pct.123, referitoare la art.214 alin.(1) din Codul de procedură penală, contravin exigențelor prevederilor constituționale ale art.1 alin.(5), în componentele sale referitoare la calitatea normei și securitatea raporturilor juridice.**

671. Dispozițiile **art.I pct.126** au următorul conținut: La articolul 215¹, alineatele (7) și (8) se modifică și vor avea următorul cuprins: „(7) *Instanța, în cursul judecății, poate dispune luarea măsurii controlului judiciar față de inculpat pe o durată ce nu poate depăși 60 de zile.*

(8) *În cursul judecății, durata totală a controlului judiciar nu poate depăși un termen rezonabil și, în toate cazurile, nu poate depăși 5 ani de la momentul trimiterii în judecată.*”

672. În prezent, norma are următorul conținut: „(7) Judecătorul de cameră preliminară, în procedura de cameră preliminară, sau instanța, în cursul judecății, poate dispune luarea măsurii controlului judiciar față de inculpat pe o durată ce nu poate depăși 60 de zile.

(8) În cursul judecății în primă instanță, durata totală a controlului judiciar nu poate depăși un termen rezonabil și, în toate cazurile, nu poate depăși 5 ani de la momentul trimiterii în judecată.”

673. **Autorii susțin** că art.215¹ alin.(7) și alin.(8), modificate prin norma criticată, conțin dispoziții vădit contradictorii cu art.I pct.121 și pct.123, sub aspectul duratei măsurilor preventive, incompatibile cu cerințele calitative pe care trebuie să le îndeplinească orice act normativ.

674. Analizând criticile formulate, Curtea reține că argumentele de neconstituționalitate expuse la paragrafele 661-664 din prezenta decizie sunt aplicabile și **dispozițiilor art.215¹ alin.(7) și alin.(8) din Codul de procedură penală, modificate prin art.I pct.126, astfel că se impune și constatarea neconstituționalității acestora prin raportare la prevederile art.1 alin.(5) din Constituție, în componentele sale referitoare la calitatea normei și securitatea raporturilor juridice.**

675. Dispozițiile **art.I pct.130** au următorul conținut: La articolul 218, după alineatul (1) se introduce un nou alineat, alin.(1¹), cu următorul cuprins: „(1¹) Măsura arestului la domiciliu a inculpatului poate fi luată și dacă din probe rezultă suspiciunea rezonabilă că acesta a săvârșit o infracțiune pentru care legea prevede pedeapsa închisorii de 5 ani ori mai mare și, cumulativ, pe baza evaluării gravității faptei, a modului și a circumstanțelor de comitere a acesteia, a anturajului și a mediului din care acesta provine, a antecedentelor penale și a altor împrejurări privitoare la persoana acestuia, se constată că privarea sa de libertate este absolut necesară pentru înlăturarea unei stări de pericol concret pentru ordinea publică.”

676. **Critica** vizează sintagma „altor împrejurări privitoare la persoana acestuia”, care împiedică stabilirea cu certitudine a condițiilor necesare pentru dispunerea măsurii arestului la domiciliu, ceea ce încalcă principiul securității juridice, în componenta sa referitoare la claritatea și previzibilitatea legii.

677. Potrivit dispozițiilor art.218 alin.(1) din cod, arestul la domiciliu se dispune dacă sunt îndeplinite condițiile prevăzute la art.223, respectiv *Condițiile și cazurile de aplicare a măsurii arestării preventive*, și luarea acestei măsuri este necesară și suficientă pentru realizarea unuia dintre scopurile prevăzute la art.202 alin.(1), respectiv asigurarea bunei desfășurări a procesului penal, împiedicarea sustragerii suspectului ori a inculpatului de la urmărirea penală sau de la judecată ori prevenirea săvârșirii unei alte infracțiuni. Art.223, norma la care se face trimitere, prevede la alin.(2) că „*Măsura arestării preventive a inculpatului poate fi luată și dacă din probe rezultă suspiciunea rezonabilă că acesta a săvârșit o infracțiune intenționată [...] sau o altă infracțiune pentru care legea prevede pedeapsa închisorii de 5 ani ori mai mare și, pe baza evaluării gravității faptei, a modului și a circumstanțelor de comitere a acesteia, a anturajului și a mediului din care acesta provine, a antecedentelor penale și a altor împrejurări privitoare la persoana acestuia, se constată că privarea sa de libertate este necesară pentru înlăturarea unei stări de pericol pentru ordinea publică.*”

678. Dispozițiile art.218 alin.(2) din cod prevăd că aprecierea îndeplinirii acestor condiții se face ținându-se seama de „*gradul de pericol al infracțiunii, de scopul măsurii, de sănătatea, vârsta, situația familială și alte împrejurări privind persoana față de care se ia măsura*”.

679. Noua reglementare preia parțial soluția legislativă cuprinsă în norma art.223 alin.(2), prevăzând expres că măsura arestului la domiciliu a inculpatului poate fi dispusă și dacă sunt îndeplinite cumulativ condițiile pe care le enumeră. Astfel, deși art.218 alin.(1) din cod face trimitere „*la condițiile prevăzute de art.223*”, ceea ce înseamnă că are în vedere atât alin.(1), cât și alin.(2) al acestui

articol, prin completarea art.218 din cod cu un nou alineat, alin.(1¹), se introduce un *element de noutate, acela că norma modificatoare face o distincție între cele două măsuri preventive, arestul la domiciliu și arestul preventiv, sub aspectul infracțiunii cercetate*. Astfel, dacă în prezent, cele două măsuri pot fi dispuse dacă sunt îndeplinite aceleași condiții, în urma completării dispozițiilor referitoare la arestul la domiciliu, Curtea constată că dispoziția criticată reformulează prevederile art.223 alin.(2) din cod, limitând cazurile în care poate fi luată măsura arestului la domiciliu și excluzând posibilitatea luării acestei măsuri dacă din probe rezultă suspiciunea rezonabilă că inculpatul a săvârșit *„o infracțiune intenționată contra vieții, o infracțiune prin care s-a cauzat vătămarea corporală sau moartea unei persoane, o infracțiune contra securității naționale prevăzută de Codul penal și alte legi speciale, o infracțiune de trafic de droguri, de efectuare de operațiuni ilegale cu precursori sau cu alte produse susceptibile de a avea efecte psihoactive, o infracțiune privind nerespectarea regimului armelor, munițiilor, materialelor nucleare, al materiilor explozive și al precursorilor de explozivi restricționați, trafic și exploatarea persoanelor vulnerabile, acte de terorism, spălare a banilor, falsificare de monede, timbre sau de alte valori, șantaj, viol, lipsire de libertate în mod ilegal, evaziune fiscală, ultraj, ultraj judiciar, o infracțiune de corupție, o infracțiune săvârșită prin sisteme informatice sau mijloace de comunicare electronică”*, cazuri în care poate fi dispusă doar măsura arestului preventiv. În condițiile art.218 alin.(1¹), arestul la domiciliu poate fi dispus pentru infracțiuni pentru care legea prevede pedeapsa închisorii de 5 ani ori mai mare, celelalte condiții care se cer a fi îndeplinite fiind preluate identic: evaluarea gravității faptei, a modului și a circumstanțelor de comitere a acesteia, a anturajului și a mediului din care acesta provine, a antecedentelor penale și a altor împrejurări privitoare la persoana acestuia. *Cu privire la această din urmă condiție, „a altor împrejurări privitoare la persoana acestuia”*, Curtea observă că se regăsește atât în norma în vigoare referitoare la arestul preventiv, cât și în cea cuprinsă în art.218 alin.(2) din cod, care enumeră

condițiile de care trebuie să țină seama instanța atunci când dispune această măsură. Astfel, „*alte împrejurări privind persoana*” constituie atât o condiție care poate justifica măsura preventivă, aplicând art.218 alin.(1¹), cât și o condiție care poate împiedica luarea măsurii, aplicând art.218 alin.(2). Cu alte cuvinte, alături de celelalte condiții care trebuie îndeplinite cumulativ (gravitatea faptei, modul și circumstanțele de comitere a acesteia, anturajul și mediul din care provine inculpatul, existența antecedentelor penale), instanța poate aprecia cu privire la dispunerea măsurii preventive ținând seama și de alte împrejurări personale în care se află inculpatul, la fel cum, alături de condiții precum gradul de pericol al infracțiunii, scopul măsurii, sănătatea, vârsta sau situația familială, instanța poate ține seama de alte împrejurări personale în care se află inculpatul.

680. Prin *Decizia nr.144 din 10 martie 2016*, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.324 din 27 aprilie 2016, Curtea a statuat că măsurile preventive sunt instituții de drept procesual cu caracter de constrângere, având drept scop asigurarea unei bune desfășurări a procesului penal, împiedicarea sustragerii suspectului ori inculpatului de la urmărirea penală sau de la judecată ori prevenirea săvârșirii unei alte infracțiuni - art.202 alin.(1) teza finală din Codul de procedură penală. Ele vizează starea de libertate a suspectului/inculpatului și au drept efect fie privarea de libertate, fie restrângerea libertății de mișcare, reglementarea lor reflectând principiile înscrise în art.23 din Constituție privind garantarea libertății individuale. Caracterul rezonabil al măsurii arestării preventive este apreciat prin raportare la gravitatea infracțiunii săvârșite, complexitatea și specificul cauzei, astfel încât prin durata sa să permită realizarea scopului pentru care a fost instituită, respectiv garantarea bunei desfășurări a procesului penal în toate fazele sale.

681. Prin *Decizia nr.558 din 16 iulie 2015*, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.620 din 14 august 2015, Curtea Constituțională a statuat că dispozițiile art.223 alin.(2) sunt constituționale, sens în care s-a reținut că situația în care lăsarea în libertate a inculpatului prezintă pericol concret pentru „ordinea

publică” este în deplină concordanță cu prevederile constituționale ale art.131 care statuează că Ministerul Public apără „ordinea de drept”. Așa fiind, „existența pericolului pentru ordinea publică se stabilește nu numai în funcție de natura și gravitatea faptei, relevată de limitele de pedeapsă ori de modul și circumstanțele de comitere, sau numai de determinarea unei stări de neîncredere a opiniei publice în exercitarea atribuțiilor organelor judiciare pentru protecția cetățenilor împotriva unor astfel de fapte reprobabile, dar și de alte elemente care trebuie îndeplinite cumulativ, referitoare la persoana arestată, și anume anturajul, mediul din care aceasta provine, existența antecedentelor penale ori a altor împrejurări privitoare la ea. Faptul că, în anumite situații, temeiul unic și decisiv al privării de libertate îl poate constitui doar trezirea unor sentimente de indignare în rândul opiniei publice nu reprezintă o problemă de constituționalitate, ci una de aplicare concretă a legii, ce ține de resortul exclusiv al instanțelor de judecată de drept comun. În plus, în chiar Hotărârea din 5 iulie 2007, pronunțată în *Cauza Hendriks împotriva Olandei*, paragrafele 44, 45 și 63, Curtea Europeană a statuat că scopul principal al dispozițiilor art.5 este de a preveni privațiuni arbitrare sau nejustificate de libertate, motiv pentru care argumentele pro și contra eliberării nu trebuie să fie «generale și abstracte». [...] Altfel spus, o perioadă de detenție rezonabilă nu poate fi evaluată în mod abstract, ci, în funcție de fiecare caz în parte, vor fi avute în vedere caracteristicile sale speciale. În aceeași cauză, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a mai statuat că «un motiv serios de siguranță publică ce necesită privarea imediată de libertate» poate fi admis ca factor legitim de luare în considerare, pentru a se decide dacă este necesară și justificată plasarea sau menținerea unui suspect în arest preventiv. Prin urmare, în lumina art.5 din Convenție, aceste motive pot fi «relevante» și «suficiente» pentru luarea sau pentru prelungirea unui arest preventiv” (Decizia nr.32 din 19 ianuarie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.317 din 3 mai 2017, par.24).

682. Or, dispozițiile legale criticate, după ce enumeră situațiile în care poate fi dispusă măsura privativă de libertate, instituie și alte condiții referitoare la evaluarea gravității faptei, a modului și a circumstanțelor de comitere a acesteia, a anturajului și a mediului din care provine inculpatul, a antecedentelor penale și a altor împrejurări privitoare la persoana acestuia. De aceea, numai în măsura în care, în urma evaluării, se constată că privarea de libertate este necesară pentru înlăturarea unei stări de pericol pentru ordinea publică, atunci justificarea arestării preventive își găsește temei în art.53 din Constituție și reprezintă astfel expresia firească a caracterului excepțional pe care aceasta îl are, în caz contrar existând riscul unui abuz care ar depăși limitele proporționalității instituite de art.53 alin.(2) teza finală din Constituție referitor la *Restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți*, potrivit căruia „Măsura trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o [...]” (Decizia nr.32 din 19 ianuarie 2017, precitată, par.28).

683. Având în vedere considerentele deciziilor Curții Constituționale, Curtea apreciază că norma este suficient de clară și predictibilă, astfel că **art.I pct.130, referitor la art.218 alin.(1¹) din Codul de procedură penală, este constituțional în raport cu criticile formulate.**

684. Dispozițiile **art.I pct.133** au următorul conținut: La articolul 220, alineatele (1)-(3) se modifică și vor avea următorul cuprins: „Art.220. – (1) *Instanța de judecată în fața căreia se află cauza poate dispune, prin încheiere, arestul la domiciliu al inculpatului, la cererea motivată a procurorului sau din oficiu, dacă există temeiuri noi care fac necesară privarea de libertate.*

(2) *Instanța de judecată, sesizată conform alin.(1), dispune citarea inculpatului. Audierea inculpatului este obligatorie dacă acesta se prezintă la termenul fixat.*

(3) *Asistența juridică a inculpatului și participarea procurorului sunt obligatorii.”*

685. În prezent, norma are următorul conținut: „(1) Judecătorul de cameră preliminară sau instanța de judecată în fața căreia se află cauza poate dispune, prin încheiere, arestul la domiciliu al inculpatului, la cererea motivată a procurorului sau din oficiu.

(2) Judecătorul de cameră preliminară sau instanța de judecată, sesizată conform alin.(1), dispune citarea inculpatului. Audierea inculpatului este obligatorie dacă acesta se prezintă la termenul fixat.

(3) Asistența juridică a inculpatului și participarea procurorului sunt obligatorii.”

686. **Critica** vizează introducerea sintagmei „dacă există temeiuri noi care fac necesară privarea de libertate”, care conduce la inaplicabilitatea măsurii, întrucât art.220 alin.(1) din Codul de procedură penală nu reglementează situația inculpatului care a fost supus anterior unei măsuri preventive privative de libertate, norma contravenind principiului securității juridice, în componenta sa referitoare la claritatea și previzibilitatea legii.

687. Dispozițiile art.220 din Codul de procedură penală, intitulate, potrivit modificării operate prin art.I pct.132, *Luarea măsurii arestului la domiciliu de către instanța de judecată*, reglementează procedura dispunerii acestei măsuri preventive. Măsura se dispune dacă sunt îndeplinite condițiile prevăzute de art.218 din cod, care reglementează *Condițiile generale de luare a măsurii arestului la domiciliu*.

688. Analizând constituționalitatea prevederilor art.220 alin.(1) din cod, prin *Decizia nr.22 din 17 ianuarie 2017*, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.159 din 3 martie 2017, Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat neconstituționalitatea soluției legislative care permite luarea măsurii arestului la domiciliu, în condițiile în care anterior inculpatul a fost arestat preventiv sau la domiciliu în aceeași cauză, în lipsa unor temeiuri noi, care fac necesară privarea sa de libertate. Curtea a observat că, potrivit art.223 alin.(1) din Codul de procedură penală, temeiurile ce stau la baza luării măsurilor

preventive privative de libertate sunt similare celor reținute în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, și anume: inculpatul a fugit ori s-a ascuns, în scopul de a se sustrage de la urmărirea penală sau de la judecată, ori a făcut pregătiri de orice natură pentru astfel de acte; inculpatul încearcă să influențeze un alt participant la comiterea infracțiunii, un martor ori un expert sau să distrugă, să altereze, să ascundă ori să sustragă mijloace materiale de probă sau să determine o altă persoană să aibă un astfel de comportament; inculpatul exercită presiuni asupra persoanei vătămate sau încearcă să realizeze o înțelegere frauduloasă cu aceasta; există suspiciunea rezonabilă că, după punerea în mișcare a acțiunii penale împotriva sa, inculpatul a săvârșit cu intenție o nouă infracțiune sau pregătește săvârșirea unei noi infracțiuni. Curtea a apreciat că, deși suficiente pentru a determina luarea unei măsuri preventive privative de libertate, temeiurile care stau la baza luării acestei măsuri își pierd din intensitate odată cu trecerea timpului, pierzându-și totodată caracterul suficient. Tocmai de aceea, la un moment dat, prelungirea măsurii preventive privative de libertate nu se va mai putea baza pe existența aceluiași temeiuri care au stat la baza dispunerii ei, ci, eventual, pe constatarea existenței unor noi temeiuri. Imposibilitatea dispunerii din nou a unei măsuri preventive privative de libertate față de inculpatul care a mai fost anterior arestat la domiciliu sau arestat preventiv în aceeași cauză, în cursul urmăririi penale, al procedurii de cameră preliminară sau al judecății, dacă nu au intervenit temeiuri noi care fac necesară privarea sa de libertate, se constituie într-o garanție ce însoțește măsurile preventive privative de libertate.

689. În acest context, Curtea a reținut că dispunerea unei noi măsuri preventive privative de libertate, ***după ce anterior față de persoana respectivă a mai fost dispusă o măsură preventivă privativă de libertate***, nu se poate baza pe aceleași temeiuri care au fundamentat dispunerea primei măsuri preventive privative de libertate. În mod contrar, s-ar ajunge la situația în care temeiurile care stau la baza dispunerii unei măsuri preventive privative de libertate să nu fie suficiente pentru a

motiva luarea acestei măsuri, ceea ce ar contraveni dispozițiilor art.23 din Constituție și celor ale art.5 din Convenție. Având în vedere aceste aspecte, Curtea a constatat că este neconstituțională soluția legislativă reglementată de dispozițiile art.220 alin.(1) din Codul de procedură penală, care permite luarea măsurii arestului la domiciliu, în condițiile în care anterior inculpatul a fost arestat (preventiv sau la domiciliu) în aceeași cauză, în lipsa unor temeiuri noi care fac necesară privarea sa de libertate (par.27-31).

690. Atât în cadrul considerentelor deciziei Curții Constituționale, cât și în dispozitivul său, se arată clar că ipoteza de incidență a raționamentului juridic și concluzia sa sunt aplicabile doar în condițiile în care, anterior, inculpatul a fost arestat preventiv sau la domiciliu în aceeași cauză, numai în această împrejurare, în mod logic, fiind necesare temeiuri noi care să justifice privarea sa de libertate. Curtea constată neconstituționalitatea unei omisiuni legislative și sancționează norma cu caracter general cuprinsă în art.220 alin.(1) din cod. Or, *în încercarea de transpunere a deciziei Curții, legiuitorul, în loc să completeze normele procesuale penale cu ipoteza învederată prin actul instanței constituționale, modifică norma care prevede luarea măsurii arestului la domiciliu al inculpatului, în lipsa unei măsuri preventive anterioare, adăugând condiția „dacă există temeiuri noi care fac necesară privarea de libertate”, care anulează însăși măsura arestului la domiciliu. Condiția reglementată trebuie să vizeze ipoteza dispunerii măsurii arestului la domiciliu, după ce anterior față de persoana respectivă a mai fost dispusă o măsură preventivă privativă de libertate.*

691. Având în vedere aceste argumente, Curtea constată că **dispozițiile art.1 pct.133, referitoare la modificarea art.220 alin.(1) din Codul de procedură penală, nu respectă exigențele de calitate ale normei, încălcând art.1 alin.(5) din Constituție, și nici caracterul general obligatoriu al deciziilor Curții Constituționale, consacrat de art.147 din Constituție.**

692. Dispozițiile **art.I pct.139** au următorul conținut: La articolul 223, alineatul (2) se modifică și va avea următorul cuprins: „(2) *Măsura arestării preventive a inculpatului poate fi luată și dacă din probe rezultă că acesta a săvârșit o infracțiune intenționată contra vieții, o infracțiune prin care s-a cauzat vătămarea corporală sau moartea unei persoane, o infracțiune contra securității naționale prevăzută de Codul penal și alte legi speciale, o infracțiune de corupție, o infracțiune de trafic ilicit de droguri, trafic de persoane, de terorism și care vizează acte de terorism, falsificare de monede ori alte valori, șantaj, viol, lipsire de libertate, ultraj, ultraj judiciar, tâlhărie, piraterie comise prin amenințare, infracțiuni contra capacității de luptă a forțelor armate, infracțiuni de genocid, contra umanității și de război, constituirea unui grup infracțional organizat, furt, distrugere calificată, delapidare, infracțiuni electorale, infracțiuni contra siguranței și circulației pe drumurile publice, contra îndeplinirii justiției, proxenetism, actul sexual cu un minor, agresiunea sexuală prin amenințare, nerespectarea regimului armelor, munițiilor, nerespectarea regimului materialelor nucleare, nerespectarea regimului materiilor explozive, traficul și exploatarea persoanelor vulnerabile, efectuarea de operațiuni ilegale cu precursori sau cu alte produse susceptibile de a avea efecte psihoactive sau o altă infracțiune comisă cu violență și, cumulativ, pe baza evaluării gravității faptei, a modului și a circumstanțelor de comitere a acesteia, a anturajului și a mediului din care acesta provine, a antecedentelor penale și a altor împrejurări privitoare la persoana acestuia, se constată că privarea sa de libertate este absolut necesară pentru înlăturarea unei stări de pericol concret pentru ordinea publică.*”

693. În prezent, norma are următorul conținut: „(2) *Măsura arestării preventive a inculpatului poate fi luată și dacă din probe rezultă suspiciunea rezonabilă că acesta a săvârșit o infracțiune intenționată contra vieții, o infracțiune prin care s-a cauzat vătămarea corporală sau moartea unei persoane, o infracțiune contra securității naționale prevăzută de Codul penal și alte legi speciale, o*

infracțiune de trafic de droguri, de efectuare de operațiuni ilegale cu precursori sau cu alte produse susceptibile de a avea efecte psihoactive, o infracțiune privind nerespectarea regimului armelor, munițiilor, materialelor nucleare, al materiilor explozive și al precursorilor de explozivi restricționați, trafic și exploatarea persoanelor vulnerabile, acte de terorism, spălare a banilor, falsificare de monede, timbre sau de alte valori, șantaj, viol, lipsire de libertate în mod ilegal, evaziune fiscală, ultraj, ultraj judiciar, o infracțiune de corupție, o infracțiune săvârșită prin sisteme informatice sau mijloace de comunicare electronică sau o altă infracțiune pentru care legea prevede pedeapsa închisorii de 5 ani ori mai mare și, pe baza evaluării gravității faptei, a modului și a circumstanțelor de comitere a acesteia, a anturajului și a mediului din care acesta provine, a antecedentelor penale și a altor împrejurări privitoare la persoana acestuia, se constată că privarea sa de libertate este necesară pentru înlăturarea unei stări de pericol pentru ordinea publică.”

694. **Critica** vizează restrângerea sferei de incidență a cazurilor în care poate fi dispusă măsura arestului preventiv, împrejurare care creează o stare de pericol asupra unor valori constituționale, precum viața, integritatea fizică și psihică, proprietatea privată sau inviolabilitatea domiciliului. De asemenea, se susține că o serie de sintagme utilizate în cuprinsul normei nu întrunesc exigențele de claritate, precizie și previzibilitate rezultate din jurisprudența Curții Constituționale referitoare la calitatea legii în materia arestării preventive.

695. Analizând critica referitoare la restrângerea sferei de incidență a cazurilor în care poate fi dispusă măsura arestului preventiv, Curtea observă că, odată cu modificarea operată asupra acestor dispoziții, legiuitorul a completat normele referitoare la arestul la domiciliu, păstrând soluția legislativă referitoare la infracțiunile pentru care legea prevede pedeapsa închisorii de 5 ani ori mai mare doar în ceea ce privește această din urmă măsură preventivă. Prin modificările coroborate, *legiuitorul a optat pentru crearea unui regim juridic distinct între cele două măsuri preventive, sub aspectul infracțiunilor pentru care acestea pot fi dispuse.* Noua

viziune a legiuitorului partajează categoriile de infracțiuni, care, alături de celelalte condiții care trebuie îndeplinite cumulativ, atrag incidența privării de libertate în regim penitenciar sau în regim la domiciliu.

696. Curtea reține că măsura arestului la domiciliu a fost reglementată pentru prima dată prin dispozițiile noului Cod de procedură penală. Potrivit art.202 alin.(4) lit.d) din Codul de procedură penală, una dintre măsurile preventive care se pot dispune este cea a arestului la domiciliu, această măsură fiind reglementată de dispozițiile art. 218-222, titlul V, capitolul I, secțiunea a 5-a din Codul de procedură penală. Cu privire la măsurile preventive, prin Decizia nr.650 din 11 noiembrie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 30 din 14 ianuarie 2015, paragraful 20, Curtea a statuat în sensul că, din perspectiva naturii/substanței, duratei, efectelor, modalității de executare și a intensității, atât măsura arestului preventiv, cât și măsura preventivă a arestului la domiciliu privesc o interferență majoră în dreptul la libertate individuală a persoanei. Așa fiind, atât persoanele aflate în arest preventiv, cât și cele aflate în arest la domiciliu se află într-o formă de privare de libertate, de vreme ce, spre deosebire de controlul judiciar sau controlul judiciar pe cauțiune, unde se poate impune interdicția de a părăsi țara sau o anumită localitate, ce reprezintă o restrângere a exercițiului la liberă circulație, atât în cazul arestului la domiciliu, cât și în cazul arestului preventiv inculpatul este obligat, pe durata luării măsurilor, să se afle într-un loc anume desemnat. Prin urmare, ceea ce diferențiază în mod esențial o privare de libertate de o restrângere a exercițiului la liberă circulație este intensitatea măsurii dispuse și modul în care aceasta este dusă la îndeplinire. De asemenea, Curtea a reținut că, spre deosebire de măsura arestului preventiv, care determină plasarea persoanei în cauză într-un centru de arestare preventivă, fiind izolat și supus unei supravegheri permanente, măsura arestului la domiciliu are ca efect rămânerea persoanei în cauză la domiciliul personal, în prezența propriei familii. Cu toate acestea, părăsirea incintei propriului domiciliu nu poate fi realizată decât pentru prezentarea în fața organelor judiciare, la chemarea

acestora, iar pentru alte motive doar dacă judecătorul de drepturi și libertăți, judecătorul de cameră preliminară sau instanța de judecată, prin încheiere, i-a permis acest lucru. Din această perspectivă, din modul de reglementare a măsurii arestului la domiciliu, aceasta reprezintă o afectare a drepturilor persoanei care, prin intensitate și modul de aplicare/de punere în executare, afectează libertatea persoanei, având caracteristicile unei privări de libertate (paragraful 22).

697. Cât privește condițiile de luare a măsurii arestului la domiciliu, prin Decizia nr.361 din 7 mai 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.419 din 12 iunie 2015, Curtea a reținut că art.218 din Codul de procedură penală face trimitere la art.223 din același cod care reglementează condițiile și cazurile de aplicare a măsurii arestării preventive și, totodată, reglementează expres faptul că această măsură poate fi dispusă de către un judecător (judecătorul de drepturi și libertăți, judecătorul de cameră preliminară și instanța de judecată), iar nu de către procuror, așa încât și din această perspectivă *cele două măsuri preventive au un regim juridic similar*. De altfel, Curtea a reținut Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului din 6 noiembrie 1980, pronunțată în *Cauza Guzzardi împotriva Italiei*, paragrafele 93 și 95, potrivit căreia privarea de libertate poate îmbrăca diverse forme, nu întotdeauna asemănătoare cu închisoarea, acestea fiind necesar a fi evaluate nu din perspectiva formei, ci a conținutului, cum ar fi obligația de a sta într-un spațiu limitat, izolarea de societate și de familie, încetarea îndeplinirii îndatoririlor oficiale, imposibilitatea contactului liber cu diferite categorii de persoane. Curtea a mai reținut că arestul la domiciliu reprezintă o măsură intruzivă ce poate afecta și alte drepturi și libertăți fundamentale, respectiv libera circulație [art. 221 alin. (1) și (2) lit. a) și b) din Codul de procedură penală], viața intimă, familială și privată [art. 221 alin. (9) și (10) din Codul de procedură penală], dreptul la învățătură și munca și protecția socială a muncii [art. 221 alin. (6) din Codul de procedură penală], reglementate în art. 25, 26, 32 și, respectiv, art. 41 din Constituție. Având în vedere aceste argumente, reținând că atât persoanele aflate în arest

preventiv, cât și cele aflate în arest la domiciliu se află într-o formă de privare de libertate, iar, din perspectiva naturii/substanței, efectelor, manierei de executare și a intensității, a condițiilor și cazurilor de luare a acestora, cele două măsuri privesc o interferență majoră în dreptul la libertatea individuală a persoanei, și observând că doar în cazul arestării preventive normele procesual penale reglementează atât termenele, cât și durata maximă pentru care această măsură poate fi dispusă în procedura de cameră preliminară și de judecată în primă instanță, Curtea a constatat că dispozițiile art.222 din Codul de procedură penală, care nu prevedeau termene și durata maximă pentru care măsura arestului la domiciliu putea fi dispusă, sunt neconstituționale.

698. Pornind de la cele statuate în prealabil de instanța constituțională din care rezultă similitudinea naturii/substanței, efectelor, manierei de executare, precum și a intensității și a condițiilor de luare a acestor măsuri preventive, Curtea reține că persoanele aflate în arest preventiv și cele aflate în arest la domiciliu se află într-o formă de privare de libertate, ambele categorii fiind în aceeași situație, aceea a privării de libertate. Cu toate acestea, legiuitorul a înțeles să prevadă, prin textul nou-introdus la art.218¹ din cod, că arestul la domiciliu poate fi dispus pentru infracțiuni pentru care legea prevede pedeapsa închisorii de 5 ani sau mai mare, excluzând posibilitatea luării acestei măsuri pentru infracțiunile precis nominalizate la art.223 alin.(2) din cod, dacă pedeapsa prevăzută de lege este mai mică de 5 ani, iar Curtea apreciază că această opțiune se înscrie în marja de apreciere a legiuitorului. Însă nu aceeași este situația în cazul arestării preventive, când, prin norma criticată, se stabilește că această măsură poate fi luată doar în cazul anumitor infracțiuni nominalizate expres, cu înlăturarea posibilității dispunerii acestei măsuri atunci când persoana este acuzată de săvârșirea unei alte infracțiuni decât cele nominalizate, dar pentru care pedeapsa închisorii prevăzute de lege este de 5 ani sau mai mare, așa cum prevede norma legală în vigoare. Atât timp cât pentru dispunerea arestului la domiciliu este incidentă norma care prevede o pedeapsă de 5 ani sau mai mare,

soluția legislativă criticată nu are nicio justificare, putându-se ajunge la situația în care, deși sunt întrunite toate condițiile prevăzute de lege, inclusiv o pedeapsă de 5 ani sau mai mare, doar pentru simplul fapt că infracțiunea pentru care este cercetat inculpatul nu este expres nominalizată de norma criticată, judecătorul să nu poată dispune măsura arestării preventive. Mai mult, legiferând astfel, Parlamentul a ignorat posibilitatea incriminării în viitor a noi fapte cu un pericol social ridicat, concretizat într-o pedeapsă de cel puțin 5 ani de închisoare, situație în care, deși sunt întrunite celelalte condiții prevăzute de lege, luarea măsurii arestului preventiv nu mai este posibilă. Tocmai pentru a fi pe deplin acoperitoare, norma care reglementează în prezent măsura arestului preventiv prevede și condiția generală a unei infracțiuni care se pedepsește cu închisoarea de cel puțin 5 ani. Prin urmare, ***norma procesuală penală, astfel cum a fost modificată prin legea criticată, încalcă prevederile art.1 alin.(3) și (5) din Constituție referitoare la statul de drept și principiul legalității.***

699. În ceea ce privește noul conținut normativ al dispozițiilor art.223 alin.(2), Curtea constată că acesta ***prezintă o serie de deficiențe din perspectiva clarității și previzibilității normei.***

700. Astfel, referitor la condiția „*comise prin amenințare*”, prevăzută imediat după infracțiunea de piraterie, nu apare cu certitudine dacă aceasta se referă numai la infracțiunea de piraterie sau la întreaga serie de infracțiuni enumerate anterior, în condițiile în care conținutul constitutiv al unora dintre acestea nu presupune posibilitatea comiterii lor prin amenințare.

701. Referirea la „*infracțiunile de terorism și care vizează acte de terorism*” este o formulare echivocă, impredictibilă, pe baza căreia nu se poate stabili, cu exactitate, care sunt infracțiunile pentru care se poate dispune măsura arestării preventive. Potrivit dispozițiilor art.32 alin.(1) din Legea nr.535/2004 privind prevenirea și combaterea terorismului, „*constituie acte de terorism și se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea săvârșită [...]*” o

serie de fapte expres enumerate la lit.a)-r). De asemenea, în temeiul art.32 alin.(3) din lege, „*constituie acte de terorism*” faptele enumerate la lit.a)-c). La art.33-38, Legea nr.535/2004 califică drept infracțiuni o serie de alte fapte, cărora nu le atribuie caracterul de „act de terorism”. Cu privire la „*terorism*”, art.1 din lege prevede că acesta reprezintă „*ansamblul de acțiuni și/sau amenințări care prezintă pericol public și afectează securitatea națională*”, având caracteristicile enumerate de textul de lege. Așadar, în Legea nr.535/2004 nu se regăsește noțiunea de „*infracțiuni de terorism*”, iar în ceea ce privește „*actele de terorism*”, infracțiunile definite de lege sunt cuprinse exclusiv în art.32. Toate celelalte infracțiuni reglementate, care au rol de prevenire și combatere a terorismului, nu sunt circumscrise conceptului de „act de terorism”, *stricto sensu*, astfel că pare că sunt sustrase incidenței normei procesual penale privind arestul preventiv. Or, Curtea apreciază că nu aceasta a fost intenția legiuitorului, concluzia rezultând doar din modul defectuos în care a adoptat reglementarea.

702. Cuprinderea în enumerarea reglementată doar a infracțiunii de „*furt*” nu lămurește dacă arestarea preventivă poate fi dispusă și în cazul infracțiunii de „*furt calificat*”, nemenționate, pentru care legea, dată fiind gravitatea, prevede o pedeapsă mai mare, astfel că măsura preventivă ar fi cu atât mai justificată. Neclaritatea izvorăște și din împrejurarea că, referitor la infracțiunea de „*distrugere*”, legea prevede posibilitatea luării măsurii arestului preventiv doar în cazul „*distrugerii calificate*”, prevăzând expres această ipoteză.

703. Analizând prevederile art.209-217 din Codul penal, cuprinse în Capitolul VII - *Traficul și exploatarea persoanelor vulnerabile*, Curtea reține că printre faptele incriminate se regăsesc și *traficul de persoane și proxenetismul*, astfel că referirea în cuprinsul art.223 alin.(2) atât la infracțiunile privind traficul și exploatarea persoanelor vulnerabile, în mod general, cât și la cele privind *traficul de persoane și proxenetism*, în special, creează nu numai un paralelism legislativ, dar și incertitudine cu privire la intenția legiuitorului de legiferare.

704. Cu privire la sintagma „*nerespectarea regimului materialelor nucleare*”, Curtea constată că pe baza acesteia nu se poate stabili cu claritate dacă legiuitorul a inclus în sfera infracțiunilor pentru care se poate dispune arestarea preventivă infracțiunea prevăzută de art.345 din Codul penal, a cărei titulatură este „*Nerespectarea regimului materialelor nucleare sau al altor materii radioactive*”. Reproducerea parțială a denumirii infracțiunii prevăzute de Codul penal creează incertitudine cu privire la regimul juridic aplicabil acesteia în materia măsurilor preventive.

705. Referirea la infracțiuni comise „*cu violență*” nu permite identificarea, în mod exact, a sferei infracțiunilor pentru care se poate dispune măsura arestării preventive. Această categorie de infracțiuni este vag circumscrisă, astfel că, în procesul de aplicare a legii, va fi dificil de identificat în mod riguros care infracțiune cade sub incidența interdicției aplicării măsurilor alternative. Mai mult, așa cum arată unul dintre autorii sesizării, respectiv Înalta Curte de Casație și Justiție, în cazul tuturor infracțiunilor în conținutul cărora săvârșirea prin violență reprezintă o modalitate alternativă, din textul de lege „nu rezultă cu claritate dacă numai săvârșirea în concret în modalitatea exercitării violențelor se include în sfera excepțiilor de la aplicarea măsurilor sau dacă, pentru includerea în sfera excepțiilor, este suficient ca norma de incriminare reținută în încadrarea juridică să prevadă, ca modalitate alternativă, exercitarea violențelor”.

706. Toate aceste elemente demonstrează caracterul neconstituțional al reglementării, sub aspectul cerințelor de claritate și previzibilitate ale normei și al respectării normelor de tehnică legislativă. Pentru aceste motive, Curtea constată că **dispozițiile art.I pct.139, referitoare la art.223 alin.(2) din Codul de procedură penală, sunt neconstituționale prin raportare la prevederile art.1 alin.(5), în componenta sa privind calitatea legii.**

707. Dispozițiile **art.I pct.140** au următorul conținut: La articolul 223, după alineatul (2) se introduce un nou alineat, alin.(3), cu următorul cuprins: „(3) Pentru

aprecierea stării de pericol concret pentru ordinea publică prin propunerea de arestare preventivă și în hotărârea judecătorească prin care se dispune această măsură preventivă trebuie indicate circumstanțe reale și personale din care să rezulte amenințarea efectivă, reală și iminentă asupra ordinii publice. În justificarea unei astfel de măsuri nu pot fi invocate și reținute argumente generale și abstracte.”

708. **Critica** vizează sintagma „*pericol concret*”, care determină clasificarea infracțiunilor de pericol, și care este impropriu utilizată în cadrul acestei norme, contrar principiului securității juridice, în componenta sa referitoare la claritatea și previzibilitatea normei. De asemenea, autorii apreciază că nici sintagma „*nu pot fi invocate și reținute argumente generale și abstracte*” nu este de natură a clarifica voința legiuitorului.

709. Cu privire la „*starea de pericol concret pentru ordinea publică*”, sintagma utilizată de legiuitor în cuprinsul dispozițiilor art.223 alin.(2) din Codul de procedură penală, Curtea s-a pronunțat în mai multe rânduri, constatând constituționalitatea sa. Astfel, prin *Decizia nr.558 din 16 iulie 2015*, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.620 din 14 august 2015, Curtea Constituțională a statuat că dispozițiile art.223 alin.(2) sunt constituționale, sens în care s-a reținut că situația în care lăsarea în libertate a inculpatului prezintă pericol concret pentru „ordinea publică” este în deplină concordanță cu prevederile constituționale ale art.131, care statuează că Ministerul Public apără „ordinea de drept”. De aceea, de vreme ce, în procesul penal din România, procurorul acționează ca apărător al intereselor generale ale societății, dar și ale părților din proces, în spiritul legalității, atunci cele două noțiuni de „ordinea de drept” și „ordinea publică” nu se exclud și nu se află în contradicție, fiind într-o relație de interdependență, sens în care ordinea de drept se concretizează în ordinea publică prin asigurarea respectării legii penale. Prin *Decizia nr.32 din 19 ianuarie 2017*, precitată, par.24, Curtea a statuat că „existența pericolului pentru ordinea publică se stabilește nu numai în funcție de natura și gravitatea faptei, relevată de limitele de pedeapsă ori

de modul și circumstanțele de comitere, sau numai de determinarea unei stări de neîncredere a opiniei publice în exercitarea atribuțiilor organelor judiciare pentru protecția cetățenilor împotriva unor astfel de fapte reprobabile, dar și de alte elemente care trebuie îndeplinite cumulativ, referitoare la persoana arestată, și anume anturajul, mediul din care aceasta provine, existența antecedentelor penale ori a altor împrejurări privitoare la ea”.

710. Toate aceste aspecte, care concură la formarea stării de pericol, constituie atât elemente obiective, cât și subiective, dar concrete, constatate de organul judiciar în cazul particular dedus judecării. Cu privire la această problemă, prin Hotărârea din 5 iulie 2007, pronunțată în *Cauza Hendriks împotriva Olandei*, paragrafele 44, 45 și 63, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat că scopul principal al dispozițiilor art.5 din Convenție este de a preveni privațiuni arbitrare sau nejustificate de libertate, motiv pentru care argumentele pro și contra eliberării nu trebuie să fie „*generale și abstracte*”.

711. În lumina acestor considerente, legiuitorul vine să definească noțiunea de „*pericol concret pentru ordinea publică*”, stabilind că, în evaluarea pe care organele judiciare o realizează în propunerea de arestare preventivă și în hotărârea judecătorească prin care se dispune măsura preventivă, acestea trebuie să se întemeieze pe circumstanțe reale (obiective) și personale (subiective) din care să rezulte amenințarea efectivă, reală și iminentă asupra ordinii publice. Mai mult, legea interzice invocarea și întemeierea măsurii preventive pe argumente „*generale și abstracte*”, care deși, teoretic, sunt susceptibile a fi aplicabile speței, în mod concret nu poate fi dovedită incidența lor în cazul particular dedus judecării.

712. În concluzie, Curtea apreciază că ***dispozițiile art.I pct.140, referitoare la art.223 alin.(3) din Codul de procedură penală, sunt constituționale în raport cu criticile formulate.***

713. Dispozițiile **art.I pct.154** au următorul conținut: La articolul 249, alineatul (4) se modifică și va avea următorul cuprins: „(4) *Măsurile asigurătorii în*

vederea confiscării speciale sau confiscării extinse se pot lua asupra bunurilor suspectului sau inculpatului ori ale altor persoane în proprietatea sau posesia cărora se află bunurile ce urmează a fi confiscate dacă există probe sau indicii temeinice că bunurile în cauză au fost obținute din activități infracționale. Măsurile asigurătorii nu pot depăși o durată rezonabilă și vor fi revocate dacă această durată este depășită sau dacă temeiurile avute în vedere la luarea măsurilor asigurătorii nu mai subzistă.”

714. În prezent, norma are următorul conținut: „(4) *Măsurile asigurătorii în vederea confiscării speciale sau confiscării extinse se pot lua asupra bunurilor suspectului sau inculpatului ori ale altor persoane în proprietatea sau posesia cărora se află bunurile ce urmează a fi confiscate.*”

715. **Autorii sesizării susțin** că dispozițiile modificatoare intră în contradicție cu art.112 din Codul penal, care reglementează confiscarea specială și care nu vizează doar bunurile obținute din infracțiuni, precum și cu art.5 din Directiva 2014/42/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 3 aprilie 2014 privind înghețarea și confiscarea instrumentelor și produselor infracțiunilor săvârșite în Uniunea Europeană, care stabilește ca intima convingere a judecătorului, potrivit căreia aceste bunuri provin din activități infracționale, să nu decurgă exclusiv din probe sau indicii temeinice, ci și din disproporția dintre veniturile licite și averea persoanei cercetate.

716. Pentru a evita ascunderea, distrugerea, înstrăinarea sau sustragerea de la urmărire a bunurilor care pot face obiectul confiscării speciale sau al confiscării extinse ori care pot servi la garantarea executării pedepsei amenzii sau a cheltuielilor judiciare ori a reparării pagubei produse prin infracțiune, organele judiciare pot dispune măsuri asigurătorii, care constau în indisponibilizarea bunurilor mobile și imobile care aparțin suspectului, inculpatului ori altor persoane în proprietatea sau posesia cărora se află bunurile ce urmează a fi confiscate. Prevederile art.249 din cod trebuie coroborate cu cele ale art.112 și art.112¹ din Codul penal referitoare la

confiscarea specială, respectiv confiscarea extinsă, deoarece bunurile cu privire la care se pot institui măsuri asigurătorii sunt bunurile care pot fi confiscate. Astfel, pot fi confiscate, potrivit art.112 din Codul penal: bunurile produse prin săvârșirea faptei prevăzute de legea penală; bunurile care au fost folosite, în orice mod, sau destinate a fi folosite la săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală, dacă sunt ale făptuitorului sau dacă, aparținând altei persoane, aceasta a cunoscut scopul folosirii lor; bunurile folosite, imediat după săvârșirea faptei, pentru a asigura scăparea făptuitorului sau păstrarea folosului ori a produsului obținut, dacă sunt ale făptuitorului sau dacă, aparținând altei persoane, aceasta a cunoscut scopul folosirii lor; bunurile care au fost date pentru a determina săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală sau pentru a răsplăti pe făptuitor; bunurile dobândite prin săvârșirea faptei prevăzute de legea penală, dacă nu sunt restituite persoanei vătămate și în măsura în care nu servesc la despăgubirea acesteia; bunurile a căror deținere este interzisă de legea penală. De asemenea, potrivit art.112¹ din Codul penal, sunt supuse confiscării și alte bunuri decât cele menționate la art.112, în cazul în care persoana este condamnată pentru comiterea uneia dintre infracțiunile enumerate de textul de lege, dacă fapta este susceptibilă să îi procure un folos material și pedeapsa prevăzută de lege este închisoarea de 4 ani sau mai mare și sunt îndeplinite cumulativ condițiile prevăzute de art.112¹ alin.(2), printre care aceea că instanța are convingerea că bunurile respective provin din activități infracționale de natura celor prevăzute la alin.(1).

717. Din analiza dispozițiilor Codului penal, rezultă că **art.112 prevede posibilitatea confiscării nu doar a bunurilor obținute din infracțiuni**, ci și a *bunurilor care au fost folosite, în orice mod, sau destinate a fi folosite la săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală, date pentru a determina săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală sau pentru a răsplăti pe făptuitor sau a căror deținere este interzisă de legea penală*. Mai mult, în ceea ce privește *confiscarea extinsă, această măsură poate fi dispusă, cu respectarea condițiilor stabilite de lege, dacă*

*instanța are convingerea că bunurile respective provin din anumite activități infracționale, prevăzute expres de lege. Așadar, ceea ce ține de particularitatea acestei măsuri, este faptul că instanța nu trebuie să-și întemeieze măsura asigurătorie dispusă cu privire la respectivele bunuri pe „probe sau indicii temeinice că bunurile în cauză au fost obținute din activități infracționale”, ci, din ansamblul coroborat de condiții pe care legea le cere a fi îndeplinite (inclusiv cea referitoare la valoarea bunurilor dobândite de persoana condamnată, într-o perioadă de 5 ani înainte și, dacă este cazul, după momentul săvârșirii infracțiunii, până la data emiterii actului de sesizare a instanței, care depășește în mod vădit veniturile obținute de aceasta în mod licit), trebuie să rezulte „convingerea” că bunurile provin din activitățile infracționale expres prevăzute. În acest sens sunt și prevederile art.5 – *Confiscarea extinsă* din Directiva 2014/42/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 3 aprilie 2014 privind înghețarea și confiscarea instrumentelor și produselor infracțiunilor săvârșite în Uniunea Europeană, potrivit cărora „Statele membre adoptă măsurile necesare pentru a permite confiscarea, totală sau parțială, a bunurilor unei persoane condamnate ca urmare a săvârșirii unei infracțiuni care este susceptibilă să genereze, în mod direct sau indirect, beneficii economice, atunci când, în baza circumstanțelor cauzei, inclusiv a elementelor de fapt și a probelor disponibile, cum ar fi faptul că valoarea bunurilor este disproporționată în raport cu venitul legal al persoanei condamnate, o instanță consideră că bunurile în cauză au fost obținute din activități infracționale”.*

718. Aplicând aceste considerații asupra normei modificatoare, Curtea observă că ***noua dispoziție procesuală penală reduce sfera de incidență a măsurii asigurătorii doar cu privire la bunurile prevăzute de art.112 alin.(1) lit.a) și e), excluzând bunurile prevăzute la lit.b)-d), și înlătură sfera de incidență a acestei măsuri cu privire la bunurile prevăzute de art.112¹ din Codul penal.*** Cu alte cuvinte, scopul măsurii asigurătorii - evitarea ascunderii, distrugerii, înstrăinării sau sustragerii de la urmărire a bunurilor - este anulat pentru majoritatea bunurilor care

pot face obiectul confiscării speciale și pentru totalitatea bunurilor care pot face obiectul confiscării extinse. Practic, noua reglementare deturneză însuși scopul instituției măsurilor asigurătorii, limitând în mod serios adoptarea măsurilor de siguranță prevăzute de Codul penal, și care au consacrat constituțională în art.44 alin.(9), ca limită expresă a dreptului de proprietate.

719. Pentru aceste argumente, Curtea constată că **dispozițiile art.I pct.154, referitoare la art.249 alin.(4) din Codul de procedură penală, sunt neconstituționale, contravenind principiului securității juridice, în componenta sa referitoare la claritatea și previzibilitatea normei, consacrat de art.1 alin.(5) din Constituție, și prevederilor art.44 alin.(9) din Constituție**, potrivit cărora „Bunurile destinate, folosite sau rezultate din infracțiuni ori contravenții pot fi confiscate numai în condițiile legii”.

720. Dispozițiile **art.I pct.158** au următorul conținut: La articolul 250¹, alineatele (1) și (2) se modifică și vor avea următorul cuprins: „Art.250¹. – (1) *Împotriva încheierii sau sentinței prin care s-a dispus luarea unei măsuri asigurătorii de către instanța de judecată sau de instanța de apel, inculpatul, procurorul sau orice altă persoană interesată poate face contestație, în termen de 48 de ore de la pronunțare sau, după caz, de la comunicare. Contestația se depune, după caz, la instanța de judecată sau instanța de apel care a pronunțat încheierea atacată și se înaintează, împreună cu dosarul cauzei, instanței ierarhic superioare, în termen de 48 de ore de la înregistrare.*

(2) Contestația împotriva încheierii sau sentinței prin care Secția penală a Înaltei Curți de Casație și Justiție, în primă instanță sau în apel, a luat o măsură asigurătorie se soluționează de Completul de 5 judecători.”

721. În prezent, norma are următorul conținut: „(1) *Împotriva încheierii prin care s-a dispus luarea unei măsuri asigurătorii de către judecătorul de cameră preliminară, de instanța de judecată sau de instanța de apel, inculpatul, procurorul sau orice altă persoană interesată poate face contestație, în termen de 48 de ore de*

la pronunțare sau, după caz, de la comunicare. Contestația se depune, după caz, la judecătorul de cameră preliminară, instanța de judecată sau instanța de apel care a pronunțat încheierea atacată și se înaintează, împreună cu dosarul cauzei, după caz, judecătorului de cameră preliminară de la instanța ierarhic superioară, respectiv instanței ierarhic superioare, în termen de 48 de ore de la înregistrare.

(2) Contestația împotriva încheierii prin care judecătorul de cameră preliminară de la Secția penală a Înaltei Curte de Casație și Justiție a luat o măsură asigurătorie se soluționează de un complet format din 2 judecători de cameră preliminară, iar contestația împotriva încheierii prin care Secția penală a Înaltei Curți de Casație și Justiție, în primă instanță sau în apel, a luat o măsură asigurătorie se soluționează de Completul de 5 judecători.”

722. **Autorii sesizării susțin** că prin introducerea contestației împotriva sentințelor prin care instanțele au luat o măsură asigurătorie se creează un paralelism legislativ în raport cu dispozițiile art.409 din Codul de procedură penală, care nu au fost modificate.

723. Analizând dispozițiile criticate, Curtea observă că acestea au fost modificate în sensul prevederii căii de atac a contestației și în cazul în care măsura asigurătorie a fost dispusă prin sentință judecătorească, eliminând judecătorul de cameră preliminară dintre autoritățile care pot dispune măsura.

724. Cu privire la materia contestării măsurilor asigurătorii dispuse în procesul penal, Curtea a statuat, prin *Decizia nr.24 din 20 ianuarie 2016*, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.276 din 12 aprilie 2016, că „măsurile asigurătorii sunt măsuri procesuale cu caracter real care au ca efect indisponibilizarea unor bunuri mobile și imobile prin instituirea unui sechestrul. Ca efect al instituirii sechestrului, proprietarul acestor bunuri pierde dreptul de a le înstrăina sau greva de sarcini, măsura afectând, așadar, atributul dispoziției juridice și materiale, pe întreaga durată a procesului penal, până la soluționarea definitivă a cauzei”. Așa fiind, „faptul că încheierea judecătorului de cameră preliminară sau a

instanței de judecată prin care a fost dispusă măsura asigurătorie poate fi atacată cu apel numai odată cu sentința nu este un argument suficient care să acopere neajunsurile relevate, neajunsuri care se convertesc fără putință de tăgadă în afectări ale dreptului la un proces echitabil. Mai mult, în situația în care încheierea de luare a măsurii asigurătorii a fost dispusă de către instanța de apel, atunci este negată orice posibilitate a persoanei interesate de a uza de dreptul său substanțial referitor la accesul la justiție”. Prin urmare, „în lipsa asigurării unui control judecătoresc eficient asupra măsurii de indisponibilizare a bunurilor în cursul unui proces penal, statul nu își îndeplinește obligația constituțională de a garanta proprietatea privată persoanei fizice/juridice”, Curtea concluzionând că „*lipsa unei căi de atac separate împotriva luării măsurii asigurătorii de către judecătorul de cameră preliminară sau de către instanța de judecată, fie că este instanța de fond sau de apel, contravine dreptului consacrat de art.21 alin.(1) și alin.(3), art.44 și art.129 din Constituție*”.

725. Având în vedere considerentele deciziei menționate, prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr.18/2016 pentru modificarea și completarea Legii nr.286/2009 privind Codul penal, Legii nr.135/2010 privind Codul de procedură penală, precum și pentru completarea art.31 alin.(1) din Legea nr.304/2004 privind organizarea judiciară, legiuitorul a introdus în Codul de procedură penală dispozițiile art.250¹, consacrand calea de atac a contestației împotriva încheierii prin care s-a dispus luarea unei măsuri asigurătorii.

726. Examinând norma criticată, Curtea reține că aceasta completează textul normativ cu ipoteza sentinței prin care s-a dispus luarea unei măsuri asigurătorii, în mod aparent, corespunzător celor statuate de Curte, în sensul prevederii unei căi de atac separate de soluționarea fondului cauzei. ***Însă modul defectuos în care legiuitorul a înțeles să redacteze norma lipsește de efecte juridice completarea operată.*** Astfel, textul prevede că poate fi făcută contestație „*împotriva încheierii sau sentinței prin care s-a dispus luarea unei măsuri asigurătorii de către instanța de judecată sau de instanța de apel*”, deci împotriva încheierilor pronunțate de

instanța de judecată sau de instanța de apel, respectiv împotriva sentințelor pronunțate de instanța de judecată sau de instanța de apel. De asemenea, dispozițiile art.250¹ din cod fac vorbire despre „*contestația împotriva încheierii sau sentinței prin care Secția penală a Înaltei Curți de Casație și Justiție, în primă instanță sau în apel*”, deci incluzând ipoteza contestației împotriva unei sentințe, prin care Secția penală a Înaltei Curți de Casație și Justiție, în apel, a luat o măsură asigurătorie. *Or, hotărârea instanței în apel este, potrivit dispozițiilor art.370 alin.(2) din Codul de procedură penală, o decizie, nicidecum o sentință.*

727. Pe de altă parte, referitor la procedura de soluționare a contestației, Curtea observă că, *în ceea ce privește instanța unde se depune calea de atac, legiuitorul omite să mai reglementeze ipoteza sentinței, reglementând doar ipoteza încheierii, respectiv „contestația se depune, după caz, la instanța de judecată sau instanța de apel care a pronunțat încheierea atacată”.*

728. În fine, în ceea ce privește critica autorilor sesizării, potrivit căreia prin adoptarea modificărilor art.250¹ se creează un paralelism legislativ în raport cu dispozițiile art.409 din Codul de procedură penală, care rămân nemodificate, Curtea constată că ***aceasta nu este întemeiată, cele două norme comparate având obiecte diferite de reglementare, pe de o parte, contestarea măsurilor asigurătorii dispuse în timpul judecătii, iar, pe de altă parte, persoanele care pot face apel și aspectele care pot fi contestate pe această cale.*** Este adevărat că tocmai datorită caracterului devolutiv al apelului sentințele pot fi atacate și cu privire la luarea măsurilor asigurătorii, fără ca acest lucru să fie stipulat expres, astfel că nu poate fi vorba despre un paralelism legislativ.

729. Curtea constată însă că prin aceste modificări ***legiuitorul schimbă viziunea în ceea ce privește căile de atac împotriva luării măsurii asigurătorii.*** Astfel, dacă actuala reglementare prevede că doar încheierile prin care se dispune luarea măsurilor asigurătorii pot fi atacate cu contestație, iar sentința dată în primă instanță este atacabilă cu apel, inclusiv în privința măsurilor asigurătorii, prin

modificarea operată, legiuitorul instituie aceeași cale de atac, a contestației, atât împotriva încheierilor, cât și împotriva sentințelor. ***Opțiunea sa este discutabilă, întrucât apare situația în care o sentință se atacă atât cu apel, cât și cu contestație, iar aceste două căi de atac, pe lângă faptul că au termene de introducere și proceduri de soluționare diferite, pot fi soluționate diferit, chiar contradictoriu.*** Or, o atare situație este inadmisibilă atât din perspectiva garanțiilor pe care dreptul la un proces echitabil le presupune, cât și din perspectiva previzibilității și unității de reglementare a procedurii penale.

730. În fine, ***posibilitatea de a ataca, prin contestație, decizia instanței de apel (denumită greșit în textul de lege, sentința instanței de apel), în ceea ce privește măsurile asigurătorii, aduce atingere, pe de o parte, caracterului definitiv al hotărârilor judecătorești, iar, pe de altă parte, este contrară celor statuate prin Decizia Curții Constituționale nr.698 din 7 noiembrie 2017.*** Prin această prevedere, legiuitorul acceptă astfel că măsurile asigurătorii pot fi luate chiar prin decizia definitivă dată de instanță în soluționarea apelului. Or, Curtea, în par.20-22 din *Decizia nr.698 din 7 noiembrie 2017*, a argumentat de ce legiuitorul nu a prevăzut posibilitatea luării măsurilor asigurătorii chiar prin decizie și, prin urmare, de ce nu e necesară o cale de atac ordinară cu privire la acest aspect. „20. ***Toate aceste considerente, relevă caracterul temporar al măsurilor asigurătorii, care, pentru a-și îndeplini scopul prevăzut de legiuitor, vor fi dispuse în cauzele penale pe parcursul soluționării acestora până în momentul pronunțării unei hotărâri judecătorești definitive. Acesta este motivul pentru care legiuitorul a prevăzut dispunerea măsurilor asigurătorii prin încheiere sau prin sentință, nu și prin decizie, necesitatea dispunerii lor putând interveni oricând pe parcursul procesului penal. Însă, din punctul de vedere al dreptului la un proces echitabil, se impune, ca o cerință fundamentală, asigurarea dreptului persoanei interesate de a contesta măsura asigurătorie dispusă cu privire la bunurile pe care le are în***

patrimoniu, aspect ce implică supunerea acestei măsuri unui control judecătoresc efectiv, prin exercitarea unei căi de atac.

*21. Ulterior, prin soluționarea definitivă a cauzei, instanța de judecată va dispune fie confiscarea bunurilor sechestrate în cursul judecății, fie folosirea lor pentru repararea pagubei produse prin infracțiune, ori pentru plata amenzilor sau a cheltuielilor judiciare, fie ridicarea sechestrului asigurator, în situația în care constată că bunurile indisponibilizate nu sunt necesare pentru punerea în executare a hotărârii judecătorești pronunțate. Or, **hotărârea definitivă este executorie, din momentul pronunțării, și cu privire la aceste aspecte, astfel că luarea măsurilor asiguratorii prin decizie nu are rațiune, motiv pentru care legiuitorul nu a prevăzut-o.***

*22. Prin urmare, **dispunerea măsurilor analizate printr-o hotărâre judecătorească definitivă nu se justifică, prin raportare la rațiunea noțiunii de «măsuri asiguratorii», motiv pentru care nu a fost reglementată de către legiuitor nici ipoteza contestării măsurilor asiguratorii dispuse prin astfel de hotărâri. Pe de altă parte, doar în această ipoteză, a dispunerii măsurilor asiguratorii prin încheiere, este asigurată efectivitatea căii de atac a contestației reglementate la art.250¹ alin.(1) și alin.(2) din Codul de procedură penală. De asemenea, atunci când măsurile asiguratorii sunt luate prin sentință, apelul, fiind o cale de atac integral devolutivă, poate privi și contestarea acestora**”.*

*731. Toate aceste argumente își păstrează valabilitatea, măsurile asiguratorii având rolul de împiedicare a înstrăinării bunurilor care urmează a fi confiscate, folosite pentru recuperarea prejudiciului sau în vederea plății amenzii penale sau a cheltuielilor judiciare, conform art.249 alin.(1) din Codul de procedură penală. Or, **în condițiile în care prin însăși decizia definitivă a instanței de apel se dispun confiscarea, recuperarea prejudiciului, plata amenzii sau a cheltuielilor judiciare, iar aceste dispoziții sunt executorii, instituirea măsurilor asiguratorii nu are logică și, prin urmare, nici instituirea unei căi de atac împotriva luării lor, prin decizie.***

Măsurile asigurătorii pot fi luate de către instanța de apel pe parcursul soluționării apelului, prin încheiere, iar împotriva acesteia se poate formula contestație, în temeiul legii, doar această reglementare asigurând logica și scopul instituirii căii de atac.

732. Având în vedere cele menționate, respectiv reglementarea confuză a instituției contestației împotriva luării unei măsuri asigurătorii, precum și folosirea unei terminologii improprie, echivoce, neclare, Curtea constată că **dispozițiile art.I pct.158, referitoare la art.250¹ alin.(1) și alin.(2) din Codul de procedură penală, sunt neconstituționale, fiind adoptate cu încălcarea prevederilor art.1 alin.(5), în componenta privind calitatea normei, și a celor ale art.147 alin.(4) din Constituție, referitoare la caracterul obligatoriu al deciziilor Curții Constituționale.**

733. Dispozițiile **art.I pct.172** au următorul conținut: La articolul 265, după alineatul (12) se introduc două noi alineate, alin.(13) și alin.(14), cu următorul cuprins: „(13) *Înainte de punerea în executare a mandatului de aducere față de suspect sau inculpat, acestuia i se aduce la cunoștință învinuirea prin înmânarea unei ordonanțe de efectuare în continuare a urmăririi penale față de suspect, respectiv ordonanța de punere în mișcare a acțiunii penale și i se pune în vedere că are dreptul să nu dea nicio declarație și să își angajeze un avocat.*

(14) *Îndeplinirea obligațiilor prevăzute la alin.(13) va fi consemnată de organul de aducere într-un proces-verbal care va fi semnat de către suspect sau inculpat și de organul de aducere. În caz că suspectul sau inculpatul refuză semnarea, organul de aducere va consemna motivul refuzului.”*

734. **Autorii sesizării susțin** că normele completatoare deturneză instituția mandatului de aducere de la finalitatea sa și o transformă într-o etapă de aducere la cunoștință a învinuirii, deși această etapă se realizează ulterior, înaintea primei audieri.

735. Analizând dispozițiile art.265 din Codul de procedură penală, referitoare la mandatul de aducere, Curtea constată că, potrivit alin.(1), persoana

care, fiind anterior citată, nu s-a prezentat, în mod nejustificat, iar ascultarea ori prezența ei este necesară, sau persoana față de care nu a fost posibilă comunicarea corespunzătoare a citației și împrejurările indică fără echivoc că se sustrage de la primirea citației, poate fi adusă în fața organului de urmărire penală sau a instanței de judecată pe baza unui mandat de aducere. În ceea ce privește persoana suspectului sau inculpatului, legea prevede că acesta poate fi adus cu mandat de aducere, chiar înainte de a fi fost chemat prin citație, dacă această măsură se impune în interesul rezolvării cauzei [art.265 alin.(2)]. În temeiul art.265 alin.(3) și alin.(4), în cursul urmăririi penale mandatul de aducere se emite de către organul de urmărire penală, iar în cazul în care pentru executarea mandatului de aducere este necesară pătrunderea fără consimțământ într-un domiciliu sau sediu, mandatul de aducere poate fi dispus, la cererea motivată a procurorului, de judecătorul de drepturi și libertăți; în cursul judecării, mandatul se emite de către instanță. Mandatul cuprinde, printre alte mențiuni obligatorii, numele persoanei care urmează a fi adusă cu mandat și adresa unde locuiește. În cazul suspectului sau al inculpatului, mandatul de aducere trebuie să menționeze infracțiunea care constituie obiectul urmăririi penale. De asemenea, în mandat trebuie să se indice temeiul și motivarea necesității emiterii mandatului de aducere. Potrivit art.266 alin.(1) din cod, persoana căreia i se încredințează executarea mandatului transmite mandatul persoanei pentru care acesta a fost emis și îi solicită să o însoțească. În cazul în care persoana indicată în mandat refuză să însoțească persoana care execută mandatul sau încearcă să fugă, aceasta va fi adusă prin constrângere.

736. Scopul instituției mandatului de aducere este asigurarea bunei desfășurări a procesului penal, care este o activitate de interes public, astfel că orice persoană, a cărei prezență este necesară în fața organului judiciar, are obligația legală de a răspunde solicitării, neprezentarea nemotivată sau sustragerea sa justificând folosirea forței de constrângere. Dat fiind caracterul intruziv al măsurii asupra unor drepturi fundamentale (restrângerea libertății persoanei în cauză și a inviolabilității

domiciliului), legea prevede garanții care constau în obligația organului judiciar de a audia, de îndată, persoana adusă cu mandat de aducere sau, după caz, de a efectua de îndată actul care a necesitat prezența acesteia, persoana rămânând la dispoziția organului judiciar numai pe durata impusă de audiere sau de îndeplinirea actului procesual, dar nu mai mult de 8 ore.

737. Norma modificatoare întregeste regimul juridic al garanțiilor procedurale, instituind obligația persoanei căreia i se încredințează executarea mandatului de aducere de a încunoștința învinuirea prin înmânarea ordonanței de efectuare în continuare a urmăririi penale față de suspect, respectiv a ordonanței de punere în mișcare a acțiunii penale față de inculpat. Odată cu comunicarea acestor acte procedurale, acestora trebuie să li se pună în vedere că au dreptul să nu dea nicio declarație și să își angajeze un avocat.

738. Noile dispoziții dau expresie dreptului la apărare al persoanelor care au calitatea de subiect principal, respectiv de parte în procesul penal și constituie garanții ale dreptului la un proces echitabil. *Întrucât acestea pot fi aduse silit chiar înainte de a fi citate, comunicarea ordonanței de efectuare în continuare a urmăririi penale, respectiv a ordonanței de punere în mișcare a acțiunii penale, precum și menționarea dreptului de a nu da declarații și de a-și angaja un avocat au rolul de a informa persoana cu privire la acuzația penală care i se aduce, pe de o parte, și de a preîntâmpina exercitarea abuzivă a instituției mandatului de aducere de către organele judiciare, pe de altă parte.*

739. În ceea ce privește critica potrivit căreia normele completatoare deturneză instituția mandatului de aducere de la finalitatea sa și o transformă într-o etapă de aducere la cunoștință a învinuirii, având în vedere împrejurarea care impune emiterea mandatului de aducere, și anume prezența persoanei este absolut necesară în vederea audierii sau a efectuării actului de procedură, Curtea constată că dreptul la informare al suspectului sau al inculpatului cu privire la acuzația penală este obligatoriu a fi respectat. Așa cum s-a arătat în prealabil, scopul instituției

mandatului de aducere este asigurarea bunei desfășurări a procesului penal, însă aceasta nu se poate realiza și, cu atât mai puțin, nu poate justifica nesocotirea drepturilor procesuale ale participanților. De altfel, Curtea observă că dispozițiile art.108 din cod, referitoare la comunicarea drepturilor și a obligațiilor în procedura audierii suspectului sau inculpatului prevăd obligația organului judiciar de a comunica suspectului sau inculpatului calitatea în care este audiat, fapta prevăzută de legea penală pentru săvârșirea căreia este suspectat sau pentru care a fost pusă în mișcare acțiunea penală și încadrarea juridică a acesteia.

740. Având în vedere aceste argumente, Curtea apreciază că dispozițiile **art.I pct.172, referitoare la art.265 alin.(13) și alin.(14) din Codul de procedură penală, sunt constituționale prin raportare la criticile formulate.**

741. Dispozițiile **art.I pct.179** au următorul conținut: La articolul 276, după alineatul (5) se introduce un nou alineat, alin.(5¹), cu următorul cuprins: „(5¹) În caz de achitare, statul va fi obligat la plata către inculpat a cheltuielilor judiciare făcute de acesta.”

742. **Critica** vizează existența unor soluții legislative contradictorii între prevederile art.276 alin.(5) și norma nou-introdusă, lipsa de claritate și previzibilitate a normei determinând încălcarea principiului securității raporturilor juridice.

743. Dispozițiile art.276 din cod, intitulat *Plata cheltuielilor făcute de părți*, prevăd la alin.(5) că, „În caz de achitare, persoana vătămată sau partea civilă este obligată să plătească inculpatului și, după caz, părții responsabile civilmente cheltuielile judiciare făcute de aceștia, în măsura în care au fost provocate de persoana vătămată sau de partea civilă”.

744. Analizând comparativ **cele două texte legale, alin.(5) și alin.(5¹), Curtea constată că acestea au aceeași ipoteză de incidență: situația achitării inculpatului. Potrivit alin.(5), persoana vătămată sau partea civilă este obligată să plătească inculpatului cheltuielile judiciare făcute de acesta, în măsura în care au fost provocate de persoana vătămată sau de partea civilă. Dispozițiile alineatului**

următor prevăd obligația statului la plata către inculpat a cheltuielilor judiciare făcute de acesta. Din interpretarea coroborată a celor două norme *pot rezulta două interpretări:* prima ar fi aceea că alin.(5¹), normă ulterioară, anulează efectele alin.(5), astfel că, în orice situație, indiferent de reținerea sau nu a unei culpe procesuale a persoanei vătămate sau a părții civile, statul este cel care suportă cheltuielile judiciare avansate de inculpat, iar cea de-a doua ar fi aceea potrivit căreia, coexistența celor două norme dă naștere la două obligații distincte și concurente, cea a persoanei vătămate sau a părții civile, în sarcina căreia a fost reținută o culpă procesuală, respectiv cea a statului, inculpatul urmând a se îndestula din ambele surse. Or, ambele interpretări conduc la situații inadmisibile, din punctul de vedere al efectelor juridice: prima, întrucât se întemeiază pe un paralelism legislativ care consacră două reglementări contradictorii, o normă anulând efectul juridic al celeilalte, a doua, care prezervă efectele juridice ale ambelor norme, întrucât creează premisele unei despăgubiri a inculpatului peste limita cheltuielilor avansate de acesta, cu consecința îmbogățirii sale fără justă cauză.

745. Așa fiind, Curtea constată că **dispozițiile art.I pct.179, referitoare la art.276 alin.(5¹) din Codul de procedură penală, sunt neconstituționale, fiind adoptate cu încălcarea prevederilor art.1 alin.(5), în componenta privind calitatea normei.**

746. Dispozițiile **art.I pct.181** au următorul conținut: La articolul 281, alineatul (1), litera b) se modifică și va avea următorul cuprins: „*b) competența materială și după calitatea persoanei, a organului de urmărire penală, competența materială și competența personală a instanțelor judecătorești, atunci când urmărirea penală, respectiv judecata a fost efectuată de un organ de urmărire penală/o instanță necompetentă după materie sau calitatea persoanei;*”.

747. În prezent, norma are următorul conținut: „*b) competența materială și competența personală a instanțelor judecătorești, atunci când judecata a fost efectuată de o instanță inferioară celei legal competente;*”.

748. **Autorii sesizării susțin** că sancționarea cu nulitatea absolută a actelor efectuate de un organ de urmărire superior într-o cauză de competența unui organ de urmărire penală inferior este nejustificată prin raportare la principiul controlului ierarhic în baza căruia își desfășoară activitatea procurorii.

749. Dispozițiile art.281, intitulat *Nulitățile absolute*, prevăd la alin.(1) că „*Determină întotdeauna aplicarea nulității încălcarea dispozițiilor privind:*” cazurile pe care legea le enumeră expres și limitativ.

750. Examinând criticile formulate, Curtea reține că, prin *Decizia nr.302 din 4 mai 2017*, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.566 din 17 iulie 2017, Curtea a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că *soluția legislativă* cuprinsă în dispozițiile art.281 alin.(1) lit.b) din Codul de procedură penală, *care nu reglementează în categoria nulităților absolute încălcarea dispozițiilor referitoare la competența materială și după calitatea persoanei a organului de urmărire penală, este neconstituțională.*

751. Curtea a constatat că reglementarea competențelor organelor judiciare reprezintă un element esențial ce decurge din principiul legalității, principiu ce se constituie într-o componentă a statului de drept. Aceasta deoarece o regulă esențială a statului de drept este aceea că atribuțiile/competențele autorităților sunt definite prin lege. Principiul legalității presupune, în principal, că organele judiciare acționează în baza competenței pe care legiuitorul le-a conferit-o, iar, subsecvent, presupune că acestea trebuie să respecte atât dispozițiile de drept substanțial, cât și pe cele de drept procedural incidente, inclusiv cele ale normelor de competență. În acest sens, dispozițiile art.58 din Codul de procedură penală reglementează instituția verificării competenței de către organul de urmărire penală, care este dator să își verifice competența imediat după sesizare, iar, dacă se constată că nu este competent, să efectueze sau să supravegheze urmărirea penală, fie să dispună de îndată, prin ordonanță, declinarea de competență, fie să trimită de îndată cauza procurorului care exercită supravegherea, în vederea sesizării organului competent.

752. Astfel, deși este recunoscut faptul că nulitatea absolută nu poate interveni în cazul oricărei încălcări a normelor de procedură, Curtea a apreciat că aceasta trebuie să fie incidentă atunci când normele de procedură încălcate reglementează un domeniu cu implicații decisive asupra procesului penal. Referitor la normele de competență, Curtea a observat că, pentru buna desfășurare a activității organelor judiciare, se impune respectarea fermă a competenței lor materiale și după calitatea persoanei. Nerespectarea normelor legale privind competența materială și după calitatea persoanei produce o vătămare care constă în dereglarea mecanismului prin care este administrată justiția. Aceasta este și explicația pentru care încălcarea dispozițiilor legale privind această competență se sancționa în reglementarea anterioară cu nulitatea absolută.

753. Or, eliminarea din categoria nulităților absolute a nerespectării dispozițiilor referitoare la competența materială și după calitatea persoanei a organului de urmărire penală permite aplicarea în procesul penal a unui criteriu subiectiv de apreciere din partea organului de urmărire penală. Astfel, prin nereglementarea unei sancțiuni adecvate în cazul nerespectării de către organul de urmărire penală a competenței sale materiale și după calitatea persoanei, legiuitorul a creat premisa aplicării aleatorii a normelor de competență pe care le-a adoptat.

754. Cu alte cuvinte, statuând că buna desfășurare a activității organelor judiciare impune respectarea fermă a competenței lor materiale și după calitatea persoanei, cu înlăturarea oricărei posibilități de aplicare aleatorie, Curtea a impus respectarea competenței materiale și după calitatea persoanei, atât a organelor judiciare superioare, cât și a celor inferioare.

755. Totodată, Curtea a constatat că dovedirea unei vătămări a drepturilor unei persoane exclusiv prin nerespectarea de către organul de urmărire penală a dispozițiilor referitoare la competența după materie și după persoană se transformă într-o probă greu de realizat de către cel interesat, ce echivalează, în fapt, cu o veritabilă *probatio diabolica* și, implicit, determină încălcarea dreptului

fundamental la un proces echitabil. Tocmai de aceea legiuitorul codurilor de procedură penală anterioare a prevăzut sub sancțiunea nulității absolute nerespectarea normelor de competență materială și după calitatea persoanei a organului de urmărire penală, vătămarea procesuală fiind, în această situație, prezumată *iuris et de iure*.

756. ***Având în vedere considerentele deciziei Curții Constituționale, legiuitorul a complinit omisiunea legislativă care a generat neconstituționalitatea art.281 alin.(1) lit.b) din Codul de procedură penală***, completând textul de lege cu ipoteza încălcării normelor procesuale referitoare la competența materială și după calitatea persoanei a organului de urmărire penală, atunci când urmărirea penală a fost efectuată de un organ necompetent după materie sau calitatea persoanei. Noua dispoziție transpune astfel decizia Curții, act jurisdicțional cu caracter general obligatoriu, în acord cu dispozițiile constituționale ale art.147.

757. În concluzie, Curtea apreciază că obiecția de neconstituționalitate, așa cum a fost formulată, intră în contradicție cu considerentele Deciziei nr.302 din 4 mai 2017. De altfel, *situația invocată de autorii obiecției în critica formulată*, conform căreia este nejustificată sancționarea cu nulitatea absolută a actelor efectuate de un organ de urmărire ierarhic superior celui care avea competența de a efectua urmărirea penală, *iși găsește răspuns în prevederile art.325 din Codul de procedură penală*. Astfel, acest text prevede posibilitatea procurorilor din cadrul parchetului ierarhic superior de a prelua, în vederea urmăririi penale, cauze de competența parchetelor ierarhic inferioare prin dispoziția motivată a conducătorului parchetului ierarhic superior. Prin urmare, existența unei dispoziții a conducătorului parchetului ierarhic superior, întemeiată pe dispozițiile art.325 din cod, face ca actele de urmărire efectuate ca urmare a preluării să nu fie lovite de nulitate.

758. În concluzie, Curtea constată că ***dispozițiile art.I pct.181, cu referire la art.281 alin.(1) lit.b) din Codul de procedură penală, sunt constituționale în raport cu criticile formulate***.

759. Dispozițiile **art.I pct.183** au următorul conținut: La articolul 282, alineatul (2) și litera a) a alineatului (4) se modifică și vor avea următorul cuprins: „(2) Nulitatea relativă poate fi invocată de procuror, suspect, inculpat, celelalte părți sau persoana vătămată, atunci când există un interes procesual propriu în respectarea dispoziției legale încălcate, precum și din oficiu, de către judecătorul de drepturi și libertăți și instanța de judecată. [...]

a) pe tot parcursul urmăririi penale și cel mai târziu până la termenul de judecată prevăzut la art.370² alin.(1), dacă încălcarea a intervenit în cursul urmăririi penale;”.

760. În prezent, norma are următorul conținut: „(2) Nulitatea relativă poate fi invocată de procuror, suspect, inculpat, celelalte părți sau persoana vătămată, atunci când există un interes procesual propriu în respectarea dispoziției legale încălcate.[...]

(4) Încălcarea dispozițiilor legale prevăzute la alin.(1) poate fi invocată:

a) până la închiderea procedurii de cameră preliminară, dacă încălcarea a intervenit în cursul urmăririi penale sau în această procedură;”.

761. **Autorii sesizării susțin** că, prin stabilirea noului regim juridic al nulității relative prevăzut la art.282 alin.(2) din cod, legiuitorul nu a respectat niciun criteriu de delimitare între nulitatea absolută și cea relativă, instituind obligația invocării nulității relative și de către judecătorul de drepturi și libertăți și instanța de judecată.

762. Examinând obiecția de neconstituționalitate, Curtea reține că, prin *Decizia nr.554 din 19 septembrie 2017*, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.1013 din 21 decembrie 2017, instanța constituțională a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că *soluția legislativă cuprinsă în dispozițiile art.282 alin.(2) din Codul de procedură penală, care nu permite invocarea din oficiu a nulității relative, este neconstituțională.*

763. Având în vedere importanța fazei procesuale a camerei preliminare și a rolului pe care judecătorul de cameră preliminară îl ocupă în cadrul procesului penal, în condițiile în care rezultatul procedurii în camera preliminară referitor la stabilirea legalității administrării probelor și a efectuării actelor procesuale de către organele de urmărire penală are o influență directă asupra desfășurării judecății pe fond, putând să fie decisiv pentru stabilirea vinovăției/nevinovăției inculpatului (Decizia nr.631 din 8 octombrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.831 din 6 noiembrie 2015, paragraful 34), Curtea a reținut că nu există nicio justificare obiectivă și rezonabilă a împiedicării judecătorului de cameră preliminară de a lua în considerare din oficiu încălcările care atrag nulitatea relativă.

764. Totodată, în ceea ce privește rolul instanței în faza de judecată a procesului penal, Curtea a apreciat că o atare soluție legislativă - care nu permite, ca regulă, invocarea din oficiu a nulității relative - nu poate fi justificată doar prin filosofia restrângerii rolului activ al instanței și, în general, prin regândirea sistemului procesului penal, în sensul apropierei acestuia, în anumite privințe, de sistemul adversial. În acest sens, Curtea a reținut că, spre deosebire de sistemul adversial, în care judecătorul poartă răspunderea, de principiu, numai asupra corectitudinii desfășurării procedurii, sarcina stabilirii faptelor și a vinovăției aparținând juraților, *în procesul penal român instanța își asumă răspunderea și în privința acestor elemente esențiale, care constituie finalitatea procesului - stabilirea faptei și a vinovăției.*

765. Astfel, Curtea a observat că, pe de o parte, noul Cod de procedură penală impune instanței de judecată să neglijeze anumite neregularități, deși acestea ar putea conduce inclusiv la vicierea rezultatului procesului, dar, pe de altă parte, aceeași instanță poartă răspunderea asupra soluției date. Or, rațiunile pentru care a fost, anterior, legiferată posibilitatea instanței de a lua în considerare din oficiu nulitatea relativă - cu respectarea anumitor condiții prevăzute de lege - se mențin și în prezent, deoarece ele au ca temei de fapt situațiile ivite în practică, ce nu pot avea

o altă rezolvare, situații factice care continuă să apară și după intrarea în vigoare a noului Cod de procedură penală.

766. În aceste condiții, Curtea a constatat că soluția legislativă cuprinsă în dispozițiile art.282 alin.(2) din Codul de procedură penală, care nu permite invocarea din oficiu a nulității relative, încalcă prevederile art.1 alin.(3) și alin.(5) și ale art.124 din Constituție, împiedicând judecătorul/instanța de judecată să ia în considerare din oficiu încălcarea dispozițiilor legale a căror nerespectare este de natură a atrage nulitatea relativă a actului, cu excepția situațiilor expres prevăzute de lege.

767. *Având în vedere considerentele deciziei Curții Constituționale, legiuitorul a complinit omisiunea legislativă care a generat neconstituționalitatea art.282 alin.(2) din Codul de procedură penală*, completând textul de lege cu posibilitatea invocării, din oficiu, (iar nu a obligației, așa cum susțin autorii sesizării), a nulității relative de către judecătorul de drepturi și libertăți și instanța de judecată. Noua dispoziție transpune astfel decizia Curții, act jurisdicțional cu caracter general obligatoriu, în acord cu dispozițiile constituționale ale art.147.

768. În concluzie, Curtea apreciază că *obiecția de neconstituționalitate privind dispozițiile art.I pct.183, referitoare la art.282 alin.(2) lit.a) și alin.(4) din Codul de procedură penală, așa cum a fost formulată, tinde să înfrângă caracterul general obligatoriu al Deciziei nr.554 din 19 septembrie 2017, astfel că aceasta urmează să fie respinsă, ca inadmisibilă.*

769. Dispozițiile **art.I pct.188** au următorul conținut: După articolul 287, se introduce un nou articol, art.287¹, cu următorul cuprins: „**Trimiterea în format electronic a unor acte de sesizare Art.287¹.** – *Rechizitoriul, precum și orice alt act de sesizare a instanței sau a judecătorului de drepturi și libertăți se trimit acestora de către procuror și în format electronic.*”

770. **Critica** vizează necorelarea dispozițiilor criticate cu cele de la art.I pct.6 din legea supusă controlului, care creează un privilegiu în favoarea avocatului inculpatului, căruia i se va comunica „întregul material de urmărire penală în formă

electronică”, în timp ce instanței de judecată i se comunică, în format electronic, doar actul de sesizare.

771. Dispozițiile art.I pct.6 modifică art.10 alin.(2) din cod în sensul instituirii obligației organelor de urmărire penală și a instanțelor de judecată de a asigura subiecților procesuali principali și avocatului „*timpul necesar pregătirii apărării [...] și înlesnirile necesare pregătirii apărării, prin punerea la dispoziție și comunicarea întregului material de urmărire penală în formă electronică*”.

772. Dispozițiile art.10, intitulat *Dreptul la apărare*, au ca scop instituirea unor garanții necesare asigurării unei exercitări depline și efective a dreptului la apărare de către părți și subiecții procesuali principali în tot cursul procesului penal. Printre acestea se enumeră dreptul de a se apăra ei înșiși sau de a fi asistați de avocat, dreptul de a beneficia de timpul și înlesnirile necesare pregătirii apărării, dreptul suspectului de a fi informat de îndată și înainte de a fi ascultat despre fapta pentru care se efectuează urmărirea penală și încadrarea juridică a acesteia, dreptul inculpatului de a fi informat de îndată despre fapta pentru care s-a pus în mișcare acțiunea penală împotriva lui și încadrarea juridică a acesteia, dreptul de a nu face nicio declarație. Completarea acestor garanții cu dreptul subiecților procesuali principali și avocatului de a li se pune la dispoziție și de a li se comunica întregul material de urmărire penală în formă electronică constituie o opțiune a legiuitorului în sensul sporirii mijloacelor legale care concură la exercitarea deplină și efectivă a dreptului la apărare.

773. Împrejurarea că, simultan acordării acestor garanții care dau expresie dreptului constituțional la apărare, legiuitorul creează o serie de facilități în buna administrare a actului de justiție, în desfășurarea cu celeritate a procesului penal, sub aspectul transmiterii unor acte între organele judiciare și în format electronic, nu creează în sarcina acestuia obligația de a reglementa în mod identic sau similar cele două aspecte, întrucât acestea, pe lângă faptul că vizează probleme diferite, dat fiind scopul lor, impun o reglementare diferită.

774. Acesta este motivul pentru care Curtea *nu poate reține critica formulată de autorii sesizării în sensul încălcării principiului egalității în drepturi, prevăzut de art.16 din Constituție, întrucât a priori nu se poate realiza o comparație între subiecții procesuali principali și avocat, pe de o parte, și instanța judecătorească sau judecătorul de drepturi și libertăți, pe de altă parte, aceștia găsindu-se în situații evident diferite. Pentru motive similare, nu poate fi reținută nici critica referitoare la încălcarea art.21 privind accesul liber la justiție și dreptul la un proces echitabil, instanța judecătorească sau judecătorul de drepturi și libertăți fiind organele judiciare care, aplicând legea, garantează exercițiul concret al acestor drepturi.*

775. Având în vedere aceste argumente, Curtea apreciază că ***dispozițiile art.I pct.188, referitoare la art.287¹ din Codul de procedură penală, sunt constituționale în raport cu criticile formulate.***

776. Dispozițiile **art.I pct.189** au următorul conținut: La articolul 290, după alineatul (1) se introduc două noi alineate, alin.(1¹) și alin.(1²), cu următorul cuprins: „(1¹) Pentru ca o persoană să beneficieze de dispozițiile referitoare la reducerea limitelor de pedeapsă denunțul trebuie să fie depus într-un termen de maximum 1 an de la data la care persoana a luat cunoștință de săvârșirea infracțiunii.

(1²) Condamnarea, renunțarea la judecată sau amânarea executării pedepsei față de o persoană nu poate fi dispusă exclusiv pe baza mărturiei denunțatorului dacă acestea nu sunt însoțite de alte probe.”

777. **Critica** vizează dispozițiile art.290 alin.(1¹), care prevăd limitarea temporală a beneficiului reducerii limitelor de pedeapsă ca urmare a depunerii unui denunț, împrejurare ce conduce la descurajarea persoanelor care au cunoștință de săvârșirea unei infracțiuni de a sesiza organele judiciare, fapt care încalcă principiul aflării adevărului.

778. Dispozițiile art.290 din Codul de procedură penală, intitulat *Denunțul*, prevăd la alin.(1) că denunțul este încunoștințarea făcută de către o persoană fizică

sau juridică despre săvârșirea unei infracțiuni, deci o modalitate de sesizare a organelor de urmărire penală.

779. *Instituția denunțului se regăsește în mai multe acte normative*, legiuitorul acordând unele beneficii persoanelor care, pe această cale, contribuie la descoperirea și sancționarea anumitor fapte penale. Astfel, *dispozițiile art.15 din Legea nr.143/2000* privind prevenirea și combaterea traficului și consumului ilicit de droguri prevăd că „Persoana care a comis una dintre infracțiunile prevăzute la art.2-9, iar în timpul urmăririi penale denunță și facilitează identificarea și tragerea la răspundere penală a altor persoane care au săvârșit infracțiuni legate de droguri beneficiază de reducerea la jumătate a limitelor pedepsei prevăzute de lege”; *dispozițiile art.19 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.43/2002* privind Departamentul Național Anticorupție dispun că „Persoana care a comis una dintre infracțiunile atribuite prin prezenta ordonanță de urgență în competența Direcției Naționale Anticorupție, iar în timpul urmăririi penale denunță și facilitează identificarea și tragerea la răspundere penală a altor persoane care au săvârșit astfel de infracțiuni beneficiază de reducerea la jumătate a limitelor pedepsei prevăzute de lege”; *dispozițiile art.19 din Legea nr.682/2002* privind protecția martorilor prevăd că „Persoana care are calitatea de martor, în sensul art.2 lit.a) pct.1, și care a comis o infracțiune gravă, iar înaintea sau în timpul urmăririi penale ori al judecății denunță și facilitează identificarea și tragerea la răspundere penală a altor persoane care au săvârșit astfel de infracțiuni beneficiază de reducerea la jumătate a limitelor pedepsei prevăzute de lege”, în interpretarea dată prin Decizia Curții Constituționale nr.67 din 26 februarie 2015; *dispozițiile art.15 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.78/2016* pentru organizarea și funcționarea Direcției de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative prevăd că „Persoana care a comis una dintre infracțiunile prevăzute de prezenta ordonanță de urgență în competența Direcției de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism, iar în timpul

urmării penale denunță și facilitează identificarea și tragerea la răspundere penală a altor participanți la săvârșirea infracțiunii beneficiază de reducerea la jumătate a limitelor pedepsei prevăzute de lege”.

780. *Prin introducerea dispozițiilor art.290 alin.(1¹), legiuitorul limitează acordarea beneficiului referitor la reducerea limitelor pedepsei prevăzute de lege doar la situația în care denunțul este depus într-un termen de maximum 1 an de la data la care persoana denunțatoare a luat cunoștință de săvârșirea infracțiunii. Cu alte cuvinte, legiuitorul condiționează aplicarea regimului sancționator mai blând de conduita responsabilă, cooperantă, adoptată în scopul realizării interesului general al societății în descoperirea și pedepsirea faptelor penale. Așadar, legiuitorul vine să gratifice un comportament care valorizează atât interesul public, general, al aflării adevărului, cât și interesul particular al denunțatorului. Noua reglementare nu împiedică persoana care are cunoștință de săvârșirea unei fapte penale de a denunța persoanele făptuitoare și după expirarea termenului de un an de la data la care a aflat de comiterea infracțiunii, în acest caz însă ea acționând exclusiv în valorizarea interesului general, nemaiputând cere acordarea beneficiului legal.*

781. Adoptarea acestei soluții legislative constituie opțiunea legiuitorului în reglementarea instituției denunțului, opțiune care respectă marja de apreciere în interiorul căreia acesta are libertatea de a dispune, astfel că **dispozițiile art.I pct.189, referitoare la art.290 alin.(1¹) din Codul de procedură penală, sunt constituționale în raport cu criticile invocate.**

782. Distinct de criticile formulate, Curtea nu poate trece cu vederea utilizarea în art.290 alin.(1²), ca soluție pe care o poate pronunța instanța, „renunțarea la judecată”. Or, această soluție nu se regăsește printre cele prevăzute de art.396 din Codul de procedură penală, potrivit căruia instanța hotărăște asupra învinuirii aduse inculpatului, pronunțând, după caz, condamnarea, renunțarea la aplicarea pedepsei, amânarea aplicării pedepsei, achitarea sau încetarea procesului penal, aspect care ridică probleme privind previzibilitatea normei menționate.

783. Dispozițiile **art.I pct.190** au următorul conținut: Articolul 292 se modifică și va avea următorul cuprins: „*Sesizarea din oficiu Art.292. – (1) Organul de urmărire penală se sesizează din oficiu dacă află că s-a săvârșit o infracțiune pe orice altă cale decât cele prevăzute la art.289-291 și încheie un proces-verbal în acest sens. Organul de urmărire penală va indica în mod concret, în procesul-verbal, condițiile în care a aflat despre săvârșirea infracțiunii.*

(2) După sesizarea din oficiu, organul de urmărire penală înregistrează procesul verbal în evidențele sale și repartizează aleatoriu dosarul astfel format unui procuror.”

784. În prezent, norma are următorul conținut: „*Organul de urmărire penală se sesizează din oficiu dacă află că s-a săvârșit o infracțiune pe orice altă cale decât cele prevăzute la art.289-291 și încheie un proces-verbal în acest sens”.*

785. **Critica** vizează răsturnarea ierarhiei constituționale, prin aplicarea textului ajungându-se ca organul de cercetare penală al poliției judiciare să dea dispoziții procurorului, repartizându-i cauze spre soluționare.

786. Potrivit dispozițiilor art.131 alin.(3) din Constituție, „*Parchetele funcționează pe lângă instanțele de judecată, conduc și supraveghează activitatea de cercetare penală a poliției judiciare, în condițiile legii”.* Legea procesual penală stabilește, la art.55 alin.(1), că organele de urmărire penală sunt procurorul, organele de cercetare penală ale poliției judiciare și organele de cercetare penală speciale.

787. Cu privire la procuror, legea prevede că în cadrul procesului penal acesta are atribuții privind supravegherea sau efectuarea urmăririi penale, sesizarea judecătorului de drepturi și libertăți și a instanței de judecată, exercitarea acțiunii penale, exercitarea acțiunii civile, în cazurile prevăzute de lege, încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției, în condițiile legii, formularea și exercitarea contestațiilor și a căilor de atac prevăzute de lege împotriva hotărârilor judecătorești, precum și orice alte atribuții prevăzute de lege.

788. Potrivit art.55 alin.(4) din cod, atribuțiile organelor de cercetare penală ale poliției judiciare sunt îndeplinite de lucrători specializați din Ministerul Administrației și Internelor anume desemnați în condițiile legii speciale, care au primit avizul conform al procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție ori avizul procurorului desemnat în acest sens, în vreme ce art.55 alin.(5) prevede că atribuțiile organelor de cercetare penală speciale sunt îndeplinite de ofițeri anume desemnați în condițiile legii, care au primit avizul conform al procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

789. Cu privire la modul de organizare a activității de urmărire penală, legea prevede la art.55 alin.(6) că „*Organele de cercetare penală ale poliției judiciare și organele de cercetare penală speciale își desfășoară activitatea de urmărire penală sub conducerea și supravegherea procurorului*”. De asemenea, Capitolul III al Titlului I - *Urmărirea penală* din Partea specială a Codului de procedură penală conține dispoziții (art.299-304) privind *Conducerea și supravegherea activităților organelor de cercetare penală de către procuror*.

790. Din analiza acestor prevederi, rezultă că procurorul este organul de urmărire penală cu cele mai importante atribuții, acesta ocupând rolul central în procedura urmăririi penale prin exercitarea funcției de conducere și supraveghere a activității desfășurate de celelalte organe de urmărire penală.

791. Potrivit noilor prevederi ale art.292 alin.(2) din cod, după sesizarea din oficiu, organul de urmărire penală „repartizează aleatoriu dosarul astfel format unui procuror”. Cu alte cuvinte, ***prin folosirea noțiunii „organ de urmărire penală”, care reprezintă genul proxim în această materie, legiuitorul creează premisa ca oricare dintre cele trei categorii de organe penale, care se constituie în diferență specifică (procurorul, organul de cercetare penală al poliției judiciare sau organul de cercetare penală special), să se sesizeze din oficiu și să repartizeze aleatoriu cauza unui procuror***. Or, în ceea ce privește repartizarea cauzei, aceasta reprezintă

o atribuție corespunzătoare funcției de conducere a activității de urmărire penală, care revine, așa cum arătam mai sus, în exclusivitate procurorului. Mai mult, întrucât legea prevede că repartizarea dosarului astfel format să face către un procuror, *se poate ajunge la situația absurdă ca un organ de cercetare penală, a cărui activitate este supravegheată de către procuror, să dispună repartizarea unei cauze către un procuror, în vădită contradicție cu rolul legal și constituțional al acestor organe.*

792. Având în vedere aceste aspecte și consecința juridică a aplicării noilor prevederi, ajungându-se ca organul de cercetare penală al poliției judiciare să dea dispoziții procurorului, repartizându-i spre soluționare cauze, deci o inversare a ierarhiei constituționale prevăzute de art.131 alin.(3), Curtea constată că *dispozițiile art.I pct.190, referitoare la art.292 alin.(2) din Codul de procedură penală, sunt neconstituționale, prin raportare la art.1 alin.(5) care consacră obligativitatea legii și supremația Constituției și la art.131 alin.(3) din Constituție, care stabilește rolul și ierarhia organelor de cercetare penală.*

793. Dispozițiile **art.I pct.192** au următorul conținut: La articolul 305, alineatul (1) se modifică și va avea următorul cuprins: „*Art.305. – (1) Când actul de sesizare îndeplinește condițiile prevăzute de lege și se constată că nu există vreunul dintre cazurile care împiedică exercitarea acțiunii penale prevăzute la art.16 alin.(1) și sunt indicate numele persoanelor ce se presupune că ar fi săvârșit infracțiunea ce face obiectul sesizării, organul de urmărire penală dispune începerea urmăririi penale cu privire la fapta. În cadrul audierilor autorului indicat sau cunoscut i se aplică corespunzător procedura prevăzută la art.107-110.*”

794. În prezent, norma are următorul conținut: „*(1) Când actul de sesizare îndeplinește condițiile prevăzute de lege, organul de urmărire penală dispune începerea urmăririi penale cu privire la fapta săvârșită ori a cărei săvârșire se pregătește, chiar dacă autorul este indicat sau cunoscut.*”

795. **Critica** vizează încălcarea cerințelor de calitate a legii, întrucât, dacă în formularea actuală a art.305 alin.(1) se prevede că începerea urmăririi penale cu

privire la faptă se dispune chiar dacă autorul este indicat sau cunoscut, în forma modificată cunoașterea făptuitorului devine o condiție obligatorie pentru începerea cercetării *in rem*. De asemenea, este criticată și necorelarea cu dispozițiile art.305 alin.(1¹) teza întâi, introduse prin art.I pct.193 al legii supuse controlului, potrivit căroră „În celelalte situații, altele decât cele menționate la alin.(1), organul de urmărire penală dispune începerea urmăririi penale cu privire la faptă”.

796. Cu privire la distincția dintre cele două faze ale urmăririi penale, *in rem* și *in personam*, analizând constituționalitatea dispozițiilor art.305 alin.(1) din Codul de procedură penală, prin *Decizia nr.236 din 19 aprilie 2016*, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.426 din 7 iunie 2016 și *Decizia nr.260 din 5 mai 2016*, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.599 din 5 august 2016, Curtea a constatat că, din analiza dispozițiilor noului Cod de procedură penală, rezultă că *legea nu mai permite începerea urmăririi penale direct față de o anumită persoană, instituind obligația începerii, în toate cazurile, a urmăririi penale in rem*. Această dispoziție are caracter imperativ și este aplicabilă chiar și în ipoteza în care în cuprinsul actului de sesizare este indicată o anumită persoană ca fiind cea care a săvârșit infracțiunea ce face obiectul sesizării ori când starea de fapt descrisă permite identificarea sa. Reglementarea etapei urmăririi penale *in rem*, etapă obligatorie și prealabilă, garantează caracterul echitabil al desfășurării urmăririi penale, astfel încât orice acte de cercetare să se desfășoare într-un cadru procesual și nicio persoană să nu fie pusă sub acuzație în lipsa unor date sau probe din care să rezulte indicii rezonabile că a săvârșit o faptă prevăzută de legea penală.

797. În ceea ce privește intervalul de timp ce separă momentul începerii urmăririi penale *in rem* de momentul începerii urmăririi penale *in personam*, Curtea a constatat că, deși acesta nu este strict și expres determinat de dispozițiile Codului de procedură penală, legea precizează că procurorul dispune ca urmărirea penală să se efectueze în continuare față de o persoană, *in personam*, când din datele și probele existente în cauză rezultă indicii rezonabile că aceasta a săvârșit fapta pentru care

s-a început urmărirea penală, persoana respectivă dobândind calitatea de suspect [art.305 alin.(3)].

798. Cu același prilej, Curtea a reținut că începerea urmăririi penale *in rem* legitimează organul de cercetare penală să demareze activitățile specifice care duc la realizarea obiectului urmăririi penale, sens în care, după sesizare, are obligația să caute și să strângă datele ori informațiile cu privire la existența infracțiunii, să ia măsuri pentru limitarea consecințelor acesteia și să strângă și să administreze probele necesare cu respectarea exigențelor consacrate de art.100 și art.101 din Codul de procedură penală referitoare la administrarea probelor în acord cu principiul loialității.

799. Astfel, Curtea a apreciat că *faza procesuală a urmăririi penale in rem este o fază destinată strângerii de probe în baza cărora se pot contura indicii rezonabile care pot sta la baza unei învinuiri aduse unei persoane*. Curtea a reținut că învinuirea adusă unei persoane concretizată în ordonanța procurorului prin care se dispune efectuarea în continuare a urmăririi penale, *in personam*, are caracterul unei acuzații în materie penală, în sensul dat de Curtea Europeană a Drepturilor Omului acestei noțiuni. Prin consecințele pe care formularea unei învinuiri *in personam* le are în planul drepturilor persoanei, aceasta nu poate fi consecința unei simple înregistrări a unei sesizări împotriva unei persoane, trebuind fundamentată de o serie de elemente - indicii rezonabile - administrate prin mijloacele de probă prevăzute de lege.

800. Având în vedere considerentele deciziilor Curții Constituționale, rezultă că, *indiferent dacă autorul faptei este indicat sau cunoscut, și mențiunea cu privire la numele său este cuprinsă în actul de sesizare, organul de urmărire penală, dacă sunt îndeplinite și celelalte condiții prevăzute de lege va dispune începerea urmăririi penale in rem. Analizând coroborat dispozițiile alin.(1) și alin.(1¹) ale art.305, sub aspectul indicării/neindicării numelui persoanei ce se presupune că ar fi săvârșit infracțiunea în actul de sesizare, Curtea constată că cele două norme*

acoperă ambele ipoteze, astfel că nu se poate reține critica autorilor sesizării potrivit căreia indicarea numelui sau cunoașterea făptuitorului devine o condiție obligatorie pentru începerea cercetării in rem.

801. În schimb, din aceeași analiză coroborată, Curtea observă că dispozițiile art.305 alin.(1) din cod prevăd, printre condițiile cumulative ce se cer a fi îndeplinite pentru dispunerea începerii urmăririi penale cu privire la faptă, constatarea că nu există vreunul dintre cazurile care împiedică exercitarea acțiunii penale prevăzute la art.16 alin.(1) din cod. Cu alte cuvinte, *cazurile care împiedică exercitarea acțiunii penale devin cazuri de împiedicare a începerii urmăririi penale in rem.* Or, o atare concluzie este în vădită contradicție cu însuși scopul urmăririi penale *in rem.* Astfel, potrivit art.16 alin.(1), printre cazurile care împiedică punerea în mișcare și exercitarea acțiunii penale sunt cele privind inexistența faptei, fapta nu este prevăzută de legea penală ori nu a fost săvârșită cu vinovăția prevăzută de lege, nu există probe că o persoană a săvârșit infracțiunea sau există o cauză justificativă sau de neimputabilitate. ***În condițiile în care faza procesuală a urmăririi penale in rem este tocmai faza destinată strângerii de probe în baza cărora se pot contura indicii rezonabile care pot sta la baza unei învinuiri aduse unei persoane***, organul de cercetare având obligația de a căuta și a strânge datele ori informațiile cu privire la existența infracțiunii, a făptuitorului și a împrejurărilor în care acesta a comis fapta, ***trimiterea la respectarea condițiilor privind punerea în mișcare a acțiunii penale***, condiții a căror verificare poate fi efectuată ulterior, după parcurgerea fazei urmăririi penale *in rem*, și care, îndeplinite cumulativ, justifică trecerea la fazele ulterioare ale urmăririi penale, urmărirea penală *in personam*, respectiv punerea în mișcare a acțiunii penale, ***este lipsită de logică juridică, anulând aplicabilitatea acestei norme.***

802. Așadar, prevederea procesuală penală nu asigură nevoia societății privind aflarea adevărului în orice cauză penală, anulează rolul organelor de urmărire penală privind cercetarea aspectelor cuprinse în actele de sesizare, lipsind de efecte

juridice aceste acte. Pentru argumentele prezentate, Curtea constată că **dispozițiile art.I pct.192, referitoare la art.305 alin.(1) din Codul de procedură penală, în ceea ce privește sintagma „nu există vreunul dintre cazurile care împiedică exercitarea acțiunii penale prevăzute la art.16 alin.(1)”**, sunt neconstituționale, contravenind prevederilor constituționale ale art.1 alin.(3), privind statul de drept, și ale art.131, care consacră rolul Ministerului Public.

803. Dispozițiile **art.I pct.193** au următorul conținut: La articolul 305, după alineatul (1) se introduce un nou alineat, alin.(1¹), cu următorul cuprins: „(1¹) În celelalte situații, altele decât cele menționate la alin.(1), organul de urmărire penală dispune începerea urmăririi penale cu privire la faptă. În termen de maximum un an de la data începerii urmăririi penale cu privire la faptă organul de urmărire penală este obligat să procedeze fie la începerea urmăririi penale cu privire la persoană, dacă sunt îndeplinite condițiile legale pentru a dispune aceasta măsură, fie la clasarea cauzei.”

804. **Autorii sesizării susțin** că, întrucât dispozițiile alin.(1¹) nu menționează care sunt „celelalte situații”, norma lasă să se înțeleagă că alin.(1) ar reglementa cazuri în care urmărirea penală poate începe direct cu privire la persoană. De asemenea, stabilirea unei durate maxime a fazei urmăririi penale cu privire la faptă nu se justifică în condițiile în care, sub aspect procesual, este deja reglementat remediul contestației privind durata procesului, iar, sub aspect material, este reglementată prescripția răspunderii penale.

805. Având în vedere argumentele prezentate anterior cu privire la modificarea art.305 alin.(1) din Codul de procedură penală, Curtea reține că atât timp cât **sintagma „celelalte situații”** nu se referă și la ipoteza în care „nu există vreunul dintre cazurile care împiedică exercitarea acțiunii penale prevăzute la art.16 alin.(1)”, a cărei neconstituționalitate a fost constatată, aceasta **nu contravine niciunei norme constituționale**.

806. Analizând textul criticat, Curtea observă că legiuitorul a instituit în sarcina organului de urmărire penală obligația de a finaliza etapa urmăririi penale *in rem* în termen de maximum un an de la data începerii sale. După epuizarea termenului, procurorul este obligat fie să emită ordonanța de continuare a urmăririi penale cu privire la persoană, *in personam*, dacă sunt întrunite condițiile prevăzute de lege, fie să emită ordonanța de clasare a cauzei. Aparent, scopul noilor dispoziții este acela de a accelera procedura judiciară, deci de a asigura soluționarea cu celeritate a procesului penal.

807. *Cu privire la intervalul de timp ce separă momentul începerii urmăririi penale in rem de momentul începerii urmăririi penale in personam*, Curtea, prin *Decizia nr.236 din 19 aprilie 2016*, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.426 din 7 iunie 2016, paragrafele 52-57, a constatat că acesta nu este strict și expres determinat de dispozițiile Codului de procedură penală. Cu toate acestea, dispoziția procesual penală precizează că procurorul dispune ca urmărirea penală să se efectueze în continuare față de o persoană când din datele și probele existente în cauză rezultă indicii rezonabile că aceasta a săvârșit fapta pentru care s-a început urmărirea penală. Astfel, procurorul este obligat ca, în momentul în care există indicii rezonabile că o persoană a săvârșit fapta pentru care s-a început urmărirea penală, să dispună continuarea urmăririi penale față de acea persoană. Aceasta rezultă din folosirea de către legiuitor a verbului la modul imperativ „dispune”, iar nu „poate dispune”, astfel încât să se poată interpreta că există o facultate a procurorului de a amâna momentul începerii urmăririi penale *in personam* până la realizarea probațiunii necesare pentru punerea în mișcare a acțiunii penale și dispunerea directă a acestei măsuri.

808. În măsura în care, în dezacord cu aceste prevederi, procurorul nu respectă aceste exigențe, atunci, în cazul emiterii rechizitoriului, suspectul devenit inculpat poate supune cenzurii judecătorului de cameră preliminară verificarea legalității administrării probelor și a efectuării actelor de către organele de urmărire

penală, întrucât, potrivit art.342 și art.345 alin.(1) și alin.(2) din Codul de procedură penală, în procedura de filtru, judecătorul de cameră preliminară are posibilitatea să constate nulitatea relativă și să excludă actele de urmărire penală și probele administrate cu încălcarea legii, care conferă, între altele, și un drept efectiv la apărare. În acest sens, Curtea a mai constatat că prevederile art.282 alin.(1) din Codul de procedură penală stabilesc că încălcarea dispozițiilor legale determină nulitatea actului atunci când prin nerespectarea cerinței legale s-a adus o vătămare drepturilor părților ori ale subiecților procesuali principali, care nu poate fi înlăturată altfel decât prin desființarea actului. De aceea, ori de câte ori toate sau majoritatea probelor din faza de urmărire penală au fost administrate numai în cursul urmăririi penale *in rem*, atunci se pot pune în discuție aspecte de aplicare a legii cu nesocotirea garanțiilor specifice dreptului la un proces echitabil, cum ar fi dreptul suspectului de a fi informat cu privire la fapta pentru care este cercetat și încadrarea juridică a acesteia, de a consulta dosarul, în condițiile legii, de a avea un avocat ales sau unul din oficiu pentru cazurile de asistență obligatorie, de a propune administrarea de probe, de a ridica excepții și de a pune concluzii, de a formula orice alte cereri care țin de soluționarea laturii penale și civile a cauzei, de a apela la un mediator, în cazurile permise de lege, de a fi informat cu privire la drepturile sale ori dreptul de a beneficia de alte drepturi prevăzute de lege. Câtă vreme, în funcție de particularitățile fiecărui caz, este dovedită privarea suspectilor/înculpaților de drepturile conferite de Codul de procedură penală, fiindu-le grav afectat dreptul la apărare în cursul urmăririi penale, atunci probele și actele întocmite cu nerespectarea exigențelor legale pot fi înlăturate până la încheierea procedurii de cameră preliminară (Decizia nr.236 din 19 aprilie 2016, par.58).

809. În concluzie, Curtea a constatat că, din modul de redactare a prevederilor art.305 din Codul de procedură penală nu se desprinde vreun înțeles echivoc, destinatarii normei, între care se regăsesc și organele judiciare, putând înțelege cu ușurință sensul acestora, motiv pentru care nu poate fi primită nici

susținerea potrivit căreia ar fi afectate prevederile constituționale ale art.1 alin.(5) din Constituție. *Faptul că de la data începerii urmăririi penale in rem și până la data începerii urmăririi penale in personam trece o perioadă mai mare de timp nu reprezintă o problemă de constituționalitate, întrucât, în funcție de circumstanțele fiecărei spețe, timpul necesar fundamentării bănuielii rezonabile că o anumită persoană a săvârșit o infracțiune poate fi mai mare sau mai mic* (Decizia nr.99 din 1 martie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.531 din 27 iunie 2018, par.37).

810. Pe de altă parte, dispozițiile procesuale penale cuprinse în Titlul I al Părții generale a codului, referitoare la *Principiile și limitele aplicării legii procesuale penale*, prevăd la art.2 principiul legalității procesului penal, la art.5, obligația organelor judiciare de a asigura, pe bază de probe, aflarea adevărului cu privire la faptele și împrejurările cauzei, precum și cu privire la persoana suspectului sau inculpatului, strângerea și administrarea probelor realizându-se atât în favoarea, cât și în defavoarea suspectului sau inculpatului, la art.8, obligația organelor judiciare de a desfășura urmărirea penală și judecata cu respectarea garanțiilor procesuale și a drepturilor părților și ale subiecților procesuali, astfel încât să fie constatate la timp și în mod complet faptele care constituie infracțiuni, nicio persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală, iar orice persoană care a săvârșit o infracțiune să fie pedepsită potrivit legii, într-un termen rezonabil. În plus, legea procesuală penală reglementează contestația privind durata procesului penal, prin art.488¹ alin.(1) din cod, prevăzându-se că, „*Dacă activitatea de urmărire penală sau de judecată nu se îndeplinește într-o durată rezonabilă, se poate face contestație, solicitându-se accelerarea procedurii*”. Potrivit art.488¹ alin.(3), contestația se poate face după cel puțin un an de la începerea urmăririi penale, pentru cauzele aflate în cursul urmăririi penale.

811. În acest context normativ și jurisprudențial, Curtea apreciază că, deși instituirea unor termene pentru desfășurarea diferitelor etape procesuale răspunde

nevoii de soluționare a procesului penal într-un termen rezonabil, ca garanție a dreptului la un proces echitabil, reglementarea unor termene prea scurte sau a unor termene fixe, de la care nu există derogări, întemeiate pe motive temeinice (complexitatea speței, lucrările dosarului privesc mai multe fapte sau mai multe persoane, conduita procesuală a părților, rolul încărcat al organelor judiciare), poate deturna însuși scopul procesului penal. Astfel, dreptul la un proces echitabil nu înseamnă doar constatarea la timp a faptelor care constituie infracțiuni și pedepsirea persoanelor vinovate, potrivit legii, într-un termen rezonabil, ci și constatarea în mod complet a faptelor care constituie infracțiuni, astfel încât orice persoană care a săvârșit o infracțiune să fie pedepsită potrivit legii.

812. Cu privire la caracterul efectiv al activității de cercetare penală, sunt relevante cele reținute de Curtea Europeană a Drepturilor Omului în Hotărârea din 12 aprilie 2016, pronunțată în *Cauza M.C. și A.C. împotriva României*, par.111, considerente pe care Curtea le apreciază aplicabile oricărei activități de cercetare judiciară. Curtea europeană a statuat că „Pentru ca ancheta să fie considerată «efectivă» trebuie, în principiu, să fie de natură să conducă la stabilirea faptelor cauzei și la identificarea și pedepsirea persoanelor răspunzătoare. Aceasta nu este o obligație în ceea ce privește rezultatele care trebuie obținute, ci în ceea ce privește mijloacele care urmează să fie folosite. Autoritățile trebuie să fi luat măsurile rezonabile disponibile pentru a asigura strângerea probelor cu privire la incident, inclusiv, printre altele, depozițiile martorilor oculari, probele medico-legale și altele”.

813. Pe de altă parte, Curtea constată că, instituind termenul de un an pentru faza urmăririi penale *in rem*, legiuitorul prevede și cele două soluții alternative pe care organul judiciar le poate adopta la expirarea acestui termen: fie ordonanța de continuare a urmăririi penale cu privire la persoană, *in personam*, dacă sunt întrunite condițiile prevăzute de lege, fie clasarea cauzei. Cu alte cuvinte, dacă nu sunt întrunite condițiile stabilite în art.305 alin.(3) din cod, privind efectuarea în

continuare a urmăririi penale față de o anumită persoană, organul de urmărire penală este obligat să dispună clasarea cauzei. **Or, instituirea acestei obligații după un an de la începerea urmăririi penale în rem, dacă în acest interval nu au putut fi identificate persoanele suspecte, încalcă în mod evident garanțiile instituite de legea penală pentru protejarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului** (viața, integritatea corporală și sănătatea, libertatea persoanei, inviolabilitatea domiciliului, a patrimoniului etc.) **și, implicit, toate aceste drepturi, pe de o parte, și obligația autorităților statului de a realiza o anchetă efectivă pentru identificarea și pedepsirea persoanelor vinovate, pe de altă parte.** Limitarea duratei în care este posibilă efectuarea urmăririi penale se face doar prin intervenirea prescripției răspunderii penale, instituție reglementată de prevederile art.153-156 din Codul penal, ca o cauză care înlătură răspunderea penală și nicidecum prin modalitatea consacrată de legiuitor prin textul criticat.

814. Mai mult, dacă în ceea ce privește prima soluție propusă dispozițiile procesuală penale sunt clare, stabilind în art.305 alin.(3) condițiile în care se dispune urmărirea penală față de persoana care dobândește calitatea de suspect, și anume există probe din care să rezulte bănuiala rezonabilă că respectiva persoană a săvârșit fapta pentru care s-a început urmărirea penală și nu există vreunul dintre cazurile prevăzute la art.16 alin.(1), în cazul celei de-a doua soluții, **legea procesual penală omite să reglementeze noua situație juridică.** Potrivit art.315 alin.(1) din Codul de procedură penală, dispoziții aflate în vigoare și nemodificate, clasarea se dispune atunci când: „a) nu se poate începe urmărirea penală, întrucât nu sunt întrunite condițiile de fond și formă esențiale ale sesizării; b) există unul dintre cazurile prevăzute la art.16 alin.(1)”. Astfel, Codul de procedură penală reglementează două situații ce determină dispunerea clasării, și anume clasarea exclusiv ca soluție de neurmărire penală - atunci când nu se poate începe urmărirea penală, întrucât nu sunt întrunite condițiile de fond și de formă esențiale ale sesizării - și clasarea ca urmare a constatării incidenței unuia dintre cazurile de împiedicare a punerii în mișcare și a

exercitării acțiunii penale prevăzute de art.16 alin.(1) din Codul de procedură penală. ***Clasarea prevăzută de art.305 alin.(1¹) nu se încadrează în niciuna dintre aceste ipoteze, ea survenind, într-un mod neacceptabil, doar ca urmare a expirării termenului de un an de la data începerii urmăririi penale in rem.*** Mai mult, întrucât nu se regăsește printre ipotezele menționate, în cauza în care a fost dispusă clasarea nu poate fi dispusă redeschiderea urmăririi penale, potrivit art.335 din Codul de procedură penală. Aceste necorelări legislative determină neclaritatea și imprevizibilitatea normei procesuale penale și încalcă art.1 alin.(5) din Constituție, așa cum a fost dezvoltat în jurisprudența Curții Constituționale.

815. Pentru toate aceste argumente, Curtea constată că **dispozițiile art.I pct.193, referitoare la art.305 alin.(1¹) din Codul de procedură penală, sunt neconstituționale, contravenind art.1 alin.(3) din Constituție**, potrivit căruia „România este stat de drept [...], în care demnitatea omului, drepturile și libertățile cetățenilor, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea [...] reprezintă valori supreme [...] și sunt garantate”, ***art.1 alin.(5) din Constituție, în componentele sale referitoare la principiul legalității și cel al calității legii, precum și art.131 din Constituție***, care consacră rolul Ministerului Public de apărător al ordinii de drept, precum și al drepturilor și libertăților cetățenilor.

816. Dispozițiile **art.I pct.195** au următorul conținut: Articolul 307 se modifică și va avea următorul cuprins: „***Aducerea la cunoștință a calității de suspect*** Art.307. – (1) *Persoanei care a dobândit calitatea de suspect i se aduc la cunoștință, înainte de prima sa audiere, această calitate, fapta pentru care este suspectată, cu descrierea tuturor elementelor constitutive ale acesteia și a probelor din care rezultă săvârșirea faptei, încadrarea juridică a acesteia, drepturile procesuale prevăzute la art.83, încheindu-se în acest sens un proces-verbal. Lipsa acestor elemente atrage nulitatea absolută a actului de efectuare în continuare a urmăririi penale față de suspect.*

(2) *Atunci când sunt îndeplinite condițiile prevăzute la art.305 alin.(1) și persoana față de care există indicii temeinice este cunoscută, organul de urmărire penală va aduce la cunoștință, de îndată, calitatea de suspect, sub sancțiunea nulității tuturor actelor de urmărire penală efectuate cu încălcarea acestei prevederi față de aceasta după aflarea identității persoanei.*

(3) *Organul de urmărire penală poate continua urmărirea penală fără a aduce la cunoștință calitatea de suspect, în condițiile alin.(1) și alin.(2) numai atunci când persoana față de care există indicii temeinice lipsește nejustificat, se sustrage sau este dispărută.”*

817. În prezent, norma are următorul conținut: *„Persoanei care a dobândit calitatea de suspect i se aduc la cunoștință, înainte de prima sa audiere, această calitate, fapta pentru care este suspectată, încadrarea juridică a acesteia, drepturile procesuale prevăzute la art.83, încheindu-se în acest sens un proces-verbal.”*

818. **Critica** vizează introducerea unui paralelism legislativ, având în vedere că încălcările care atrag sancțiunea nulității absolute sunt prevăzute în mod limitativ la art.281 alin.(1) din Codul de procedură penală.

819. Pentru a dobândi calitatea de suspect, este nevoie a fi întrunite condițiile prevăzute de art.305 alin.(3) din Codul de procedură penală, potrivit căruia *„Atunci când există probe din care să rezulte bănuiala rezonabilă că o anumită persoană a săvârșit fapta pentru care s-a început urmărirea penală și nu există vreunul dintre cazurile prevăzute la art.16 alin.(1), organul de urmărire penală dispune ca urmărirea penală să se efectueze în continuare față de aceasta, care dobândește calitatea de suspect. Măsura dispusă de organul de cercetare penală se supune, în termen de 3 zile, confirmării procurorului care supraveghează urmărirea penală, organul de cercetare penală fiind obligat să prezinte acestuia și dosarul cauzei”*. Așadar, calitatea de suspect corespunde fazei urmăririi penale *in personam*.

820. Dispozițiile modificatoare cuprinse în art.307 alin.(1) prevăd aducerea la cunoștință persoanei care dobândește calitatea de suspect a faptei pentru care este

suspectată, cu descrierea tuturor elementelor constitutive ale acesteia și a probelor din care rezultă săvârșirea faptei, a încadrării juridice a acesteia, precum și a drepturilor procesuale prevăzute la art.83 din cod. Legiuitorul prevede că aducerea la cunoștință a acestor elemente trebuie menționată în actul de efectuare în continuare a urmăririi penale față de suspect, respectiv ordonanța procurorului, lipsa mențiunii atrăgând nulitatea absolută a actului.

821. Referitor la materia nulităților, Curtea face trimitere la paragrafele 587-588 ale prezentei decizii, reiterând că, în prezent, nulitatea absolută intervine în cazul încălcării unor norme care au un caracter esențial în desfășurarea procesului penal, fiind prevăzute în mod limitativ la art.281 alin.(1) din Codul de procedură penală. ***Prin urmare, dacă a dorit completarea acestui cadru normativ, legiuitorul ar fi trebuit să modifice dispozițiile art.281 din cod, incluzând ipoteza criticată în cuprinsul acestei norme.*** Mai mult, în funcție de cauza de nulitate incidentă, dispozițiile art.281 alin.(3) și alin.(4) stabilesc termene diferite în care poate fi invocată nulitatea absolută. Or, dispoziția legală criticată nu prevede un astfel de termen, ceea ce conduce la interpretarea că încălcarea garanțiilor procesuale prevăzute la art.307 alin.(1) din cod ar putea conduce la posibilitatea invocării nulității absolute în orice stadiu al procesului, împrejurare ce contravine principiului securității raporturilor juridice și caracterului rezonabil al termenului de soluționare a procesului.

822. În ceea ce privește dispozițiile art.307 alin.(2) din Codul de procedură penală, Curtea observă că acestea introduc o nouă ipoteză de continuare a urmăririi penale față de o anumită persoană, *in personam*. Astfel, pe lângă dispozițiile art.305 alin.(3), nemodificate, care prevăd urmărirea penală *in personam* atunci când există probe din care să rezulte bănuiala rezonabilă că o anumită persoană a săvârșit fapta pentru care s-a început urmărirea penală și nu există vreunul dintre cazurile prevăzute la art.16 alin.(1), noile dispoziții prevăd continuarea urmăririi penale *in personam*, dacă sunt îndeplinite condițiile prevăzute la art.305 alin.(1), referitoare la

începerea urmăririi penale *in rem*, și persoana față de care există indicii temeinice este cunoscută.

823. În fine, și dispozițiile art.307 alin.(2) din Codul de procedură penală prevăd *„sanctiunea nulității actelor de urmărire penală efectuate cu încălcarea acestei prevederi față de aceasta după aflarea identității persoanei”*. *Exprimarea confuză, lipsită de rigoare juridică nu permite identificarea cu certitudine a actelor care sunt supuse sancțiunii și nici a tipului de nulitate cu care sunt sancționate*. De altfel, așa cum s-a arătat și în prealabil, atunci când legiuitorul a instituit sancțiunea nulității punctual pentru nerespectarea anumitor norme procesuale, *cazurile de nulitate (absolută și relativă) sunt reglementate de dispozițiile art.281-282 din Codul de procedură penală, care rămân nemodificate*. Prin urmare, dacă legiuitorul intenționează introducerea unor noi cazuri de nulitate absolută, trebuie să modifice aceste texte.

824. Pentru toate aceste argumente, Curtea constată că **dispozițiile art.I pct.195, referitoare la art.307 din Codul de procedură penală, sunt neconstituționale, contravenind art.1 alin.(5) din Constituție, în componentele privind principiul legalității și cel al calității legii**.

825. Dispozițiile **art.I pct.204** au următorul conținut: La articolul 318, după alineatul (15) se introduce un nou alineat, alin.(15¹), cu următorul cuprins: *„(15¹) În cauzele în care s-a dispus punerea în mișcare a acțiunii penale, instanța verifică legalitatea administrării probelor și a efectuării urmăririi penale, exclude probele nelegal administrate ori, după caz, sancționează potrivit art.280-282 actele de urmărire penală efectuate cu încălcarea legii. În acest caz, instanța poate dispune una dintre soluțiile prevăzute la alin.(15) sau poate dispune soluția prevăzută la art.341 alin.(7) pct.2 lit.c).”*

826. **Critica** vizează lipsa de predictibilitate a normei cu privire la incidența în această etapă a procesului penal a procedurii „verificărilor prealabile la judecata în primă instanță”, prevăzute de dispozițiile art.370¹-370⁵ din Codul de procedură

penală, susținându-se că în cazul în care voința legiuitorului este aceea de a nu parcurge această etapă se încalcă art.16 din Constituție.

827. Analizând norma criticată, Curtea reține că aceasta completează dispozițiile art.318 – *Renunțarea la urmărirea penală*, stabilind competența instanței de a verifica legalitatea administrării probelor și a efectuării urmăririi penale, de a exclude probele nelegal administrate ori, după caz, de a sancționa, potrivit art.280-282 din cod, actele de urmărire penală efectuate cu încălcarea legii.

828. Pe de altă parte, norma prevede soluțiile pe care le poate dispune instanța, după verificările menționate: *„desființează soluția de renunțare la urmărirea penală și trimite cauza la procuror pentru a începe sau a completa urmărirea penală ori, după caz, pentru a pune în mișcare acțiunea penală și a completa urmărirea penală”* sau *„desființează soluția de renunțare la urmărirea penală și dispune clasarea”* [soluțiile prevăzute de art.318 alin.(15), astfel cum au fost modificate prin legea supusă controlului], respectiv *„admite plângerea, desființează soluția atacată și dispune începerea judecării cu privire la faptele și persoanele pentru care, în cursul cercetării penale, a fost pusă în mișcare acțiunea penală, când probele legal administrate sunt suficiente, trimițând dosarul spre repartizare aleatorie”* [art. 341 alin.(7) pct.2 lit.c), nemodificate]. Cu privire la această din urmă soluție pe care o poate pronunța instanța, în *Decizia nr.599 din 21 octombrie 2014*, paragrafele 42-46, Curtea a reținut că interesul persoanei care a avut calitatea de inculpat de a fi citată și de a dezbate în contradictoriu plângerea formulată este evident, deoarece, potrivit art.341 alin.(7) pct.2 lit.c) din Codul de procedură penală, judecătorul de cameră preliminară poate dispune începerea judecării. De aceea, atunci când o instanță - așa cum este judecătorul de cameră preliminară - este competentă să analizeze temeinicia unei plângeri prin analiza întregii probațiuni existente care fundamentează în ansamblu stingerea acțiunii penale, ea nu poate, din motive ce țin de echitatea procedurii, să tranșeze asupra chestiunilor respective fără o apreciere nemijlocită a declarațiilor persoanei care

susține că nu a comis fapta considerată ca infracțiune. Prin urmare, prezența persoanei care a avut calitatea de inculpat este indispensabilă în acest stadiu al procedurii în care judecătorul de cameră preliminară trebuie să decidă atât cu privire la începerea sau nu a judecății, cât și cu privire la legalitatea administrării probelor și a efectuării urmăririi penale. De asemenea, Curtea a reținut că, în cauzele în care a fost pusă în mișcare acțiunea penală, obiectul procedurii referitoare la soluționarea plângerilor împotriva soluțiilor de neurmărire sau netrimitere în judecată îl constituie nu numai admisibilitatea și temeinicia acestora, cât și verificarea legalității administrării probelor și a efectuării urmăririi penale. Potrivit art.341 alin.(11) din Codul de procedură penală, probele care au fost excluse de judecător în această fază nu pot fi avute în vedere la judecarea în fond a cauzei, dacă judecătorul de cameră preliminară a dispus și începerea judecății. Or, câtă vreme probele reprezintă chintesența oricărui proces penal, iar organul de urmărire penală strânge și administrează probe atât în favoarea, cât și în defavoarea suspectului sau a inculpatului, atunci este evident că procedura desfășurată în aceste situații are o influență directă asupra desfășurării și echității procedurii ulterioare, inclusiv asupra procesului propriu-zis. Totodată, Curtea a constatat că garanțiile procedurale referitoare la dreptul la un proces echitabil ce guvernează întreaga procedură referitoare la temeinicia unei acuzații în materie penală trebuie să dubleze și procedura ce ține de instituirea definitivă a legalității acuzației stabilită prin încheierea judecătorului de cameră preliminară de începere a judecății, pronunțată în temeiul art.341 alin.(7) pct.2 lit.c) din Codul de procedură penală.

829. Este evident că, din modul de redactare a textului de lege criticat, în ipoteza de incidență a acestei norme nu se urmează procedura *Verificărilor prealabile la judecata în primă instanță*, prevăzute de art.370¹-370⁵ din cod, acestea fiind aplicabile doar în ipoteza în care instanța este sesizată prin rechizitoriu conform art.370¹ din cod. ***Ipoteza reglementată de textul criticat privește situația în care instanța de judecată dispune soluția prevăzută de art.341 alin.(7) pct.2 lit.c) din***

Codul de procedură penală, respectiv atunci când, verificând legalitatea și temeinicia soluției de renunțare la urmărire penală, instanța desființează soluția procurorului și dispune începerea judecării cu privire la faptele și persoanele pentru care în cursul cercetării penale a fost pusă în mișcare acțiunea penală, iar probele legale administrate sunt suficiente. Conform normei criticate, pentru a respecta caracterul echitabil al procesului, instanța verifică legalitatea administrării probelor și a efectuării urmăririi penale și exclude probele nelegal administrate, ca urmare a aplicării sancțiunii nulității, prevăzute de art.280-282 din cod. Garanțiile cerute de instanța de contencios constituțional sunt respectate, întrucât, potrivit art.318 alin.(13) din cod, astfel cum a fost modificat prin legea supusă controlului, *instanța dispune citarea persoanelor interesate, care pot participa la judecarea cauzei* [conform alin.(14) al aceluiași articol, în forma modificată] *și pot formula cereri și ridica excepții cu privire la legalitatea administrării probelor ori a efectuării urmăririi penale.* Având în vedere aceste aspecte, este de înțeles de ce legiuitorul nu a prevăzut în ipoteza textului criticat procedura prevăzută de art.370¹-370⁵ din cod.

830. *De altfel, procedura reglementată de norma criticată nici nu este o noutate în dreptul procesual penal, ea fiind prevăzută în cazul soluționării plângerii împotriva soluțiilor de clasare, la art.341 alin.(7) pct.2 lit.c) din cod.*

831. Prin urmare, nu pot fi reținute criticile formulate de autorii sesizării, potrivit cărora reglementarea cuprinsă în art.318 din Codul de procedură penală, care privește posibilitatea de a se dispune începerea judecării în cadrul procedurii privind renunțarea la urmărirea penală, încalcă art.16 alin.(1) din Constituție referitor la principiul egalității în drepturi, determinată de diferența dintre garanțiile procedurale asigurate inculpatului.

832. Având în vedere aceste aspecte, Curtea consideră că *dispozițiile art.I pct.204 referitoare la art.318 alin.(15¹) din Codul de procedură penală, sunt constituționale în raport cu criticile formulate.*

833. Dispozițiile **art.I pct.205** au următorul conținut: La articolul 318, alineatul (16) se modifică și va avea următorul cuprins: „(16) *Încheierea prin care s-a pronunțat una dintre soluțiile prevăzute la alin.(15) este definitivă. Încheierea prin care s-a pronunțat soluția de desființare a soluției de renunțare la urmărire penală și de începere a judecății prevăzută la alin.(15¹) poate fi atacată în condițiile art.341 alin.(9) și alin.(10).*”

834. În prezent, norma are următorul conținut: „(16) *Încheierea prin care s-a pronunțat una dintre soluțiile prevăzute la alin.(15) este definitivă. În cazul în care judecătorul a respins cererea de confirmare a soluției de renunțare la urmărirea penală, o nouă renunțare nu mai poate fi dispusă, indiferent de motivul invocat.*”

835. Norma este **criticată** din perspectiva aplicării sale coroborate cu dispozițiile alin.(15¹), la care face trimitere.

836. Întrucât aplicarea coroborată vizează exclusiv soluțiile pronunțate de instanță, cu privire la care nu au fost reținute criticile de neconstituționalitate (a se vedea paragrafele 827-831 din prezenta decizie), Curtea va **respinge, ca neîntemeiată, obiecția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.I pct.205 referitoare la art.318 alin.(16) din Codul de procedură penală, în raport cu criticile formulate.**

837. Dispozițiile **art.I pct.213** au următorul conținut: La articolul 335, alineatul (1) se modifică și va avea următorul cuprins: „Art.335. – (1) *Dacă procurorul ierarhic superior celui care a dispus soluția constată că au apărut fapte sau împrejurări noi din care rezultă că a dispărut împrejurarea pe care se întemeia clasarea ulterior, dar nu mai târziu de 6 luni de la data la care a luat cunoștință de apariția faptei sau împrejurării noi, infirmă ordonanța și dispune redeschiderea urmăririi penale. Dispozițiile art.317 se aplică în mod corespunzător. Redeschiderea este supusă confirmării, potrivit alin.(4).*”

838. În prezent, norma are următorul conținut: „(1) *Dacă procurorul ierarhic superior celui care a dispus soluția constată, ulterior, că nu a existat*

împrejurarea pe care se întemeia clasarea, infirmă ordonanța și dispune redeschiderea urmăririi penale. Dispozițiile art.317 se aplică în mod corespunzător.”

839. **Autorii sesizării critică** înlăturarea posibilității procurorului ierarhic superior de a infirma ordonanța de clasare și de a dispune redeschiderea urmăririi penale pentru ipoteza în care „*nu a existat împrejurarea pe care se întemeia clasarea*”, precum și introducerea termenului de decădere de 6 luni pentru redeschiderea urmăririi penale, ambele modificări împiedicând aflarea adevărului în cauză.

840. Cu privire la prima critică formulată, analizând dispozițiile art.335 alin.(1)-(3) și alin.(5) din Codul de procedură penală, în vigoare, Curtea reține că acestea prevăd că redeschiderea urmăririi penale se face în următoarele situații: dacă procurorul ierarhic superior celui care a dispus soluția constată, ulterior, că nu a existat împrejurarea pe care se întemeia clasarea [art.335 alin.(1) din Codul de procedură penală], în cazul în care au apărut fapte sau împrejurări noi, din care rezultă că a dispărut împrejurarea pe care se întemeia clasarea [art.335 alin.(2) din Codul de procedură penală], când constată că suspectul sau inculpatul nu și-a îndeplinit cu rea-credință obligațiile stabilite conform art.318 alin.(3) din Codul de procedură penală [art.335 alin.(3) din Codul de procedură penală] și în cazul în care s-a dispus clasarea sau renunțarea la urmărirea penală, atunci când judecătorul de cameră preliminară a admis plângerea împotriva soluției și a trimis cauza la procuror în vederea completării urmăririi penale [art.335 alin.(5) din Codul de procedură penală].

841. *Cazul de redeschidere a urmăririi penale, prevăzut de art.335 alin.(1) din Codul de procedură penală, eliminat prin norma criticată, când procurorul ierarhic superior celui care a dispus soluția constată, ulterior, că nu a existat împrejurarea pe care s-a întemeiat clasarea, reprezintă un caz de control ierarhic, realizat asupra activității de urmărire penală efectuată de procurorii ierarhic*

subordonați. Astfel, verificând ordonanța de clasare, procurorul ierarhic superior poate constata că împrejurarea pe care se întemeiază soluția procurorului subordonat nu există, astfel că, infirmând actul acestuia, dispune redeschiderea urmăririi penale.

842. Cazul de redeschidere a urmăririi penale, prevăzut de art.335 alin.(2) din Codul de procedură penală, respectiv atunci când au apărut fapte sau împrejurări noi, din care rezultă că a dispărut împrejurarea pe care se întemeia clasarea, poate fi constatat de însuși procurorul care a emis ordonanța de clasare, pe toată durata de timp până la împlinirea termenului legal de prescripție a răspunderii penale pentru infracțiunea cercetată.

843. Analizând norma criticată, Curtea observă că aceasta, coroborată cu art.I pct.214 din legea supusă controlului, prin care se abrogă art.335 alin.(2), elimină cele două cazuri de redeschidere a urmăririi penale menționate mai sus, înlocuindu-le cu cazul în care procurorul ierarhic superior celui care a dispus soluția constată că „au apărut fapte sau împrejurări noi” din care rezultă că a dispărut împrejurarea pe care se întemeia clasarea. Practic, ***noua dispoziție înlătură controlul ierarhic asupra procurorului subordonat, care, în mod firesc, se efectuează doar asupra împrejurărilor existente care au stat la baza emiterii ordonanței de clasare, nefiind condiționat de apariția unor fapte sau împrejurări noi din care ar rezulta că a dispărut împrejurarea pe care se întemeia clasarea.*** Infirmarea ordonanței este subsecventă constatării netemeinicii actului, ca urmare a verificărilor efectuate, iar nu ca urmare a intervenirii unor elemente noi, de care procurorul cauzei nu avea cunoștință la data pronunțării soluției de clasare. Așa fiind, *noua reglementare lipsește procurorul ierarhic superior de unul dintre instrumentele sale de control asupra activității procurorilor din subordine, încălcând astfel dispozițiile constituționale ale art.1 alin.(5) referitoare la principiul legalității și ale art.132 alin.(1) privind principiul controlului ierarhic al procurorilor.*

844. Referitor la critica privind introducerea termenului de decădere de 6 luni pentru redeschiderea urmăririi penale, Curtea reține că, prin *Decizia nr.177 din*

29 martie 2016, paragrafele 13-25, Curtea a constatat că *lipsa prevederii în cuprinsul art.335 alin.(1) din Codul de procedură penală a unui termen legal în care poate fi dispusă redeschiderea urmăririi penale echivalează cu dreptul organelor judiciare de a proceda la reluarea urmăririi penale, prin redeschiderea acesteia, până la împlinirea termenului legal de prescripție a răspunderii penale pentru infracțiunile săvârșite.* În acest sens, dispozițiile art.153 alin.(1) din Codul penal prevăd că prescripția înlătură răspunderea penală. Prin urmare, scopul instituției prescripției răspunderii penale constă în înlăturarea răspunderii penale, prin stingerea dreptului statului de a sancționa și a obligației infractorului de a suporta consecințele infracțiunii comise, după trecerea unui anumit interval de timp, prevăzut de lege, de la data săvârșirii faptei, indiferent dacă infracțiunea a fost sau nu descoperită ori infractorul identificat. Prin dispozițiile art.154 din Codul penal, legiuitorul a stabilit, în mod expres, atât durata termenelor de prescripție, cât și data la care acestea încep să curgă. Totodată, referitor la prescripția răspunderii penale, legiuitorul a prevăzut la art.155 din Codul penal întreruperea cursului prescripției răspunderii penale. Potrivit alin.(1) al articolului anterior referit, cursul termenului prescripției răspunderii penale se întrerupe prin îndeplinirea oricărui act de procedură în cauză, iar, conform alin.(2) al aceluiași articol, după fiecare întrerupere începe să curgă un nou termen de prescripție. De asemenea, art.155 alin.(5) din Codul penal prevede că admiterea în principiu a cererii de redeschidere a procesului penal face să curgă un nou termen de prescripție a răspunderii penale.

845. Având în vedere modul de reglementare a prescripției răspunderii penale, Curtea a reținut că dreptul organelor judiciare de a relua urmărirea penală, prin redeschiderea acesteia, conform art.335 din Codul de procedură penală, apare ca fiind consecința juridică a acestei instituții, respectiv consecința dreptului statului de a trage la răspundere penală persoanele care săvârșesc infracțiuni în termenele de prescripție stabilite prin lege. Motivele de redeschidere a urmăririi penale nu reprezintă altceva decât cauze de întrerupere a cursului prescripției răspunderii

penale, ele reprezentând o aplicare directă a dispozițiilor art.155 din Codul penal. Prin urmare, Curtea a reținut că instituția redeschiderii urmăririi penale, sub aspectul termenelor în care ea poate fi dispusă, este, în mod corect, corelată de către legiuitor cu instituția prescripției răspunderii penale, fiind o consecință directă a acesteia.

846. Ținând seama de considerentele deciziei menționate, Curtea constată că, *prin instituirea termenului de 6 luni de la data la care a luat cunoștință de apariția faptei sau împrejurării noi pentru a dispune redeschiderea urmăririi penale, legiuitorul modifică, indirect, regimul juridic al prescripției răspunderii penale, înlăturând posibilitatea tragerii la răspundere a făptuitorului înainte de împlinirea termenului de prescripție.* Or, o atare situație este inacceptabilă din perspectiva protecției pe care legea penală trebuie să o ofere drepturilor și libertăților fundamentale, pe de o parte, și a rolului Ministerului Public, prevăzut de art.131 alin.(1) din Constituție, pe de altă parte.

847. Pentru aceste motive, Curtea reține că **dispozițiile art.I pct.213, referitoare la art.335 alin.(1) din cod, sunt neconstituționale, contravenind prevederilor art.1 alin.(5) referitoare la principiul legalității, art.131 alin.(1) privind rolul procurorului și ale art.132 alin.(1) privind principiul controlului ierarhic al procurorilor.**

848. Dispozițiile **art.I pct.219** au următorul conținut: La articolul 341 alineatul (6), partea introductivă și litera c) se modifică și vor avea următorul cuprins: „(6) În cauzele în care nu s-a dispus punerea în mișcare a acțiunii penale, instanța poate dispune una dintre următoarele soluții: [...]

c) admite plângerea formulată împotriva soluției de renunțare la urmărirea penală de către persoana care a avut calitatea de suspect, în ipoteza în care probatoriul este complet și nu se impune trimiterea cauzei la procuror în vederea redeschiderii urmăririi penale și în ipoteza în care urmărirea penală este completă, însă soluția este netemeinică, fundamentată pe o apreciere eronată a probelor, dacă

prin acestea nu se creează o situație mai grea pentru persoana care a făcut plângerea.”

849. În prezent, norma are următorul conținut: „(6) *În cauzele în care nu s-a dispus punerea în mișcare a acțiunii penale, judecătorul de cameră preliminară poate dispune una dintre următoarele soluții: [...]*

c) admite plângerea și schimbă temeiul de drept al soluției de clasare atacate, dacă prin aceasta nu se creează o situație mai grea pentru persoana care a făcut plângerea.”

850. **Critica** vizează omisiunea reglementării soluției pe care o pronunță instanța ca urmare a admitterii plângerii, dispoziția nou-introdusă încălcând prevederile art.1 alin.(5) și ale art.21 din Constituție.

851. Analizând textul de lege criticat, Curtea reține că, potrivit dispozițiilor art.340 alin.(1), coroborate cu cele ale art.341 alin.(5¹) din cod, așa cum au fost modificate prin legea supusă controlului, persoana a cărei plângere împotriva soluției de clasare sau a soluției de renunțare la urmărirea penală, în alte cazuri decât cele prevăzute la art.318 alin.(12¹), dispusă prin ordonanță sau rechizitoriu, a fost respinsă conform art.339 poate face plângere, în termen de 20 de zile de la comunicare, la instanța căreia i-ar reveni, potrivit legii, competența să judece cauza. Soluționând plângerea, instanța verifică soluția atacată pe baza lucrărilor și a materialului din dosarul de urmărire penală și a oricăror înscrisuri noi prezentate. Soluțiile care pot fi pronunțate în această procedură, în cazul în care nu a fost pusă în mișcare acțiunea penală, sunt cele prevăzute de art.341 alin.(6) din Codul de procedură penală: a) respinge plângerea, ca tardivă sau inadmisibilă ori, după caz, ca nefondată; b) admite plângerea, desființează soluția atacată și trimite motivat cauza la procuror pentru a începe sau pentru a completa urmărirea penală ori, după caz, pentru a pune în mișcare acțiunea penală și a completa urmărirea penală; c) admite plângerea și schimbă temeiul de drept al soluției de clasare atacate, dacă prin

aceasta nu se creează o situație mai grea pentru persoana care a făcut plângerea. Această din urmă soluție este supusă modificării și face obiectul prezentei analize.

852. Cu privire la constituționalitatea dispozițiilor art.341 alin.(6) lit.c) din cod, prin *Decizia nr.733 din 29 octombrie 2015*, Curtea a reținut că „din formularea dispozițiilor art.340 alin.(1) și ale art.341 alin.(6) lit.c) și alin.(7) pct.2 lit.d) din Codul de procedură penală reiese că, raportat la cele statuate prin Decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție - Secțiile Unite nr.44 din 13 octombrie 2008, legiuitorul a extins sfera persoanelor care pot contesta temeiul juridic al soluției de clasare, în sensul că petentul nu trebuie să fi avut neapărat calitatea de suspect sau inculpat, ci poate fi și persoana vătămată, partea civilă sau partea responsabilă civilmente”.

853. În continuare, Curtea a observat că soluția schimbării temeiului juridic al soluției de casare atacate, prevăzută de alin.(6) lit.c) al art.341 din Codul de procedură penală, spre deosebire de soluțiile de la alin.(6) lit.b) al aceluiași articol, vizează ipoteza în care judecătorul de cameră preliminară constată că nu se impune trimiterea cauzei la procuror pentru a începe sau pentru a completa urmărirea penală ori, după caz, pentru a pune în mișcare acțiunea penală și a completa urmărirea penală, respectiv - în cazul în care acțiunea penală a fost pusă în mișcare - pentru a completa urmărirea penală. Prin urmare, *dispozițiile art.341 alin.(6) lit.c) din Codul de procedură penală stabilesc soluția (admite plângerea și schimbă temeiul de drept al soluției de clasare atacate, dacă prin aceasta nu se creează o situație mai grea pentru persoana care a făcut plângerea) pe care judecătorul de cameră preliminară o poate pronunța în ipoteza în care probatoriul este complet, însă procurorul a făcut o apreciere eronată a probelor.*

854. Cu toate că, potrivit art.340 alin.(1) din Codul de procedură penală, obiectul plângerii îl poate constitui atât soluția de clasare, cât și soluția de renunțare la urmărirea penală, Curtea a constatat că, în ipoteza în care probatoriul este complet și nu se impune trimiterea cauzei la procuror în vederea redeschiderii urmăririi penale, judecătorul de cameră preliminară poate dispune, în condițiile art.341

alin.(6) lit.c) din Codul de procedură penală, doar cu privire la schimbarea temeiului de drept al soluției de clasare atacate, iar nu și cu privire la plângerea formulată împotriva soluției de renunțare la urmărirea penală de către persoana care a avut calitatea de suspect sau de inculpat, respectiv de parte responsabilă civilmente, deși soluția de renunțare la urmărirea penală constituie o modalitate de rezolvare a cauzei penale de către procuror, iar plângerea în fața judecătorului trebuie să primească soluționare, cu respectarea principiului procesual *non reformatio in pejus*.

855. În concluzie, Curtea a constatat că „dispozițiile art.341 alin.(6) lit.c) din Codul de procedură penală încalcă principiul liberului acces la justiție consacrat de prevederile art.21 din Constituție, prin împiedicarea unui acces efectiv la justiție în cazul *plângerii formulate împotriva soluției de renunțare la urmărirea penală de către persoana care a avut calitatea de suspect, în ipoteza în care probatoriul este complet și nu se impune trimiterea cauzei la procuror în vederea redeschiderii urmăririi penale*. Accesul la justiție al persoanei care a avut calitatea de suspect, deși consacrat expres de art.340 alin.(1) din Codul de procedură penală, nu este unul efectiv, din moment ce, în ipoteza în care *urmărirea penală este realizată complet, însă a avut loc o apreciere eronată a probelor*, plângerea formulată împotriva soluției de renunțare la urmărirea penală, prin care se invocă unul din temeiurile de drept care atrag pronunțarea unei soluții de clasare, nu poate fi soluționată favorabil.” (par.29).

856. *Având în vedere considerentele reținute în decizia instanței constituționale, legiuitorul, prin modificarea operată, a încercat transpunerea în norma procesuală a garanțiilor menționate de Curte*. Or, premisa de la care a pornit raționamentul Curții a fost aceea că, potrivit art.340 alin.(1) din Codul de procedură penală, obiectul plângerii îl poate constitui atât soluția de clasare, cât și soluția de renunțare la urmărirea penală. Analizând textul de lege supus controlului, Curtea constată că *legiuitorul, în loc să completeze norma în vigoare cu ipoteza plângerii împotriva soluției de renunțare la urmărirea penală, pentru a acoperi ambele*

situații, înlocuiește ipoteza prevăzută de norma în vigoare, care prevede plângerea împotriva soluției de clasare, cu plângerea formulată împotriva soluției de renunțare la urmărirea penală. Abrogarea plângerii împotriva soluției de clasare în scopul schimbării temeiului de drept al acestei soluții încalcă liberul acces la justiție al persoanelor interesate. Astfel, interesele legitime ale suspectului față de care procurorul a dispus clasarea nu pot fi apărate în justiție în mod efectiv, întrucât soluția prin care procurorul pune capăt conflictului de drept penal, deși este o modalitate de înlăturare a justiției, nu poate fi cenzurată de judecător în vederea restabilirii intereselor legitime încălcate.

857. În continuare, *stabilind cele două situații în care poate fi formulată plângerea împotriva soluției de renunțare la urmărirea penală: (i) de către persoana care a avut calitatea de suspect, în ipoteza în care probatoriul este complet și nu se impune trimiterea cauzei la procuror în vederea redeschiderii urmăririi penale; și (ii) de către persoana interesată (suspect, persoana vătămată, partea civilă sau partea responsabilă civilmente), în ipoteza în care urmărirea penală este completă, însă soluția este netemeinică, fundamentată pe o apreciere eronată a probelor, **legiuitorul omite să reglementeze soluțiile pe care le pronunță instanța ca urmare a judecării plângerii. Norma astfel rezultată nu este doar o normă incompletă, ci omisiunea legislativă viciază în mod iremediabil textul legal, lipsindu-l de efecte juridice.*** Astfel, instanța investită cu soluționarea plângerilor împotriva soluțiilor de renunțare la urmărirea penală este pusă în situația de a pronunța soluții care nu au o reglementare legală, aspect de neacceptat din perspectiva drepturilor fundamentale al accesului la justiție și al procesului echitabil.

858. Or, așa cum a statuat Curtea în jurisprudența sa, principiul accesului liber la justiție - consacrat de Constituție în art.21, care la alin.(1) prevede că „*orice persoană se poate adresa justiției pentru apărarea drepturilor, a libertăților și a intereselor sale legitime*” - înseamnă posibilitatea juridică de a avea acces, pe de o parte, la structurile judecătorești, iar, pe de altă parte, la mijloacele procedurale prin

care justiția se înfăptuiește, având în vedere că prin justiție se înțelege atât sistemul instanțelor judecătorești, cât și activitatea de soluționare a cauzelor civile, administrative, penale etc., în vederea aplicării de sancțiuni și restabilirii drepturilor și intereselor legitime încălcate. Este adevărat că regulile de desfășurare a procesului în fața instanțelor judecătorești sunt de competența exclusivă a legiuitorului - așa cum rezultă din art.126 alin.(2) din Constituție, potrivit căruia „*competența instanțelor judecătorești și procedura de judecată sunt prevăzute numai prin lege*” - însă, legiuitorul, în alegerea soluțiilor sale legislative, trebuie să țină seama de toate prevederile constituționale, neputându-le eluda în exercitarea competenței sale în materie de procedură, în caz contrar încălcându-se prevederile art.1 alin.(5) din Constituție, potrivit căruia, „*în România, respectarea Constituției, a supremației sale și a legilor este obligatorie*” (Decizia nr.953 din 19 decembrie 2006, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.53 din 23 ianuarie 2007, și Decizia nr.347 din 3 aprilie 2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.307 din 9 mai 2007). De asemenea, soluțiile legislative alese trebuie să respecte cerințele de calitate a legii, să fie clare și previzibile, astfel încât să poată fi interpretate și aplicate în mod unitar.

859. Pentru toate aceste argumente, Curtea apreciază că **dispozițiile art.I pct.219, referitoare la art.341 alin.(6) lit.c) din Codul de procedură penală, sunt neconstituționale, contravenind art.1 alin.(5) din Constituție, în componentele privind principiul legalității și cel al calității legii, și art.21 privind liberul acces la justiție.**

860. Dispozițiile **art.I pct.227** au următorul conținut: După capitolul I din titlul III – „Judecata” al Părții speciale se introduce un nou capitol, *Cap. II – Verificări prealabile la judecata în primă instanță*, cuprinzând art.370¹ – 370⁵, cu următorul cuprins: „***Măsuri premergătoare Art.370¹.*** – (1) După sesizarea instanței prin rechizitoriu, dosarul se repartizează aleatoriu unui complet de judecată.

(2) *Inculpatului, celorlalte părți și persoanei vătămate li se aduc la cunoștință dreptul de a-și angaja un apărător și termenul în care, de la data comunicării, pot formula în scris cereri și excepții cu privire la legalitatea sesizării instanței, legalitatea administrării probelor și a efectuării actelor de către organele de urmărire penală. Termenul este stabilit de președintele completului de judecată, între 20 și 30 de zile, în funcție de complexitatea și particularitățile cauzei.*

(3) *În cazurile prevăzute la art.90, președintele completului de judecată ia măsuri pentru desemnarea unui apărător din oficiu și stabilește, în funcție de complexitatea și particularitățile cauzei, termenul în care acesta poate formula în scris cereri și excepții cu privire la legalitatea sesizării instanței, legalitatea administrării probelor și a efectuării actelor de către organele de urmărire penală, cuprins între 20 și 30 de zile.*

(4) *La expirarea termenelor prevăzute la alin.(2) și (3), președintele completului de judecată stabilește termenul de judecată, și citează părțile.*

Procedura de verificare și soluțiile ce pot fi pronunțate Art.370². – (1) *La termenul de judecată stabilit, instanța procedează la verificarea competenței și a legalității sesizării, precum și a legalității administrării probelor și a efectuării actelor de către organele de urmărire penală.*

(2) *Dacă apreciază că nu este competentă, instanța procedează potrivit art.50 și art.51.*

(3) *Instanța soluționează cererile și excepțiile formulate ori excepțiile ridicate din oficiu, prin încheiere, pe baza lucrărilor și a materialului din dosarul de urmărire penală și a oricăror alte mijloace de probă încuviințate, ascultând concluziile părților și ale persoanei vătămate, dacă sunt prezente, precum și ale procurorului.*

(4) *Dacă nu s-au formulat cereri și excepții și nici nu a ridicat din oficiu excepții, instanța constată legalitatea sesizării, a administrării probelor și a efectuării actelor de urmărire penală.*

(5) Dacă respinge cererile și excepțiile invocate ori ridicate din oficiu, instanța constată legalitatea sesizării instanței, a administrării probelor și a efectuării actelor de urmărire penală.

(6) În cazul în care instanța constată neregularități ale actului de sesizare sau în cazul în care sancționează potrivit art.280-282 actele de urmărire penală efectuate cu încălcarea legii ori dacă exclude una sau mai multe probe administrate, în termen de 10 zile de la comunicarea încheierii, procurorul remediază neregularitățile actului de sesizare și comunică instanței dacă menține dispoziția de trimitere în judecată ori solicită restituirea cauzei.

(7) Instanța restituie cauza la parchet dacă:

a) rechizitoriul este întocmit cu nerespectarea dispozițiilor art.328, iar neregularitatea nu a fost remediată de procuror în termenul prevăzut la alin.(6), dacă neregularitatea atrage imposibilitatea stabilirii obiectului sau limitelor judecății;

b) a exclus toate probele administrate în cursul urmăririi penale;

c) procurorul solicită restituirea cauzei, în condițiile alin.(6), ori nu răspunde în termenul prevăzut de aceleași dispoziții.

(8) Probele excluse nu pot fi avute în vedere la judecata cauzei.

(9) Încheierea pronunțată potrivit alin.(3)-(7) se comunică de îndată procurorului, părților și persoanei vătămate.

Contestația Art.370³. – (1) În termen de 3 zile de la comunicarea încheierilor prevăzute la art.370² alin.(3)-(5) și (7), procurorul, părțile și persoana vătămată pot face contestație. Contestația poate privi și modul de soluționare a cererilor și excepțiilor.

(2) Contestația se judecă de către instanța competentă să soluționeze apelul în cauză.

(3) Contestația se soluționează potrivit procedurii prevăzute la art.425¹. Dispozițiile art.370¹ și art.370² se aplică în mod corespunzător.

(4) *În soluționarea contestației nu pot fi invocate sau ridicate din oficiu alte cereri sau excepții decât cele invocate sau ridicate din oficiu în fața primei instanțe, cu excepția cazurilor de nulitate absolută.*

Stabilirea termenului pentru continuarea judecării Art.370⁴. – (1) *După rămânerea definitivă a încheierii prevăzute la art.370², președintele completului de judecată stabilește, dacă este cazul, termenul de judecată pentru continuarea judecării.*

(2) *În cazul prevăzut la art.370² alin.(4), dacă procurorul, părțile sau persoana vătămată sunt prezente și declară că nu înțeleg să formuleze contestație împotriva încheierii prin care instanța constată legalitatea sesizării, a administrării probelor și a efectuării actelor de urmărire penală, încheierea rămâne definitivă, iar instanța poate proceda la judecata în continuare a cauzei.*

Verificarea actelor și probelor în cursul judecării Art.370⁵. – *Dacă pe parcursul judecării cauzei se constată că actele sau probele efectuate sau administrate în cursul cercetării penale sunt lovite de nulitate, acestea sunt eliminate din cauză, indiferent de soluția pronunțată în cursul verificării prealabile.”*

861. **Critica** vizează art.I pct.227 în ceea ce privește folosirea în cuprinsul art.370⁵ din Codul de procedură penală a sintagmei „probele [...] sunt lovite de nulitate” autorii sesizării susținând că, potrivit art.97 alin.(1) din Codul de procedură penală, fiind un element de fapt, proba nu este susceptibilă de a fi lovită de nulitate.

862. Cu referire la probele obținute în mod nelegal, Curtea a statuat, în *Decizia nr.383 din 27 mai 2015*, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.535 din 17 iulie 2015, că „o probă nu poate fi obținută nelegal decât dacă mijlocul de probă și/sau procedeul probatoriu prin care este obținută este nelegal, aceasta presupunând nelegalitatea dispunerii, autorizării sau administrării probei. Or, nelegalitatea acestora este sancționată de prevederile art.102 alin.(3) din Codul de procedură penală, prin aplicarea regimului nulității absolute sau relative. Aceasta,

deoarece nulitățile, așa cum sunt ele reglementate la art.280-282 din Codul de procedură penală, privesc doar actele procedurale și procesuale, adică mijloacele de probă și procedeele probatorii, și nicidecum probele în sine, care nu sunt decât elemente de fapt. Prin urmare, este firească aplicarea regimului nulităților, conform art.102 alin.(3) din Codul de procedură penală, doar actelor prin care s-a dispus sau s-a autorizat proba sau actelor prin care s-a administrat aceasta. Doar aceste acte pot fi lovite de nulitate absolută sau relativă, aceasta din urmă presupunând o încălcare a drepturilor unui participant la procesul penal, ce nu poate fi înlăturată altfel decât prin excluderea probei astfel obținute din procesul penal” (paragraful 21). Curtea a apreciat că art.102 alin.(2) din Codul de procedură penală trebuie coroborat cu alin.(3) al aceluiași text legal, ceea ce înseamnă că „probele obținute prin actele prevăzute la art.102 alin.(3) din Codul de procedură penală nu pot fi folosite în procesul penal în condițiile în care aceste acte sunt lovite de nulitate absolută sau relativă. Cele două alineate nu reglementează instituții diferite, ci presupun întotdeauna aplicarea regimului nulităților în materia probațiunii, așa cum este acesta reglementat la art.280-282 din Codul de procedură penală, iar rezultatul nulității actelor, respectiv a mijloacelor de probă și a procedeele probatorii, determină imposibilitatea folosirii probelor în proces” (paragraful 22) [în același sens, Decizia nr.784 din 17 noiembrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.104 din 10 februarie 2016, paragrafele 37 și 38].

863. Prin *Decizia nr.802 din 5 decembrie 2017*, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.116 din 6 februarie 2018, paragraful 26, Curtea a reținut că „verificarea legalității probelor, realizată de judecătorul de cameră preliminară, privește conformarea activității de probațiune anterior efectuată de organele de cercetare penală (a mijloacelor de probă administrate în cursul urmăririi penale, a procedeele probatorii utilizate) cu principiile legalității probelor, respectiv al loialității administrării probelor, în condițiile în care ipotezele reglementate în art.101 din Codul de procedură penală constituie aspecte de nelegalitate a obținerii

probelor. Constatărea - în camera preliminară - încălcării prescripțiilor procedurale de administrare a probelor, respectiv constatarea obținerii probelor prin utilizarea unor metode nelegale - la cererea părților și a persoanei vătămate, respectiv din oficiu - atrage aplicarea de către judecătorul de cameră preliminară a sancțiunii excluderii acestora, în condițiile în care sancționarea acestor nelegalități procedurale protejează legalitatea procesului penal, consfințită, ca principiu, în art.2 din Codul de procedură penală. Astfel cum Curtea a statuat în Deciziile nr.383 din 27 mai 2015 și nr.787 din 17 noiembrie 2015, precitate, *în materia probațiunii întotdeauna se aplică regimul nulității, excluderea probelor de către judecătorul de cameră preliminară fiind condiționată de constatarea nulității actului prin care s-a dispus sau autorizat administrarea probei ori prin care aceasta a fost administrată în cursul urmăririi penale, în cazul nulității relative - ce constituie regula în această materie - fiind necesară și dovedirea existenței unei vătămări a drepturilor părților care nu poate fi înlăturată altfel decât prin desființarea actului. Curtea reține însă că această vătămare nu transpare întotdeauna din lucrările și materialul dosarului de urmărire penală și nici nu poate fi dovedită întotdeauna/doar prin înscrisurile noi prezentate de părți sau persoana vătămată ori administrate la cererea acestora”.*

864. În plus, Curtea a constatat că „nerespectarea interdicției absolute statuată în cuprinsul normelor procesual penale ale art.102 alin.(1) - potrivit căreia probele obținute prin tortură, precum și probele derivate din acestea nu pot fi folosite în cadrul procesului penal - și a dispozițiilor art.101 alin.(1)-(3) din Codul de procedură penală privind interzicerea explicită a administrării probelor prin practici neloiale atrage nulitatea absolută a actelor procesuale și procedurale prin care probele au fost administrate și excluderea necondiționată a probei în faza camerei preliminare. Întrucât nerespectarea dispozițiilor cuprinse în normele precitate cade sub incidența inadmisibilității care produce efecte prin intermediul nulității absolute, Curtea constată, totodată, că o verificare a loialității/legalității administrării probelor, din această perspectivă, este admisă și în cursul judecății, aplicându-se, în acest mod,

regula generală potrivit căreia nulitatea absolută poate fi invocată pe tot parcursul procesului penal. *Așadar, interdicția categorică a legii în obținerea probelor prin practici/procedee neloiale/nelegale justifică competența judecătorului de fond de a examina și în cursul judecării aceste aspecte.* Altfel spus, probele menținute ca legale de judecătorul de cameră preliminară pot face obiectul unor noi verificări de legalitate în cursul judecării din perspectiva constatării inadmisibilității procedurii prin care au fost obținute și a aplicării nulității absolute asupra actelor procesuale și procedurale prin care probele au fost administrate, în condițiile în care, în această ipoteză, se prezumă *iuris et de iure* că se aduce atingere legalității procesului penal, vătămarea neputând fi acoperită” (paragraful 29).

865. Transpunând cele statuate de Curte în Decizia nr.802 din 5 decembrie 2017, legiuitorul consacră în cuprinsul art.370⁵ din cod posibilitatea eliminării din cauză a „*actelor sau probelor*” efectuate sau administrate în cursul cercetării penale, constatate că „*sunt lovite de nulitate*”, pe parcursul judecării cauzei, indiferent de soluția pronunțată în cursul verificării prealabile. Or, excluderea unei probe din dosar este întotdeauna condiționată de constatarea nulității actului prin care s-a dispus sau autorizat administrarea probei ori prin care aceasta a fost administrată în cursul urmăririi penale. Aceasta deoarece nulitățile, așa cum sunt reglementate la art.280-282 din Codul de procedură penală, privesc doar actele procedurale și procesuale, adică mijloacele de probă și procedeele probatorii, și nicidecum probele în sine, care nu sunt decât elemente de fapt. *Prin urmare, deși noțiunea de „probă” este folosită impropriu de legiuitor în acest text, sensul corect se degajă din jurisprudența constantă a Curții Constituționale, fiind acela de mijloc de probă sau procedeu probator, noțiuni care sunt, de altfel, circumscrise noțiunii generale de „act”, folosită de textul de lege.*

866. În concluzie, Curtea apreciază că ***dispozițiile art.I pct.227, referitoare la art.370⁵ din Codul de procedură penală, sunt constituționale, în raport cu criticile formulate.***

867. Dispozițiile **art.I pct.229** au următorul conținut: Articolul 386 se modifică și va avea următorul cuprins: „**Schimbarea încadrării juridice** Art.386. – (1) *Dacă în cursul judecății, inclusiv în etapa verificărilor prevăzute la art.370¹-art.370⁴, se consideră că încadrarea juridică dată faptei prin actul de sesizare urmează a fi schimbată, instanța este obligată să pună în discuție noua încadrare și să atragă atenția inculpatului că are dreptul să ceară lăsarea cauzei mai la urmă sau amânarea judecății, pentru a-și pregăti apărarea.*

(2) *Dacă noua încadrare juridică vizează o infracțiune pentru care este necesară plângerea prealabilă a persoanei vătămate, instanța de judecată cheamă persoana vătămată și o întreabă dacă înțelege să facă plângere prealabilă. În situația în care persoana vătămată formulează plângere prealabilă, instanța continuă cercetarea judecătorească, în caz contrar dispunând încetarea procesului penal.*

(3) *Schimbarea încadrării juridice a faptei nu poate fi pusă în discuție în privința altei situații de fapt decât cea reținută în Rechizitoriu. În cazul în care se constată că situația de fapt este diferită decât cea reținută la trimiterea în judecată se poate dispune reluarea urmăririi penale cu privire la acele fapte, dacă ele pot constitui o altă infracțiune.”*

868. În prezent, norma are următorul conținut: „(1) *Dacă în cursul judecății se consideră că încadrarea juridică dată faptei prin actul de sesizare urmează a fi schimbată, instanța este obligată să pună în discuție noua încadrare și să atragă atenția inculpatului că are dreptul să ceară lăsarea cauzei mai la urmă sau amânarea judecății, pentru a-și pregăti apărarea.*

(2) *Dacă noua încadrare juridică vizează o infracțiune pentru care este necesară plângerea prealabilă a persoanei vătămate, instanța de judecată cheamă persoana vătămată și o întreabă dacă înțelege să facă plângere prealabilă. În situația în care persoana vătămată formulează plângere prealabilă, instanța*

continuă cercetarea judecătorească, în caz contrar dispunând încetarea procesului penal.”

869. **Critica** se referă la art.386 alin.(3) din cod și vizează obligativitatea reluării urmăririi penale atunci când în cursul judecății se constată existența unei noi împrejurări de fapt, care nu a fost cuprinsă în rechizitoriu, împrejurare care contravine art.21 alin.(3) din Constituție și crește riscul prescrierii faptelor.

870. Curtea reține că, *în viziunea actualului Cod, numai în etapa procesuală a urmăririi penale se poate dispune **extinderea cercetării cu privire la fapte sau persoane noi***. Astfel, potrivit art.311 din Codul de procedură penală, cu titlul *Extinderea urmăririi penale sau schimbarea încadrării juridice*, „(1) În cazul în care, după începerea urmăririi penale, organul de urmărire penală constată fapte noi, date cu privire la participarea unor alte persoane sau împrejurări care pot duce la schimbarea încadrării juridice a faptei, dispune extinderea urmăririi penale ori schimbarea încadrării juridice”. De asemenea, potrivit art.311 alin.(5), „Procurorul sesizat de organul de cercetare în urma extinderii urmăririi penale sau din oficiu cu privire la ipotezele prevăzute la alin.(1) poate dispune extinderea acțiunii penale cu privire la aspectele noi”. Întrucât dispozițiile art.311 sunt aplicabile după declanșarea urmăririi penale, descoperirea de fapte noi poate conduce la extinderea urmăririi penale *in rem* (descoperirea de fapte noi), iar descoperirea implicării de persoane noi în comiterea acelorași fapte ce fac deja obiectul urmăririi penale poate conduce la extinderea urmăririi penale *in personam*, prin transformarea în suspecti sau inculpați și a altor persoane.

871. **Norma procesuală a înlăturat soluțiile legislative prevăzute de Codul de procedură penală din 1968, care, în art.335-337, prevedeau extinderea acțiunii penale pentru alte acte materiale în cursul judecății și extinderea procesului penal pentru alte fapte sau cu privire la alte persoane în cursul judecății**. Această nouă viziune a operat o distincție clară între funcțiile judiciare și a adus modificări substanțiale de concepție în domeniul sarcinii probei și aprecierii probelor,

operându-se o deplasare evidentă a concepției noului cod spre sistemul adversial în ceea ce privește aceste aspecte.

872. *Dispozițiile art.386 din cod, intitulate **Schimbarea încadrării juridice**, prevăd la alin.(1), astfel cum au fost modificate, „Dacă în cursul judecății inclusiv în etapa verificărilor prevăzute la art.370¹-art.370⁴, se consideră că încadrarea juridică dată faptei prin actul de sesizare urmează a fi schimbată, instanța este obligată să pună în discuție noua încadrare [...]”.* Or, **dispozițiile alin.(3) teza întâi al aceluiași articol nu fac decât să repete soluția legislativă a alin.(1), în mod evident, neputând face obiectul schimbării încadrării juridice decât fapta reținută prin actul de sesizare, rechizitoriul procurorului. Orice altă interpretare este lipsită de logică:** schimbarea presupune o stare de fapt preexistentă, care a dobândit o încadrare juridică și care, ulterior, în cursul judecății, este susceptibilă de a fi reîncadrată juridic, în vreme ce o altă situație de fapt nereținută prin actul de sesizare și care deci nu a primit o încadrare juridică nu poate intra sub incidența acestei instituții de drept procesual. Așadar, reglementarea tezei întâi a alin.(3) al art.386 apare ca redundantă, impietând asupra acurateții și rigorii normei juridice.

873. În ceea ce privește *art.386 alin.(3) teza a doua, dincolo de imprecizia și lipsa de rigoare juridică a ipotezei de incidență, respectiv a sintagmei „situația de fapt este diferită decât cea reținută la trimiterea în judecată”*, din care nu rezultă cu certitudine dacă legiuitorul a avut în vedere doar ipoteza unei alte situații de fapt, care nu a fost reținută prin actul de sesizare, sau și alte „situații diferite” (dificil de identificat), Curtea constată că *aceasta reglementează posibilitatea instanței de a dispune reluarea urmăririi penale cu privire la acele fapte, dacă ele pot constitui o altă infracțiune.*

874. Potrivit art.332 din cod, intitulat *Cazurile de reluare a urmăririi penale*, astfel cum a fost modificat prin legea supusă controlului, „*Urmărirea penală este reluată în caz de: a) încetare a cauzei de suspendare; b) restituire a cauzei de către instanță; c) redeschidere a urmăririi penale.*” Așadar, reluarea urmăririi poate fi

dispusă când desfășurarea procesului penal a fost întreruptă înainte de a ajunge cauza în fața instanței, când cursul urmăririi penale a fost oprit – prin suspendare sau întrerupere [cazul reluării după suspendarea urmăririi ori al redeschiderii urmăririi] – sau după ce activitatea urmăririi penale a fost finalizată, când cauza a ajuns în faza instanței, însă rezultatele urmăririi sunt imperfecte [cazul restituirii de către instanță, potrivit noilor dispoziții ale art.370² alin.(7) din cod]. Pentru a putea fi reluată efectuarea urmăririi penale, trebuie ca aceasta să se dispună printr-o ordonanță a procurorului.

875. *Analizând textul de lege criticat, Curtea reține că soluția pe care o poate pronunța instanța, în temeiul al art.386 alin.(3) teza a doua, nu se încadrează în niciuna dintre ipotezele prevăzute de art.332, care vizează de plano, reluarea urmăririi penale cu privire la aceleași fapte.* Întrucât „situația de fapt este diferită decât cea reținută la trimiterea în judecată”, soluția pronunțată de instanță nu poate avea ca scop reluarea urmăririi penale, ci, mai degrabă, începerea sa. Pe de altă parte, având în vedere că funcția judiciară de urmărire penală este separată de funcția de judecată, *actul prin care se reia sau se începe urmărirea penală nu poate fi decât o ordonanță a procurorului, nicidecum o hotărâre judecătorească.* Toate aceste necorelări legislative determină neclaritatea și imprevizibilitatea normei procesuale penale și încalcă art.1 alin.(5) din Constituție, așa cum a fost dezvoltat în jurisprudența Curții Constituționale.

876. Pentru aceste argumente, Curtea constată că **dispozițiile art.I pct.229, referitoare la art.386 alin.(3) din Codul de procedură penală, sunt neconstituționale, contravenind art.1 alin.(5) din Constituție, în componentele privind principiul legalității și cel al calității legii.**

877. Dispozițiile **art.I pct.232** au următorul conținut: La articolul 396, alineatele (1)-(4) se modifică și vor avea următorul cuprins: „Art.396. – (1) *Instanța hotărăște asupra învinuirii aduse inculpatului, pronunțând, după caz, condamnarea*

sau aplicarea unei măsuri educative, renunțarea la aplicarea pedepsei, amânarea aplicării pedepsei, achitarea, încetarea procesului penal.

(2) Condamnarea sau, după caz, aplicarea unei măsuri educative se pronunță dacă instanța constată că fapta există, constituie infracțiune și a fost săvârșită de inculpat.

(3) Renunțarea la aplicarea pedepsei se pronunță dacă instanța constată că fapta există, constituie infracțiune și a fost săvârșită de inculpat, în condițiile art.80-82 din Codul penal.

(4) Amânarea aplicării pedepsei se pronunță dacă instanța constată că fapta există, constituie infracțiune și a fost săvârșită de inculpat, în condițiile art.83-90 din Codul penal.”

878. În prezent, norma are următorul conținut: „(1) *Instanța hotărăște asupra învinuirii aduse inculpatului, pronunțând, după caz, condamnarea, renunțarea la aplicarea pedepsei, amânarea aplicării pedepsei, achitarea sau încetarea procesului penal.*

(2) Condamnarea se pronunță dacă instanța constată, dincolo de orice îndoială rezonabilă, că fapta există, constituie infracțiune și a fost săvârșită de inculpat.

(3) Renunțarea la aplicarea pedepsei se pronunță dacă instanța constată, dincolo de orice îndoială rezonabilă, că fapta există, constituie infracțiune și a fost săvârșită de inculpat, în condițiile art.80-82 din Codul penal.

(4) Amânarea aplicării pedepsei se pronunță dacă instanța constată, dincolo de orice îndoială rezonabilă, că fapta există, constituie infracțiune și a fost săvârșită de inculpat, în condițiile art.83-90 din Codul penal.”

879. **Critica** vizează lipsa oricărui standard de probațiune pentru pronunțarea unor soluții de aplicare a unei măsuri educative, renunțare la aplicarea pedepsei și amânare a aplicării pedepsei, în vreme ce art.103 alin.(2) teza a doua din

Codul de procedură penală stabilește un astfel de standard doar pentru soluția de condamnare.

880. Curtea reține că, potrivit art.103 alin.(2) teza a doua din cod, în forma modificată prin legea supusă controlului, *„Condamnarea se dispune doar atunci când instanța are convingerea că acuzația a fost dovedită dincolo de orice îndoială”*.

881. *Argumentele referitoare la neconstituționalitatea acestor dispoziții se regăsesc la paragrafele 442-447 ale prezentei decizii, unde s-a reținut că sintagma „dincolo de orice îndoială rezonabilă”, cuprinsă de norma în vigoare a art.103 alin.(2) teza a doua din cod, are un înțeles suficient de clar și precis, constituind o garanție procesuală a aflării adevărului și, implicit, a dreptului la un proces echitabil*, astfel că înlocuirea sa cu sintagma „dincolo de orice îndoială” nu numai că nu este justificată de legiuitor, dar are ca efect blocarea actului de justiție, întrucât creează aparența că probele administrate în dosar trebuie să înlăture din convingerea judecătorului, pe lângă îndoiala rațională, și orice îndoială nerațională, situație care excedează logicii juridice.

882. *Dispozițiile art.396 alin.(1)-(4) din cod*, reglementând soluțiile pe care le poate pronunța instanța de judecată, respectiv condamnarea, aplicarea unei măsuri educative, renunțarea la aplicarea pedepsei și amânarea aplicării pedepsei, *nu mai prevăd niciun standard de probațiune, lipsind cerința ca aceste soluții să poată fi dispuse doar dacă instanța constată că fapta există, constituie infracțiune și a fost săvârșită de inculpat, „dincolo de orice îndoială rezonabilă”, așa cum prevede textul în vigoare.*

883. Așa fiind, art.I pct.232, referitor la art.396 alin.(2)-(4) din Codul de procedură penală, încalcă prevederile constituționale ale art.21 alin.(3), care consacră dreptul părților la un proces echitabil, și ale art.124, referitoare la înfăptuirea justiției.

884. *În ceea ce privește pretinsa încălcare prin dispozițiile art.396 alin.(1) din Codul de procedură penală a prevederilor art.1 alin.(5) din Constituție, Curtea reține că acestea din urmă reglementează obligația respectării Constituției, a supremației sale și a legilor. Prin urmare, Parlamentul are obligația de a legifera în acord cu dispoziția constituțională analizată, care presupune, printre altele, asigurarea standardelor de claritate și previzibilitate a normelor juridice. Or, prin raportare la exigențele constituționale anterior referite, enumerarea de către legiuitor a soluțiilor care pot fi pronunțate de instanță în rezolvarea acțiunii penale, adăugând și soluția de aplicare a unei măsuri educative, aplicabilă persoanelor care au săvârșit fapta în stare de minorat, sunt clare și neechivoce, necontravenind prevederilor art.1 alin.(5) din Legea fundamentală.*

885. *În concluzie, Curtea apreciază că dispozițiile **art.I pct.232, referitoare la art.396 alin.(1) din Codul de procedură penală, sunt constituționale în raport cu criticile formulate.***

886. Dispozițiile **art.I pct.235** au următorul conținut: La articolul 406, alineatele (1) și (2) se modifică și vor avea următorul cuprins: „Art.406. – (1) *Hotărârea se redactează în termen de cel mult 30 de zile de la data pronunțării urmând ca în cazuri temeinic motivate, acest termen să fie prelungit cu câte 30 de zile, de cel mult două ori.*

(2) Hotărârea se redactează de unul dintre judecătorii care au participat la soluționarea cauzei, și se semnează de membrii completului care au participat la administrarea probelor și judecata în fond, precum și de grefier.”

887. *În prezent, norma are următorul conținut. „(1) Hotărârea se redactează în cel mult 30 de zile de la pronunțare.*

(2) Hotărârea se redactează de unul dintre judecătorii care au participat la soluționarea cauzei, în cel mult 30 de zile de la pronunțare, și se semnează de toți membrii completului și de grefier.”

888. **Critica** vizează noile dispoziții ale art.406 alin.(2), respectiv caracterul echivoc al reglementării, neînțelegându-se diferența dintre „*administrarea probelor*” și „*judicata în fond*”, necorelarea cu art.394 din cod și ignorarea faptului că legea și nivelul protecției acordate dreptului la un proces echitabil de Curtea Europeană a Drepturilor Omului permit modificări obiective în compunerea completului.

889. Cu privire la hotărârea judecătorească, Curtea Constituțională a reținut, în jurisprudența sa, că aceasta reprezintă actul final și de dispoziție al instanței prin care se soluționează cu autoritate de lucru judecat litigiul dintre părți, este rezultatul activității de deliberare, desfășurată în secret, la care participă doar judecătorii care au calitatea de membri ai completului în fața căruia a avut loc dezbaterile. Doar aceștia se pot pronunța asupra chestiunilor de fapt și de drept deduse judecății, soluționându-le. Prin urmare, legea prevede expres că hotărârea se redactează de unul dintre judecătorii care au participat la soluționarea cauzei: în cazul completului cu judecător unic, hotărârea se redactează de judecătorul cauzei, iar în cazul completului cu mai mulți judecători, hotărârea se redactează de unul sau mai mulți dintre judecătorii din completul care a soluționat cauza.

890. Mai mult, redactarea unei hotărâri judecătorești este inerent legată de motivarea ei, acest din urmă aspect constituind, astfel cum s-a arătat mai sus, o obligație a judecătorului cauzei, ce decurge din prevederile art.6 al Convenției europene pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. Toate aceste aspecte constituie garanții ale dreptului părților la un proces echitabil, judecat de o instanță independentă și imparțială, care se supune numai legii.

891. De aceea, în situația în care nu judecătorul care a participat la dezbateri și la deliberări este acela care redactează/motivează hotărârea judecătorească, garanțiile pe care Constituția și legea le consacră pentru protejarea dreptului la un proces echitabil, pentru asigurarea unei justiții imparțiale, înfăptuite în numele legii, rămân instrumente declarative, lipsite de efectivitate, inutile. Cu alte cuvinte,

întreaga reglementare referitoare la independența justiției, la regulile de procedură penală sau civilă referitoare la soluționarea cauzelor, la necesitatea săvârșirii unui act de justiție motivat, este lipsită de efecte juridice dacă hotărârea judecătorească prin care „se spune dreptul” este întocmită de o persoană care nu îndeplinește calitatea de judecător al cauzei, deci care este străină procedurii jurisdicționale, actului deliberativ care a condus la soluția adoptată și, implicit, actului de justiție în sine.

892. Pentru aceste motive, *Curtea a statuat că motivarea hotărârii judecătorești este un act inerent funcției judecătorului cauzei, constituie expresia independenței sale și nu poate fi transferată către o terță persoană*. Motivarea nu constituie doar premisa unei bune înțelegeri a hotărârii, ci și garanția acceptării sale de către justițiabil, care se va supune actului de justiție având încrederea că nu este un act arbitrar. Ea reprezintă un element esențial al hotărârii judecătorești, o puternică garanție a imparțialității judecătorului și a calității actului de justiție, precum și o premisă a exercitării corespunzătoare de către instanța superioară a atribuțiilor de control judiciar de legalitate și temeinicie. Or, în condițiile în care hotărârea judecătorească ar fi redactată/motivată de o altă persoană decât judecătorul cauzei, justițiabilul este lipsit tocmai de aceste garanții (Decizia nr.33 din 18 ianuarie 2018, par.176-178).

893. *Dacă motivarea/redactarea hotărârii judecătorești este actul inerent funcției judecătorului cauzei, fiind o manifestare intrinsecă a acesteia, semnarea hotărârii este actul extrinsec, formal, care atestă îndeplinirea funcției de judecată de către judecătorul cauzei*. În cazul completului cu judecător unic, hotărârea se redactează și se semnează de judecătorul cauzei, iar în cazul completului cu mai mulți judecători, hotărârea se redactează de unul sau mai mulți dintre judecătorii din completul care a soluționat cauza și se semnează de toți judecătorii completului.

894. Așa fiind, semnarea hotărârii judecătorești se realizează de membrii completului care au participat la dezbateri și la deliberări și de către grefier. În caz

de împiedicare a vreunuia dintre membrii completului de judecată de a semna, potrivit art.406 alin.(4) din cod, hotărârea se semnează în locul acestuia de președintele completului, iar dacă și președintele completului este împiedicat a semna, hotărârea se semnează de președintele instanței. Când împiedicarea îl privește pe grefier, hotărârea se semnează de grefierul-șef. În toate cazurile se face mențiune pe hotărâre despre cauza care a determinat împiedicarea.

895. Or, noua reglementare prin folosirea a două sintagme diferite cu privire la cele două operațiuni, redactare – „unul dintre judecătorii care au participat la soluționarea cauzei”, respectiv semnare – „membrii completului care au participat la administrarea probelor și judecata în fond”, creează incertitudine cu privire la categoria judecătorilor care semnează hotărârea.

896. Potrivit art.388, coroborate cu art.392 din cod, hotărârea este rezultatul activității de deliberare, desfășurată în secret, la care iau parte numai membrii completului în fața căruia a avut loc dezbateri. Prin urmare, doar aceștia au sarcina de a motiva hotărârea și, ulterior, de a o semna.

897. Analizând textul criticat, Curtea constată că noțiunile folosite de legiuitor sunt neclare. Astfel, *nu se înțelege dacă atunci când s-a referit la judecătorii care au participat la administrarea probelor legiuitorul i-a avut în vedere pe judecătorii care realizează cercetarea judecătorească, conform art.376 și următoarele din cod.* Chiar și în această ipoteză, trebuie avut în vedere faptul că judecătorii care realizează cercetarea judecătorească pot fi mai mulți decât cei care participă la dezbateri și la deliberări. De asemenea, *nu se înțelege dacă, atunci când s-a referit la judecătorii care participă la judecata în fond, legiuitorul i-a avut în vedere pe cei care participă la dezbateri, conform art.388 din Codul de procedură penală, și/sau la deliberări, conform art.391 și urm. din cod.* Curtea constată că legiuitorul a folosit expresii neconsacrate în Codul de procedură penală în detrimentul termenilor precis determinați de textele legale. Or, în opera de legiferare,

acesta trebuie să folosească o terminologie clară, neechivocă, susceptibilă de interpretare și aplicare unitare.

898. Având în vedere aceste argumente, Curtea apreciază că **dispozițiile art.I pct.235, referitoare la art.406 alin.(2) din Codul de procedură penală, sunt neconstituționale, contravenind art.1 alin.(5) din Constituție.**

899. Dispozițiile **art.I pct.236** au următorul conținut: La articolul 421 se introduce un nou alineat, alin.(2), cu următorul cuprins: „(2) *Instanța de apel nu poate desființa sentința primei instanțe prin care s-a dispus achitarea inculpatului și nu poate pronunța o hotărâre de condamnare direct în apel decât dacă sunt readministrare probe sau administrate probe noi care să conducă la desființarea soluției de achitare a primei instanțe pentru infirmarea motivelor pentru care a fost dispusă achitarea.*”

900. **Autorii sesizării susțin** că legiuitorul neagă efectul extensiv al apelului consacrat în art.419 din Codul de procedură penală, precum și competențele judecătorilor din completul de apel de a „verifica hotărârea atacată pe baza lucrărilor și a materialului din dosarul cauzei, precum și a oricăror probe administrate în fața instanței de apel”, putând da o „nouă apreciere probelor”, în conformitate cu art.420 alin.(8) și alin.(9) din cod. Principiul aprecierii probelor nu se bazează pe „infirmarea probelor”, ci pe libera apreciere, pe o valoare probantă care nu este prestabilită.

901. Potrivit dispozițiilor art.417 din Codul de procedură penală, referitoare la efectul devolutiv al apelului și limitele sale, instanța judecă apelul numai cu privire la persoana care l-a declarat și la persoana la care se referă declarația de apel și numai în raport cu calitatea pe care apelantul o are în proces, *fiind obligată* ca, în afară de temeiurile invocate și cererile formulate de apelant, *să examineze cauza sub toate aspectele de fapt și de drept. Așadar, instanța de apel, ca instanță de control judiciar, își păstrează obligația examinării din oficiu a întregii cauze, în limitele efectului devolutiv, sub toate aspectele care vizează temeinicia sau legalitatea.* Aceasta presupune exercitarea unui rol activ, inerent efectuării tuturor actelor de

procedură care se impun pentru soluționarea corectă a aspectelor de fapt și de drept ale cauzei. De asemenea, potrivit art.418 din cod, instanța de apel, soluționând cauza, nu poate crea o situație mai grea pentru cel care a declarat apel, iar, dacă apelul a fost declarat de procuror în favoarea unei părți, instanța de apel nu poate agrava situația acesteia.

902. *Dispoziția procesuală care face obiectul controlului completează art.421 din cod, intitulat Soluțiile la judecata în apel, condiționând pronunțarea unei soluții de condamnare, direct în apel, de readministrarea probatoriului sau de administrarea de probe noi, care să conducă la desființarea soluției de achitare a primei instanțe. Judecătorul verifică și evaluează materialul probator, dispunând readministrarea probelor atunci când apreciază necesară această măsură, și își fundamentează soluția pe întregul probatoriu administrat în cauză, prin coroborarea și aprecierea probelor. Așadar, judecata se desfășoară de către o instanță independentă și imparțială, în condiții de publicitate, oralitate și contradictorialitate, iar judecătorul își fundamentează soluția pe un probatoriu readministrat sau pe probe noi, administrate direct în fața instanței de apel, verificând, evaluând și coroborând probele.*

903. *Noua reglementare este în acord cu jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, pronunțată în materia condamnărilor în recurs prin reinterpretarea acelorași probe care au determinat instanțele de fond și de apel să pronunțe soluții de achitare, considerate de instanța europeană că încalcă dreptul la un proces echitabil.* Astfel, prin Hotărârea din 16 septembrie 2014, pronunțată în *Cauza Mischie împotriva României*, Curtea a luat act de faptul că Înalta Curte de Casație și Justiție l-a audiat pe reclamant în persoană, dar că l-a condamnat la 1 an de închisoare cu suspendare, fără a-i asculta și pe martorii audiați de jurisdicțiile care l-au achitat în primă instanța și în apel, considerând, pe baza acelorași elemente probatorii, că reclamantul adusese o pușcă în România în octombrie 1997 și că o astfel de acțiune întrunește elementele constitutive ale unei infracțiuni. În opinia

Curții Europene, o asemenea analiză nu s-a limitat doar la chestiunile de drept, respectiv încadrarea juridică a faptelor, Înalta Curte dând o nouă interpretare faptelor și apreciind că reclamantul a introdus pușca în România la o dată mult anterioară celei reținute de instanțele inferioare, aspect determinant în stabilirea vinovăției sale. *Pentru a se putea pronunța astfel, Înalta Curte a procedat la o nouă interpretare a declarațiilor unor martori pe care ea nu i-a audiat.* În condițiile în care aprecierea probelor a aparținut instanței de recurs, instanța europeană a reținut că reclamantul a fost condamnat pe baza acelorași mărturii care le-au fost suficiente instanțelor inferioare pentru a se îndoii de acuzații și pentru a motiva achitarea acestuia. Așa fiind, omisiunea Înaltei Curți de a-i asculta pe acești martori înainte de a pronunța condamnarea a redus în mod considerabil dreptul la apărare al reclamantului. Aceste elemente au permis Curții Europene a Drepturilor Omului să concluzioneze că soluția de condamnare a reclamantului pentru introducerea ilegală a unei puști în România, pronunțată în absența unei audieri directe a martorilor, în condițiile în care acesta fusese achitat de instanțele inferioare, contravine exigențelor unui proces echitabil în sensul art.6 par.(1) din Convenție.

904. De asemenea, prin Hotărârea din 15 septembrie 2015, pronunțată în *Cauza Moinescu împotriva României*, pct.39-40, Curtea Europeană reiterează aceleași argumente: *„pentru a se pronunța astfel, curtea de apel a procedat la o nouă interpretare a mărturiilor depuse la dosar, fără a asculta ea însăși martorii. Astfel, curtea de apel a adoptat o poziție opusă celei din hotărârile instanțelor inferioare, care îl achitaseră pe reclamant, în special pe baza depozițiilor martorilor respectivi, făcute în cursul ședințelor de judecată desfășurate în fața lor. Deși era de competența instanței de recurs să aprecieze diferitele elemente de probă, este la fel de adevărat că reclamantul a fost stabilit vinovat pe baza acelorași mărturii care fuseseră suficiente pentru a-i determina pe judecătorii din primele instanțe să se îndoiască de temeinicia acuzației și să motiveze achitarea acestuia. În aceste condiții, omisiunea curții de apel de a audia martorii în cauză, înainte de a-l declara*

vinovat pe reclamant, a limitat semnificativ caracterul efectiv al dreptului la apărare (Găitănanu, citată anterior, pct.32, Văduva, citată anterior, pct.50 și, mutatis mutandis, Lacadena Calero împotriva Spaniei, nr.23.002/07, pct.49, 22 noiembrie 2011).

40. Aceste elemente îi permit Curții să concluzioneze că respectiva condamnare a reclamantului pentru favorizarea infractorului, pronunțată fără ascultarea directă a martorilor, deși acesta fusese achitat de două instanțe inferioare, este contrară cerințelor unui proces echitabil în sensul art.6 par.(1) din Convenție.”

905. În fine, prin Hotărârea din 8 noiembrie 2016, pronunțată în Cauza Gutău împotriva României, pct.21, 25 și 28, Curtea a subliniat că, „atunci când o instanță de recurs este sesizată să soluționeze o cauză în fapt și în drept și să examineze, în ansamblu, chestiunea vinovăției sau a nevinovăției, aceasta nu poate, pentru motive de echitate a procedurii, să decidă asupra acestor chestiuni fără ascultarea directă a declarațiilor date în persoană fie de acuzatul care susține că nu a comis actul de care este învinuit (a se vedea, printre alte exemple, Ekbatani împotriva Suediei, 26 mai 1988, pct.32, seria A nr.134; Constantinescu împotriva României, nr.28871/95, pct.55, CEDO 2000-VIII, Dondarini împotriva San Marino, nr.50545/99, pct.27, 6 iulie 2004, și Igual Coll împotriva Spaniei, nr.37496/04, pct.27, 10 martie 2009), fie de martorii care au dat declarații în timpul procedurii (Găitănanu, menționată anterior, pct.35, și Hogeia împotriva României, nr. 31912/04, pct.54, 29 octombrie 2013). [...]

25. În această privință, Curtea amintește că a criticat anterior autoritățile române pentru lipsa administrării probelor în fața instanței de recurs (Flueraș împotriva României, nr.17520/04, pct. 56-62, 9 aprilie 2013, și Moinescu împotriva României, nr.16903/12, pct. 36-41, 15 septembrie 2015). [...]

27. Curtea notează în continuare că Înalta Curte și-a bazat în mod decisiv condamnarea reclamantului pentru luare de mită, între altele, pe declarațiile

martorilor, depuse la dosar în fața instanțelor inferioare (mai sus pct.12), și aceasta fără a proceda la audierea martorilor în cauză. Întemeindu-se, în special, pe declarațiile acelorași martori, Înalta Curte a mers mai departe decât instanțele inferioare. Fără îndoială instanța de recurs avea competența să aprecieze diferitele informații obținute, precum și relevanța celor pe care reclamantul dorea să le prezinte. Nu este însă mai puțin adevărat că reclamantul a fost considerat vinovat pe baza mărturiilor pe care primele instanțe care au soluționat cauza le consideraseră insuficiente pentru a-l condamna. În aceste condiții, omisiunea audierii martorilor de către instanța supremă înainte de a-l declara vinovat pe reclamant a limitat în mod considerabil dreptul la apărare (Destrehem împotriva Franței, nr.56651/00, pct. 45, 18 mai 2004; Dan împotriva Republicii Moldova, nr.8999/07, pct.31-35, 5 iulie 2011, și Lazu împotriva Republicii Moldova, nr.46182/08, pct.36-44, 5 iulie 2016; a se vedea, de asemenea, mutatis mutandis, Marcos Barrios împotriva Spaniei, nr.17122/07, pct. 40-41, 21 septembrie 2010, și Lacadena Calero împotriva Spaniei, nr.23002/07, pct.49, 22 noiembrie 2011) ”.

906. Prin urmare, având competența de a aprecia diferitele elemente de probă, în vederea stabilirii vinovăției inculpatului, *instanța de apel nu își poate întemeia hotărârea de condamnare pe baza acelorași probe care au fost suficiente pentru a-l determina pe judecătorul primei instanțe să se îndoiască de temeinicia acuzației și să motiveze achitarea acestuia, decât după readministrarea probatoriului direct în fața sa sau după administrarea unor probe noi, care să determine convingerea judecătorului că fapta există, constituie infracțiune și a fost săvârșită de inculpat. Așadar, norma modificatoare constituie transpunerea în dreptul pozitiv a exigențelor impuse de jurisprudența Curții Europene, asigurând dreptul inculpatului la un proces echitabil.*

907. În ceea ce privește critica autorilor sesizării referitoare la încălcarea efectului extensiv al apelului, Curtea reține că nici aceasta nu este întemeiată. Potrivit art.419 din cod, instanța de apel examinează cauza prin extindere și cu

privire la părțile care nu au declarat apel sau la care acesta nu se referă, putând hotărî și în privința lor, fără să poată crea acestor părți o situație mai grea. Extinderea efectelor apelului operează exclusiv atunci când în cadrul controlului jurisdicțional se constată de către instanță, din oficiu sau ca urmare a criticilor formulate de apelant, că hotărârea atacată trebuie reformată, întrucât este nelegală și netemeinică în primul rând în raport cu calitatea pe care apelantul o are în proces și interesele sale legitime. Instanța de apel, examinând cauza prin extindere cu privire la părțile care aparțin grupului procesual din care face parte apelantul, poate hotărî în privința lor, însă nu poate crea o situație mai grea pentru aceste părți, așa cum nu poate crea o situație mai grea pentru apelant, conform art.418 alin.(1) din cod.

908. Pentru toate aceste argumente, Curtea consideră că ***dispozițiile art.I pct.236, referitoare la art.421 alin.(2) din Codul de procedură penală, sunt constituționale în raport cu criticile formulate.***

909. Dispozițiile **art.I pct.238** au următorul conținut: După articolul 425¹ se introduce un nou articol, art.425², cu următorul cuprins: „***Contestarea măsurii de siguranță a confiscării speciale ori a confiscării extinse*** Art.425². – (1) *Împotriva hotărârii prin care instanța de apel dispune măsura de siguranță a confiscării speciale ori a confiscării extinse direct în apel, inculpatul, procurorul sau persoanele ale căror drepturi sau interese legitime pot fi afectate, pot face contestație numai în ceea ce privește măsura de siguranță.*

(2) *Procurorul poate face contestație în termen de 48 de ore de la pronunțare, iar inculpatul în termen de 48 de ore de la comunicare.*

(3) *În cazul persoanelor ale căror drepturi sau interese legitime pot fi afectate, termenul de 48 de ore curge de la data la care acestea au aflat despre hotărârea prevăzută la alin.(1).*

(4) *Contestația este suspensivă de executare. Contestația se soluționează în termen de 5 zile de la înregistrare, în ședință publică, cu participarea procurorului*

și cu citarea inculpatului și a părților interesate. Prevederile art.425^l se aplică în mod corespunzător.

(5) Contestația împotriva hotărârii prevăzute la alin.(1), pronunțată de Secția Penală a Înaltei Curți de Casație și Justiție în apel, se soluționează de completul de 5 judecători.”

910. **Critica** vizează reglementarea unei căi de atac exclusiv pentru o categorie limitată de dispoziții din hotărârile definitive, cale suspensivă de executare, care pune în discuție principiul securității juridice.

911. Curtea observă că dispoziția criticată *introduce calea de atac a contestației împotriva unei hotărâri judecătorești definitive, doar în ceea ce privește partea prin care se dispune direct măsura de siguranță a confiscării speciale ori a confiscării extinse.*

912. *Confiscarea specială*, reglementată la art.112 din Codul penal, reprezintă o sancțiune de drept penal, respectiv o măsură de siguranță, care constă în transferul silit și gratuit al dreptului de proprietate asupra unor bunuri din patrimoniul persoanei care a săvârșit o faptă prevăzută de legea penală, nejustificată, în patrimoniul statului, întrucât, având în vedere legătura acestor bunuri cu fapta săvârșită, deținerea lor în continuare de către persoana în cauză prezintă pericolul săvârșirii unor noi infracțiuni. Dispozițiile art.107 alin.(2) din Codul penal prevăd posibilitatea dispunerii măsurilor de siguranță doar față de persoanele care comit fapte prevăzute de legea penală, nejustificat, iar, conform art.107 alin.(3) din Codul de procedură penală, măsurile de siguranță se pot lua și în situația în care făptuitorului nu i se aplică o pedeapsă (Decizia nr.589 din 1 octombrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.897 din 2 decembrie 2015). Curtea a reținut că deposedarea unei persoane de anumite bunuri sau valori ca urmare a aplicării măsurii confiscării speciale nu constituie expropriere și nu încalcă în niciun alt mod dreptul de proprietate (a se vedea și Decizia nr.168 din 2 martie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.167 din 16 martie 2010;

Decizia nr.900 din 6 iulie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.530 din 29 iulie 2010).

913. *Confiscarea extinsă*, reglementată la art.112¹ din Codul penal, reprezintă, de asemenea, o sancțiune de drept penal, respectiv o măsură de siguranță cu scop similar confiscării speciale, aplicabile persoanei condamnate pentru săvârșirea unei infracțiuni care trebuie să îndeplinească trei condiții cumulative: (i) infracțiunea se regăsește în enumerarea limitativă prevăzută în alin.(1) al art.112¹; (ii) este susceptibilă să îi procure un folos material; (iii) legea prevede pentru această infracțiune o pedeapsă cu închisoarea de 4 ani sau mai mare. În general, infracțiunile la care face referire expresă textul de lege au un grad de pericol social sporit și sunt susceptibile de a fi comise în forme de criminalitate organizată. Pe lângă aceste condiții, măsura confiscării extinse se dispune dacă sunt îndeplinite cumulativ alte două cerințe suplimentare referitoare la persoana condamnată: (i) valoarea bunurilor dobândite de către condamnat într-un anumit interval de timp (5 ani înainte de momentul săvârșirii infracțiunii și, atunci când este cazul, după săvârșirea acesteia, până la întocmirea rechizitoriului) depășește în mod vădit veniturile obținute de către acesta în mod licit; iar (ii) instanța își formează convingerea că bunurile respective provin din activități infracționale de natura celor enumerate în lege.

914. În faza cercetării judecătorești, măsura de siguranță a confiscării speciale ori a confiscării extinse se poate dispune, prin sentință, potrivit art.404 alin.(4) lit.d) din cod, și prin decizie, potrivit art.422 din cod. Ipoteza de incidență a noilor dispoziții vizează dispunerea măsurii de siguranță direct prin decizia pronunțată de instanța de apel. Astfel, admitând apelul, în temeiul art.421 pct.2 lit.a), instanța desființează sentința primei instanțe și pronunță o nouă hotărâre, procedând potrivit regulilor referitoare la soluționarea acțiunii penale și a acțiunii civile la judecata în fond. Decizia pronunțată de instanța de apel are caracter definitiv și dobândește autoritate de lucru judecat.

915. În ceea ce privește principiul respectării autorității de lucru judecat, Curtea a reținut că acesta este de o importanță fundamentală atât în ordinea juridică națională, cât și la nivelul Curții Europene a Drepturilor Omului, dreptul de acces la justiție și dreptul la un proces echitabil în fața unei instanțe fiind necesar a fi interpretate în lumina preambulului la Convenție, care enunță supremația dreptului ca element al patrimoniului comun al statelor contractante. Unul dintre elementele fundamentale ale supremației dreptului este principiul securității raporturilor juridice, care prevede, printre altele, ca soluția dată în mod definitiv oricărui litigiu de către instanțe să nu mai poată fi supusă rejudecării (Hotărârea din 28 octombrie 1999, pronunțată în *Cauza Brumărescu împotriva României*, paragraful 61). Conform acestui principiu, niciuna dintre părți nu este abilitată să solicite reexaminarea unei hotărâri definitive și executorii cu unicul scop de a obține o reanalizare a cauzei și o nouă hotărâre în privința sa. Instanțele superioare nu trebuie să își folosească dreptul de reformare decât pentru a corecta erorile de fapt sau de drept și erorile judiciare, și nu pentru a proceda la o nouă analiză. Totodată, acestui principiu nu i se poate aduce derogare decât dacă o impun motive substanțiale și imperioase (Hotărârea din 7 iulie 2009, pronunțată în *Cauza Stanca Popescu împotriva României*, paragraful 99, și Hotărârea din 24 iulie 2003, pronunțată în *Cauza Ryabykh împotriva Rusiei*, paragraful 52).

916. Pe de altă parte, cu privire la calea de atac a contestației, Curtea a reținut că aceasta [dispozițiile art.425¹ din Codul de procedură penală] a fost introdusă în legislația procesual penală românească în scopul asigurării unei căi de atac în materii urgente și pentru situații restrictive de drepturi și libertăți. Aceste dispoziții se regăsesc într-un capitol distinct al noului cod referitor la „Contestație”, *cale de atac ordinară*, și ale cărei prevederi sunt aplicabile „când legea nu prevede altfel”. Așa cum rezultă din cuprinsul normei, calea de atac a contestației se poate exercita numai atunci când legea o prevede expres, legiuitorul, conform politicii sale în materie procesual penală, putând hotărî care sunt încheierile ce pot fi contestate,

în vederea soluționării cu celeritate a unor situații procesuale de natură a restrânge exercițiul unor drepturi fundamentale (a se vedea Decizia nr.497 din 23 iunie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.580 din 3 august 2015, sau Decizia nr.439 din 22 iunie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.870 din 3 noiembrie 2017).

917. Or, *apare ca discutabilă soluția legislativă prin care legiuitorul reglementează posibilitatea atacării unei hotărâri definitive, chiar și numai cu privire la un aspect punctual decis direct în fața instanței de apel, cu o cale de atac ordinară*, a cărei procedură de soluționare implică, potrivit art.425¹ alin.(7) pct.2 din cod, soluția de admitere a contestației și, fie desființarea hotărârii atacate și soluționarea cauzei de către instanța superioară celei sesizate, respectiv de completul competent al Înaltei Curți de Casație și Justiție, fie desființarea hotărârii atacate și dispunerea rejudecării cauzei de către judecătorul sau completul care a pronunțat-o, atunci când se constată că nu au fost respectate dispozițiile privind citarea. În concret, Curtea reține că ***admiterea contestației implică rejudecarea unei cauze soluționate definitiv de instanța competentă potrivit legii, ceea ce este inadmisibil din perspectiva respectării principiului autorității de lucru judecat.***

918. Pentru motivele prezentate, Curtea constată că ***dispozițiile art.I pct.238, referitoare la art.425² din Codul de procedură penală, sunt neconstituționale, contravenind principiului legalității, consacrat de art.1 alin.(5) din Constituție, și al dreptului la un proces echitabil, prevăzut de art.21 alin.(3) din Legea fundamentală.***

919. Dispozițiile **art.I pct.239** au următorul conținut: La articolul 426, alineatul (1), litera i) se modifică și va avea următorul cuprins: „*i) când împotriva unei persoane s-au pronunțat două hotărâri definitive pentru aceeași faptă sau când s-au pronunțat mai multe hotărâri judecătorești definitive prin care s-au soluționat cereri având același obiect.*”

920. În prezent, norma are următorul conținut: „i) când împotriva unei persoane s-au pronunțat două hotărâri definitive pentru aceeași faptă.”

921. **Autorii sesizării susțin** că norma nu respectă principiul calității legii, redactarea fiind echivocă, întrucât domeniul contestației în anulare îl reprezintă hotărâri pronunțate în apel, ceea ce semnifică pronunțarea asupra raporturilor substanțiale, soluționarea cauzei în fond.

922. Examinând obiecția de neconstituționalitate, Curtea reține că contestația în anulare poate fi formulată împotriva hotărârilor penale definitive numai în cazurile strict reglementate de normele procesual penale ale art.426 și în termenul prevăzut de art.428 din Codul de procedură penală, la instanța care a pronunțat hotărârea a cărei anulare se cere, respectiv la instanța la care a rămas definitivă ultima hotărâre. Contestația în anulare este o cale de atac extraordinară, de retractare, având drept scop îndreptarea unor vicii de ordin procedural ce atrag nulitatea.

923. Prin *Decizia nr.623 din 8 octombrie 2015*, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.858 din 18 noiembrie 2015, Curtea a reținut că această cale extraordinară de atac vizează hotărâri judecătorești definitive și se promovează în condiții procedurale mult mai stricte decât căile ordinare de atac (cât privește titularii, termenul de introducere, cazurile de contestație în anulare, motivele aduse în sprijinul acestora, dovezile în susținerea lor), tocmai în considerarea caracterului aparte indus de legiuitor pentru această instituție juridică, datorat faptului că, prin aceasta, se tinde la înlăturarea autorității de lucru judecat pentru o hotărâre penală definitivă și care își produce efecte (în același sens, *Decizia nr.667 din 15 octombrie 2015*, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.870 din 20 noiembrie 2015, și *Decizia nr.715 din 6 decembrie 2016*, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.86 din 31 ianuarie 2017). Totodată, în *Decizia nr.501 din 30 iunie 2016*, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.733 din 21 septembrie 2016, paragraful 18, Curtea a reținut că, indiferent de

motivul invocat, contestația în anulare poate fi exercitată numai împotriva hotărârilor definitive prin care s-a soluționat fondul cauzei.

924. Pe de altă parte, Curtea a constatat, în Decizia nr.623 din 8 octombrie 2015, paragraful 18, că intenția legiuitorului a fost aceea de a nu permite reformarea, pe calea contestației în anulare, a unor hotărâri care sunt în puterea lucrului judecat decât în situațiile excepționale în care se remarcă erori de procedură care nu au putut fi înlăturate pe calea apelului și doar în condițiile reglementate expres în art.426-432 din Codul de procedură penală, stabilind, totodată, în paragraful 21 al aceleiași decizii, că legiuitorul poate exclude folosirea unor căi de atac sau poate limita utilizarea anumitor instrumente procesuale aflate la îndemâna părților, fără ca prin aceasta să se încalce litera sau spiritul Legii fundamentale.

925. *Așa fiind, dacă împotriva unei hotărâri penale poate fi exercitat apelul, cale ordinară de atac, contestația în anulare este admisibilă doar după parcurgerea căii ordinare de atac sau după rămânerea definitivă a hotărârii prin neapelare (caz prevăzut de norma în prezent în vigoare și preluat în teza întâi a normei modificatoare).* Pe de altă parte, contestația este inadmisibilă în cazul în care este declarată împotriva hotărârilor care nu pot fi atacate cu apel, fiind fără cale de atac sau supuse celeilalte căi ordinare de atac, contestația, întrucât, potrivit art.432 alin.(1) din Codul de procedură penală, „La termenul fixat pentru judecarea contestației în anulare, instanța, ascultând părțile și concluziile procurorului, dacă găsește contestația întemeiată, desființează prin decizie hotărârea a cărei anulare se cere și procedează fie de îndată, fie acordând un termen, după caz, la rejudecarea apelului sau la rejudecarea cauzei după desființare”, iar, conform art.432 alin.(4) din cod, „Sentința dată în contestația în anulare este supusă apelului, iar decizia dată în apel este definitivă”. Prin urmare, dacă s-ar considera admisibilă contestația în anulare declarată împotriva hotărârilor pentru care legea prevede calea de atac a contestației, ar însemna că împotriva hotărârii date ulterior admiterii căii

extraordinare de atac și rejudecării cauzei să poată fi declarat apelul, deși este o cauză pentru care legea prevede contestația drept cale de atac.

926. Având în vedere principiul autorității de lucru judecat, fundamental în ordinea juridică națională și europeană, precum și la nivelul Curții Europene a Drepturilor Omului, Curtea reține că atingerea adusă acestuia prin legislația națională trebuie să fie strict limitată, derogarea fiind permisă doar dacă o impun motive substanțiale și imperioase (a se vedea, în acest sens, Hotărârea din 7 iulie 2009, pronunțată în *Cauza Stanca Popescu împotriva României*, paragraful 99, și Hotărârea din 24 iulie 2003, pronunțată în *Cauza Ryabykh împotriva Rusiei*, paragraful 52). Or, ***prin adăugarea noului caz de contestație în anulare - atunci când s-au pronunțat mai multe hotărâri judecătorești definitive prin care s-au soluționat cereri având același obiect, legiuitorul se îndepărtează de la scopul acestei căi extraordinare de atac, lărgind în mod nepermis sfera ei de incidență, cu privire la hotărâri judecătorești, care deși sunt definitive, nu soluționează fondul cauzei. Mai mult, norma este echivocă, noțiunea de „cereri” fiind mult prea generală, din cuprinsul său neînțelegându-se cu claritate care este sfera de incidență a noilor dispoziții.*** În speță, Curtea constată că „*pronunțarea mai multor hotărâri judecătorești definitive prin care s-au soluționat cereri având același obiect*” nu poate constitui un motiv substanțial și imperios care să justifice derogarea de la principiul autorității de lucru judecat, astfel că norma modificatoare aduce o atingere nepermisă principiului securității raporturilor juridice - element fundamental al supremației dreptului, care prevede, printre altele, ca soluția dată în mod definitiv oricărui litigiu de către instanțe să nu mai poată fi supusă rejudecării (Hotărârea din 28 octombrie 1999, pronunțată în *Cauza Brumărescu împotriva României*, paragraful 61).

927. Dreptul la un proces echitabil reprezintă un standard constituțional a cărui îndeplinire este apreciată în funcție de ansamblul procesului și ținând cont de specificul normelor procedurale aplicabile. Totodată, dreptul la un proces echitabil

presupune asigurarea unor principii fundamentale, precum contradictorialitatea și egalitatea armelor, care presupun ca fiecare dintre părți să dispună de posibilități suficiente, echivalente și adecvate de a-și susține apărările, fără ca vreuna dintre ele să fie defavorizată în raport cu cealaltă.

928. În aceste condiții, având în vedere caracterul contestației în anulare de cale de atac extraordinară care poate fi exercitată în condiții procedurale stricte și ținând cont că legiuitorul, în virtutea rolului său constituțional consacrat de art.126 alin.(2) și art.129 din Legea fundamentală, poate stabili, prin lege, procedura de judecată și modalitatea de exercitare a căilor de atac, cu condiția respectării normelor și principiilor privind drepturile și libertățile fundamentale și a celorlalte principii consacrate prin Legea fundamentală, Curtea constată că ***noile dispoziții sunt contrare dreptului părților la un proces echitabil, desfășurat într-un termen rezonabil și principiului securității raporturilor juridice, componentă a principiului legalității, consacrat de art.1 alin.(5) din Constituție.***

929. Pentru aceste motive, Curtea apreciază că **dispozițiile art.I pct.239, referitoare la art.426 alin.(1) lit.i) teza a doua din Codul de procedură penală, sunt neconstituționale prin raportare la art.1 alin.(5) și art.21 alin.(3) din Constituție.**

930. Dispozițiile **art.I pct.240** au următorul conținut: La articolul 426, se introduc trei noi alineate, alin.(2)-(4), cu următorul cuprins: „(2) Cazurile prevăzute la alin.(1) lit.b), lit.d) teza a II-a și lit.i) pot constitui temei al desființării hotărârii a cărei anulare se cere doar dacă nu au fost invocate pe calea apelului sau în cursul judecării apelului ori dacă, deși au fost invocate, instanța a omis să se pronunțe asupra lor.

(3) Prin excepție de la alin.(2), cazul prevăzut la alin.(1) lit.d) teza a II-a neinvocat pe calea apelului sau în cursul judecării apelului poate constitui motiv de contestație în anulare numai dacă cel care-l invocă s-a aflat în imposibilitatea de a-l invoca pe calea apelului sau în cursul judecării apelului.

(4) Prevederile alin.(1) lit.a) și c)-g) se aplică și în cazul hotărârilor prin care s-a soluționat contestația prevăzută la art.425². ”

931. **Critica** vizează faptul că, „de vreme ce procedura prevede faza admisibilității în principiu și judecarea contestației, redactarea în paralelism cu art.438 alin.(2) din cod, nu impune o astfel de completare, cu atât mai mult cu cât natura contestației este de verificare a procedurii, nu a aspectelor substanțiale, prin prisma legalității”.

932. Analizând critica formulată, Curtea nu deslușește în ce constă pretinsul paralelism invocat de autorii sesizării între procedura de soluționare a contestației în anulare și procedura recursului în casație. Este adevărat că dispozițiile art.438 alin.(2) din cod, la care se face trimitere, prevăd că pot constitui temei al casării hotărârii cazurile enumerate de lege, *„doar dacă nu au fost invocate pe calea apelului sau în cursul judecării apelului ori dacă, deși au fost invocate, au fost respinse sau instanța a omis să se pronunțe asupra lor”*, însă acest text se referă la recursul în casație, și, oricum este firesc ca, ori de câte ori legiuitorul condiționează exercitarea unei căi de atac, ordinare sau extraordinare, cu o fizionomie distinctă, de îndeplinirea unor cerințe, acestea să fie expres prevăzute de lege.

933. Pe de altă parte, Curtea observă că legiuitorul a introdus în enumerarea cazurilor de la alin.(2) din norma criticată și lit.i). Astfel, *„când împotriva unei persoane s-au pronunțat două hotărâri definitive pentru aceeași faptă sau mai multe hotărâri judecătorești definitive prin care s-au soluționat cereri având același obiect”*, se poate formula contestație în anulare *„doar dacă nu au fost invocate pe calea apelului sau în cursul judecării apelului ori dacă, deși au fost invocate, instanța a omis să se pronunțe asupra lor”*. Or, așa cum s-a arătat la paragraful 925 din prezenta decizie, hotărârile judecătorești rămase definitive, ca urmare a exercitării apelului, sunt doar cele prin care se soluționează fondul cauzei, ***ipoteză acoperită de teza întâi a art.426 alin.(1) lit.i)***, ***astfel că hotărârile judecătorești definitive prin care s-au soluționat cereri având același obiect, prevăzute în teza a***

doua a normei, nu vor fi niciodată supuse contestației în anulare, norma fiind inaplicabilă în această ipoteză.

934. În ceea ce privește alin.(4) al art.426, nou-introdus, acesta reglementează posibilitatea atacării cu contestație în anulare a deciziei definitive prin care s-a soluționat contestația împotriva hotărârii judecătorești prin care instanța de apel a dispus măsura de siguranță a confiscării speciale ori a confiscării extinse direct în apel, potrivit art.425² din cod, nou-introdus. *Pe lângă motivele de neconstituționalitate reținute cu privire la aceste din urmă prevederi (a se vedea paragrafele 912-918 din prezenta decizie), Curtea constată că legea declară admisibilă contestația în anulare formulată împotriva hotărârilor pentru care legea prevede calea de atac a contestației, ceea ce echivalează cu faptul că, împotriva hotărârii date ulterior admiterii căii extraordinare de atac și rejudecării cauzei să poată fi declarat apelul, deși este o cauză pentru care legea prevede contestația drept cale de atac.*

935. Pentru aceste argumente, Curtea consideră că dispozițiile art.I pct.240, referitoare la art.426 alin.(2), în ceea ce privește referirea la lit.i), și alin.(4) din Codul de procedură penală, sunt neconstituționale, întrucât contravin prevederilor art.1 alin.(5) din Constituție, în compenentele referitoare la calitatea legii și securitatea raporturilor juridice, precum și prevederilor art.21 alin.(3) din Constituție, care consacră dreptul la un proces echitabil.

936. Dispozițiile art.I pct.243 au următorul conținut: La articolul 438, după alineatul (1) se introduc patru noi alineate, alin. (1¹)-(1⁴), cu următorul cuprins: „(1¹) Recursul în casație poate fi declarat numai în favoarea condamnatului în următoarele cazuri:

1. când nu sunt întrunite elementele constitutive ale unei infracțiuni sau când instanța a pronunțat o hotărâre de condamnare pentru o altă faptă decât cea pentru care condamnatul a fost trimis în judecată;

2. când faptei săvârșite i s-a dat o greșită încadrare juridică;

3. când hotărârea este contrară legii sau când prin hotărâre s-a făcut o greșită aplicare a legii de natură să influențeze soluția procesului;

4. când s-a comis o eroare gravă de fapt;

5. când judecătorii de fond au comis un exces de putere, în sensul că au trecut în domeniul altei puteri constituite în stat.

(1²) De asemenea, pot fi atacate cu recurs în casație hotărârile definitive pronunțate în cauzele în care Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat o încălcare a unui drept prevăzut de Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale în cauze similare.

(1³) Instanța, soluționând recursul în casație, verifică hotărârile atacate sub aspectul tuturor motivelor de casare prevăzute în alineatele precedente, punându-le în prealabil în discuția părților.

(1⁴) Recursul în casație în favoarea inculpatului poate fi declarat oricând.”

937. **Autorii sesizării susțin** că dispozițiile criticate transformă recursul în casație într-o veritabilă cale de atac ordinară, care poate fi formulată oricând, fapt care încalcă flagrant principiului securității raporturilor juridice, consacrat la art.1 alin.(5) din Constituție. Mai mult, prevederea „*recursul în casație poate fi declarat numai în favoarea condamnatului*” contravine prevederilor art.16 din Constituție, prin excluderea posibilității invocării și în favoarea celorlalte părți a motivelor reglementate. De asemenea, critica vizează norma cuprinsă în alin.(1¹) pct.4, care se referă la „*eroarea gravă de fapt*”, considerată că intră în contradicție cu dispozițiile art.447 din cod, nemodificate, în temeiul cărora instanța care soluționează recursul în casație are obligația de a se pronunța asupra cazurilor de recurs în casație, „*verificând exclusiv legalitatea hotărârii atacate*”. Este criticată și sintagma „*cauze similare*” din cuprinsul alin.(1²) din perspectiva lipsei de claritate.

938. Analizând norma criticată, Curtea reține că legiuitorul completează dispozițiile art.438, intitulat *Cazurile în care se poate face recurs în casație*, cu șase noi cazuri de recurs în casație [alin.(1¹) și alin.(1²)], dintre care cinci cazuri [alin.(1¹)]

pot fi declarate numai în favoarea condamnatului. De asemenea, legea prevede obligația instanței ca, după ce le pune în discuția părților, să soluționeze recursul în casație, verificând hotărârile atacate sub aspectul tuturor motivelor de casare prevăzute de noua reglementare. În fine, legea prevede posibilitatea declarării recursului în casație în favoarea inculpatului fără o limită temporală.

939. Cu privire la instituția recursului în casație, prin *Decizia nr.424 din 9 iunie 2015*, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.636 din 21 august 2015, Curtea a statuat că, potrivit noului Cod de procedură penală, *recursul a devenit o cale extraordinară de atac, ce are ca scop controlul legalității hotărârilor judecătorești definitive*, finalitatea acestuia fiind aceea de a înlătura erorile de drept comise de curțile de apel, ca instanțe de apel, prin raportare la cazuri de casare expres și limitativ prevăzute de lege.

940. În continuare, Curtea a reținut că titularii dreptului de a promova calea extraordinară de atac analizată sunt, conform art.436 alin.(1) din Codul de procedură penală: procurorul, în ceea ce privește latura penală și latura civilă; inculpatul, în ceea ce privește latura penală și latura civilă, împotriva hotărârilor prin care s-a dispus condamnarea, renunțarea la aplicarea pedepsei sau amânarea aplicării pedepsei ori încetarea procesului penal; și partea civilă și partea responsabilă civilmente, în ceea ce privește latura civilă, iar referitor la latura penală, în măsura în care soluția din această latură a influențat soluția în latura civilă. Astfel, nu pot declara recurs în casație persoana vătămată, martorul, expertul, interpretul, avocatul sau vreo altă persoană ale cărei drepturi legitime au fost încălcate prin măsuri sau acte ale instanței, acestea putându-și valorifica drepturile doar pe calea apelului, conform art.409 din Codul de procedură penală.

941. Curtea a reținut, totodată, că, așa cum reiese și din Expunerea de motive a Legii nr.255/2013, prin reducerea numărului motivelor de recurs în casație, prevăzute la art.438 alin.(1) din Codul de procedură penală [în prezent, sunt motive de recurs în casație, următoarele cinci cazuri: (i) în cursul judecății nu au fost

respectate dispozițiile privind competența după materie sau după calitatea persoanei, atunci când judecata a fost efectuată de o instanță inferioară celei legal competente; (ii) inculpatul a fost condamnat pentru o faptă care nu este prevăzută de legea penală; (iii) în mod greșit s-a dispus încetarea procesului penal; (iv) nu s-a constatat grațierea sau în mod greșit s-a constatat că pedeapsa aplicată inculpatului a fost grațiată; (v) s-au aplicat pedepse în alte limite decât cele prevăzute de lege], legiuitorul a urmărit, pe de o parte, degrevarea Înaltei Curți de Casație și Justiție, iar, pe de altă parte, asigurarea specificului acestei căi extraordinare de atac. În realizarea acestui scop, au fost menținute, ca motive ale recursului în casație, doar acelea care vizează îndreptarea erorilor de drept, fiind eliminate din sfera acestei instituții și din competența Înaltei Curți de Casație și Justiție motivele care vizau aspecte procedurale și care au fost transformate în motive ale contestației în anulare, potrivit naturii acestei căi de atac. Astfel, potrivit art.447, intitulat *Verificarea legalității hotărârii*, „*Instanța este obligată să se pronunțe asupra tuturor cazurilor de recurs în casație invocate prin cerere de procuror sau de părți, verificând exclusiv legalitatea hotărârii atacate*”.

942. Având în vedere aceste argumente, Curtea a constatat că restrângerea de către legiuitor a hotărârilor ce pot fi supuse casării la cele prevăzute la art.438 alin.(1) din Codul de procedură penală, așa cum acesta a fost modificat prin dispozițiile art.102 pct.267 din Legea nr.255/2013, este justificată de finalitatea instituției analizate, aceea de verificare a conformității hotărârilor atacate cu regulile de drept aplicabile, și de natura acesteia, cea de cale extraordinară de atac (a se vedea, în acest sens, și Decizia nr.490 din 30 iunie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.832 din 20 octombrie 2016).

943. *Prin noua reglementare, legiuitorul adoptă o viziune contrară celei din 2013, lărgind sfera de incidență a căii extraordinare de atac a recursului în casație.* Noua abordare este justificată în *Expunerea de motive* la lege, astfel „necesitatea modificării cazurilor în care se poate face recurs în casație este dată de faptul că

instituția, așa cum a fost modificată prin Legea nr.255/2013, a fost golită de conținut, deoarece marea majoritate a cazurilor în care se putea promova recursul în casație au fost abrogate înainte de intrarea în vigoare a Codului. De altfel, aceste cazuri s-au regăsit și în vechea reglementare din Codul de procedură penală [...]”. Astfel, este în interesul statului oferirea protecției drepturilor și libertăților cetățenilor într-o modalitate reală și conformă cu prevederile tratatelor la care România este parte, și nu reglementarea în mod formal norme juridice a căror aplicabilitate este imposibil de realizat, în condițiile în care „la 3 ani de la intrarea în vigoare a acestui cod aproape niciun recurs în casație nu a fost admis, dovedindu-se astfel ineficiența acestei căi de atac”. Prin urmare, „față de situațiile nou-apărute cu privire la instrumentarea dosarelor, se impune introducerea unei căi de reformare efective, pentru a se verifica dacă au fost realizate condamnări reale sau nu în această perioadă”, precum și „introducerea recursului în urma hotărârilor pronunțate de CEDO care constată încălcarea drepturilor fundamentale”, în conformitate cu art.3 și art.6 din Directiva (UE) 2016/343 a Parlamentului European și a Consiliului din 9 martie 2016 privind consolidarea anumitor aspecte ale prezumției de nevinovăție și a dreptului de a fi prezent la proces în cadrul procedurilor penale.

944. Dispozițiile din actul european invocat se referă la *Prezumția de nevinovăție* (art.3) și la *Referirile publice la vinovăție* (art.4).

945. Examinând noile cazuri de recurs în casație, Curtea reține că acestea vizează situații în care instanța de recurs urmează să facă atât o analiză de drept (a legalității), cât și o analiză de fapt (a temeiniciei). În situații precum: „*nu sunt întrunite elementele constitutive ale unei infracțiuni*”, „*faptei săvârșite i s-a dat o greșită încadrare juridică*”, „*când s-a comis o eroare gravă de fapt*”, este evident că instanța nu se va limita la un control de legalitate a hotărârii, ci va efectua o reevaluare a fondului cauzei, luând în considerare situația de fapt în care a fost săvârșită infracțiunea. Astfel, dispozițiile art.438 alin.(1³) din cod stabilesc expres că „*instanța, soluționând recursul în casație, verifică hotărârile atacate sub*

aspectul tuturor motivelor de casare prevăzute în alineatele precedente”. Atribuind competența instanței de a proceda la astfel de verificări în cadrul soluționării recursului în casație, legiuitorul conferă caracter devolutiv acestei căi de atac, transformând-o în cale ordinară. De altfel, intenția legiuitorului reiese și din Expunerea de motive la lege, unde s-a menționat că aceste cazuri s-au regăsit și în vechea reglementare a Codului de procedură penală din 1968, reglementare care prevedea recursul drept o cale ordinară de atac.

946. Potrivit art.433 din Codul de procedură penală, intitulat *Scopul recursului în casație și instanța competentă*, „*Recursul în casație urmărește să supună Înaltei Curți de Casație și Justiție judecarea, în condițiile legii, a conformității hotărârii atacate cu regulile de drept aplicabile*”. Or, ***extinderea cazurilor de recurs în casație la alte motive decât cele care privesc legalitatea soluției pronunțate prin hotărârea judecătorească deturneză scopul acestei căi extraordinare de atac, care, în viziunea legiuitorului procesual penal, vizează hotărâri judecătorești definitive și se promovează în condiții procedurale mult mai stricte decât căile ordinare de atac*** (cât privește titularii, termenul de introducere, cazurile de recurs în casație, motivele aduse în sprijinul acestora, dovezile în susținerea lor), tocmai în considerarea caracterului special conferit de legiuitor acestei instituții juridice, prin exercitarea căreia se tinde la înlăturarea autorității de lucru judecat a unei hotărâri penale definitive și executorii (în același sens, a se vedea și Decizia nr.667 din 15 octombrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.870 din 20 noiembrie 2015, și Decizia nr.715 din 6 decembrie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.86 din 31 ianuarie 2017). Astfel, indiferent de motivul invocat, recursul în casație poate fi exercitat numai împotriva hotărârilor definitive prin care s-au comis erori de drept, scopul acestei proceduri fiind tocmai înlăturarea acestor erori. Or, noua reglementare ignoră acest scop, înlătură efectele hotărârii penale definitive și introduce, în fapt, triplul grad de jurisdicție în materie penală.

947. Pe de altă parte, ***noile reglementări nu sunt corelate cu dispoziții care rămân în vigoare, nefiind modificate prin legea supusă controlului.*** Astfel, dispozițiile ***art.438 alin.(1³)***, care stabilesc că instanța ce soluționează recursul în casație se pronunță asupra tuturor motivelor de casare prevăzute în alineatele precedente, se contrazic cu dispozițiile art.447, potrivit cărora „*Instanța este obligată să se pronunțe asupra tuturor cazurilor de recurs în casație invocate prin cerere de procuror sau de părți, verificând exclusiv legalitatea hotărârii atacate*”, și cu cele ale art.442 alin.(2), în temeiul cărora „*Instanța de recurs în casație examinează cauza numai în limitele motivelor de casare prevăzute la art.438, invocate în cererea de recurs în casație*”. De asemenea, dispozițiile ***art.438 alin.(1⁴)***, care prevăd că recursul în casație în favoarea inculpatului poate fi declarat oricând, sunt în contradicție cu cele ale art.435, conform cărora „*Recursul în casație poate fi introdus de către părți sau procuror în termen de 30 de zile de la data comunicării deciziei instanței de apel*”.

948. Or, în condițiile în care actul normativ trebuie să fie precis, neechivoc, să instituie norme care să reglementeze în mod unitar, uniform și să stabilească cerințe minimale aplicabile tuturor destinatarilor săi, dispozițiile nou-introduse creează confuzie, impredictibilitate și generează o aplicare neunitară a instituției recursului în casație.

949. ***Mai mult, Curtea constată că dispozițiile modificatoare cuprind o serie de noțiuni și sintagme care fie nu sunt definite de lege, fie au un grad ridicat de generalitate,*** aspecte care constituie veritabile impedimente în interpretarea legii, generând o aplicare abuzivă sau discreționară. Astfel, alin.(1¹) pct.3 face vorbire de hotărârea care „*este contrară legii*” sau despre hotărârea prin care s-a făcut o greșită aplicare a legii „*de natură să influențeze soluția procesului*”, alin.(1¹) pct.5 face referire la „*judcătorii de fond care au comis un exces de putere*”, definind această faptă „*în sensul că au trecut în domeniul altei puteri constituite în stat*”. De asemenea, alin.(1²), care prevede posibilitatea atacării cu recurs în casație a

„hotărârilor definitive pronunțate în cauzele în care Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat o încălcare a unui drept prevăzut de Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale *în cauze similare*”, nu stabilește cu claritate care sunt cauzele ce s-ar putea circumscrie sintagmei „*cauze similare*”, având în vedere că, potrivit art.465 alin.(1) din cod, hotărârile definitive pronunțate *în cauzele în care Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat o încălcare* a drepturilor sau libertăților fundamentale pot fi supuse revizuirii.

950. Pentru motivele expuse, Curtea constată că dispozițiile art.438 alin.(1¹)-(1⁴) din cod, prin modul în care sunt formulate, consacră soluții legislative de natură să afecteze principiul securității raporturilor juridice, consacrat de art.1 alin.(5) din Constituție, constituind premisa repunerii în discuție a tuturor hotărârilor judecătorești definitive pronunțate până în prezent, în condițiile în care recursul în casație în favoarea inculpatului poate fi declarat oricând. Dispozițiile criticate nu respectă nici normele de tehnică legislativă și nici cerințele de calitate a legii. Prin urmare, ***dispozițiile art.I pct.243, referitoare la art.438 alin.(1¹)-(1⁴) din cod, sunt neconstituționale prin raportare la prevederile din Constituție menționate.***

951. Dispozițiile **art.I pct.244** au următorul conținut: La articolul 453, alineatul (1), litera f) se modifică și va avea următorul cuprins: „*f) hotărârea de condamnare s-a întemeiat pe o prevedere legală de incriminare care, după ce hotărârea a devenit definitivă, a fost declarată neconstituțională, în tot sau în parte sau într-o anumită formă de interpretare, de către Curtea Constituțională;*”.

952. În prezent, norma are următorul conținut: „*f) hotărârea s-a întemeiat pe o prevedere legală care, după ce hotărârea a devenit definitivă, a fost declarată neconstituțională ca urmare a admiterii unei excepții de neconstituționalitate ridicate în acea cauză, în situația în care consecințele încălcării dispoziției constituționale continuă să se producă și nu pot fi remediate decât prin revizuirea hotărârii pronunțate.*”

953. **Critica** vizează cazul de revizuire a hotărârilor judecătorești definitive, ca urmare a declarării neconstituționalității unei prevederi legale de incriminare aplicabile în cauză, inclusiv cu privire la justițiabilii care nu au invocat excepția de neconstituționalitate până la data publicării deciziei în Monitorul Oficial al României, contrar celor statuate prin Decizia nr.126 din 3 martie 2016. De asemenea, norma reglementează o nouă situație de dezincriminare, care constituie o cauză de înlăturare a pedepsei în condițiile art.595 din Codul de procedură penală și art.4 din Codul penal, ce nu poate constitui, simultan, și o cauză de revizuire. Mai mult, același caz este introdus și ca motiv de contestație la executare la art.598 lit.d) din Codul de procedură penală.

954. Analizând critica de neconstituționalitate, Curtea reține că ***legiuitorul a modificat dispozițiile art.453 alin.(1) lit.f) din Codul de procedură penală în mod contrar celor stabilite prin Decizia nr.126 din 3 martie 2016***, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.185 din 11 martie 2016, par.33, unde Curtea a constatat că, în reglementarea cazului de revizuire examinat - art.453 alin.(1) lit.f) din Codul de procedură penală, „deși intenția legiuitorului actual a fost de a da în continuare eficiență controlului de constituționalitate, *posibilitatea de a beneficia de efectele deciziei de admitere a Curții este necesar a fi circumscrisă sferei persoanelor care au declanșat acest control, anterior momentului publicării deciziei*, în condițiile prevăzute de lege. În acest sens este și jurisprudența recentă a Curții, respectiv Decizia nr.866 din 10 decembrie 2015, paragraful 30, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.69 din 1 februarie 2016, potrivit căreia, în cadrul procesului judiciar, excepția de neconstituționalitate se înscrie în rândul excepțiilor de procedură prin care se urmărește împiedicarea unei judecăți care s-ar întemeia pe o dispoziție legală neconstituțională. Constatarea neconstituționalității unui text de lege ca urmare a invocării unei excepții de neconstituționalitate trebuie să profite autorilor acesteia și nu poate constitui doar un instrument de drept abstract, întrucât și-ar pierde caracterul concret. În aceste condiții, având în vedere importanța

principiului autorității de lucru judecat, Curtea constată că, pentru a garanta atât stabilitatea raporturilor juridice, cât și o bună administrare a justiției, este necesar ca ceea ce a stabilit instanța de contencios constituțional, pe cale jurisprudențială, cu privire la condițiile în care se poate formula revizuire, în temeiul unei decizii de admitere a excepției de neconstituționalitate, să se transpună în cuprinsul normelor procesual penale examinate în prezenta cauză. Așadar, Curtea reține că o decizie de constatare a neconstituționalității unei prevederi legale trebuie să profite, în formularea căii de atac a revizuirii, numai acelei categorii de justițiabili care a invocat excepția de neconstituționalitate în cauze soluționate definitiv până la publicarea în Monitorul Oficial a deciziei prin care se constată neconstituționalitatea, precum și autorilor aceleiași excepții, invocate anterior publicării deciziei Curții, în alte cauze, soluționate definitiv, acest lucru impunându-se din nevoia de ordine și stabilitate juridică”.

955. În speță, Curtea a constatat că „motivul substanțial și imperios care justifică derogarea de la principiul autorității de lucru judecat îl constituie decizia de admitere a excepției de neconstituționalitate, pronunțată de instanța de contencios constituțional. Însă nereglementarea condiției ca excepția de neconstituționalitate să fi fost invocată în cauza în care s-a pronunțat hotărârea a cărei revizuire se cere atribuie efecte *ex tunc* actului jurisdicțional al Curții, cu încălcarea dispozițiilor art.147 alin.(4) din Constituție, determină o încălcare nepermisă a autorității de lucru judecat, o atingere adusă principiului securității raporturilor juridice - element fundamental al supremației dreptului, care prevede, printre altele, ca soluția dată în mod definitiv oricărui litigiu de către instanțe să nu mai poată fi supusă rejudecării” (par.34).

956. În continuare, *Curtea observă că legiuitorul modifică sfera de incidență a hotărârilor care pot fi supuse căii extraordinare de atac a revizuirii, restrângând-o sub două aspecte*: primul, în ceea ce privește tipologia de hotărâri definitive supuse revizuirii, respectiv *doar hotărârile de condamnare*, cel de-al

doilea, în ceea ce privește obiectul de reglementare a normei declarate neconstituționale, pe care se întemeiază hotărârea, respectiv „*o prevedere legală de incriminare*”.

957. Cu privire la primul aspect, Curtea reține că, potrivit art.396 alin.(1) din Codul de procedură penală, astfel cum a modificat prin legea supusă controlului, instanța hotărăște asupra învinuirii aduse inculpatului, pronunțând, după caz, condamnarea sau aplicarea unei măsuri educative, renunțarea la aplicarea pedepsei, amânarea aplicării pedepsei, achitarea sau încetarea procesului penal. Așadar, ***noua reglementare exclude calea de atac a revizuirii hotărârilor judecătorești prin care se dispune aplicarea unei măsuri educative, renunțarea la aplicarea pedepsei, amânarea aplicării pedepsei, achitarea sau încetarea procesului penal.***

958. În ceea ce privește obiectul de reglementare al normei pe care se întemeiază hotărârea de condamnare, normă care, după ce hotărârea a devenit definitivă, a fost declarată neconstituțională ca urmare a admiterii unei excepții de neconstituționalitate, Curtea observă că, dacă, în prezent, dispozițiile în vigoare folosesc sintagma „*prevedere legală*”, fără nicio distincție, norma modificatoare circumscrie sfera de incidență a căii de revizuire doar cu privire la hotărârile de condamnare care s-au întemeiat pe o „*prevedere legală de incriminare*”. Cu alte cuvinte, calea de atac va viza doar prevederile din Partea specială a Codului penal, sau alte prevederi din legi speciale care conțin infracțiuni, întrucât doar acestea constituie „*prevederi legale de incriminare*”.

959. Prin urmare, ***noua reglementare exclude calea de atac a revizuirii hotărârilor judecătorești întemeiate pe alte prevederi legale de drept substanțial decât cele de incriminare***, cum ar fi, de exemplu, prevederile din Partea generală a Codului penal referitoare la Legea penală și limitele ei de aplicare (Titlul I), Infracțiune (Titlul II): cauzele justificative, cauzele de neimputabilitate, tentativa, unitatea sau pluralitatea de infracțiuni, autorul și participanții; Pedepse (Titlul III): categoriile de pedepse, calculul duratei pedepselor, individualizarea lor; Măsuri de

siguranță (Titlul IV), Minoritate (Titlul V), Răspunderea penală a persoanei juridice (Titlul VI), Cauze care înlătură răspunderea penală (Titlul VII), Cauze care înlătură sau modifică executarea pedepsei (Titlul VIII), Cauze care înlătură consecințele condamnării (Titlul IX). De asemenea, *sunt excluse de la calea de atac a revizuirii hotărârile judecătorești întemeiate pe prevederi legale de drept procesual penal* (norme cuprinse în Codul de procedură penală), declarate neconstituționale după ce hotărârea a devenit definitivă.

960. Întrucât principiul autorității de lucru judecat este de o importanță fundamentală atât în ordinea juridică națională, cât și în ordinea juridică europeană, precum și la nivelul Curții Europene a Drepturilor Omului, Curtea a reținut (a se vedea Decizia nr.126 din 3 martie 2016, par.34) că atingerea adusă acestuia prin legislația națională trebuie să fie limitată, fiind necesar ca acestui principiu să i se aducă derogare doar dacă o impun motive substanțiale și imperioase (Hotărârea din 7 iulie 2009, pronunțată în *Cauza Stanca Popescu împotriva României*, paragraful 99, și Hotărârea din 24 iulie 2003, pronunțată în *Cauza Ryabykh împotriva Rusiei*, paragraful 52).

961. Or, toate normele menționate în prealabil sunt esențiale pentru desfășurarea procesului penal, astfel că decizia de admitere a excepției de neconstituționalitate care le vizează constituie un motiv substanțial și imperios care să justifice derogarea de la principiul autorității de lucru judecat. Mai mult, acestea pot sta la baza pronunțării oricărei soluții prin care se rezolvă acțiunea penală, iar nu numai a hotărârii judecătorești de condamnare.

962. În cadrul procesului judiciar, excepția de neconstituționalitate se înscrie în rândul excepțiilor de procedură prin care se urmărește împiedicarea unei judecăți care s-ar întemeia pe o dispoziție legală neconstituțională. Constatarea neconstituționalității unui text de lege ca urmare a invocării unei excepții de neconstituționalitate trebuie să profite autorilor acesteia și nu poate constitui doar un instrument de drept abstract, întrucât și-ar pierde caracterul concret (a se vedea, în

acest sens, Decizia nr. 766 din 5 iunie 2011, sau Decizia nr. 338 din 24 septembrie 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 699 din 14 noiembrie 2013). Neconstituționalitatea unei dispoziții legale nu are numai o funcție de prevenție, ci și una de reparație, întrucât ea vizează în primul rând situația concretă a cetățeanului lezat în drepturile sale prin norma criticată.

963. *Prin respingerea ca inadmisibilă a unei cereri de revizuire întemeiate pe prevederile art.453 alin.(1) lit.f) din Codul de procedură penală, din cauză că norma pe care se întemeiază hotărârea a cărei revizuire nu este „o prevedere legală de incriminare”, iar hotărârea pronunțată nu este una de condamnare, se lipsește de eficiență însuși controlul de constituționalitate.* Întrucât părțile se află în imposibilitatea de a beneficia de efectele deciziei Curții, deci ale controlului de constituționalitate pe care ele l-au declanșat, norma modificatoare instituie o veritabilă sancțiune aplicabilă acestora. Astfel, deciziile obligatorii ale Curții Constituționale sunt lipsite de orice efecte juridice, iar rolul instanței constituționale este negat. În plus, aceasta echivalează cu o limitare nepermisă a exercitării unei căi de atac, în condițiile în care decizia de constatare a neconstituționalității trebuie să profite tuturor celor îndreptățiți (a se vedea *mutatis mutandis* Decizia nr.866 din 10 decembrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.69 din 1 februarie 2016, par.31).

964. Curtea Constituțională este, potrivit art.142 alin.(1) din Constituție, „garantul supremației Constituției”, iar deciziile sale sunt „general obligatorii și au putere numai pentru viitor”, potrivit art.147 alin.(4) din Legea fundamentală. Pe aceste dispoziții constituționale se întemeiază efectul obligatoriu *erga omnes* al interpretării și al soluției pronunțate de instanța de contencios constituțional, care implică obligația constituțională a tuturor autorităților de a aplica întocmai deciziile Curții la situațiile concrete în care normele declarate neconstituționale au incidență. De asemenea, principiul supremației Constituției și principiul legalității sunt de esența cerințelor statului de drept, în sensul prevederilor constituționale ale art. 16

alin. (2), conform căroră „*Nimeni nu este mai presus de lege*” (a se vedea, în acest sens, Decizia nr.53 din 25 ianuarie 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 90 din 3 februarie 2011).

965. Prin urmare, Curtea reține că nu există o motivare obiectivă și rezonabilă pentru ca o decizie de constatare a neconstituționalității să profite numai unei categorii de justițiabili în declararea căii de atac a revizuirii, în funcție de împrejurarea că norma legală pe care se întemeiază hotărârea definitivă pronunțată de instanță este sau nu o normă de incriminare și că prin hotărâre s-a dispus sau nu condamnarea (cu privire la înțelesul noțiunii de discriminare, a se vedea Decizia nr.755 din 16 decembrie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 101 din 9 februarie 2015).

966. În concluzie, ***reglementarea condiției ca hotărârea supusă revizuirii să fie o hotărâre de condamnare, care să se fi întemeiat pe o prevedere legală de incriminare, drept o condiție de admisibilitate a cererii de revizuire, încalcă art.147 alin.(4) din Constituție, precum și accesul liber la justiție al cetățenilor, garantat de art.21 din Legea fundamentală.***

967. Cu privire la critica potrivit căreia norma reglementează o nouă situație de dezincriminare, care constituie o cauză de înlăturare a pedepsei în condițiile art.595 din Codul de procedură penală și art.4 din Codul penal, ce nu poate constitui, simultan, și o cauză de revizuire, Curtea reține că, într-adevăr, efectele juridice ale unei decizii a Curții Constituționale prin care se constată neconstituționalitatea unei norme de incriminare pot fi asimilate unei legi de dezincriminare, însă, atâta vreme cât, în temeiul argumentelor prezentate mai sus, Curtea constată neconstituționalitatea soluției legislative prin care se modifică art.453 alin.(1) lit.f) din Codul de procedură penală în sensul restrângerii exercitării căii de atac a revizuirii doar cu privire la hotărârile de condamnare care s-au întemeiat pe o „*prevedere legală de incriminare*”, se elimină și posibilul paralelism legislativ cu

dispozițiile art.595 din Codul de procedură penală, coroborate cu art.4 din Codul penal.

968. În ceea ce privește critica potrivit căreia există posibilitatea folosirii unei decizii de admitere pronunțate de Curtea Constituțională, atât în procedura revizuirii unei hotărâri, consacrate de art.453 alin.(1) lit.f) din cod, cât și în procedura contestației la executare, prevăzută de art.598 alin.(1) lit.d) din cod, Curtea urmează a o analiza în cadrul controlului de constituționalitate având ca obiect prevederile art.598 alin.(1) lit.d) din cod, astfel cum au fost modificate prin legea supusă controlului.

969. Având în vedere argumentele expuse în prealabil, Curtea constată că **dipozitiile art.I pct.244, referitoare la art.453 alin.(1) lit.f) din Codul de procedură penală, sunt neconstituționale, contravenind principiului egalității în drepturi, prevăzut de art.16 alin.(1) din Constituție, accesului liber la justiție al cetățenilor, garantat de art.21 din Legea fundamentală, precum și efectelor general obligatorii ale deciziilor Curții Constituționale, prevăzute de art.147 alin.(4) din Constituție.**

970. Dispozițiile **art.I pct.245** au următorul conținut: La articolul 453 alineatul (1), după litera f) se introduc trei noi litere, lit. g) – i), cu următorul cuprins:

„g) neredactarea și/sau nesemnarea hotărârii de condamnare de judecătorul care a participat la soluționarea cauzei;

h) Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat o încălcare a drepturilor sau libertăților fundamentale datorată unei hotărâri judecătorești, iar consecințele grave ale acestei încălcări continuă să se producă;

i) un judecător sau un procuror a fost sancționat disciplinar definitiv pentru exercitarea funcției cu rea-credință sau gravă neglijență, dacă aceste împrejurări au influențat soluția pronunțată în cauză.”

971. **Critica** având ca obiect dispozițiile art.453 alin.(1) lit.g) vizează atingerea adusă autorității de lucru judecat atașate hotărârii judecătorești din rațiuni pur formaliste, generând o instabilitate nepermisă și fără precedent a raporturilor

juridice. Norma nu respectă nici exigențele de tehnică legislativă, contravenind prevederilor art.16 alin.(1) și (2) din Legea nr.24/2000, întrucât introduce o contradicție cu prevederile art.406 din Codul de procedură penală. Critica având ca obiect dispozițiile art.453 alin.(1) lit.h) vizează reglementarea unui caz de revizuire pentru alt motiv decât cel de a corecta erorile de fapt sau de drept și erorile judiciare strecurate într-o hotărâre judecătorească definitivă, norma nerespectând nici exigențele de tehnică legislativă, întrucât reglementarea revizuirii în cazul hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului face deja obiectul art.465 din Codul de procedură penală.

972. În analiza criticilor formulate, Curtea pornește de la cele statuate prin *Decizia nr.126 din 3 martie 2016*, par.30, în care a reținut că „activitatea desfășurată în ciclul ordinar al procesului penal, în măsura în care a fost legală și temeinică, se finalizează cu pronunțarea unei hotărâri penale definitive în care faptele reținute exprimă adevărul, iar legea penală și legea civilă au fost aplicate corect. Practica învederează însă și cazuri de hotărâri definitive, având autoritate de lucru judecat, care cuprind grave erori de fapt și de drept ce pot să persiste și în căile ordinare de atac și, cu atât mai mult, dacă nu au fost exercitate căile de atac ordinare. Într-o astfel de ipoteză rezidă rațiunea pentru care legiuitorul a instituit căile de atac extraordinare, ca mijloace procesual penale de desființare a hotărârilor cu autoritate de lucru judecat, dar care nu corespund legii și adevărului. Instituirea unor astfel de mijloace procesuale aduce atingere autorității de lucru judecat, așadar stabilității hotărârilor judecătorești definitive, menite a da încredere în activitatea justiției, însă numai în cazurile și în condițiile strict reglementate de legiuitor, în vederea restabilirii ordinii juridice. Așa încât, având în vedere efectele exercitării căilor extraordinare de atac asupra hotărârilor judecătorești care reprezintă actul final și de dispoziție al instanței prin care se soluționează cu autoritate de lucru judecat cauza, Curtea reține că opțiunea legiuitorului în reglementarea unei căi de atac ce urmărește

reformarea unei hotărâri judecătorești trebuie să se realizeze în limite constituționale”.

973. Examinând *dispozițiile art.453 alin.(1) lit.g din cod, Curtea reține că acestea introduc două noi cauze de revizuire: neredactarea, respectiv nesemnarea hotărârii de condamnare de judecătorul care a participat la soluționarea cauzei.*

974. *Cu privire la aceste aspecte, Curtea reiterează argumentele expuse în analiza dispozițiilor art.I pct.235 din legea supusă controlului.* Astfel, motivarea hotărârii judecătorești este un act inerent funcției judecătorului cauzei, constituie expresia independenței sale și nu poate fi transferată către o terță persoană. Motivarea nu constituie doar premisa unei bune înțelegeri a hotărârii, ci și garanția acceptării sale de către justițiabil, care se va supune actului de justiție având încrederea că nu este un act arbitrar. Ea reprezintă un element esențial al hotărârii judecătorești, o puternică garanție a imparțialității judecătorului și a calității actului de justiție, precum și o premisă a exercitării corespunzătoare de către instanța superioară a atribuțiilor de control judiciar de legalitate și temeinicie. Or, în condițiile în care hotărârea judecătorească ar fi redactată/motivată de o altă persoană decât judecătorul cauzei, justițiabilul este lipsit tocmai de aceste garanții.

975. *Dacă motivarea/redactarea hotărârii judecătorești este actul inerent funcției judecătorului cauzei, fiind o manifestare intrinsecă a acesteia, semnarea hotărârii este actul extrinsec, formal, care atestă îndeplinirea funcției de judecată de către judecătorul cauzei.* În cazul completului cu judecător unic, hotărârea se redactează și se semnează de judecătorul cauzei, iar în cazul completului cu mai mulți judecători, hotărârea se redactează de unul sau mai mulți dintre judecătorii din completul care a soluționat cauza și se semnează de toți judecătorii completului.

976. Așa fiind, semnarea hotărârii judecătorești se realizează de membrii completului care au participat la dezbateri și la deliberări și de către greșier. În caz de împiedicare a vreunuia dintre membrii completului de judecată de a semna, potrivit art.406 alin.(4) din cod, hotărârea se semnează în locul acestuia de

președintele completului, iar dacă și președintele completului este împiedicat a semna, hotărârea se semnează de președintele instanței. Când împiedicarea îl privește pe grefier, hotărârea se semnează de grefierul-șef. În toate cazurile se face mențiune pe hotărâre despre cauza care a determinat împiedicarea.

977. Având în vedere aceste considerente, din analiza coroborată a normelor procesuale, rezultă că, în ceea ce privește împrejurarea că *hotărârea nu a fost semnată de judecătorul care a participat la soluționarea cauzei, aceasta poate constitui o cauză de revizuire a hotărârii doar în condițiile în care nu a fost reținută incidența art.406 alin.(4) din Codul de procedură penală, deci nu a existat o cauză de împiedicare.*

978. Pe de altă parte, Curtea reține că, în mod similar reglementării dispozițiilor art.453 alin.(1) lit.f) din cod, *legiuitorul instituie noile cazuri de revizuire doar cu privire la neredactarea, respectiv neseemnarea hotărârii de condamnare de judecătorul care a participat la soluționarea cauzei, excluzând calea de atac cu privire la hotărârile judecătorești prin care se dispune aplicarea unei măsuri educative, renunțarea la aplicarea pedepsei, amânarea aplicării pedepsei, achitarea sau încetarea procesului penal.* Or, așa cum s-a arătat, nu există o motivare obiectivă și rezonabilă pentru ca instituirea unei căi extraordinare de atac să profite numai unei categorii de justițiabili, în funcție de împrejurarea că prin hotărârea atacabilă s-a dispus sau nu condamnarea (cu privire la înțelesul noțiunii de discriminare, a se vedea Decizia nr.755 din 16 decembrie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 101 din 9 februarie 2015).

979. În concluzie, reglementarea condiției ca hotărârea supusă revizuirii să fie o hotărâre de condamnare drept o condiție de admisibilitate a cererii de revizuire întemeiate pe dispozițiile art.453 alin.(1) lit.g) din cod încalcă principiul egalității în drepturi, prevăzut de art.16 alin.(1) din Constituție, precum și accesul liber la justiție al cetățenilor, garantat de art. 21 din Legea fundamentală.

980. Cu privire la critica de neconstituționalitate care are ca obiect dispozițiile **art.453 alin.(1) lit.h**), nou-introduse, Curtea reține că dispozițiile art.453, intitulat *Cazurile de revizuire*, enumeră la alin.(1) situațiile când poate fi cerută revizuirea hotărârilor judecătorești definitive, cu privire la latura penală. Noul caz introdus **vizează ipoteza în care Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat o încălcare a drepturilor sau libertăților fundamentale datorată unei hotărâri judecătorești**, iar consecințele grave ale acestei încălcări continuă să se producă.

981. În același timp, Curtea observă că *dispozițiile art.465*, intitulat *Revizuirea în cazul hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului*, neschimbate prin legea supusă controlului, *prevăd, în mod separat și expres, procedura de soluționare a acestui caz de revizuire*. Astfel, potrivit alin.(1) al normei, „*Hotărârile definitive pronunțate în cauzele în care Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat o încălcare a drepturilor sau libertăților fundamentale ori a dispus scoaterea cauzei de pe rol, ca urmare a soluționării amiabile a litigiului dintre stat și reclamant, pot fi supuse revizuirii, dacă vreuna dintre consecințele grave ale încălcării Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și a protocoalelor adiționale la aceasta continuă să se producă și nu poate fi remediată decât prin revizuirea hotărârii pronunțate*”.

982. Având în vedere cele două norme, cea nou-introdusă și cea existentă, neschimbată, Curtea constată că prevederea în cadrul normei cu caracter general, respectiv în cuprinsul art.453, a noului caz de revizuire, alături de celelalte enumerate la alin.(1), cu păstrarea normei cu caracter special care reglementează procedura sa de soluționare, nu contravine, în sine, normelor de tehnică legislativă privind sistematizarea actului normativ. Însă, **analizând conținutul normativ al celor două prevederi, Curtea constată că între acestea există diferențe, care determină caracterul neunitar al reglementării, noua reglementare având un conținut echivoc, neclar, lipsit de rigoare juridică** (a se vedea sintagma „o încălcare

a drepturilor sau libertăților fundamentale *datorată* unei hotărâri judecătorești”), **și, mai mult, nu prevede condiția ca hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului să fi fost pronunțată în cauza care se solicită a fi revizuită.** Prin urmare, atât norma cuprinsă în art.453 alin.(1) lit.h), de sine stătător, cât și coexistența cu dispozițiile art.465 creează confuzie cu privire la hotărârile judecătorești care sunt supuse căi extraordinare de atac, confuzie susceptibilă de a genera o interpretare și aplicare neuniforme în această materie.

983. Dincolo de aceste vicii de neconstituționalitate ale normelor criticate, Curtea observă că, odată cu completarea art.453 alin.(1) din Codul de procedură penală cu noi cazuri de revizuire, ***legiuitorul ar fi trebuit să actualizeze și dispozițiile art.457 referitoare la termenul de introducere a cererii de revizuire prin includerea noilor ipoteze***, intervenție legislativă care lipsește din actul normativ supus controlului.

984. Pentru toate argumentele prezentate, Curtea constată că **dispozițiile art.I pct.245, referitoare la art.453 alin.(1) lit.g) și h) din Codul de procedură penală, sunt neconstituționale prin raportare la prevederile art.1 alin.(5) din Constituție, în compenentele referitoare la calitatea legii și securitatea raporturilor juridice, precum și art.16 alin.(1) și art.21 din Legea fundamentală.**

985. Dispozițiile **art.I pct.257** au următorul conținut: La articolul 538, după alineatul (2) se introduce un nou alineat, alin.(2¹), cu următorul cuprins: „(2¹) *Efectul măsurilor reparatorii trebuie să plaseze persoana suspectată sau acuzată în aceeași poziție în care s-ar afla dacă nu s-ar fi produs încălcarea drepturilor sale.*”

986. **Critica** vizează lipsa de claritate în stabilirea măsurilor adoptate de instanță, apte să plaseze persoana „*în aceeași poziție în care s-ar afla dacă nu s-ar fi produs încălcarea drepturilor sale*”. Autorii susțin că dreptul la repararea pagubei în caz de eroare judiciară reglementează situația persoanei achitate definitiv, după rejudecare, or dispoziția criticată face vorbire de „*persoana suspectată sau acuzată*”.

987. Potrivit dispozițiilor art.538 din Codul de procedură penală, intitulat *Dreptul la repararea pagubei în caz de eroare judiciară*, persoana care a fost condamnată definitiv, indiferent dacă pedeapsa aplicată sau măsura educativă privativă de libertate a fost sau nu pusă în executare, are dreptul la repararea de către stat a pagubei suferite, în cazul în care, în urma rejudecării cauzei, după anularea sau desființarea hotărârii de condamnare pentru un fapt nou sau recent descoperit care dovedește că s-a produs o eroare judiciară, s-a pronunțat o hotărâre definitivă de achitare. Dreptul la reparare îl are și persoana achitată definitiv, după rejudecare, în cazul redeschiderii procesului penal cu privire la condamnatul judecat în lipsă. Așa fiind, art.538 din cod instituie eroarea judiciară, ca temei care îndreptățește o persoană să solicite repararea pagubei materiale sau a daunei morale. Eroarea judiciară dă naștere dreptului la repararea pagubei, *dacă sunt îndeplinite cumulativ următoarele condiții*: (i) pronunțarea unei hotărâri definitive de condamnare, indiferent dacă pedeapsa aplicată sau măsura educativă privativă de libertate a fost sau nu pusă în executare; (ii) pronunțarea unei hotărâri definitive de achitare, în urma rejudecării cauzei, după anularea sau desființarea hotărârii de condamnare pentru un fapt nou sau recent descoperit care dovedește că s-a produs o eroare judiciară ori în cazul redeschiderii procesului penal cu privire la condamnatul judecat în lipsă; (iii) persoana să nu fi determinat condamnarea prin declarații mincinoase ori în orice alt fel, în afara cazurilor în care a fost obligată să procedeze astfel; și (iv) persoanei condamnate să nu îi fie imputabilă, în tot sau în parte, nedescoperirea în timp util a faptului necunoscut sau recent descoperit.

988. Examinând obiecția de neconstituționalitate, Curtea observă că prevederile art.52 alin.(3) din Constituție instituie răspunderea patrimonială a statului pentru prejudiciile cauzate prin erorile judiciare. Legiuitorul constituant a urmărit, prin această dispoziție, compensarea daunelor, atât a celor materiale, cât și a celor morale, provocate persoanei care a fost victima unei erori judiciare, indiferent de natura procesului. Existența unei erori judiciare este, așadar, în concepția

legiuitorului constituant, un element indispensabil pentru angajarea răspunderii statului. Aceasta trebuie însă dovedită, fiind necesar ca o instanță de judecată să constate faptul că o astfel de eroare a intervenit pe parcursul procesului și să stabilească în mod corespunzător răspunderea statului, în funcție de natura acesteia și gravitatea consecințelor produse (a se vedea și Decizia nr.152 din 12 martie 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.270 din 14 mai 2013).

989. Prin *Decizia nr.326 din 3 aprilie 2007*, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 311 din 10 mai 2007, Curtea a precizat că, pentru a se constata existența unei erori judiciare, trebuie să existe, pe de o parte, o hotărâre de condamnare pe nedrept, iar, pe de altă parte, o hotărâre definitivă de achitare. În speța soluționată cu acel prilej, Curtea a observat că ipoteza pronunțării doar a unei hotărâri de achitare nu se încadrează în prevederile art.52 alin.(3) din Constituție și, implicit, nici în cele ale art.504 alin.1 - *Cazuri care dau dreptul la repararea pagubei* din Codul de procedură penală din 1968. De asemenea, prin Decizia nr.1.393 din 26 octombrie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 843 din 16 decembrie 2010, Curtea a constatat că persoanele îndreptățite la repararea pagubei în cazul condamnării pe nedrept vizează o condamnare dispusă printr-o soluție definitivă.

990. Pornind de la reglementarea legii procesuale penale și de la cele statuate de Curte în jurisprudența sa, Curtea constată că legiuitorul a circumscris sfera de incidență a dreptului la repararea pagubei doar la cazurile în care se constată o eroare judiciară. Așadar, pentru a se naște dreptul la repararea pagubei, este necesar ca, mai întâi, să fi fost pronunțată o hotărâre definitivă de condamnare, pentru ca, ulterior, să se procedeze la rejudecarea cauzei și, în rejudecare, să fie pronunțată o soluție de achitare. Nu are relevanță dacă hotărârea de condamnare a fost pusă sau nu în executare, întrucât nu executarea unei pedepse naște dreptul la repararea pagubei, ci condamnarea definitivă pe nedrept.

991. Or, *dispozițiile nou-introduse prin art.538 alin.(2¹) fac referire la „persoana suspectată sau acuzată”, nicidecum la persoana achitată, după ce anterior fusese condamnată definitiv*, singura susceptibilă de a suferi o pagubă cauzată de o eroare judiciară. „*Suspectul*” este, potrivit art.77 din Codul de procedură penală, persoana cu privire la care, din datele și probele existente în cauză, rezultă bănuiala rezonabilă că a săvârșit o faptă prevăzută de legea penală. „*Persoana acuzată*” nu este definită expres în cod, actul normativ făcând referire la „*infracțiunea de care este acuzat suspectul sau inculpatul*”. „*Inculpatul*” este, potrivit art.82 din cod, persoana împotriva căreia s-a pus în mișcare acțiunea penală și care devine parte în procesul penal. Prin urmare, *fie că este vorba de suspect, fie de inculpat, calitatea acestor persoane acuzate demonstrează că procesul penal nu s-a finalizat* printr-o hotărâre judecătorească definitivă de condamnare, care ar fi transformat persoana în „*condamnată*”, și nici nu a parcurs etapa rejudecării, în urma căreia persoana ar fi fost „*achitată*”.

992. Așa fiind, *suspectul și inculpatul, prin ipoteză, nu pot fi victimele unei erori judiciare*, așa cum este aceasta reglementată de art.538 din Codul de procedură penală (care nu poate fi comisă decât prin pronunțarea unei hotărâri definitive de condamnare, invalidate, ulterior, în urma rejudecării cauzei, printr-o hotărâre definitivă de achitare a persoanei condamnate), *astfel că nu li se poate recunoaște vreun drept la repararea pagubei. Acest drept poate fi recunoscut, eventual, în condițiile art.539, în cazul privării lor nelegale de libertate.*

993. Având în vedere aceste considerente, Curtea apreciază că **dispozițiile art.I pct.257, referitoare la art.538 alin.(2¹) din Codul de procedură penală, sunt neconstituționale, contravenind prevederilor art.52 alin.(3) din Constituție.**

994. Dispozițiile **art.I pct.259** au următorul conținut: La articolul 539, după alineatul (2) se introduce un nou alineat, alin.(3), cu următorul cuprins: „(3) *Are dreptul la repararea pagubei și persoana împotriva căreia, în cursul procesului*

penal, s-a luat o măsură preventivă ori una asigurătorie dacă, ulterior, parchetul a dispus clasarea ori instanța de judecată a dispus achitarea.”

995. **Critica** vizează extinderea răspunderii patrimoniale a statului, în mod nepermis, în lipsa existenței erorii judiciare, cu privire la luarea unei măsuri preventive neprivative de libertate și luarea unei măsuri asigurătorii, care nu echivalează cu privarea de libertate.

996. Dispozițiile art.539 din Codul de procedură penală, intitulat *Dreptul la repararea pagubei în cazul privării nelegale de libertate*, prevăd la alin.(1) că „*Are dreptul la repararea pagubei și persoana care, în cursul procesului penal, a fost privată nelegal de libertate*”. Prin completarea dispozițiilor art.539 cu un nou alineat, legiuitorul lărgiște sfera de aplicare a dreptului la repararea pagubei cu privire la orice măsură preventivă sau măsură asigurătorie, dacă, ulterior, parchetul a dispus clasarea ori instanța de judecată a dispus achitarea. *Dincolo de incoerența normei, titlul acesteia referindu-se la privarea nelegală de libertate*, aspect care cade în sfera de protecție a art.23 din Constituție privind libertatea individuală, în vreme ce măsurile preventive sunt atât privative de libertate (reținerea, arestul preventiv și arestul la domiciliu), cât și restrictive de drepturi (controlul judiciar, controlul judiciar pe cauțiune), iar măsurile asigurătorii constau în indisponibilizarea unor bunuri mobile sau imobile, prin instituirea unui sechestru asupra acestora, deci constituie o restrângere a dreptului de proprietate, Curtea constată că legiuitorul, reglementând ca unică cerință de acordare a despăgubirii pronunțarea unei soluții de clasare, de către procuror, sau a soluției de achitare, de către judecător, nu condiționează dreptul la reparare de constatarea nelegalității măsurii preventive sau a măsurii asigurătorii. Astfel, dreptul de a cere despăgubire se naște chiar în condițiile în care măsurile preventive sau asigurătorii au fost dispuse în mod legal, în exercitarea atribuțiilor legale ale organelor judiciare.

997. Or, *premissa de acordare a despăgubirii este tocmai împrejurarea că măsura a fost dispusă nelegal*. Astfel, în ceea ce privește privarea de libertate, astfel

cum este ea reglementată la alin.(1) și (2) al normei criticate, legiuitorul stabilește în sarcina organelor judiciare obligația de a se pronunța, după caz, prin ordonanță a procurorului sau prin încheieri definitive ale judecătorului, cu privire la caracterul nelegal al măsurilor preventive privative de libertate dispuse pe parcursul procesului penal. De asemenea, aceasta presupune obligația instanței de judecată care se pronunță prin hotărâre definitivă asupra cauzei de a stabili caracterul nelegal al măsurilor preventive privative de libertate.

998. Mai mult, Curtea reține că, prin completarea textului, se ajunge la situația absurdă ca, în cazul măsurilor preventive privative de libertate, acordarea dreptului la despăgubire să fie condiționată de stabilirea caracterului nelegal al măsurilor adoptate, în vreme ce, în cazul măsurilor preventive restrictive de drepturi sau al măsurilor asigurătorii, recunoașterea dreptului la despăgubire să nu aibă această condiționalitate, soluția de clasare sau de achitare, după caz, fiind suficientă pentru acordarea despăgubirii. De asemenea, instituind dreptul la repararea pagubei și în cazul instituirii măsurilor asigurătorii, legiuitorul ignoră că a stabilit în diferite legi speciale obligativitatea măsurilor asigurătorii în cazul comiterii anumitor infracțiuni (a se vedea, spre exemplu, art.20 din Legea nr.78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție sau art.11 din Legea nr. 241/2005 pentru prevenirea și combaterea evaziunii fiscale).

999. Având în vedere aceste aspecte, Curtea constată că, prin ***modificarea operată în art.539 alin.(3) din cod, legiuitorul deturneză instituția dreptului la repararea pagubei în cazul privării nelegale de libertate, extinzând în mod nejustificat aria sa de incidență cu privire la măsuri neprivative de libertate și la măsurile asigurătorii, pe de o parte, și eliminând condiția ca prin soluțiile pe care la pronunță organele judiciare să se motiveze expres nelegalitatea măsurilor dispuse.***

1000. Distinct de cele constatate în prealabil, Curtea reține că nimic nu împiedică legiuitorul să reglementeze dreptul la repararea pagubei în privința

persoanei împotriva căreia, în cursul procesului penal, s-a luat o măsură preventivă dacă, ulterior, parchetul a dispus clasarea ori instanța de judecată a dispus achitarea. Prin urmare, legiuitorul poate reglementa un standard de protecție mai ridicat a persoanei în privința dezdăunerii sale pentru măsurile preventive dispuse în cursul procesului penal, care, *deși au fost luate în mod legal*, au afectat libertatea individuală sau alte drepturi sau libertăți fundamentale ale persoanei, în condițiile în care prin soluția de clasare/ achitare a fost menținută prezumția de nevinovăție a acesteia. Cu alte cuvinte, pentru aceste ipoteze, *legiuitorul are posibilitatea de a reglementa o formă de răspundere obiectivă a statului*, în vederea reparării prejudiciului suferit de persoana în cauză, *fără ca acesta să se poată îndrepta, însă, cu acțiune în regres împotriva magistraților, răspunderea acestora din urmă fiind condiționată de caracterul nelegal al măsurilor luate*. Aceasta întrucât, prin Decizia nr.48 din 16 februarie 2016, par.16, Curtea a statuat că „dreptul la reparare a pagubei în cazul privării nelegale de libertate, prevăzut la art.539 din Codul de procedură penală constituie o preluare, prin normele procesual penale naționale, a dispozițiilor art. 5 paragraful 5 din Convenție. De asemenea, Curtea a reținut că standardul de protecție prevăzut prin art. 5 paragraful 5 din Convenție este unul minim, statele membre fiind îndreptățite să ofere, prin legislația internă, o protecție juridică sporită libertății individuale, prin reglementarea dreptului la reparații și în alte situații decât cele expres rezultate din norma de la art. 5 paragraful 5 din Convenție”. În consecință, ține de aprecierea legiuitorului reglementarea dreptului la repararea pagubei și pentru situații distincte de privarea nelegală de libertate, cu condiția ca norma astfel generată să realizeze o distincție clară față de privarea nelegală de libertate și să confere un regim juridic bine articulat noii ipoteze de dezdăunare.

1001. În concluzie, Curtea constată că **dispozițiile art.1 pct.259, referitoare la art.539 alin.(3) din Codul de procedură penală, sunt neconstituționale, contravenind principiilor legalității și securității raporturilor juridice, consacrate de art.1 alin.(5) din Constituție, art.21 privind dreptul la un proces echitabil,**

art.124 potrivit căruia justiția se îmfăptuiește în numele legii, precum și art.131 privind rolul Ministerului Public.

1002. Dispozițiile **art.I pct.266** au următorul conținut: La articolul 598 alineatul (1), litera d) se modifică și va avea următorul cuprins: „*d) când se invocă amnistia, prescripția, grațierea sau orice altă cauză de stingere ori de micșorare a pedepsei, inclusiv o lege penală mai favorabilă sau o decizie a Curții Constituționale referitoare la conținutul infracțiunii pe care s-a întemeiat hotărârea penală pronunțată.*”

1003. În prezent, norma are următorul conținut: „*d) când se invocă amnistia, prescripția, grațierea sau orice altă cauză de stingere ori de micșorare a pedepsei.*”

1004. **Norma este criticată** din trei perspective: în primul rând, autorii susțin că aceasta creează un paralelism de reglementare cu art.595 din Codul de procedură penală prin referire la „*legea penală mai favorabilă*”; în al doilea rând, norma este apreciată ca fiind neclară, întrucât face referire la „*o decizie a Curții Constituționale*” și nu la o decizie de admitere a Curții; în fine, textul este criticat pentru că „permite rejudecarea unor cauze ca urmare a intervenirii unei decizii a Curții Constituționale, chiar în cauzele în care nu a fost invocată excepția de neconstituționalitate”, afectându-se principiul securității raporturilor juridice.

1005. Curtea reține că noutatea reglementării constă în completarea art.598 alin.(1) lit.d) din cod, care reglementează cazurile de contestație la executare, prin adăugarea a două noi ipoteze: *dacă a intervenit o lege penală mai favorabilă, respectiv dacă a intervenit o decizie a Curții Constituționale referitoare la conținutul infracțiunii pe care s-a întemeiat hotărârea pronunțată.*

1006. În legătură cu prima critică, Curtea constată că art.595 din Codul de procedură penală, cu denumirea marginală *Intervenirea unei legi penale noi*, la alin.(1) face referire doar la intervenirea unei legi care *nu mai prevede ca infracțiune fapta pentru care s-a pronunțat condamnarea sau a unei legi care prevede o pedeapsă sau o măsură educativă mai ușoară decât cea care se execută*, doar în

acest caz instanța urmând a lua măsuri pentru aducerea la îndeplinire a dispozițiilor art.4 și 6 din Codul penal. Art.4 din Codul penal are în vedere aplicarea legii penale de dezincriminare, iar art.6 din același act normativ privește aplicarea legii penale mai favorabile după judecarea definitivă a cauzei. Astfel, alin.(1) al art.6 din Codul penal stabilește că, dacă „după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare și până la executarea completă a pedepsei închisorii sau amenzii *a intervenit o lege care prevede o pedeapsă mai ușoară, sancțiunea aplicată, dacă depășește maximumul special prevăzut de legea nouă pentru infracțiunea săvârșită, se reduce la acest maximum*”.

1007. Fără a decela intenția legiuitorului, respectiv dacă prin modificarea art.598 alin.(1) lit.d) s-a raportat la dispozițiile art.595 alin.(1) din Codul de procedură penală, Curtea constată că ***nu orice lege penală mai favorabilă poate constitui temei pentru aplicarea dispozițiilor art.595 din cod, ci doar acea lege penală care prevede o pedeapsă mai ușoară decât cea care se execută ori urmează a se executa***, numai în acest fel respectându-se voința și logica legiuitorului atunci când a reglementat în cuprinsul art.6 din Codul penal instituția aplicării legii penale mai favorabile după judecarea definitivă a cauzei, a cărei menire este de a asigura respectarea autorității de lucru judecat. *O lege penală poate fi mai favorabilă și din alte perspective* (de exemplu, o nouă încadrare juridică a faptei, modificarea quantumului ce reprezintă „*consecințe deosebit de grave*” etc.), *dar aceste situații nu se încadrează în ipoteza art.6 din Codul penal și deci nu pot constitui nici temei pentru modificarea pedepsei aplicate printr-o hotărâre definitivă.*

1008. Pentru aceste motive, introducerea ipotezei „*o lege penală mai favorabilă*” în cuprinsul normei criticate, întrucât este deja reglementată într-un mod circumstanțiat de prevederile art.595 alin.(1) din Codul de procedură penală, generează confuzie și contradicție între textele aplicabile, art.595 alin.(1) fiind unul limitativ, iar art.598 alin.(1) lit.d) fiind unul extins. Cu alte cuvinte, ***noua reglementare extinde nepermis de mult incidența cazurilor de contestație la***

executare cu consecința afectării autorității de lucru judecat a hotărârilor judecătorești definitive, împrejurarea care contravine prevederilor art.1 alin.(3) și (5) din Constituție.

1009. În legătură cu cea de-a doua critică, Curtea constată că atunci când legiuitorul a vrut să dea efect unei decizii a Curții Constituționale survenite ulterior rămânării definitive a hotărârii judecătorești în materie penală a făcut-o în mod clar și neechivoc. Astfel, cazul de revizuire reglementat de art.453 alin.(1) lit.f) din Codul de procedură penală are în vedere faptul că hotărârea s-a întemeiat pe o prevedere legală care, după rămânerea sa definitivă, *a fost declarată neconstituțională ca urmare a admiterii unei excepții de neconstituționalitate* ridicate în acea cauză. ***Cazul de contestație la executare, introdus prin textul criticat, respectiv cel întemeiat pe „o decizie a Curții Constituționale referitoare la conținutul infracțiunii pe care s-a întemeiat hotărârea penală pronunțată”, are un caracter echivoc și neclar.*** Nu se poate stabili cu certitudine care a fost voința legiuitorului, întrucât formularea este vagă și necircumstanțiată.

1010. Pentru a înțelege rațiunea acestei reglementări, trebuie pornit de la premisa că doar o decizie de admitere a unei excepții de neconstituționalitate poate avea efecte asupra „*conținutului infracțiunii*”, așa cum se exprimă legiuitorul, respectiv *asupra unei norme de incriminare în vigoare*. Deciziile de respingere pronunțate de către Curtea Constituțională nu au această putere, întrucât în aceste situații instanța de control constituțional, fie nu se pronunță pe fondul excepției de neconstituționalitate (o respinge ca inadmisibilă), fie se pronunță pe fond, dar găsește textul în acord cu Legea fundamentală (respinge excepția ca neîntemeiată). Prin urmare, ***doar o decizie de admitere a unei excepții de neconstituționalitate poate constitui temeiul unei acțiuni prin care se tinde la modificarea unor raporturi juridice definitiv stabilite sau, așa cum este cazul de față, la schimbări în executarea unor hotărâri definitive***, iar legiuitorul trebuie să precizeze aceasta în mod expres. Or, modul de redactare a textului criticat, respectiv „*o decizie a Curții*

Constituționale”, lasă să se înțeleagă că atât deciziile de admitere, cât și cele de respingere, pronunțate de către Curtea Constituțională, în realizarea oricăreia dintre competențele sale, iar nu doar cele prin care se soluționează excepții de neconstituționalitate invocate în fața instanțelor judecătorești, pot servi ca temei al contestației la executare, ceea ce este de neacceptat pentru considerentele arătate.

1011. Curtea observă, de asemenea, că sintagma *„referitoare la conținutul infracțiunii”* este neclară, improprie circumscrierii sferei sale de incidență. În reglementarea contestației la executare, legiuitorul trebuie să țină cont de faptul că aceasta este o procedură jurisdicțională de rezolvare a situațiilor privind executarea hotărârii penale, după rămânerea definitivă a acesteia, iar cazurile de stingere sau de micșorare a pedepsei prevăzute de art.598 alin.(1) lit.d) din cod trebuie să apară ulterior dobândirii autorității de lucru judecat. Tocmai de aceea, un nou caz de contestație la executare trebuie să fie riguros reglementat pentru a justifica afectarea principiului autorității de lucru judecat, astfel încât să se înscrie în logica reglementării. Or, sintagma analizată este foarte vagă, fapt ce nu poate fi acceptat, întrucât, așa cum s-a arătat, în ipoteza intervenirii unei legi noi, doar legea care dezincriminează sau prevede o pedeapsă mai ușoară decât cea care se execută poate fi temei al contestației la executare. Prin urmare, ***nu orice decizie a Curții Constituționale „referitoare la conținutul infracțiunii” ar putea fi temei al contestației la executare, ci doar acele decizii de admitere ale unor excepții de neconstituționalitate care fie au ca efect dezincriminarea totală sau parțială a unei infracțiuni, fie influențează, în sensul reducerii, limita maximă a pedepsei prevăzute de lege pentru o anumită infracțiune.***

1012. Pentru argumentele expuse, Curtea constată că ***textul criticat, în formularea analizată, încalcă prevederile art.1 alin.(3) și (5) din Constituție.*** În acest context, Curtea Constituțională nu neagă dreptul legiuitorului de a introduce un nou caz de contestație la executare bazat pe o decizie a instanței constituționale,

însă reglementarea trebuie să se facă într-o manieră clară și riguroasă, care să respecte considerentele expuse în prealabil.

1013. În fine, analizând critica potrivit căreia textul criticat „permite rejudecarea unor cauze ca urmare a intervenirii unei decizii a Curții Constituționale, chiar în cauzele în care nu a fost invocată excepția de neconstituționalitate”, cu afectarea principiului securității raporturilor juridice, Curtea constată că aceasta se fundamentează pe comparația realizată de autorii sesizării între norma criticată și soluția legislativă cuprinsă în art.453 alin.(1) lit.f) din Codul de procedură penală, care condiționează posibilitatea exercitării căii extraordinare de atac a revizuirii de admiterea unei excepții de neconstituționalitate *ridicate în acea cauză*. Într-adevăr, potrivit normei la care se face referire, persoanele care au calitatea de părți în cauzele în care nu s-a ridicat excepția de neconstituționalitate nu pot invoca o decizie de admitere a Curții Constituționale drept temei pentru formularea căii de atac a revizuirii. De altfel, acest fapt l-a stabilit chiar instanța constituțională, prin *Decizia nr.126 din 3 martie 2016*, motivând că „o decizie de constatare a neconstituționalității unei prevederi legale trebuie să profite, în formularea căii de atac a revizuirii, numai acelei categorii de justițiabili care a invocat excepția de neconstituționalitate în cauze soluționate definitiv până la publicarea în Monitorul Oficial a deciziei prin care se constată neconstituționalitatea, precum și autorilor aceleiași excepții, invocate anterior publicării deciziei Curții, în alte cauze, soluționate definitiv, acest lucru impunându-se din nevoia de ordine și stabilitate juridică” (paragraful 33).

1014. Raționamentul dezvoltat de Curtea Constituțională în decizia menționată rămâne pe deplin aplicabil în ipoteza exercitării căii extraordinare de atac a revizuirii și privește orice decizie de admitere a unei excepții de neconstituționalitate referitoare la norme de procedură penală ori de drept material penal, dar care nu au ca efect dezincriminarea faptei sau micșorarea limitei maxime a pedepsei.

1015. Atunci însă când printr-o decizie de admitere a Curții Constituționale se constată neconstituționalitatea totală sau parțială a unei norme de incriminare, decizia echivalează, în privința efectelor, cu o lege de dezincriminare. Acest fapt a fost deja statuat și de către Înalta Curte de Casație și Justiție prin pronunțarea Deciziei nr.6 din 28 februarie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.284 din 24 aprilie 2017, cu privire la pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unei chestiuni de drept, stabilind că „*fapta funcționarului public care, în exercitarea atribuțiilor de serviciu, a îndeplinit un act ori a participat la luarea unei decizii prin care s-a obținut, direct sau indirect, un folos patrimonial pentru o persoană cu care s-a aflat în raporturi comerciale intră sub incidența Deciziei Curții Constituționale nr.603 din 6 octombrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 845 din 13 noiembrie 2015, fiind dezincriminată, indiferent de data îndeplinirii actului ori a participării la luarea deciziei și indiferent de data raporturilor comerciale.*”

1016. Curtea reține că decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție a avut în vedere incidența unei decizii a Curții Constituționale, cu efect dezincriminator asupra faptei, în cauzele aflate în curs de judecată pe rolul instanțelor judecătorești. Însă, având în vedere efectele acestei tipologii de acte jurisdicționale asupra dreptului substanțial penal, o astfel de decizie a Curții Constituționale trebuie să determine consecințe asupra situației juridice a oricărei persoane care intră sub incidența sa, indiferent de stadiul în care se află procesul penal, deci inclusiv în faza executării hotărârii judecătorești definitive de condamnare sau a hotărârii prin care s-a aplicat o măsură educativă. Producerea unor atare efecte nu este incompatibilă cu prevederile art.147 alin.(4) din Constituție, potrivit cărora deciziile Curții Constituționale au putere numai pentru viitor (*ex nunc*), întrucât ***producerea consecințelor pentru trecut nu derivă din aplicarea deciziei Curții, ci din asimilarea efectelor juridice ale actului de jurisdicție constituțională cu cele ale unei legi de dezincriminare.***

1017. *Deciziile instanței constituționale, prin caracterul lor general obligatoriu, creează cadrul necesar aplicării art.4 din Codul penal privind dezincriminarea, atât pentru cauzele în curs, cât și pentru cele definitiv soluționate, întrucât ele au capacitatea de a scoate din vigoare o normă de incriminare.* Or, în măsura în care art.4 din Codul penal prevede expres retroactivitatea legii de dezincriminare, toate consecințele penale ale hotărârilor judecătorești privitoare la faptele dezincriminate încetând prin intrarea în vigoare a legii noi, rezultă că și decizia Curții Constituționale, asimilată ca efecte juridice legii de dezincriminare, trebuie să producă aceleași consecințe, deci să poată constitui temei pentru înlăturarea pedepsei.

1018. În fine, Curtea consideră că *este de neacceptat ca o lege de dezincriminare*, care este expresia voinței legiuitorului, manifestată în cadrul marjei sale de apreciere, ca rezultat al politicii penale a statului la un moment dat, și *care abrogă o normă care a beneficiat de prezumția de constituționalitate, să aibe efecte atât asupra cauzelor pendinte, cât și asupra celor definitiv judecate, iar o decizie a Curții Constituționale, care sancționează o normă de incriminare, constatând neconstituționalitatea sa, să nu producă efecte asupra cauzelor definitiv soluționate*, cu consecința ca persoanele care cad sub incidența acesteia să execute în continuare o pedeapsă, întemeiată pe o normă neconstituțională.

1019. Argumentele prezentate sunt valabile și pentru deciziile Curții Constituționale care au ca efect micșorarea limitei maxime a pedepsei.

1020. În concluzie, *Curtea apreciază ca neîntemeiate aceste din urmă critici aduse textului de lege modificat* și, recunoscând dreptul legiuitorului de a stabili decizia de admitere a unei excepții de neconstituționalitate ca temei al stingerii sau micșorării pedepsei sau măsurii educative, expresie a aplicării art.147 alin.(4) din Constituție, referitor la efectele deciziilor Curții Constituționale, constată că *reglementarea acestui nou caz trebuie să îndeplinească cerințele de calitate ale normei, aceasta presupunând inclusiv faptul că nu trebuie să se regăsească și ca*

un caz de revizuire, care constituie o cale extraordinară de atac împotriva hotărârii judecătorești definitive.

1021. Cu privire la locul reglementării, pentru a asigura unitate și coerență reglementării procesuale penale, Curtea recomandă *plasarea în cuprinsul dispozițiilor art.595 din Codul de procedură penală a acestui nou caz de înlăturare sau modificare a pedepsei*, cu modificarea implicită a denumirii articolului în sensul adăugării deciziei Curții Constituționale, și modificarea corespunzătoare a art.4 și art.6 din Codul penal.

1022. Pentru argumentele expuse, Curtea constată că **dispozițiile pct.I pct.266, referitoare la art.598 alin.(1) lit.d) din Codul de procedură penală, sunt neconstituționale.**

1023. Dispozițiile **art.II** au următorul conținut: „(1) *Dispozițiile prezentei legi se aplică tuturor cauzelor aflate în curs de soluționare la data intrării în vigoare și hotărârilor pronunțate până la această dată.*

(2) *Hotărârile pronunțate până la data intrării în vigoare a prezentei legi vor fi supuse căilor de atac prevăzute de prezenta lege și vor fi analizate și sub aspectul motivelor reglementate de aceasta.*

(3) *Termenele pentru exercitarea căilor de atac declarate împotriva hotărârilor pronunțate până la data intrării în vigoare a prezentei legi și pentru motivele prevăzute de aceasta încep să curgă la data intrării sale în vigoare.*

(4) *Instanțele competente să soluționeze căile de atac declarate potrivit prezentei legi și pentru motivele reglementate de aceasta sunt cele competente potrivit Legii nr. 135/2010, cu modificările și completările ulterioare.”*

1024. **Autorii sesizării susțin** că norma criticată consacră o soluție legislativă care permite exercitarea căilor extraordinare de atac, în forma reconfigurată prin legea nouă, împotriva hotărârilor penale definitive pronunțate anterior intrării în vigoare a legii noi, cu încălcarea art.15 alin.(2) din Constituție.

1025. Analizând dispozițiile art.II, Curtea reține că acestea reprezintă norme tranzitorii, care vizează succesiunea în timp a normelor modificate și a normelor modificatoare. Potrivit art.54 din Legea nr.24/2000, dispozițiile tranzitorii cuprind *„măsurile ce se instituie cu privire la derularea raporturilor juridice născute în temeiul vechii reglementări care urmează să fie înlocuită de noul act normativ”*, ele fiind necesar *„să asigure, pe o perioadă determinată, corelarea celor două reglementări, astfel încât punerea în aplicare a noului act normativ să decurgă firesc și să evite retroactivitatea acestuia sau conflictul între norme succesive”*.

1026. Curtea, în jurisprudența sa, a statuat că „legile de procedură sunt, în principiu, de imediată aplicare. Referitor însă la hotărârea judecătorească, de peste un secol, constant s-a decis în jurisprudență că ea este supusă condițiilor de fond și de formă stabilite de legea sub imperiul căreia a fost pronunțată, fără ca legea nouă să aibă vreo înrâurire asupra ei, deoarece ea este socotită, față de părțile care au participat în proces, că are valoarea unui contract încheiat în momentul pronunțării ei. *Așa fiind, și dreptul relativ la exercitarea căilor de atac rămâne fixat de legea în vigoare în momentul pronunțării*, deoarece admisibilitatea unei căi de atac constituie o calitate inerentă a hotărârii și în aceste condiții nicio cale de atac nouă nu poate rezulta dintr-o lege posterioară, după cum nicio cale de atac existentă contra unei hotărâri nu poate fi desființată fără retroactivitate de către o lege posterioară” [Decizia nr. 9 din 7 martie 1994, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 326 din 25 noiembrie 1994].

1027. Pe de altă parte, Curtea a reținut că principiul neretroactivității legii este o componentă a securității juridice [prevăzut de art.1 alin.(5) din Constituție], reglementată expres și separat prin art. 15 alin. (2) din Constituție, ceea ce înseamnă că legiuitorul constituant i-a acordat o atenție și importanță specială în cadrul principiului general al securității juridice. Potrivit acestui principiu, o hotărâre judecătorească ce se bucură de autoritate de lucru judecat nu mai poate fi desființată decât prin căile extraordinare de atac, pentru motive expres și limitativ enumerate,

în prezent contestația în anulare, recursul în casație, revizuirea și redeschiderea procesului penal în cazul judecării în lipsa persoanei condamnate.

1028. Modul în care dispozițiile noului Cod de procedură penală au intrat în vigoare a fost reglementat de Legea nr.255/2013 pentru punerea în aplicare a Legii nr.135/2010 privind Codul de procedură penală și pentru modificarea și completarea unor acte normative care cuprind dispoziții procesual penale. Referitor la aceste dispoziții, Curtea a reținut, de exemplu, prin Decizia nr. 631 din 11 noiembrie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 77 din 29 ianuarie 2015, că o normă juridică acționează în timp din momentul intrării ei în vigoare și până în momentul ieșirii sale din vigoare și se bucură de prezumția de constituționalitate. Curtea a statuat că orice lege se aplică numai pentru viitor, cu excepția legii penale sau contravenționale mai favorabile, care are efecte și asupra raporturilor juridice penale sau contravenționale născute anterior intrării sale în vigoare. În ceea ce privește domeniul de aplicare al legii procesual penale, Curtea a reținut că a fost consacrat principiul activității acesteia, care presupune că aceasta este de imediată aplicare, vizând și cauzele în curs de urmărire penală sau judecată. Plecând de la aceste premise, Curtea a constatat că, în materie penală, în exercitarea legitimității sale constituționale de a adopta norme de procedură, conferită de art.126 alin.(2) din Constituție, legiuitorul a înțeles să reconfigureze modalitatea de reglementare a exercitării căilor de atac, instituind doar posibilitatea atacării cu apel a hotărârii primei instanțe. Totodată, legiuitorul, prin dispozițiile de lege tranzitorii, a prevăzut aplicarea acestei noi viziuni și asupra proceselor începute înainte de intrarea în vigoare a Codului de procedură penală, aflate în faza judecării în primă instanță sau în apel. În această împrejurare, Curtea a observat că stabilirea competenței instanțelor judecătorești și instituirea regulilor de desfășurare a procesului, deci și reglementarea căilor de atac, constituie atributul exclusiv al legiuitorului. Astfel, Curtea a reținut că acesta este sensul art. 129 din Constituție, text care face referire la „condițiile legii” atunci când reglementează exercitarea căilor de atac, ca de altfel

și al art.126 alin.(2) din Constituție, care, referindu-se la competența instanțelor judecătorești și la procedura de judecată, stabilește că acestea „sunt prevăzute numai de lege”.

1029. Analizând dispozițiile art.II din legea supusă controlului, Curtea observă că acestea prevăd că „*Dispozițiile prezentei legi se aplică [...] hotărârilor pronunțate până la această dată*” [alin.(1)], „*Hotărârile pronunțate până la data intrării în vigoare a prezentei legi vor fi supuse căilor de atac prevăzute de prezenta lege și vor fi analizate și sub aspectul motivelor reglementate de aceasta*” [alin.(2)], iar „*Termenele pentru exercitarea căilor de atac declarate împotriva hotărârilor pronunțate până la data intrării în vigoare a prezentei legi și pentru motivele prevăzute de aceasta încep să curgă la data intrării sale în vigoare*” [alin.(3)]. Or, din analiza coroborată a acestor norme, rezultă că supunerea hotărârilor pronunțate până la intrarea în vigoare a acestei legi noilor căi de atac este de natură a contraveni principiului constituțional al neretroactivității legilor. Astfel, legea nu reprezintă o concretizare a principiului aplicării imediate a legii noi, potrivit căruia legea nouă se aplică de îndată tuturor situațiilor care se vor constitui, se vor modifica sau se vor stinge după intrarea ei în vigoare, precum și efectelor viitoare ale unor situații juridice anterior născute, dar neconsumate la data intrării în vigoare a legii noi, ci, reglementând expres termene noi de exercitare a căilor de atac care încep să curgă la data intrării în vigoare a noii legi, ***dispozițiile art.II nu fac altceva decât să dispună aplicarea retroactivă a legii noi cu privire la hotărârile pronunțate până la data intrării sale în vigoare. Textul normativ al art. II alin.(1), (2) și (3) din lege,*** prin modul în care este formulat, consacră o soluție legislativă de natură să submineze caracterul de stat de drept al României [art. 1 alin.(3) din Constituție] și principiul securității raporturilor juridice [art.1 alin.(5) din Constituție], întrucât constituie premisa repunerii în discuție a tuturor hotărârilor judecătorești definitive pronunțate după 1991, data adoptării Constituției României.

1030. Curtea reține, de asemenea, și încălcarea art.21 alin.(3) din Constituție, întrucât, pe de o parte, acesta este o aplicare la nivel procesual a principiului general al securității raporturilor juridice rezultat din art.1 alin.(5) din Constituție și, pe de altă parte, sfera de incidență a legii criticate vizează norme de procedură direct aplicabile în procesul penal.

1031. Totodată, cu privire la **dispozițiile art.II alin.(4)**, Curtea observă că, deși art.II alin.(1), potrivit căruia „Dispozițiile prezentei legi se aplică tuturor cauzelor aflate în curs de soluționare la data intrării în vigoare [...]”, prevede regula aplicării imediate a legii noi, ceea ce ar atrage declinarea tuturor cauzelor care, potrivit legii noi, sunt de competența altor instanțe, în mod contradictoriu, alin.(4) prevede că numai căile de atac declarate „potrivit prezentei legi” se judecă de către instanțele prevăzute de legea nouă. **Norma este confuză și generează interpretarea și aplicarea sa în mod neunitar.**

1032. În plus, Curtea constată că, în condițiile în care, prin art.I pct.224, potrivit căruia „Titlul II – Camera preliminară din partea specială, cuprinzând art.342-348, se abrogă”, **legiuitorul elimină procedura Camerei preliminare, fază obligatorie a procesului penal, omisiunea de a reglementa în cadrul art.II prevederile cu caracter tranzitoriu referitoare la cauzele aflate în această procedură, la momentul intrării în vigoare a legii abrogatoare, este de natură a crea incertitudine cu privire la modul de desfășurare a procesului penal**, fapt inadmisibil din perspectiva caracterului previzibil și echitabil al procedurii penale. În ceea ce privește principiul previzibilității legii, Curtea observă că autoritatea legiuitoare, Parlamentul sau Guvernul, după caz, are obligația de a edicta norme care să respecte trăsăturile referitoare la claritate, precizie, previzibilitate și predictibilitate. Referitor la aceste cerințe, Curtea Europeană a Drepturilor Omului s-a pronunțat în mod constant, statuând că o normă este previzibilă numai atunci când este redactată cu suficientă precizie, în așa fel încât să permită oricărei persoane - care, la nevoie, poate apela la consultanță de specialitate - să își corecteze conduita

(Hotărârea din 29 martie 2000, pronunțată în *Cauza Rotaru împotriva României*, Hotărârea din 23 septembrie 1998, pronunțată în *Cauza Petra împotriva României*), iar cetățeanul trebuie să dispună de informații suficiente asupra normelor juridice aplicabile într-un caz dat și să fie capabil să prevadă, într-o măsură rezonabilă, consecințele care pot apărea dintr-un act determinat. Pe scurt, legea trebuie să fie, în același timp, accesibilă și previzibilă. (Hotărârea din 26 aprilie 1979, pronunțată în *Cauza Sunday Times împotriva Regatului Unit*).

1033. În concluzie, Curtea constată că **dispozițiile art.II sunt neconstituționale în raport cu art.1 alin.(3) și (5), art.15 alin.(2) și art.21 alin.(3) din Constituție.**

1034. Dispozițiile **art.III** au următorul conținut: Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, cu modificările și completările ulterioare, se modifică și se completează după cum urmează: „1. La articolul 31 alineatul (1), literele b), d) și f) se modifică și vor avea următorul cuprins:

«b) pentru contestațiile împotriva hotărârilor pronunțate de judecătoria de drepturi și libertăți de la curțile de apel și Curtea Militară de Apel, completul de judecată este format din 2 judecători; [...]

d) pentru contestațiile împotriva hotărârilor pronunțate de judecătoria de drepturi și libertăți de la Înalta Curte de Casație și Justiție, precum și împotriva încheierilor pronunțate în cauzele prevăzute la art. 311, completul de judecată este format din 2 judecători; [...]

f) pentru contestațiile prevăzute la art. 250¹ alin. (1) și art. 250² alin. (3) din Codul de procedură penală împotriva încheierilor pronunțate în cursul judecății în apel de curțile de apel și Curtea Militară de Apel, completul de judecată este format din 3 judecători.»

2. Articolul 31¹ se modifică și va avea următorul cuprins:

«Art. 31¹. – În cauzele privind confirmarea renunțării la urmărire penală și a redeschiderii urmăririi penale, plângerea împotriva soluțiilor de neurmărire sau

netrimiterere în judecată, procedura de confiscare sau de desființare a unui înscris în cazul clasării sau renunțării la urmărire penală, completul de judecată este format dintr-un judecător.»

3. La articolul 54, alineatul (1¹) se modifică și va avea următorul cuprins:

«(1¹) Contestațiile împotriva hotărârilor pronunțate în materie penală de către judecătorii și tribunale în cursul judecății în primă instanță, de către judecătorii de drepturi și libertăți de la aceste instanțe sau în alte cazuri prevăzute de lege se soluționează în complet format din 2 judecători.»”

1035. **Critica** vizează împrejurarea că Parlamentul României a procedat la modificarea unor prevederi conținute în Legea privind modificarea și completarea Legii nr.304/2004 privind organizarea judiciară, act normativ care la data adoptării legii care face obiectul prezentului control nu este în vigoare, aflându-se în procedură parlamentară, ca urmare a formulării unei cereri de reexaminare de către Președintele României.

1036. Cu privire la critica formulată, Curtea reține că, prin modificarea operată, legiuitorul a corelat dispozițiile Legii nr.304/2004 privind organizarea judiciară cu noile dispoziții procesuale penale, în scopul asigurării aplicării efective a acestora. *Împrejurarea că o altă lege de modificare a Legii nr.304/2004 se află în procedură parlamentară de adoptare simultan cu legea supusă prezentului control nu are nicio relevanță asupra conținutului acestei din urmă legi*, care poate fi supus examinării potrivit dispozițiilor constituționale și legale (fapt care, de altfel, s-a împlinit prin prezenta decizie). Nimic nu împiedică autoritatea legiuitoare să declanșeze proceduri de modificare a legilor în vigoare, cu condiția ca normele care urmează să se aplice și deci să producă efecte juridice să respecte cerințele de claritate, previzibilitate și accesibilitate.

1037. Prin urmare, Curtea apreciază că ***dispozițiile art.III sunt constituționale în raport cu criticile formulate.***

1038. Pentru considerentele arătate, în temeiul art.146 lit.a) și al art.147 alin.(4) din Constituție, precum și al art.11 alin.(1) lit.A.a), al art.15 alin.(1) și al art.18 alin.(2) din Legea nr.47/1992, cu majoritate de voturi, în ceea ce privește dispozițiile art.I pct.236, referitoare la art.421 alin.(2) din Codul de procedură penală, și, cu unanimitate de voturi, în ceea ce privește celelalte dispoziții supuse controlului,

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

În numele legii

DECIDE:

1. Admite obiecțiile formulate de Înalta Curte de Casație și Justiție, constituită în Secții Unite, de un număr de 94 de deputați aparținând grupurilor parlamentare al Partidului Național Liberal și al Uniunii Salvați România, precum și de Președintele României și constată că următoarele dispoziții din Legea pentru modificarea și completarea Legii nr.135/2010 privind Codul de procedură penală, precum și pentru modificarea și completarea Legii nr.304/2004 privind organizarea judiciară sunt neconstituționale: *art.I pct.5* referitor la art.8 alin.(2) în ceea ce privește sintagma „*sau procurori*” din conținutul tezei a doua a acestei norme, *art.I pct.6* referitor la art.10 alin.(2), *art.I pct.9* referitor la art.10 alin.(5¹), *art.I pct.11* referitor la art.15 în ceea ce privește sintagma „*din care rezultă indicii temeinice*”, *art.I pct.16* referitor la art.25 alin.(4), *art.I pct.24* referitor la art.40 alin.(4¹), *art.I pct.29* referitor la art.61 alin.(1), *art.I pct.30* referitor la art.64 alin.(5), *art.I pct.39* referitor la art.77 în ceea ce privește sintagma „*probele sau*”, *art.I pct.40* referitor la art.81 alin.(1) lit.d) și lit.g²) teza a doua, *art.I pct.41*, referitor la art.83 lit.b¹) teza finală, *art.I pct.47*, referitor la art.92 alin.(2) teza a treia, *art.I pct.48*, referitor la art.94 alin.(7), *art.I pct.49* referitor la art.97 alin.(4), *art.I pct.51* referitor la art.102 alin.(2), *art.I pct.52* referitor la art.103 alin.(2), *art.I pct.53* referitor la art.103 alin.(4), *art.I pct.55* referitor la art.110 alin.(1), *art.I pct.56* referitor la art.110 alin.(1¹), *art.I pct.57* referitor la art.110 alin.(5), *art.I pct.61*

referitor la art.116 alin.(2¹), **art.I pct.72** referitor la art.140 alin.(2), **art.I pct.73** referitor la art.143 alin.(4¹), **art.I pct.74** referitor la art.145 alin.(1) și (5), **art.I pct.76** referitor la art.145¹ alin.(1) în ceea ce privește sintagma „*potrivit acestei legi și pentru care au existat suspiciunile care au fundamentat solicitarea, sub sancțiunea nulității absolute*” și alin.(2), **art.I pct.81** referitor la art.148 alin.(1) lit.a), **art.I pct.83** referitor la art.150 alin.(1) lit.a), **art.I pct.84** referitor la art.152 alin.(1) lit.a), **art.I pct.89** referitor la art.158 alin.(2) lit.a) și b), **art.I pct.91** referitor la art.159 alin.(8¹), **art.I pct.95** referitor la art.162 alin.(4) în ceea ce privește sintagma „*sau pentru care a fost obținut ulterior mandat de percheziție*”, **art.I pct.99** referitor la art.168 alin.(15¹) în ceea ce privește sintagma „*se șterg definitiv din copiile efectuate în baza alin.(9) și*”, **art.I pct.103** referitor la art.171¹ alin.(1) și (2), **art.I pct.104** referitor la art.172 alin.(4), **art.I pct.107** referitor la art.172 alin.(12), **art.I pct.109** referitor la art.175 alin.(1), **art.I pct.112** referitor la art.178 alin.(5), **art.I pct.121** referitor la art.211 alin.(2), **art.I pct.123** referitor la art.214 alin.(1), **art.I pct.126** referitor la art.215¹ alin.(7) și (8), **art.I pct.133** referitor la art.220 alin.(1), **art.I pct.139** referitor la art.223 alin.(2), **art.I pct.154** referitor la art.249 alin.(4), **art.I pct.158** referitor la art.250¹ alin.(1) și (2), **art.I pct.179** referitor la art.276 alin.(5¹), **art.I pct.190** referitor la art.292 alin.(2), **art.I pct.192** referitor la art.305 alin.(1), în ceea ce privește sintagma „*nu există vreunul dintre cazurile care împiedică exercitarea acțiunii penale prevăzute la art.16 alin.(1)*”, **art.I pct.193** referitor la art.305 alin.(1¹), **art.I pct.195** referitor la art.307, **art.I pct.213** referitor la art.335 alin.(1), **art.I pct.219** referitor la art.341 alin.(6) lit.c), **art.I pct.229** referitor la art.386 alin.(3), **art.I pct.232** referitor la art.396 alin.(2)-(4), **art.I pct.235** referitor la art.406 alin.(2), **art.I pct.238** referitor la art.425², **art.I pct.239** referitor la art.426 alin.(1) lit.i) teza a doua, **art.I pct.240** referitor la art.426 alin.(2), în ceea ce privește referirea la lit.i), și alin.(4), **art.I pct.243** referitor la art.438 alin.(1¹)-(1⁴), **art.I pct.244** referitor la art.453 alin.(1) lit.f), **art.I pct.245** referitor la art.453 alin.(1)

lit.g) și h), **art.I pct.257** referitor la art.538 alin.(2¹), **art.I pct.259** referitor la art.539 alin.(3), **art.I pct.266** referitor la art.598 alin.(1) lit.d), precum și **art.II**.

2. Respinge, ca neîntemeiate, obiecțiile de neconstituționalitate și constată că următoarele dispoziții din Legea pentru modificarea și completarea Legii nr.135/2010 privind Codul de procedură penală, precum și pentru modificarea și completarea Legii nr.304/2004 privind organizarea judiciară sunt constituționale în raport cu criticile formulate: **art.I pct.4 referitor la art.4 alin.(3), (4) și (6), **art.I pct.7** referitor la art.10 alin.(4¹), **art.I pct.8** referitor la art.10 alin.(5), **art.I pct.14** referitor la art.21 alin.(1), **art.I pct.18** referitor la art.31, **art.I pct.25** referitor la 47, **art.I pct.44** referitor la art.90 lit.c), **art.I pct.48** referitor la art.94 alin.(1) și (4), **art.I pct.52** referitor la art.103 alin.(3), **art.I pct.64** referitor la art.125, **art.I pct.68** referitor la art.138 alin.(12), **art.I pct.69** referitor la art.139 alin.(1) lit.a), **art.I pct.70** referitor la art.139 alin.(3), **art.I pct.71** referitor la art.139 alin.(3¹), **art.I pct.79** referitor la art.146¹ alin.(5), **art.I pct.85** referitor la art.153 alin.(1), **art.I pct.93** referitor la art.159 alin.(14) lit.b) și c), **art.I pct.105** referitor la art.172 alin.(8¹), **art.I pct.120** referitor la art.209 alin.(11), **art.I pct.130** referitor la art.218 alin.(1¹), **art.I pct.140** referitor la art.223 alin.(3), **art.I pct.172** referitor la art.265 alin.(13) și (14), **art.I pct.181** referitor la art.281 alin.(1) lit.b), **art.I pct.188** referitor la art.287¹, **art.I pct.189** referitor la art.290 alin.(1¹), **art.I pct.204** referitor la art.318 alin.(15¹), **art.I pct.205** referitor la art.318 alin.(16), **art.I pct.227** referitor la art.370⁵, **art.I pct.232** referitor la art.396 alin.(1), **art.I pct.236** referitor la art.421 alin.(2), precum și **art.III**.**

3. Respinge, ca inadmisibile, obiecțiile de neconstituționalitate cu privire la următoarele dispoziții din Legea pentru modificarea și completarea Legii nr.135/2010 privind Codul de procedură penală, precum și pentru modificarea și completarea Legii nr.304/2004 privind organizarea judiciară: **art.I pct.113 referitor la art.181¹ alin.(3), și **art.I pct.183** referitor la art.282 alin.(2) și alin.(4) lit.a).**

Definitivă și general obligatorie.

Decizia se comunică Președinților celor două Camere ale Parlamentului, Prim-ministrului, Înaltei Curți de Casație și Justiție și Președintelui României și se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunțată în ședința din data de 12 octombrie 2018.

OPINIE SEPARATĂ

În acord cu soluția pronunțată de Curte în ceea ce privește motivele de neconstituționalitate intrinsecă, considerăm, însă, că sesizarea formulată de un număr de 94 de deputați aparținând grupurilor parlamentare al Partidului Național Liberal și al Uniunii Salvați România trebuia admisă și constatată neconstituționalitatea dispozițiilor Legii pentru modificarea și completarea Legii nr.135/2010 privind Codul de procedură penală, precum și pentru modificarea și completarea Legii nr.304/2004 privind organizarea judiciară, și pentru un motiv care vizează neconstituționalitatea extrinsecă a actului normativ, ceea ce ar fi determinat neconstituționalitatea legii, în ansamblul său.

Astfel, avem în vedere critica care vizează nerespectarea termenului regulamentar referitor la difuzarea raportului întocmit de comisia parlamentară cu cel puțin 3/5 zile înainte de data stabilită pentru dezbateră propunerii legislative în plenul Camerei Deputaților, legea fiind avizată de comisia specială în data de 18 iunie 2018 și, în aceeași zi, dezbătută și aprobată în ședința Camerei Deputaților.

Potrivit dispozițiilor art.69 alin.(2) din Regulamentul Camerei Deputaților, *”Raportul [n.r. elaborat de comisia permanentă sesizată în fond] va fi imprimat și difuzat deputaților cu cel puțin 3 zile înainte de data stabilită pentru dezbateră proiectului de lege sau a propunerii legislative în plenul Camerei Deputaților, în cazul proiectelor de legi și al propunerilor legislative pentru care Camera Deputaților este*

prima Cameră sesizată, și cu cel puțin 5 zile, în cazul celor pentru care Camera Deputaților este Cameră decizională”.

De asemenea, potrivit art.95 alin.(2) din Regulamentul Senatului, *”Raportul se transmite Biroului permanent, care dispune și asigură, prin secretarul general al Senatului, difuzarea acestuia senatorilor, Guvernului și inițiatorului, cu cel puțin 3 zile lucrătoare înainte de data dezbaterii în plen”.*

Potrivit art.61 alin.(1) și (2) din Constituție, *”Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului român și unica autoritate legiuitoare a țării” și ”este alcătuit din Camera Deputaților și Senat”.* Organizarea și funcționarea fiecărei Camere se stabilesc, potrivit art.62 alin.(1) din Constituție prin regulament propriu, fiecare Cameră având posibilitatea de a-și constitui comisii permanente, comisii de anchetă sau alte comisii speciale, precum și comisii comune împreună cu cealaltă Cameră, în temeiul art.62 alin.(4) din Constituție. Dispozițiile art.65 alin.(1) din Legea fundamentală prevăd că ședințele Camerelor sunt separate, astfel că *”Propunerile legislative se supun dezbaterii mai întâi Camerei competente să le adopte, ca primă Cameră sesizată”*, potrivit art.74 alin.(5). Ordinea de sesizare a Camerelor este stabilită de art.75 din Constituție, care la alin.(3) prevede că *”După adoptare sau respingere de către prima Cameră sesizată, proiectul sau propunerea legislativă se trimite celeilalte Camere care va decide definitiv”.* Tot art.75 din Constituție stabilește, la alin.(2), termenul în care prima Cameră sesizată trebuie să se pronunțe, respectiv 45 de zile, în cazul depășirii termenului, proiectele de legi sau propunerile legislative considerându-se adoptate. Norma constituțională prevede, de asemenea, că pentru coduri și alte legi de complexitate deosebită termenul este de 60 de zile.

Autonomia internă a Parlamentului sau autonomia regulamentară de care beneficiază cele două Camere ale Parlamentului, în temeiul dispozițiilor constituționale prevăzute de art.64 alin.(1), le dă dreptul acestora de a dispune cu privire la propria organizare și procedurile de desfășurare a lucrărilor parlamentare. Regulamentele parlamentare, sub aspectul naturii lor juridice, sunt hotărâri ale

Parlamentului, care sunt adoptate de către fiecare Cameră sau de Camerele reunite, nu în virtutea calității de autoritate legiuitoare a Parlamentului, ci în calitate de organisme autonome, învestite cu o putere de organizare și funcționare proprie. Fiecare Cameră adoptă propriul regulament, act cu caracter normativ de sine-stătător, în conformitate cu competența atribuită de Constituție. Așa fiind, autonomia regulamentară constituie expresia statului de drept, a principiilor democratice și poate opera exclusiv în cadrul limitelor stabilite de Legea fundamentală. Autonomia regulamentară nu poate fi exercitată însă în mod discreționar, abuziv, cu încălcarea atribuțiilor constituționale ale Parlamentului. Potrivit Deciziei Curții Constituționale nr. 209 din 7 martie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 188 din 22 martie 2012, "între principiul constituțional referitor la autonomia Parlamentului de a-și stabili reguli interne de organizare și funcționare [art. 64 alin. (1)] și principiul constituțional referitor la rolul Parlamentului, în ansamblul autorităților publice ale statului, ce exercită, potrivit Constituției, atribuții specifice democrației constituționale (legiferarea, acordarea votului de încredere, în baza căruia este numit Guvernul, retragerea încrederii acordate Guvernului prin adoptarea unei moțiuni de cenzură, declararea stării de război, aprobarea strategiei naționale de apărare a țării etc.), Curtea apreciază că există un raport ca de la mijloc/instrument la scop/interes. Astfel, regulamentele parlamentare se constituie într-un ansamblu de norme juridice, menite să organizeze și să disciplineze activitatea parlamentară cu privire, printre altele, la procedura de legiferare, de numire sau de învestitură a celor mai importante instituții sau autorități publice în stat, precum și regulile de organizare și funcționare ale fiecărei Camere. Normele regulamentare reprezintă instrumentele juridice care permit desfășurarea activităților parlamentare în scopul îndeplinirii atribuțiilor constituționale ale Parlamentului, autoritate reprezentativă prin care poporul român își exercită suveranitatea națională, în conformitate cu prevederile art. 2 alin. (1) din Constituție. Ca orice act normativ destinat să reglementeze un anumit domeniu de activitate, regulamentul parlamentar trebuie să respecte cerințele privind claritatea și

previzibilitatea nomelor, să fie un element regulator suplă, care, pe de o parte, să permită o libertate de acțiune parlamentarilor sau grupurilor parlamentare în acord cu dispozițiile art. 69 din Constituție referitoare la caracterul reprezentativ al mandatului parlamentar, iar, pe de altă parte, **să garanteze autorității legiuitoare posibilitatea de a-și îndeplini rolul constituțional.** Or, instrumentul juridic menit să asigure îndeplinirea atribuțiilor Parlamentului nu poate constitui o piedică în realizarea scopului său. Regulamentul parlamentar trebuie interpretat și aplicat cu bună-credință și în spiritul loialității față de Legea fundamentală."

Analizând critica referitoare la nerespectarea termenului de 3 zile între data distribuirii raportului comisiei și data dezbaterilor în plenul fiecărei Camere, prin **Decizia nr.250 din 19 aprilie 2018**, Curtea a constatat că "aceasta constituie o problemă de aplicare a regulamentelor celor două Camere. Cu alte cuvinte, obiectul criticii de neconstituționalitate îl constituie, de fapt, modul în care, ulterior prezentării raportului de către Comisia specială comună a Camerei Deputaților și Senatului pentru sistematizarea, unificarea și asigurarea stabilității legislative în domeniul justiției, au fost respectate normele și procedurile parlamentare de adoptare a Legii pentru modificarea și completarea Legii nr.304/2004. Or, în măsura în care dispozițiile regulamentare invocate în susținerea criticilor nu au relevanță constituțională, nefiind consacrate expres sau implicit într-o normă constituțională (a se vedea, în acest sens, Decizia nr.730 din 22 noiembrie 2017), aspectele invocate de autorii sesizării nu sunt probleme de constituționalitate, ci de aplicare a normelor regulamentare (a se vedea, în acest sens, și Decizia nr.307 din 28 martie 2012)".

Distinct de cele constatate, Curtea a mai reținut că, "în domeniul dreptului parlamentar, principala consecință a naturii electivă a mandatului reprezentativ și a pluralismului politic o constituie principiul pe care doctrina l-a consacrat în mod sugestiv *majoritatea decide, opoziția se exprimă*. Majoritatea decide, întrucât, în virtutea mandatului reprezentativ primit de la popor, opinia majoritară este prezumată că reflectă sau corespunde opiniei majoritare a societății. Opoziția se exprimă ca o

consecință a aceluiași mandat reprezentativ care fundamentează dreptul inalienabil al minorității politice de a-și face cunoscute opțiunile politice și de a se opune, în mod constituțional și regulamentar, majorității aflate la putere. Acest principiu presupune ca prin organizarea și funcționarea Camerelor Parlamentului să se asigure ca majoritatea să decidă numai după ce opoziția s-a exprimat, iar decizia pe care aceasta o adoptă să nu fie obstrucționată în cadrul procedurilor parlamentare. Regula majorității implică, în mod necesar, în cadrul procedurilor parlamentare, evitarea oricăror mijloace care ar conduce la o manifestare abuzivă din partea majorității sau a oricăror mijloace obstrucționiste care ar avea drept scop împiedicarea desfășurării normale a procedurii parlamentare. Or, principiul „majoritatea decide, opoziția se exprimă” implică, în mod necesar, un echilibru între necesitatea de exprimare a poziției minorității politice cu privire la o anumită problemă și evitarea folosirii mijloacelor de obstrucție, în scopul asigurării, pe de o parte, a confruntării politice din Parlament, deci a caracterului contradictoriu al dezbaterilor, și, pe de altă parte, a îndeplinirii de către acesta a competențelor sale constituționale și legale. Cu alte cuvinte, parlamentarii, fie că provin din rândul majorității, fie că provin din cel al opoziției, trebuie să se abțină de la exercitarea abuzivă a drepturilor procedurale și să respecte o regulă de proporționalitate, de natură să asigure adoptarea deciziilor ca urmare a unei dezbateri publice prealabile. Atât în procesul legislativ, cât și în activitatea de control al Guvernului sau în realizarea celorlalte atribuții constituționale, parlamentarii, în exercitarea mandatului, sunt, potrivit prevederilor art.69 alin.(1) din Legea fundamentală, „în serviciul poporului”. Dezbaterile parlamentare a problemelor importante ale națiunii trebuie să asigure respectarea valorilor supreme consacrate de Legea fundamentală, precum statul de drept, pluralismul politic și democrația constituțională. Acesta este motivul pentru care Curtea Constituțională consideră că este necesară exercitarea cu bună-credință a drepturilor și obligațiilor constituționale atât de către majoritatea, cât și de minoritatea parlamentară, precum și cultivarea unei conduite a dialogului politic, care să nu excludă aprioric consensul, chiar dacă

motivațiile sunt diferite, atunci când miza este interesul major al națiunii (a se vedea, în acest sens, și Decizia nr.209 din 7 martie 2012, precitată)”.

Având în vedere aceste considerente, Curtea a apreciat că, ”deși nu au relevanță constituțională, nefiind consacrate expres sau implicit într-o normă de rang constituțional, dispozițiile din regulamentele celor două Camere ale Parlamentului, inclusiv cele referitoare la termenele aferente procedurii legislative, trebuie aplicate cu bună-credință, astfel încât principiul *majoritatea decide, opoziția se exprimă* să înlăture orice exercitare abuzivă a drepturilor procedurale parlamentare”.

Pornind de la cele statuate de Curte în prealabil și fără a ne abate de la considerentele pe care s-au întemeiat soluțiile anterioare pronunțate de instanța constituțională, apreciem necesară analiza termenelor prevăzute prevăzut de art.69 alin.(2) din Regulamentul Camerei Deputaților, precum și de art.95 alin.(2) din Regulamentul Senatului.

În primul rând, constatăm că stabilirea unor termene pentru desfășurarea procesului legislativ are în vedere două obiective: pe de o parte, acestea asigură desfășurarea rapidă a procesului într-un termen rezonabil, înlăturând posibilitatea ca organele de lucru ale Parlamentului să întârzie procedura de adoptare a unui act normativ; pe de altă parte, termenele trebuie să asigure parlamentarilor, membrii sau nu ai comisiilor în competența cărora cade întocmirea de avize sau rapoarte într-un anumit domeniu de legiferare, timpul necesar pentru a-și îndeplini obligațiile prevăzute de art.61, coroborat cu art.69 din Constituție, potrivit căruia ”*în exercitarea mandatului, deputații și senatorii sunt în serviciul poporului*”, orice mandat imperativ fiind nul.

Prin Decizia nr. 44 din 8 iulie 1993, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 190 din 10 august 1993, Curtea a statuat că dispozițiile art.69 ”valorifică fără limite mandatul reprezentativ. Acest text constituțional trebuie să constituie punctul de plecare în explicarea raporturilor constituționale dintre deputat și alegătorii săi, partidul politic care l-a propulsat, Camera din care face parte. Interpretarea acestui

articol constituțional nu poate fi decât în sensul că deputatul, din punct de vedere juridic, nu mai are nicio răspundere juridică față de alegătorii din circumscripția care l-a ales și nici față de partidul pe lista căruia a candidat. Raporturile sale cu alegătorii și partidul sunt raporturi morale, politice, dar nu juridice. ***El nu mai este ținut să îndeplinească vreo obligație față de aceștia, el este obligat numai poporului.*** În contextul constituțional românesc care valorifică fără limite mandatul reprezentativ, singura posibilitate pe care o are partidul sau alegătorii nemulțumiți de activitatea unui deputat este să nu-l realeagă. [...] în consecință, deputatul are facultatea constituțională de a adera la un grup parlamentar sau altul în funcție de opțiunile sale, de a se transfera de la un grup parlamentar la altul sau de a se declara independent față de toate grupurile parlamentare. Nicio altă normă juridică, legală sau regulamentară nu poate contraveni acestor dispoziții constituționale.”

De asemenea, în Decizia nr.1490 din 17 noiembrie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 861 din 22 decembrie 2010, Curtea a statuat că „***prin votul corpului electoral se aleg nu partide, ci parlamentari***, iar regula constituțională a mandatului reprezentativ oferă celor aleși libertatea de a adera la un grup parlamentar sau altul sau de a se transfera de la un grup parlamentar la altul”.

Așa fiind, art.69 din Constituție, care stabilește că, în exercitarea mandatului, deputații și senatorii sunt în serviciul poporului și că orice mandat imperativ este nul, constituie fundamentul juridic al mandatului reprezentativ. Acest text constituțional constituie cheia principală în interpretarea raporturilor constituționale dintre parlamentar, pe de o parte, și alegătorii lui, partidele sau formațiunile politice care au susținut respectiva candidatură și Camera din care face parte parlamentarul, pe de altă parte. Consecința juridică a mandatului reprezentativ este aceea că, sub aspectul conținutului mandatului parlamentar, în exercitarea acestuia, membrii Parlamentului reprezintă poporului și, în temeiul art.2 din Constituție, exercită, în numele acestuia, suveranitatea națională. Ca expresie a voinței generale, mandatul parlamentarului se integrează în puterea legiuitoare, organ constituțional colectiv, însă ***exercitarea sa se***

realizează individual în cadrul Camerei din care parlamentarul face parte. Cu alte cuvinte, întrucât voința generală se realizează la nivelul Parlamentului, acesta, în ansamblul său, are un mandat ce rezultă din modul de exercitare și realizare a mandatului fiecărui parlamentar, care are ca trăsături *generalitatea* [art.61 din Constituție, potrivit căruia Parlamentul este organul reprezentativ suprem și unica autoritate legiuitoare a țării], *independența* [în exercitarea mandatului, **parlamentarul nu este subordonat niciunei voințe exterioare** (electoratul care l-a ales, partidul al cărui membru este, etc), **vorând în acord cu propria conștiință**], *irevocabilitatea* [art.69 alin.(2) din Constituție, care consacră nulitatea mandatului imperativ] și *protecția constituțională* [art.72 privind iresponsabilitatea parlamentarului pentru voturile sau opiniile politice exprimate în exercitarea mandatului, respectiv inviolabilitatea în materia măsurilor preventive în procesul penal]. În exercitarea atribuțiilor constituționale privind legiferarea, membrii Parlamentului au obligația de respecta cu bună-credință normele constituționale și procedurile parlamentare instituite prin regulamentele celor două Camere.

Analizând prevederile regulamentelor celor două Camere, observăm că, atât **Regulamentul Camerei Deputaților**, în temeiul art.61 teza întâi, potrivit căruia *”Comisiile permanente ale Camerei Deputaților examinează proiectele de legi, propunerile legislative, proiectele de hotărâri ale Camerei Deputaților, avizele și amendamentele, în vederea elaborării rapoartelor sau avizelor, după caz”*, cât și **Regulamentul Senatului**, în art.68, conform căruia *”Biroul permanent trimite proiectele de lege, propunerile legislative sau amendamentele comisiilor în competența cărora intră materia reglementată prin acestea, spre dezbatere și elaborarea rapoartelor sau avizelor”* prevăd examinarea, dezbaterea și elaborarea rapoartelor sau avizelor asupra proiectelor de legi sau propunerilor legislative de către comisiile în competența cărora intră materia reglementată prin acestea.

De asemenea, atât **Regulamentul Camerei Deputaților**, cât și cel al **Senatului**, prevăd *termene privind procedura legislativă*, aplicabilă activității

comisiilor și plenului celor două Camere. Astfel, art.69 din primul regulament stabilește că termenul de depunere a raportului, în cazul în care Camera Deputaților este prima Cameră sesizată, este de cel mult 14 zile și de cel mult 60 de zile, în cazul în care Camera Deputaților este Cameră decizională, Biroul permanent putând aproba modificarea acestor termene de cel mult două ori, din propria inițiativă sau la solicitarea scrisă a președintelui comisiei sesizate în fond [alin.(1)]; *raportul va fi imprimat și difuzat deputaților cu cel puțin 3 zile înainte de data stabilită pentru dezbateră proiectului de lege sau a propunerii legislative în plenul Camerei Deputaților, în cazul proiectelor de legi și al propunerilor legislative pentru care Camera Deputaților este prima Cameră sesizată, și cu cel puțin 5 zile, în cazul celor pentru care Camera Deputaților este Cameră decizională* [alin.(2)]. Dispozițiile art.91 din Regulamentul Senatului prevăd că termenele prevăzute pentru toate operațiunile reglementate în acest articol se stabilesc de către Biroul permanent, în funcție de procedura ordinară sau procedura de urgență [alin.(2) teza a doua], arătând expres că ”Termenele prevăzute la alin.(1) și (2), precum și cele prevăzute la art.90, pentru avize, rapoarte și amendamente nu pot fi mai scurte de 5 zile calendaristice, pentru procedura ordinară, și de 3 zile calendaristice, pentru procedura de urgență” [alin.(4)]. De asemenea, art.95 alin.(2) prevede că ”*Raportul se transmite Biroului permanent, care dispune și asigură, prin secretarul general al Senatului, difuzarea acestuia senatorilor, Guvernului și inițiatorului, cu cel puțin 3 zile lucrătoare înainte de data dezbaterii în plen*”.

Potrivit dispozițiilor art.65 alin.(4), coroborate cu art.99 alin.(1) din **Regulamentul Camerei Deputaților**, deputații care nu fac parte din comisia sesizată în fond/comisia specială, grupurile parlamentare sau Guvernul, sub semnătura unui membru al Guvernului, ***au dreptul de a prezenta amendamente*** într-un termen ce nu poate fi mai mic de jumătate din termenul pe care comisia îl are pentru predarea raportului de la anunțarea în plenul Camerei a proiectului de lege sau a propunerii legislative. În temeiul art.99 alin.(3) și alin.(4), amendamentele formulate de către

deputați se depun în scris, motivat și sub semnătura inițiatorului, la comisia sesizată în fond sau, după caz, comisia specială, cu precizarea, dacă este cazul, a grupului parlamentar din care face parte. Conform art.99 alin.(6) din Regulament, comisia se pronunță asupra tuturor amendamentelor înregistrate, cu respectarea termenului pe care îl are pentru predarea raportului, iar potrivit art.97 alin.(2), *”Raportul se transmite Biroului permanent, care va asigura multiplicarea și difuzarea acestuia Guvernului, deputaților și inițiatorilor, cu respectarea termenului prevăzut la art. 69 alin. (2)”*. Raportul comisiei cuprinde, potrivit art.67, toate amendamentele admise și respinse, *raportul final fiind redactat într-o manieră care să permită urmărirea acestuia, fie în format electronic, fie pe suport hârtie*. Raportul cuprinde propuneri motivate privind admiterea fără modificări a actului examinat, respingerea acestuia sau admiterea lui cu modificări și/ori completări și se înaintează Biroului permanent al Camerei Deputaților.

Potrivit art.91 alin.(1) din **Regulamentul Senatului**, *”[...] proiectele de lege și propunerile legislative se înaintează Biroului permanent al Senatului, care dispune: a) sesizarea comisiilor permanente competente pentru întocmirea avizelor sau a raportului, stabilind și termenele de depunere a acestora; [...] d) distribuirea către senatori a proiectelor sau propunerilor legislative, a avizului Consiliului Legislativ, al Consiliului Economic și Social și al altor instituții ori organisme care, potrivit legii, au competența de avizare, a hotărârii Curții Constituționale, în cazurile prevăzute de Constituție, și a punctului de vedere al Guvernului, în cazurile cerute de lege, pentru propunerile legislative, stabilind și termenul de depunere a amendamentelor de către senatori, sub sancțiunea decăderii”*. În temeiul art.95 alin.(1), *”După examinarea proiectului de lege sau a propunerii legislative, comisia permanentă sesizată în fond întocmește un raport, care va cuprinde propuneri motivate cu privire la adoptarea sau, după caz, modificarea ori respingerea proiectului de lege sau a propunerii legislative examinate”*.

Dezbaterea în plen. Potrivit art.100 alin.(1) din **Regulamentul Camerei Deputaților**, ”Dezbaterea generală a proiectului de lege sau a propunerii legislative este precedată de prezentarea de către inițiator a motivelor care au condus la promovarea inițiativei, precum și a raportului comisiei permanente de către raportorul care a participat la întocmirea acestuia în cadrul comisiei sau de către președintele Comisiei”, în această fază a procedurii legislative neputând fi propuse amendamente (art.103), cu *excepția celor privind corelarea tehnico-legislativă, gramaticale sau lingvistice*, care se depun în scris la președintele de ședință și la raportorul comisiei sesizate în fond și vor fi susținute verbal în plenul Camerei Deputaților (art.108 alin.(3)). Potrivit art.106, Camera Deputaților trece la dezbaterea pe articole a proiectului sau a propunerii legislative numai atunci când în raportul comisiei sesizate în fond există amendamente admise sau respinse, la discutarea articolelor la care s-au făcut amendamente *deputații putând lua cuvântul pentru a-și exprima punctul de vedere*, în temeiul art.107 alin.(1). În temeiul art.110 alin.(3) teza întâi, Camera se va pronunța prin vot distinct asupra fiecărui amendament, iar, potrivit alin.(4), textele articolelor la care s-au formulat amendamente sau asupra cărora s-au făcut obiecții și observații se adoptă cu votul majorității deputaților prezenți, în vreme ce textele articolelor la care nu se formulează amendamente, obiecții și observații se consideră adoptate. În fine, conform art.111 alin.(1), proiectul de lege sau propunerea legislativă, în forma rezultată din dezbaterea pe articole, se supune Camerei spre adoptare prin vot final în condițiile existenței cvorumului legal, iar în cazul proiectului de lege sau propunerii legislative la care nu s-au făcut amendamente până la data ședinței de vot, în temeiul alin.(3) al normei, acesta se supune direct votului final, după prezentarea de către inițiator a expunerii de motive și de către comisia sesizată în fond a raportului, precum și după *audierea punctelor de vedere ale reprezentanților grupurilor parlamentare*.

La Senat, art.98 alin.(1) teza întâi și alin.(2) din **Regulamentul Senatului** prevăd că ”Dezbaterea generală a proiectului de lege sau a propunerii legislative

începe cu prezentarea, de către inițiator sau, după caz, de către reprezentantul acestuia, a motivelor care au condus la promovarea proiectului sau a propunerii”, dezbaterile continuând cu prezentarea raportului comisiei permanente sesizate în fond. În continuare, potrivit art.101, în faza dezbaterii generale în plen a proiectului sau a propunerii legislative nu pot fi propuse amendamente [alin.(1)], iar în cazuri deosebite, prin votul majorității senatorilor, se poate aproba *depunerea de amendamente și în timpul dezbaterii în plen* a proiectului de lege sau a propunerii legislative [alin.(2)]. În cazurile în care comisia sesizată în fond a operat modificări sau completări la textele proiectului de lege sau propunerii legislative, cuprinse în raportul acesteia, președintele consultă Senatul dacă sunt observații la acestea și *dezbaterile se fac numai asupra textelor la care se referă aceste observații și se rezolvă prin vot* [art.103 alin.(2)], iar în cazurile în care sunt și amendamente respinse de comisie, se dezbate numai cele pentru care senatorul care le-a propus cere susținerea în plen și se rezolvă prin votul majorității senatorilor prezenți [art.103 alin.(3)]. Potrivit art.104 alin.(1), la dezbateri, *senatorii pot lua cuvântul pentru a exprima punctul de vedere al grupului parlamentar din care fac parte sau punctul lor de vedere*, Senatul se va pronunța prin vot distinct asupra fiecărui amendament, în temeiul art.107 alin.(2) din regulament. După terminarea dezbaterilor asupra modificărilor și completărilor operate de comisie, raportul, în întregime, se supune votului și, după aceasta, proiectul de lege în întregime se supune votului final [art.103 alin.(4)].

Din analiza dispozițiilor regulamentare, rezultă că parlamentarul, deputat sau senator, are la dispoziție o serie de garanții procedurale pentru a-și exercita mandatul în acord cu prevederile constituționale. Participarea la procedura parlamentară de legiferare presupune luarea la cunoștință a proiectului de lege sau a propunerii legislative și a documentelor aferente, examinarea acestora în vederea formulării de amendamente, participarea activă la dezbateri prin luarea cuvântului și, în final, exprimarea votului cu privire la actul normativ. Așadar, exercitarea

mandatului reprezentativ, în serviciul poporului, implică participarea la o serie de activități inerente procedurii de legiferare, documentarea parlamentarului în privința materiei supuse reglementării, formularea unei opinii cu privire la inițiativa legislativă supusă dezbaterii, menită să asigure adoptarea unei decizii în cunoștință de cauză, corespunzătoare interesului general al societății la momentul legiferării. Prin urmare, votul final pe care membrul Parlamentului îl dă asupra actului normativ nu reprezintă altceva decât rezultatul acestei activități prealabile, desfășurate în condiții de deplină independență. Instituirea termenelor regulamentare privind înștiințarea acestuia cu privire la stadiul procesului legislativ și cu privire la conținutul inițiativei legislative și a documentelor aferente (avize, rapoarte) constituie garanții procedurale menite să asigure tocmai independența votului parlamentarului și, implicit, respectarea prevederilor constituționale referitoare la mandatul reprezentativ. ***Astfel, termenul de ”cel puțin 3 zile lucrătoare înainte de data dezbaterii în plen”, prevăzut de art.95 alin.(2) din Regulamentul Senatului și termenul de ”cel puțin 3 zile înainte de data stabilită pentru dezbaterea proiectului de lege sau a propunerii legislative în plenul Camerei Deputaților”, prevăzut de art.69 alin.(2) din Regulamentul Camerei Deputaților, instituite cu privire la difuzarea rapoartelor comisiilor de fond senatorilor, respectiv deputaților, sunt termene minimale puse la dispoziția parlamentarilor pentru a înlesni luarea la cunoștință a conținutului actelor pe baza cărora au loc dezbaterile în plenul fiecărei Camere, în vederea exercitării unui vot real și efectiv cu privire la legea adoptată.*** Aceasta deoarece un proces legislativ conform Constituției presupune o dezbateră reală asupra inițiativelor legislative, în sensul substanțial al unui schimb de idei cu privire la conținutul normativ al acestora; în absența posibilității de desfășurare a dezbaterilor, participarea membrilor Parlamentului la procesul legislativ este golită de conținut, reducându-se fie la o simplă înțelegere pasivă a propunerilor prezentate și votate, fie la votarea propunerilor legislative în lipsa oricărei cunoașteri a conținutului acestora, această din urmă situație fiind inacceptabilă.

Or, analizând procedura de adoptare a legii supuse controlului, constatăm că propunerea de lege pentru modificarea și completarea Legii nr.135/2010 privind Codul de procedură penală, precum și pentru modificarea și completarea Legii nr.304/2004 privind organizarea judiciară a fost inițiată de un număr de 182 deputați și senatori și înaintată Senatului, în calitate de primă Cameră sesizată, la data de 18 aprilie 2018. La aceeași dată, Biroul permanent al Senatului dispune trimiterea propunerii legislative Comisiei speciale comune a Camerei Deputaților și Senatului pentru sistematizarea, unificarea și asigurarea stabilității legislative în domeniul justiției, care depune raportul favorabil, cu amendamente, în data de **11 iunie 2018**. După 2 zile, în data de **13 iunie 2018**, propunerea legislativă a fost adoptată de Senat, în calitate de primă Cameră sesizată, și înaintată spre Camera decizională. În aceeași zi, Biroul permanent al Camerei Deputaților dispune trimiterea propunerii legislative Comisiei speciale comune a Camerei Deputaților și Senatului pentru sistematizarea, unificarea și asigurarea stabilității legislative în domeniul justiției, în vederea întocmirii raportului. În data de **18 iunie 2018**, Comisia specială comună a Camerei Deputaților și Senatului pentru sistematizarea, unificarea și asigurarea stabilității legislative în domeniul justiției depune raportul favorabil, cu amendamente, și Biroul permanent al Camerei Deputaților dispune **înscrierea pe ordinea de zi a plenului Camerei Deputaților din aceeași zi**. Astfel, în data de 18 iunie 2018, Camera Deputaților, în temeiul art.75 și art.76 alin.(1) din Constituție, a adoptat legea (175 voturi pentru, 78 voturi contra și 1 abținere), pe care a trimis-o spre promulgare Președintelui României, în data de 21 iunie 2018.

Formele adoptate de Senat și Camera Deputaților au 4 articole (art. I-IV), art.I având un număr de 259 puncte în forma adoptată de Senat, respectiv 266 puncte în forma adoptată de Camera Deputaților, față de 110 cât prevedea forma inițiatorilor; de asemenea, în plus față de forma inițiatorilor, în Senat este introdus art.III cu un cuprins de 3 puncte, care modifică și un alt act normativ, Legea nr.304/2004 privind organizarea judiciară. În ceea ce privește formele adoptate de cele două Camere, în

timp ce forma adoptată de Senat cuprinde patru articole (art. I-IV), primul având un număr de 259 de puncte de modificare, forma adoptată de Camera Deputaților a suferit un număr de 327 de amendamente, cuprinzând în final patru articole (art. I-IV), dintre care primul cu un număr de 266 de puncte de modificare a Codului de procedură penală.

Având în vedere obiectul de reglementare a legii adoptate (modificarea Codului de procedură penală), complexitatea actului modificator și amploarea modificărilor operate, constatăm că legiuitorul nu a respectat garanțiile pe care regulamentele celor două Camere le instituie în consacrarea mandatului reprezentativ prevăzut de Constituție, termenul pus la dispoziția senatorilor (Senatul a fost prima Cameră sesizată) fiind redus de la 3 la 2 zile, iar în cazul deputaților (Camera Deputaților a fost Cameră decizională), termenul de 5 zile a fost anulat. Așa cum arătam în prealabil, principiul „majoritatea decide, opoziția se exprimă” implică, în mod necesar, un echilibru între necesitatea de exprimare a poziției minorității politice cu privire la o anumită problemă și evitarea folosirii mijloacelor de obstrucție, în scopul asigurării, pe de o parte, a confruntării politice din Parlament, deci a caracterului contradictoriu al dezbaterilor, și, pe de altă parte, a îndeplinirii de către acesta a competențelor sale constituționale și legale.

Or, constatăm că *legiuitorul a ignorat recomandarea Curții Constituționale cuprinsă în Decizia nr.250 din 19 aprilie 2018, par.48-49, potrivit căreia* ”parlamentarii, fie că provin din rândul majorității, fie că provin din cel al opoziției, trebuie să se abțină de la exercitarea abuzivă a drepturilor procedurale și să respecte o regulă de proporționalitate, de natură să asigure adoptarea deciziilor ca urmare a unei dezbateri publice prealabile”. *Nerespectarea termenelor procedurale prevăzute de art.95 alin.(2) din Regulamentul Senatului și de art.69 alin.(2) din Regulamentul Camerei Deputaților, au împiedicat Parlamentul să-și exercite funcția de legiferare în mod efectiv, transformând actul decizional al votului într-o formalitate care lipsește de efecte juridice norma cuprinsă în art.69 din Constituție.* Procesul

legislativ nu a presupus o dezbatere reală asupra inițiativei legislative, în sensul că nu a avut loc un schimb de idei cu privire la conținutul normativ al acesteia. Mai mult, în absența dezbaterilor, participarea membrilor Parlamentului la procesul legislativ a fost golită de conținut, reducându-se la votarea propunerii legislative în lipsa oricărei cunoașteri a conținutului acesteia, ceea ce este de neconceput într-un stat de drept.

Pe de altă parte, așa cum s-a constatat prin decizia Curții Constituționale pronunțată în cauză, imposibilitatea în care au fost puși parlamentarii de a lua act de inițiativa legislativă și de raportul Comisiei speciale comune a Camerei Deputaților și Senatului pentru sistematizarea, unificarea și asigurarea stabilității legislative în domeniul justiției, cu consecința lipsei unor dezbateri reale în plenul celor două Camere ale Parlamentului, a condus la adoptarea unui act cu numeroase vicii de neconstituționalitate.

În acest context, considerăm relevantă și *jurisprudența Curții Supreme a Israelului*, potrivit căreia, într-o situație identică, a examinat încălcarea așa-numitului ”principiu al participării”, analizat din perspectiva a două criterii: primul vizează refuzul oricărei posibilități practice a membrilor Parlamentului de a cunoaște obiectul votului, iar cel de-al doilea vizează împiedicarea membrilor Parlamentului de a formula opinii (amendamente) cu privire la proiectul de act normativ, constatând neconstituționalitatea actului normativ adoptat de Knesset (Parlamentul Israelului) cu nerespectarea termenelor procedurale privind aducerea la cunoștința membrilor adunării a actelor normative supuse legiferării (a se vedea *Cauza Quintinsky v. Knesset*, HCJ 10042/16, HCJ 10046/16, HCJ 10054/16, HCJ 76/17, HCJ 802/17).

Având în vedere aceste argumente, ***apreciem că legea a fost adoptată cu încălcarea dispozițiilor art.1 alin.(5), coroborate cu art.69 din Constituție, ceea ce determină neconstituționalitatea legii, în ansamblul său.***

Judecător,

Daniel Marius MORAR

OPINIE SEPARATĂ

În dezacord cu soluția pronunțată, cu majoritate de voturi, de Curtea Constituțională **formulăm prezenta opinie separată,**

considerând că, sesizările de neconstituționalitate formulate de Președintele României și de un număr de 94 de deputați aparținând grupurilor parlamentare ale Partidului Național Liberal și Uniunii Salvați România și care au vizat dispozițiile art.I pct.236 [prin raportare la art.421 alin.(2) Cod procedură penală] din Legea pentru modificarea și completarea Legii nr.135/2010 privind Codul de procedură penală, precum și pentru modificarea și completarea Legii nr.304/2004 privind organizarea judiciară, se impuneau a fi admise și să se constate că, dispozițiile legale mai sus menționate, sunt neconstituționale, încălcând art. 1 alin.(5) din Constituție, în componenta sa privind calitatea legilor și dispozițiile art.124 alin.(3) din Constituție ref. la principiul independenței judecătorilor, pentru argumentele ce vor fi expuse în continuare:

Potrivit art. I pct. 236, din legea supusă controlului de constituționalitate,

la articolul 421 Cod procedură penală – intitulat ”Soluțiile la judecata în apel”
- se introduce un nou alineat, alin. (2), cu următorul cuprins:

„ (2) Instanța de apel nu poate desființa sentința primei instanțe prin care s-a dispus achitarea inculpatului și nu poate pronunța o hotărâre de condamnare direct în apel decât dacă sunt readministrate probe sau administrate probe noi care să conducă la desființarea soluției de achitare a primei instanțe pentru infirmarea motivelor pentru care a fost dispusă achitarea. ”

Considerăm că:

1. Prin această dispoziție, nou introdusă, se încalcă principiul statuat în art. 124 alin. (3) din Constituție, care consacără independența judecătorilor și supunerea lor numai legii.

Astfel, sub pretextul armonizării prevederilor procesual penale cu hotărâri ale Curții Europene a Drepturilor Omului, prin textul de lege nou introdus se ajuns ge la:

- **încălcarea** , pe de o parte, **a independenței judecătorilor** care compun instanța de apel de **a adopta soluția care reiese din probatoriul administrat nemijlocit în fața lor**, atât timp cât condamnarea după achitare devine, practic, interzisă, prin instituirea obligativității, pentru instanța investită cu judecarea apelului, de a nu putea pronunța o hotărâre de condamnare direct în apel, dacă nu sunt readministrate probe sau administrate probe noi, **pentru infirmarea motivelor pentru care a fost dispusă achitarea;**

- **încălcarea**, pe de altă parte, **a competențelor judecătorilor din completul de apel de a „verifica hotărârea atacată pe baza lucrărilor și a materialului din dosarul cauzei, precum și a oricăror probe administrate în fața instanței de apel”** – așa cum statuează dispozițiile art.420 alin.(8) Cod procedură penală - **și de a putea da o „nouă apreciere probelor”**, în conformitate cu dispozițiile art. 420 alin. (9) Cod procedură penală (s.n. cele două texte de lege mai sus menționate nu au fost modificate prin legea supusă controlului de constituționalitate, intrând în contradicție flagrantă cu textul art.421 alin.(2) Cod procedură penală nou introdus și care obligă instanța de apel de a nu putea pronunța o hotărâre de condamnare direct în apel, dacă nu sunt readministrate probe sau administrate probe noi, **pentru infirmarea motivelor pentru care a fost dispusă achitarea).**

2. Prin această modificare legislativă, soluția de achitare pronunțată de un judecător de la o instanță inferioară, practic se definitivează, iar judecătorii cu mai multă experiență de la instanța de apel, calificată în exercitarea unui control asupra

legalității hotărârii atacate, sunt puși în situația în care nu vor putea reinterpretă probatoriul administrat, deoarece este iluzoriu să ne imaginăm că, în apel, vor ”apărea” probe noi, **pentru infirmarea motivelor pentru care a fost dispusă soluția de achitare.**

3. O astfel de prevedere afectează nu numai principiul independenței instanțelor, dar și **principiul securității juridice**, cât timp anumite sentințe nu pot parcurge etapa controlului judecătoresc firesc ce se efectuează în calea ordinară de atac a apelului – astfel cum aceasta a fost concepută de legiuitor, indiferent de tipul de soluție adoptat de prima instanță -, cale de atac cu efecte devolutive.

Ratiunea efectului devolutiv al unei căi de atac este și aceea de a da posibilitatea instanței de control judiciar să schimbe hotărârea primei instanțe, indiferent dacă aceasta este o hotărâre de condamnare, de renunțare la aplicarea pedepsei, de amânare a aplicării pedepsei sau de achitare. Din punct de vedere etimologic, cuvântul **devolutiv** derivă din verbul latin *devolvo* (-vere, -voluti, -volutum), care înseamnă a face să treacă, să se transmită ceva de la un subiect la altul. **În materia căilor de atac** – cum este apelul – **este vorba de transmiterea unui drept, respectiv dreptul de a judeca, de la judecătorul de grad inferior (judex a quo) la un judecător de grad superior (judex ad quem).**

Astfel, accesul la justiție trebuie să ofere instrumente apte să rezolve drepturile și interesele legitime ale tuturor participanților la procesul penal, și nu doar a unora, păstrând egalitatea armelor. **Acest principiu, al egalității armelor**, conform modificării aduse art.421 Cod procedură penală, **devine iluzoriu pentru persoana vătămată**, prin cerința introdusă în text a readministrării probelor sau a administrării de probe noi pentru infirmarea motivelor pentru care a fost dispusă achitarea inculpatului.

Egalitatea armelor în procesul penal presupune asigurarea unor drepturi procesuale echivalente tuturor participanților la procesul penal, astfel încât nici unul dintre aceștia să nu beneficieze de posibilități procesuale mai extinse decât ceilalți.

4. Dispozițiile art.421 alin.(2) Cod procedură penală contravin, totodată, prevederilor art.16 alin.(1) din Constituție și dispozițiilor art.6 și art.14 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, întrucât încalcă, în mod flagrant, dreptul fundamental al egalității în fața legii, dreptul la un proces echitabil, principiul interzicerii discriminării și nu asigură echitatea procedurilor judiciare, echilibrul și egalitatea de arme care trebuie să primeze pe tot parcursul procesului penal față de toți participanții la proces.

Astfel, potrivit textului de lege mai sus menționat, **în cazul soluției de achitare pronunțată de prima instanță, instanța de apel, dacă apreciază că hotărârea ar trebui desființată și pronunțată o hotărâre de condamnare, este obligată să readministreze probe sau să administreze probe noi pentru infirmarea motivelor pentru care a fost dispusă achitarea, în timp ce în cazul unui alt tip de soluție pronunțată de prima instanță (spre exemplu, hotărâre de condamnare), instanța de apel, conform art.421 alin.(5) Cod procedură penală (text, de asemenea, nemodificat prin legea supusă controlului de constituționalitate), poate readministra probele administrate de prima instanță și poate administra probe noi, dar nu este obligată.**

Diferența de tratament este lipsită de o justificare obiectivă, astfel că, legiuitorul conferă o intensitate și valențe diferite exigenței aflării adevărului în procesul penal, în funcție de tipul de soluție pronunțată în primul grad de jurisdicție. Sub aspectul justificării, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a arătat că, atunci când există un tratament discriminator – între inculpatul condamnat și cel achitat -, trebuie să existe un scop legitim care să justifice acel tratament și o proporționalitate între scop și discriminare, însă, prin textul de lege nou introdus, nu există o asemenea justificare.

Pe de altă parte, punerea în aplicare de către instanța de apel a dispozițiilor art.421 alin.(2) Cod procedură penală, respectiv readministrarea de probe sau administrarea de probe noi, în scopul enunțat în textul art.421 alin.(2) Cod procedură penală, respectiv, pentru infirmarea motivelor pentru care a fost dispusă achitarea, va fi, în mod cert, interpretată de participanții la procesul penal - părți și persoana vătămată - ca o antepronunțare a instanței de apel, respectiv pronunțarea unei viitoare soluții de condamnare.

5. Prin textul de lege nou introdus, interdicția instituită în sarcina instanței de apel de a nu avea posibilitatea desființării sentinței primei instanțe prin care s-a dispus achitarea inculpatului și de a nu putea pronunța o hotărâre de condamnare direct în apel, (s.n. interdicție ce nu este prevăzută pentru instanța de apel de a nu putea pronunța o soluție de achitare, în situația în care prima instanță pronunță o hotărâre de condamnare), este însoțită de o condiționare, respectiv se solicită instanței de control judiciar să readministreze probe sau să administreze probe noi pentru infirmarea motivelor pentru care a fost dispusă achitarea.

Or, **obiectul probațiunii** este definit de art.98 Cod procedură penală, în care se arată că acesta este reprezentat de:

- a) existența infracțiunii și săvârșirea ei de către inculpat;
- b) faptele privitoare la răspunderea civilă, atunci când există parte civilă;
- c) faptele și împrejurările de fapt de care depinde aplicarea legii;
- d) orice împrejurare necesară pentru justa soluționare a cauzei.

Aceste prevederi, chiar dacă nu existau în codul anterior, nu reprezintă o noutate, deoarece doctrina făcea distincția între probe, procedee probatorii și mijloace de probă și **enumera în lucrările de specialitate elementele ce pot constitui obiectul probațiunii.**

Dispozițiile art. 98 Cod procedură penală nu fac nicio referire la împrăjuraea că, obiect al probațiunii l-ar putea constitui ”probele pentru infirmarea motivelor pentru care a fost dispusă achitarea”, așa cum legiuitorul a statuat prin prevederile alin.(2) al articolului 421 Cod procedură penală, introdus prin legea supusă controlului de constituționalitate în prezenta cauză. Textul de lege încalcă, astfel, dispozițiile art.1 alin.(5) din Constituție, în componenta sa privind calitatea legilor, rap. la art.8 alin.(4) din Legea nr.24/2000 privind normele de tehnică legislativă.

Totodată, **principiul aprecierii probelor, prevăzut în art.103 Cod procedură penală, nu se bazează pe „infirmarea probelor”, ci pe libera apreciere, pe o valoare probantă a acestora, care nu este prestabilită.**

În sistemul continental, din care face parte în mod tradițional și sistemul nostru procesual, s-a adoptat în materia probațiunii *principiul liberei aprecieri a probelor*, completat cu *principiul liberei sau intimei convingeri a judecătorului*.

În baza principiului liberei sau intimei convingeri a judecătorului, acesta va aprecia liber mijloacele de probă administrate în cauză, neexistând o ordine de preferință referitor la forța probantă a acestora.

Pe de altă parte, **standardele privind calitatea legii**, care asigură conformitatea legii cu dispozițiile constituționale ale art.1 alin.(5), sunt consacrate în jurisprudența instanței de contencios constituțional, reflectată în **Decizia nr.619/2016** (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.6 din 4 ianuarie 2017) și în **Decizia nr.61/2018** (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 204 din 6 martie 2018).

În acest sens, conform Deciziei Curții Constituționale nr.619/2016, *legea trebuie să întrunească cele trei cerințe de calitate care rezultă din art.1 alin.(5) din Constituție – claritate, precizie și previzibilitate. (...) Curtea a stabilit că, cerința de claritate a legii vizează caracterul neechivoc al obiectului reglementării, cea de*

precizie se referă la exactitatea soluției legislative alese și a limbajului folosit, în timp ce previzibilitatea legii privește scopul și consecințele pe care le antrenează (a se vedea și Decizia Curții Constituționale nr.183 din 2 aprilie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.381 din 22 mai 2014).

*

* *

Având în vedere toate aspectele relevate anterior, considerăm că, **sesizările de neconstituționalitate** formulate de Președintele României și de un număr de 94 de deputați aparținând grupurilor parlamentare ale Partidului Național Liberal și Uniunii Salvați România și **care au vizat dispozițiile art.I pct.236** [prin raportare la art.421 alin.(2) Cod procedură penală] din Legea pentru modificarea și completarea Legii nr.135/2010 privind Codul de procedură penală, precum și pentru modificarea și completarea Legii nr.304/2004 privind organizarea judiciară, **se impuneau a fi admise** și să se constate că, dispozițiile legale mai sus menționate, sunt neconstituționale, încălcând art. 1 alin.(5) din Constituție, în componenta sa privind calitatea legilor și dispozițiile art.124 alin.(3) din Constituție ref. la principiul independenței judecătorilor.

JUDECĂTOR,

Dr. LIVIA DOINA STANCIU